

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

פרשת נח | גיליון 152 | חשון תשפ"א

לישרי לב שמחה

ניצוצי נוגה ממסכת חיי ושבביים מאמרותיו

של איש האמת והענווה מחנך אמן

מקים עולה של תורה על פני תבל

הגאון הצדיק

רבי אלעזר שמחה וסרמן זצוק"ל

לרגל יום היארצייט - ב' מרחשון תשנ"ג

זכות הלימוד בקובץ לעילוי נשמת

ר' שמעון (מילו) ב"ר צבי קנול ז"ל

י"א מרחשון תשע"ב

תנצב"ה

השבוע ב"אוסף גיליונות"

ספרן של ישרים | 13

הגאון רבי יצחק זיסמן זצ"ל

גיליון לנשים מבית אז נדברו-שלהבת | 51

איך מתחילים את שגרת חודש חשוון בכזה חוסר שגרה משמימה...???

לוח "כולל ירושלמי" | 75

לוח ללימוד תלמוד ירושלמי

במקביל לסדר הדף היומי בתלמוד בבלי

הישיבה | 79

לקט נבחר מתוך הגיליון החודשי של "אחינו"

ר"ת	יציאה	כניסה	ירושלים
19:14	18:34	17:23	ירושלים
19:10	18:35	17:37	בני ברק
19:10	18:34	17:29	חיפה
19:12	18:34	17:31	מודיעין עילית
19:13	18:34	17:22	בית שמש

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

גיליונות נבחרים
בהלכה ובאגדה
וסביב פרשת השבוע

”ומצדיקי הרבים ככוכבים לעולם ועד”

’אוסף גיליונות’ מבית צוף הוצאה לאור מופץ באלפי עותקים

ניתן לפרסם מודעות ב’אוסף גיליונות’

לפרסום, נקודות הפצה, הוספת גיליונות, תרומות, חסויות והנצחות,
ניתן לפנות לטלפון 050-4102061 (בשעות בין הסדרים) או באמצעות דוא”ל.

ניתן לתרום וכן לשלם עבור קניית גיליונות

בעמדות ”נדרים פלוס” או ”קהילות” בחיפוש קופת ”אוסף גיליונות”

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס’ 1335

תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס’ 9641

ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת ’אוסף גיליונות’ ושאר גיליונות במייל
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של ה’אוסף’ ולפעול לפי ההנחיות

מערכת ’אוסף גיליונות’
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט”א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט”א

הרב חיים וכסלר שליט”א

הרב משה הכהן שליט”א

הרב יוסף בן יהודה שליט”א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט”א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט”א

הרב בנימין יודלביץ שליט”א

הרב אליעזר וייס שליט”א

מבית ’צוף’
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות

מבית 'צוף' הוצאה לאור

עומק הפשט | 37

דיוני הלכה אקטואליים

פניני הלכה | 41

מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר

יסודות אמונה בין בתרי הפרשה | 43

תובנותיו של הרה"ג **מרדכי דוד נויגרשל** שליט"א

אז נדברו | 45

מחשבות לבני הישיבות

גיליון לנשים מבית אז נדברו-שלהבת | 51

איך מתחילים את שגרת חודש חשוון בכזה

חוסר שגרה משמימה...???

תוספת שבת | 53

מעלת השבת וקדושתה

בירור הלכה | 55

בירורי הלכה אקטואליים מתוך הסוגיות והפוסקים

הפרשה המחכימה | 59

לקחים מעשיים ואקטואליים מפרשת השבוע

לענין הלכה | 63

הערות הלכתיות מעשיות לעורר לב המעיין

טמונה בפרשה | 65

עלון לבני הנעורים

לעידוד העיון והבקיאות בפרשת השבוע

לישרי לב שמחה | 69

ניצוצי נוגה ממסכת חיי ושבבים מאמרותיו

של איש האמת והענווה מחנך אמן

מקים עולה של תורה על פני תבל

הגאון הצדיק רבי **אלעזר שמחה וסרמן** זצוק"ל

לרגל יום היארצייט - ב' מרחשון תשנ"ג

לוח "כולל ירושלמי" | 75

לוח ללימוד תלמוד ירושלמי

במקביל לסדר הדף היומי בתלמוד בבלי

הישיבה | 79

לקט נבחר מתוך הגיליון החודשי של "אחינו"

חישבתי דרכי | 7

נקודות אור במשנתו של

הגאון הגדול רבי **משה שפירא** זצ"ל

נפשו גחלים תלהט | 11

ניצוצות ממשנתו של

הגאון הצדיק רבי **ישראל אליהו וינטרויב** זצוק"ל

ספרן של ישרים | 13

הגאון רבי **יצחק זיסמן** זצ"ל

שיעור חומש | 15

מאת הגאון הגדול רבי **חיים פיינשטיין** שליט"א

ראש ישיבת "עטרת שלמה"

מגיד דבריו ליעקב | 17

מאת הגאון רבי **יעקב חיים סופר** שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

מתוקים מדבש | 23

נשפי לקח מפרשיות השבוע

מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א

בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

עטרת השבת | 25

משיעורי הגאון רבי **עקיבא מדלוב** שליט"א

שיעורי קידוש

יעלת חן | 27

דברי חיזוק מהגה"צ רבי **יצחק שמואל גמזו** שליט"א

אב"ד חיפה

תמצית הש"ס | 29

תמצית דף היומי

לדעת | 32

מבחן בדף היומי

עינינו גל | 33

מאמרי 'עין לא ראתה'

לאחר שרוב בתי המדרשות נפתחו, אנו משתדלים לחדש את מערך ההפצה הרגיל במידת האפשר

אך יתכן שלא נוכל להגיע לכל בתי הכנסת כבעבר

המעוניין לסייע ולהיות אחראי על הגיליונות במקומו ייצור קשר עם המערכת

ניתן להשיג את "אוסף גיליונות"

בימי חמישי בהיכלי התורה כדלהלן:

אלעד	בת ים	מודיעין עילית
בית הכנסת "מאור שרגא" כולל "ישיבת הר"ן" ישיבת "תורה בתפארתה"	רחוב ויצמן 36 (מכולת פיצהלך)	ישיבת "מיר" כולל "עטרת שלמה" כולל "יששכר באהלך" כולל "כתר תורה" (הרב אברמוב) כולל "מגדל עוז" (הרב אתרוג)
אופקים	זכרון יעקב	בית הכנסת "בית תפילה" בית הכנסת "אילת השחר" בית הכנסת "חניכי הישיבות" רשב"י בית הכנסת "אהל תורה" יהודה הנשיא בית הכנסת "קהילת רבי עקיבא" בית הכנסת "זכרון משה" קרית ספר בית הכנסת "היכל יצחק" קרית ספר בית הכנסת "בני הישיבות" גרין פארק בית הכנסת "חזון דוד" בית הכנסת "משובב נתיבות" בית הכנסת "אהל אברהם" חפציבה בית הכנסת "נאות הפסגה" המרכזי
בית שמש	טלזסטון	נתיבות
ישיבת "אור לישרים" בית הכנסת "היכל אברהם" קריה בית הכנסת "לב אליהו" רמה א' בית הכנסת "חניכי הישיבות" רמה א' בית הכנסת "משאת מרדכי" רמה א' בית הכנסת "פני שמואל" רמה א' בית הכנסת "אהבת תורה" רמה ג' בית הכנסת "הכולל"	בית הכנסת "קהילת בני תורה"	בית המדרש "משכן התורה" בית הכנסת "בית יצחק"
ביתר עילית	יסודות	פתח תקוה
בית הכנסת "באר אברהם" גבעה A בית הכנסת "ישיבת הר"ן" גבעה A	בית הכנסת המרכזי	ישיבת "לומזא" בית הכנסת "אבי עזרי" בית הכנסת "אהל אברהם" גני הדר בית הכנסת "הבעש"ט" גני הדר
בני ברק	ירושלים	ראשון לציון
כולל "פוניבז" כולל "חזון אי"ש" כולל "בית הלל" כולל שעל ידי "בית הכנסת הגדול" ישיבת "אורחות תורה" ישיבת "בית מדרש עליון" ישיבת "תפארת ציון" ישיבת "סלבודקא" ישיבת "גאון יעקב" בית הכנסת "יד אהרן" רמת אהרן בית הכנסת "תפארת נחמן" כולל הרב קלאר בית הכנסת "המרכזי" שיכון ה בית הכנסת "נחלת משה" בית הכנסת "רמת אלחנן" בית הכנסת "משכנות יעקב" בית הכנסת "נאות יוסף" בית הכנסת "בית אריה" בית הכנסת "צא"י" נחלת סירוקה בית הכנסת "לדרמן" בית הכנסת "הליכות חיים" בית הכנסת "דרכי איש" בית הכנסת "צעירים" רח' האדמו"ר מצאנז "גל פז" רחוב רבי עקיבא 88 רחוב סוקולוב 46 (מינימרקט ברכת השם)	ישיבת "מיר" ישיבת "חברון" גבעת מרדכי ישיבת "יד אהרן" ישיבת "אהבת שלום" ישיבת "תורה אור" ישיבת "הר"ן" - רמות ד' בית הכנסת "מנחת שלמה" בית וגן בית הכנסת "מנין אברכים" בית וגן בית הכנסת "חניכי הישיבות" נוה יעקב בית הכנסת "אהל יוסף" רמת שלמה בית הכנסת "המרכזי" רמת שלמה בית הכנסת "חזון איש" רמת שלמה בית הכנסת "ערוך לנר" רמת שלמה בית הכנסת "באר שמואל" רח' סורוצקין בית הכנסת "חניכי הישיבות" זכרון יעקב בית הכנסת "ברכת יוסף" גבעת שאול בית הכנסת "משכן באב"ד" גבעת שאול בית הכנסת "אמרי שפר" הר נוף בית הכנסת "בוסטון" הר נוף בית הכנסת "ויז'ניץ" הר נוף בית הכנסת "קהילת בני תורה" הר נוף בית הכנסת "שערי תבונה" רמות א' בית הכנסת "משכן שרגא" רמות א' בית הכנסת "זכרון אברהם" רמות ג' בית הכנסת "צא"י" רמות ג' בית הכנסת "שומרי החומת" רמות ד' בית הכנסת "אהל יוסף" רמות פולין בית הכנסת "בני הישיבות" סנה"מ בית הכנסת "בני הישיבות" רמת אשכול "גל פז" רח' מלכי ישראל	ישיבת "עטרת שלמה" שדה חמד
רחובות	רכסים	תל אביב
בית הכנסת "כולל בר שאול"	בית המדרש "בית יצחק" גבעה ב' בית הכנסת "שבת אחים" גבעה ב'	מלון דבורה רח' בן יהודה 87 קומה ב' רחוב רבי ישראל מסלנט 15 (מכולת רחל)
תל ציון	תל ציון	תל ציון
בית כנסת החסידי	בית כנסת החסידי	בית כנסת החסידי
תפרח	תפרח	תפרח
ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"	ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"	ישיבת "תפרח" בית הכנסת המרכזי "בית יוסף"

חשבת דרכי

נקודות אור ע"פ משנת הגר"מ שפירא זצוק"ל

פרשת נח - שאלת גשמים - ד' חשוון תשפ"א | גליון מס' 148

לעילוי נשמת האשה בלה בת ר' מנחם הלל לוי ע"ה

חודש חשוון – מחודש המבול לירח בול

ירח בול – המ' של המבול פסק

חודש חשוון, החודש שבו גמר שלמה המלך את מלאכת בית המקדש, נקרא בנביא ירח בול, כפי שכתוב במלכים (א' ו' ל"ח) "ובשנה האחת עשרה בירח בול הוא החדש השמיני כלה הבית לכל דבריו ולכל משפטיו", ולאחר מכן חיכו כמעט שנה שלימה לחנוכת הבית, שאותה עשו בחודש תשרי שלאחריו, "בירח האיתנים בחג הוא החדש השביעי" (שם ד' ב'), ואז נאמר (שם ה' ס"ה) ויעש שלמה את החג וגו' שבעת ימים ושבעת ימים", ובאותה שנה לא צמו ביום הכפורים, זאת היתה חנוכת הבית של בית המקדש, אבל גמר המלאכה היה בירח בול, כך נקרא חודש חשוון, ירח בול.

חז"ל אומרים במדרש (תנחומא נח י"א), שעד שכנה שלמה את בית המקדש, בכל שנה, מי"ז בחשוון, היו ארבעים ימים של גשם, ממש כמו שהיה במבול, אותם ארבעים ימי גשם נשארו מכח המבול שהיה בחודש חשוון, משהו מגזירת המבול, נשאר על החודש הזה, וכששלמה בנה את בית המקדש הוא התפלל, ואותם ארבעים ימי גשם פסקו, זו היתה כנראה זכות מיוחדת מכח בנין הבית, מכח העובדה שהבית נגמר להיבנות בחודש חשוון, פסקה גזירת המבול מחודש חשוון, אותה קללה ירדה מהחודש.

נמצא, כי בעצם היו צריכים לקרוא לחודש הזה, ירח מבול, כך צריך היה להיות, אבל כיון שאותם מ' יום פסקו, אותם ארבעים ימי גשם פסקו, נשאר לחודש שם ירח בול.

אלו דברי חז"ל במדרש, והדברים סתומים, לא מובן מה מתכוונים ללמדנו כאן.

הבלבול שבמבול לעומת הכול שעומד לעיצוב

המילה מבול והמילה בול, השורש של שתי המילים האלה, כפי שמוכן מתוך הדברים, הוא מה שנקרא בלבול, וכפי שכותב רש"י בפרשת נח (ו' י"ז) "מבול, שבילה את הכל, שבלבל את הכל", זה נקרא מבול. בלבול, נקרא, ערוב צורות, דברים מתערבבים אלו באלו, הדברים לא ברורים, מטשטשים.

גם בנבואת ישעיהו (מ"ד י"ט), כאשר מדברים על עבודה זרה, נאמר "בול עץ", המילה בול עץ, שאף אנו משתמשים בה, עניינה, עץ שהוא גלמי כלים, דבר שהוא לא מעוצב, לא קיבל שום צורה מסוימת, אלא הוא סתם חתיכת עץ.

נמצא, המבול בלבול את הכל וטשטש את כל הצורות, כל הצורות שבעולם ניטשטשו, כפי שכתוב בלשונות הפסוקים "אמחה את האדם

אשר בראתי מעל פני האדמה" (ו' ז'), "וימחה את כל היקום" (ז' כ"ג). פירוש המילה מיחוי, הוא, לקחת דבר גוש ולהפכו לנוזל, כפי שאנו מוצאים בלשון הגמרא (חולין ק"כ ע"א) "המחה את החלב וגמעו", המחה, פירוש, עשאו לדבר מחוי, דבר נוזל, אכן, אחר שהפיכת גוש לנוזל, הכוונה היא, מצורה מסוימת לדבר חסר צורה, כי דבר נוזל זה דבר המאבד את הצורה, אין לו צורה, מעתה, המילה הזאת, מיחוי, משמשת לכל איבוד צורה, ומשתמשים בה רבות, וכך אנו מוצאים "תמחה את זכר עמלק" (דברים כ"ה י"ט), "ומחה ה' את שמו מתחת השמים" (שם כ"ט י"ט), וכן בפרשת יבום נאמר "ולא ימחה שמו מישראל (שם כ"ה ו'), פירוש כל הדברים האלה, הוא, לאבד את הצורה המסוימת הזו, איבוד גמור של הצורה המסוימת נקרא מיחוי, וכך, כשכתוב בפסוק "ולא ימחה שמו", הכוונה היא, לדאוג שאותה צורה שהוא השאיר אחריו בעולם לא תתבטל, אלא תמשיך ותתקיים הלאה.

הדבר שעשה המבול, הוא, שעל ידו התקיים מה שאמר בורא העולם "אמחה את האדם אשר בראתי מעל פני האדמה", וכפי שכתוב בהמשך, לאחר שהדבר התבצע, "וימחה את כל היקום".

אכן, אם אנו רוצים לעמוד על ההבדל שבין המבול לכול, כשהורידו את המ' מהירח של המבול, והשאירו רק בול, ככול עץ, ההבדל הוא גדול. המבול, מיחה את הכל, הכל היה מחוי וחסר צורה, זה גם היה דבר שלא ניתן לעיצוב, נוזל לא מקבל צורה, אי אפשר לעשות ממנו שום דבר, אי אפשר לקבץ ולאסוף נוזל, אי אפשר לצור בו שום צורה, דבר מחוי הוא מחוי, ואין שם צורה בכלל, אולם בול עץ, נקרא דבר שמוכן לקבל צורה, הוא בר הכי לכך, אלא שהוא כשלעצמו כרגע חסר צורה, אבל הוא בכח לקבל צורה.

מעתה, כאן נמצא ההבדל בין המבול לכול, המבול מיחה צורה, בלי אפשרות להחזיר אותה. היינו, נמחיתה הצורה הזאת והיא לא קיימת, היא מחויה, אולם כשהשארנו את חודש חשוון כירח בול, בלי אותו מ', שהוא המבלה ומבלבל הכל, וכפי שפירש רש"י, מבול, שבילה את הכל, שבלבל את הכל, הרי שירח בול, במילים אחרות, זה ירח שמחכה לעיצוב, הוא מחכה לקבל צורה.

גמר חג הסוכות הוא רק כשכולם חזרו הביתה

כאשר אנו נמצאים בז' חשוון, הרי שבעצם זה הזמן, שבו, כמו שכתוב בגמרא במסכת תענית (י' ע"א), נגמר לגמרי חג הסוכות. לא מתחילים לומר ותן טל ומטר עד שיגיע אחרון שבישראל, מכל עולי הרגלים שעלו לחג הסוכות לירושלים, לנהר פרת. עד שיגיע אחרון שבישראל לנהר

פרת עדיין לא מתפללים על הגשמים, כי גשמים בחג זה לא סימן טוב, והחג עדיין נמשך, בני ישראל עדיין נמצאים בחוץ, נמצאים בדרכים, מכוחו של החג. הם עדיין לא הגיעו לנהר פרת, נשאר אחד בדרך, עד שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת.

נמצא כי עתה אנו נפרדים מחג הסוכות, חג הסוכות נמשך עד שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת, החג נגמר לגמרי רק כשכולם חזרו הביתה. באמת, זה דבר שהתחיל בשמיני עצרת, כפי שכתוב בתרגום יונתן בן עוזיאל על הפסוק (במדבר כ"ט ל"ה) "ביום השמיני עצרת תהיה לכם", "כנישין תהוון בחדוא מן מטילכון לבתיכון", תחזרו בשמחה מהסוכה הביתה, זה הוא העצרת של חג הסוכות, שמיני עצרת. אז זה מתחיל, אז מתחילים לחזור הביתה, וגומרים לחזור הביתה ביום ו' חשון, "עד שיגיע אחרון שבישראל לנהר פרת".

לחזור הביתה, זה בעצם הגמר של חג הסוכות. בחג הסוכות יצאנו מהבית, כעת, אנו חוזרים הביתה, וגמר החזרה הביתה זה ביום הזה, ו' בחשון, עד עתה, עדיין, היה איזה חוט דק שקישר אותנו לחג הסוכות, עדיין לא חזר האחרון שבישראל לנהר פרת.

כל הדברים האלו מתקיימים בזמן בית המקדש, היום אין לנו אותם בפועל, אבל זה ענינו של הזמן, הזמן הזה, הוא זמן שעדיין מחובר לחג הסוכות, באיזה חוט. עדיין החג נמצא, היינו, עדיין לא חזרנו הביתה.

כשחוזרים הביתה, אז מתחילים להתפלל על גשם, משמע, שקודם לכן, זה בכלל מה שכתוב שגשמים בחג זה לא סימן טוב, עדיין יש לזה איזה שהוא טעם של גשמים בחג.

ננסה להבין מעט בעניינם של הדברים, לפי ערכנו.

הגשמים מגיעים רק בכח התפילה

בפרשת בראשית (ב' ה') כתוב "וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ ואדם אין לעבוד את האדמה", אומר על כך רש"י "ובג' שכתוב ותוצא לא יצאו אלא על פתח הקרקע עמדו עד יום ו' ולמה כי לא המטיר ומה טעם לא המטיר לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים".

וכך היא לשון חז"ל במדרש (ילקוט שמעוני בראשית א' ח'), "מלמד שיצאו דשאים ועמדו על פתח הקרקע ולא צמחו עד שבא אדם הראשון ובקש עליהם רחמים וירדו גשמים וצמחו שנאמר ואד יעלה מן הארץ וגו' ללמדך שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים", כולם יצאו ועמדו על פתח הקרקע, כולם צמחו עד פתח הקרקע, היינו, הם לא נמצאים בעולם, אבל ה"בכח" שלהם, עשה את הכל, כדי להגיע עד, אולם רק עד, ולא עד בכלל, "טרם יהיה בארץ", ולמה, "כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ", והסיבה לכך היא "ואדם אין לעבוד את האדמה", לא יתכן שירדו גשמים מהשמים בלי תפילה, דברים שצריכים לבוא אלינו מהשמים, לא יורדים בלי תפילה, אין אפשרות. כביכול, בורא העולם לא משפיע שפע מהשמים, אלא אם כן יש תפילה.

הדבר הזה נמצא בעיקר סדר הבריאה. כל ההשפעות שעניינן רחמים, כולן צריכות תפילה. על כל הדברים שנכנסו לדרך הטבע והם עצם מנהגו של עולם, לא צריך להתפלל. לא צריך להתפלל שמחר תזרח השמש או שהירח יולד במולדו, כל הדברים האלה נכנסו למה שנקרא "עולם כמנהגו נוהג", אולם הגשמים, כל עצמם, הוא מחוץ ל"עולם כמנהגו נוהג".

הדברים מפורשים בדברי חז"ל, הגר"א מדגיש זאת פעמיים ב"אדרת אליהו", גם ב"בראשית" וגם ב"וזאת הברכה", שהגשמים, הם לא לגמרי בדרך הטבע. הכוונה היא כנראה לארץ ישראל, וזה באמת כך, אין לנו שום מושג למה השנה הזאת שחונה ולמה השנה הזאת גשומה, מה נשתנה, מדוע קורה שבאים עננים ומתרבים והם לא מורידים גשם, הם הולכים להם, ולפעמים קורה שהם הולכים ומורידים את הגשם על

הים הגדול, הים התיכון, במקום שממש לא צריכים אותם. הדבר הזה לא מצטרף בכלל למה שנקרא מהלך, בדרך הטבע. אין בהם בדרך הטבע, אין סדר, אין מנהגו של עולם, פעמים כן פעמים לא, היום נעשו חכמים גדולים, ויכולים לצפות לכל היותר עד שבוע ולא יותר, אבל לדעת מראש, אין שום אפשרות, לא יודעים איך תיראה השנה הזאת. בדרך כלל, בני אדם לא מדקדקים לדבר על מה שהם יודעים, וכך יש המון הערכות, וכל אותם מעריכים, אינם מתיישים לחזור כל שנה ושנה על אותם דברים, בשעה שהם יותר התכדו מאשר הצליחו. אין, לא יודעים כלום, זה דבר שהוא לא בדרך הטבע, לא במה שנקרא מנהגו של עולם.

אלו דברים שבאים ברחמים, ורחמים צריכים לעורר. על זה צריכים לבקש. על כל הדברים שנכנסים לתוך סדר שנקרא "עולם כמנהגו נוהג", לא צריך תפילה, ודאי, על כל דבר רצוי להתפלל שזה יצליח, אבל הדבר לא תלוי בתפילה, אולם הדברים שהם מנהגו של עולם, לא תלויים בתפילה, אכן, הגשם, בפירוש, כפי שאומרים חז"ל, תלוי בתפילה. אם אין מי שיתפלל על הגשמים, הגשמים לא יבואו. ולכן "כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין, לעבוד את האדמה", כל זמן שלא היה אדם המכיר בטובתן של גשמים, ובא והתפלל עליהם, הם לא ירדו.

האדם מחויב מכח הגשמים שירדו לצורך בריאתו

בהמשך הפסוק, אחר "ואדם אין לעבוד את האדמה", כתוב "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה. וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה".

אומר על כך רש"י "ואד יעלה. לענין בריאתו של אדם העלה התהום והשקה עננים לשרות העפר ונברא האדם, נגבל זה שנותן מים ואחר כך לש את העיסה, אף כאן והשקה ואחר כך וייצר", כל זמן שאדם אין לעבוד את האדמה, בורא העולם לא מוריד גשמים, אבל לצורך בריאתו של אדם, זה בהכרח, אי אפשר שאדם יתפלל שהוא יברא, אדם לא יכול להתפלל על עצמו שהוא יברא, לכן, לצורך בריאתו של אדם, היה צריך להוריד גשם, ועל זה כתוב "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה, וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה".

לצורך בריאתו של אדם, בורא העולם הוריד גשמים, ומאז, שבורא העולם הוריד גשמים לצורך בריאתו של אדם, האדם הוא בעל חוב. האדם נברא מהגשמים האלה, ולכן האדם הוא זה שהוא אחראי להביא אותם בחזרה לעולם, כי כביכול בורא העולם הוריד גשמים, שזה בעצם מחוץ לסדר הנכון. הסדר הנכון הוא שגשמים יגיעו כשאדם מתפלל עליהם. זה הסדר הנכון. רחמים, הם רק עם תפילה, ואם האדם לא מתפלל, זה לא צריך להיות. מכיון שהאדם עצמו נברא מהגשם שירד בלי תפילה שלו, מאז האדם נהיה מחויב. עיקר בריאתו היתה באותם רחמים, ומאז ואילך, האדם הוא אחראי כדי להביא את הרחמים האלה לעולם.

האדם נברא, כדי לברוא את עצמו. האדם נברא בצלם אלקים, צלם אלקים, זה הצלם של השם שבו העולם נברא. כל מעשי בראשית, כולם יצאו לפועל, יצאו לגילוי, היינו נבראו, בשם אלקים. כשהאדם נברא בצלם אלקים, פירוש הדבר, האדם נברא בצלם של בורא.

כאן זה משהו מיוחד. האדם נברא מכח דבר, שהאדם בעצם אחראי לו. האדם בעצם נברא על ידי דבר, שהדבר הזה צריך לבוא מכוחו של האדם. נמצא שבבריאתו של האדם מונחת תביעה ודרישה, שהאדם יהיה זה שהוא בעצמו ייצור את אותה מציאות שמתוכה הוא נברא.

זה המשך הפסוקים. משום ש"אדם אין לעבוד את האדמה", לכן "לא המטיר ה' אלקים", ולצורך בריאת האדם, הרי שזה המשך הפסוק, "ואד יעלה מן הארץ, והשקה את כל פני האדמה. וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה", היינו, זו היצירה, שבורא העולם יצר את האדם, ובורא העולם נתן בו את הכח, שמכאן ואילך, אחרי שהוא נברא, הוא צריך להיות זה שבורא את עצמו. הוא צריך להיות זה שמביא לעולם את הדבר, שמכוחו ועל ידו הוא נברא.

העניין הוא כך. כאמור, המבול מיחה את הכל. בילה את הכל, כלכל את הכל, הכל נמחה במבול. דבר מחוי, נקרא דבר חסר צורה. אבל בורא העולם הטביע, וכך טבעם של דברים, טבעו של עולם הוא כזה, שלעולם אי אפשר לצור צורה בלי תערובת של נוזל. העולם יבש, העולם הוא עפר, "הכל היה מן העפר" (קהלת ג' כ'), אבל מהעפר היבש אי אפשר לעשות שום דבר בלי גיבול, והגיבול הוא אך ורק על ידי מים.

פירוש הדברים, המים עצמם הם דבר שהוא כשלעצמו חסר צורה לגמרי, הכל מחוי, אין צורה, אבל בלי מים לא תיתכן צורה. הייבים להשתמש במים כדי לצור איזו צורה, כל צורה שהיא. הבסיס של כל הצורות הוא "הכל היה מן העפר", אבנים, סלעים, ואף ברזל, כל מיני עפרות ישנם, עפרות זהב, עפרות נחושת, כל מיני דברים, הכל היה מן העפר, המוני מיני עפר יש, כל הדברים שהם גושים שנמצאים בעולם, הכל זו תולדה של גיבול. הכל היה מן העפר והכל גובל, וכך, בצורה כזאת, יש עולם המלא בדברים שיש בהם צורה, דברים גושים, דברים קיימים, וכך דרשו חז"ל בבראשית רבה (י"ב י"א) על הפסוק "הכל היה מן העפר", "אפילו גלגל חמה", איננו יודעים איך, אין לנו שום מושג איזה תהליכים קרו כדי שהעפר יהיה יצירה כזאת, אבל הכל, בלי יוצא מן הכלל, היה מן העפר.

הגשמים המתחדשים מעצבים את השנה החדשה

מה שנשאר בחודש חשון, הוא, שהמבול תוקן, היינו, גזירת המבול. אותה גזירה נשארה על החודש הזה, שהוא היה החודש שבו התחיל חורבן העולם, כאשר בשבעה עשר בחודש התחילו הגשמים שהם היו תחילת המבול, וכל שנה בחודש הזה התחיל שוב משהו מעין מבול, והיא הייתה עד שנבנה בית המקדש, ושלמה המלך ביקש רחמים שהדבר הזה יסתלק מן העולם, שהמבול יסתלק מהעולם, אכן, הדבר שכן נשאר בחודש הזה, הוא נשאר חודש שהוא ירח בול.

המכוון בזה הוא, החודש הזה, זה חודש שבו מתחילה סידרה חדשה של גשמים, יש כאן שנה חדשה שמתחילה עכשיו, ביום הזה, ז' חשון, מתחילה שנה חדשה עם גשמים חדשים, והגשמים האלה הם מה שמאפשר עיצוב מחדש, הגשמים האלה מאפשרים עיצוב.

כאמור, המבול מטשטש, מבלה, מבכל את הכל, המבול מוחה את כל הצורות, אולם, בול, מחכה לגשם כדי שאפשר יהיה לעצב. לקחת בול עץ ולעצבו כצורה, [באמת ההשוואה לבול עץ אינה מתאימה כל כך, כי בול עץ לא צריך גיבול, הוא כבר מגובל מתחילתו, הוא כבר צמח מגובל, גם הוא בכלל הכל היה מן העפר, הוא באמת היה מן העפר, אבל הוא כבר מגובל]. כשאנחנו מדברים על החודש הזה, על מה שנשאר מהמבול, הרי שהטשטוש נלקח, שלמה המלך תקן את הטשטוש, הוא ביקש רחמים וזה הסתלק, הכלכל שיש בחודש הזה הסתלק, אבל מה שנשאר בחודש הזה, נשאר דברים שמחכים לעיצוב, כשאנחנו נמצאים בחודש הזה, בתחילת החורף. ומתחילים להתפלל ביום ז' חשון, ומקווים שהתפילה תתקבל, הרי שלזה אנו מתפללים, ואנו מחכים שהתפילה תיענה מיד. אנו מתפללים ביום הזה לגשם, וזה גשם חדש.

חודש חשון, זה מה שנקרא תחילת השנה, היום הזה, הוא תחילת השנה של הגשמים החדשים, של הגשמים של השנה הזאת, לכן, זה היום שבו אנו מתחילים להתפלל על הגשמים, ואנחנו מבקשים גשם מחדש, היינו, הבקשה שאנו מבקשים היא שאנחנו רוצים לגבל את הכל מחדש, אנחנו רוצים ליצור צורות חדשות.

כך נראה סדר הזמן שלנו, סדר הזמן של התורה, הזמן שלנו הוא כזה. אנחנו נידונים בראש השנה, נכתבים בראש השנה, נחתמים ביום הכיפורים, והחתימה האחרונה, וכפי שקורא לזה האריז"ל חותם בתוך חותם, היא בהושענא רבה, ואז, אנחנו מתחילים לחזור הביתה. יצאנו, ואנחנו מתחילים מחדש לחזור הביתה. הדברים האלה הם ברורים מאד,

מי שמתבונן כראוי רואה, שכל שנה ושנה אנחנו צריכים עיצוב מחדש, בכל שנה ושנה אנו חוזרים הביתה עוד פעם, אנחנו נולדים מחדש. בראש השנה וביום הכיפורים אנחנו נידונים לחיים, וגמר הדין הסופי זה בהושענא רבה, משם, אנחנו מתחילים לחזור הביתה, כאשר גמר החזרה הביתה הוא בו' בחשון, ובחזרה הביתה, כעת, אנו מתחילים להתפלל על גשם. כשאנחנו חוזרים הביתה, אנחנו צריכים להיות עסוקים בעיצוב מחדש. כל שנה זה סדר זמן שלם שחוזר לנקודת התחלה, כל שנה ושנה היא מערכת זמן שלמה החוזרת שוב לנקודת ההתחלה, זאת המשמעות של שנה. נקודת ההתחלה של העבודה שלנו, שהיא לעצב מחדש את צורת האדם שלנו, היא ביום הזה, ז' חשון.

הגשם הוא המעצב את המערכת הגשמית

יש דבר מענין במילה גשם. המילה גשם מתייחסת למערכת הפיסית, האנושית, של הדברים שנתפסים בחוש, וכפי שאנו מוצאים גם בלשון הכתוב בספר דניאל (ז' י"א) שמי שנאבד גופו נקרא "והובד גשמה", לכאורה, מה לזה ולגשם שיורד מהשמיים, איך זה מצטרף לגשם הזה.

התשובה לכך, הגשם שיורד מהשמיים, הוא זה שמאפשר עיצוב של מערכת גשמית. הדבר שעל ידו ניתן לגבל, לעצב מערכת גשמית, זה הגשם, וכמו שהאדם בעצמו נוצר על ידי "ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה", ועל ידי זה "וייצר ה' אלקים את האדם עפר מן האדמה". כיון שהכל היה מן העפר, אז הכל מחכה לגשם, לעולם לא תהיה מערכת גשמית בלי שירד גשם מן השמיים, זה הדבר שהוא הבסיס, וכאמור זה אף בלשון הכתוב. אנחנו משתמשים במילה הזאת, ובשבילנו זו אף מילה בזויה, מה שנקרא גשמיות, אבל כך נקרא הגוף, כשרוצים להגיד על גוף שהוא נאבד והסתלק, שהוא יצא מהחיים, זה נקרא "והובד גשמה".

ז' חשון הוא יום גדול של התחלה חדשה

זה הדבר המיוחד בירח הזה, שלמה המלך הפך את החודש הזה, שהיה חודש של טשטוש ובלבול, ובחודש הזה הוא סיים את בנין בית המקדש. חז"ל אומרים, שכשם שבנין המשכן נגמר בחודש כסלו, והקב"ה המתין מלחונך את המשכן עד לר"ח ניסן, שהוא החודש שנוולד בו יצחק, שהוא עמוד העבודה, כך בית המקדש שבנה שלמה, מלאכתו נגמרה בחשון, בירח בול, והמתינו מלחוננו, עד כדי שבחז"ל כתוב שבני אדם ריגנו על שלמה המלך למה הוא לא גומר ומסיים, למה הוא לא פותח את דלתות בית המקדש וכולנו ניכנס ונקריב קרבנות, למה הוא ממתין, וריגנו עליו שמה יש איזה פגם ופסול, אבל חז"ל מגלים, שהוא המתין לירח האיננים, לירח שבו נולדו איתני עולם.

זה מה שנשתייר לנו בחודש חשון. אנו צריכים לחיות את הזמן, את הזמן של התורה, אנחנו צריכים לחוש אותו, הזמן הוא דבר חי, כשאנחנו מתחברים אליו נכון, אז הזמן כשלעצמו הוא מלא תוכן. יום, כמו היום הזה, אנחנו עוברים עליו בשגרה, אולם זה יום גדול, זה יום מכריע. אנחנו יודעים רק להסתכל בלוח, שבו כתוב שמתחילים להגיד ותן טל ומטר, ותו לא, כל מה שנשאר לנו מהיום הזה, זו רק הדפיקה על העמוד כדי שלא ישכחו להגיד ותן טל ומטר.

כל ענינו של היום הזה, זו התחלה חדשה. השנה החדשה צריכה עיצוב מחדש, כל הדברים חוזרים על עצמם, וכך, כל מה שהיה לנו בשנה שעברה, צריך עיצוב מחדש. ביום הזה זה מתחיל. ביום הזה אנו צריכים שוב, לחזור.

זה ענינו של הזמן, זה ענינה של שנה. שנה, זאת מערכת זמן שלמה שחוזרת על עצמה, חוזרת ונשנית, זה הפירוש שנה. בכל שנה צריך את הטעם המיוחד שלה, את האופן האחר שלה, כל שנה ושנה צריך להיות לה אופי שונה מהשנה הקודמת. כל שנה היא התחלה חדשה, וזאת התחלה חדשה של יצירת צורת אדם. כיון שצורת אדם נוצרה מלכתחילה על ידי "ואד יעלה מן הארץ והשקה את פני כל האדמה", על זה אנחנו

מתחילים להתפלל. לא מבול, אבל כן בול. בול, זה נקרא, דבר שהוא בר עיצוב, ומחכה לעיצוב.

החטא השכיח את הבורא והתוצאה היתה המבול

מלכתחילה, כשהעולם נברא בששת ימי בראשית, עד החטא, הכל היה ברור בבריאה. הבריאה, נתפסה כבריאה. זה היה דבר פשוט וברור.

מאז החטא, היתה ההתחלה, להשכיח את העובדה שיש בורא לעולם. הבריאה נתפסה כמציאות קיימת בפני עצמה, היינו, עניין הבריאה נשכח. זה קרה כבר בדור השלישי, "אדם שת אנוש", זה הפסוק הראשון בספר דברי הימים, אדם, היה יציר כפיו של הקב"ה, שת היה בנו, ולאחר מכן אנוש. פירוש המילה אנוש, כלשון תרגום, זה שוכח, וכלשון הגמרא בסנהדרין (ל"ה ע"א) "לבא דאינשי אינשי". בזמן אנוש "אז הוחל לקרוא בשם ה'", אז התחילו לקרוא בשם ה', והכונה בזה, שקראו בשם ה' לאיליים, לפסילים, אז התחילה עבודה זרה בעולם, כבר בדור השלישי.

לאדם, לא היה שום ספק שהוא נברא, הוא יצא מתחת ידיו של הבורא, שת, שנולד ממי שנברא, עוד החזיק את זה, אנוש שכח את זה, כיון שהוא נולד ממי שנולד ולא ממי שנברא, הוא כבר שכח את הבריאה, אצלו כבר הבריאה נשכחה. "אז הוחל לקרוא בשם ה'" לעבודות זרות, וכמו שהרמב"ם מתחיל את הלכות עבודה זרה "בימי אנוש טעו בני אדם טעות גדול", שמה התחילה עבודה זרה, שמה התחילה השכחה הגדולה.

ההמשך היה כמו שכתוב במשנה באבות (ה' ב') "עשרה דורות מאדם עד נח כו' שכל הדורות היו מכעיסין ובאין, עד שהביא עליהם את מי המבול".

תיבת נח – תיבה של ברית

כאשר הגיע המבול, מה שנשאר בעולם, נשארה תיבת נח. תיבת נח היתה כמו שכתוב בפרשה, תיבה של ברית, וכלשון הכתוב (ו' י"ח) "והקמתי את בריתי אתך, ובאת אל התיבה", על כל הענין של התיבה היה צריך ברית, נכרתה איתו ברית, ואותה הברית, היא זאת שעל ידה התקיים כל הענין של תיבת נח. תיבת נח זאת תיבה של ברית.

במילים אחרות. הרמב"ן, בפסוק זה, שהוא המקום הראשון שכתובה ברית בתורה, מפרש את המילה ברית, וכותב ש"ברית" זה כאילו היה כתוב "ברייתי" [מלשון בריאה], ברית, פירושה, חיבור למקור, חיבור לשורש הבריאה. כך הוא בכל ברית שנכרתה, הברית שבורא העולם כרת עם אברהם, עם האבות כולם, עם האמהות כולן, עם כלל ישראל כמעמד הר סיני, עם כלל ישראל בחורב, כל הבריתות כולן שנכרתו איתנו, הן כולן בריאות חדשות, הן כולן חיבור כביכול, חיבור אל הבורא. הם כולם דברים שהם בריאה חדשה בעולם. על הברית שנכרתה עם נח כתוב בפסוק "ה' למבול ישב, וישב ה' מלך לעולם" (תהלים כ"ט י'), מאז, מהמבול ואילך, כביכול מלכותו של בורא העולם היא קיימת, היא יציבה בעולם, "וישב ה' מלך לעולם". המבול, החזיר לעולם את הברית, הברית שנשתכחה, הברית, היינו, נקודת הבריאה, שנשתכחה מכח החטא, היא נשתכחה כבר בימי אנוש, ועתה, כביכול, בורא העולם החזיר לבריאה את הברית. הבריאה קיימת מכח ובזכות הברית. תיבת נח היא כולה ברית, היא כולה קיום של ברית. בריאה כפני עצמה.

שתי בריתות – תיבת נח ומתן תורה

היתה עוד פעם אחת, שכביכול בורא העולם התעסק עוד פעם במהדורה נוספת של בריאת העולם, זה היה במתן תורה. כתוב כאן בספר הזהר בתחילת פרשת נח "ועד דאתקיים ביה ברית לא עייל [נח] לתיבותא, דכתיב והקימותי את בריתי אתך ובאת אל התיבה, וכדין [אז] הוה תיבה ארון הברית", תיבת נח היתה, כמו ארון הברית.

המהדורה הנוספת של הבריאה, החידוש של הבריאה, היה במתן תורה, ועל זה כתוב "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא

שמתני" (ירמיהו ל"ג כ"ה) וכפי שדורשת הגמרא בשבת (פ"ח ע"א) "מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו", להחזיר את העולם לתוהו ובוהו, הכונה בזה, שהקב"ה מחזיר את העולם למבול.

פעמיים הבריאה נבראה מחדש. פעם אחת נמחה כל היקום והיתה כפועל בריאה מחדש, תיבת נח, זה אופן אחד של גילוי ברית, הברית הזאת היא ברית שנכרתה עם כל באי עולם, עם נח וכל זרעו, שם עוד לא היו ישראל, זאת ברית אחת, ברית נח, והברית עם נח כוללת שהבריאה תמשיך, וכפי שכתוב בפסוק "ויאמר ה' אל לבו לא אסף לקלל עוד את האדמה בעבור האדם כי יצר לב האדם רע מנעריו", ובהמשך "עד כל ימי הארץ זרע וקציר וקר ויבשה וקיץ וחרף ויום ולילה לא ישפתו", הבריאה תמשיך, ותמשיך לעולם, והפעם השניה היתה במתן תורה.

אלו שתי הבריתות, שהן החידוש של קיום העולם. ארון הברית, שהוא הנושא בתוכו את הבריאה שהעולם נברא מחדש במתן תורה, זה נמצא בארון הברית, ובתיבת נח שהיא תיבת הברית, שהיא המהדורה הראשונה של ארון הברית, זה הוא ארון הברית של הברית עם נח, זאת התיבה, ארון הברית.

הבית לארון הברית מציל מהמבול

כשנבנה הבית ויש בנין קיים לארון הברית, לא אהל אלא בית, אז יש תיבה, היינו, יש את מה שיציל אותנו מהמבול. כשנבנה הבית, אז הבריאה נתבססה, כביכול יש לבורא העולם בית כאן. כתוב בציווי שבורא העולם אמר לדוד, ששלמה יבנה את הבית, משום שכביכול, אני נמצא באהל "כי לא ישבתי בבית וגו' ואהיה מתהלך באהל ובמשכן" (שמואל ב' פ"ז), וכך כתוב בחז"ל, שאפילו בורא העולם עצמו התפלל "יהי רצון שאראה בבנין ביתי" (בראשית רבה נ"ו י'), הבחינה הראשונה של המשכן, זה באהל, במקום שהוא לא בנין של קבע, ועל כך נאמר "יהי רצון שאראה בבנין ביתי".

כאן, כנראה, טמון הסוד, ששלמה המלך יכול היה לחלץ את העולם מהמבול, משום שהוא הכניס והביא לעולם את ארון הברית, וארון הברית הוא המקום שעל ידו אנו ניצלים מהמבול. תיבת נח יש לה את התנאים שלה, אבל תיבת נח היא רק דומה לארון הברית, ארון הברית עצמו מציל מהמבול.

ונסיף להבין, הברית, היא הבריאה בעצמה. המבול, הוא הצד שכנגד של הבריאה, הוא ה"לא בריאה", הוא המיחוי של הבריאה, ואילו הברית היא הבריאה בעצמה. "אם לא בריתי יומם ולילה חוקות שמים וארץ לא שמתני", ארון הברית, זה כן בריתי יומם ולילה, לכן, חוקות שמים וארץ שמתני. ארון הברית, פירוש, ישראל מקבלים את התורה, ולכן העולם לא יהיה יותר תהו ובוהו.

למדנו כאן את המיוחד שיש ביום ד' חשון, שהוא, בעצם, יום התחלת העבודה של העיצוב מחדש של השנה הזאת. עד עכשיו, היה חוט שקישר אותנו, אנחנו עדיין באמצע לחזור הביתה, אולם עכשיו, חזרנו הביתה, חזרנו הביתה מסוכות. עם ישראל כולו, האחרון שבישראל, כבר חזר הביתה, וכעת צריכים להתחיל, כאן צריך להתחיל לעצב את צורת האדם החדשה של השנה הזאת.

נקודת העיקר שבדברים, היא, למי שבאמת קשור, מי שחי את הדברים בקצב האמיתי שלהם, והוא יודע שכל שנה יש בה טעם חדש, של כל הדברים כולם, טעם שעוד לא היה. יש משהו של חידוש. טעם חדש בתורה, טעם חדש בכל המערכת כולה, טעם חדש. כיון שאנחנו לא שמים לב לזה, אז הדבר הזה הולך ונעלם די מהר.

במקום שהדבר ילך ויעלם, כדאי להשקות את זה, כדאי לטרוח על זה, כדאי להשתדל שהדבר הזה יצמח ויעלה, ואז, בעזרת ה', תהיה לנו שנה טובה.

נפשו גחלים תלהט

גליון 290 נח תשפ"א

ניצוצות ממשנת הגאון הצדיק ר' ישראל אליהו וינטרויב זצוק"ל

לתרומות והנצחות, הוספת כנויים, הצעות והערות יש לפנות ובטלפון: 0527697944 ולמייל shneiderav1@gmail.com

דבר המערכת

בחודש תשרי זכינו יחד עם כל כלל ישראל לבנין מחודש של קומת האדם שלנו [כפי שנתבאר באריכות במאמרי חודש תשרי] וכבר מתבדרן דברי האונקלוס שהגדרת קומה זו היא רוח ממללא. אבל במדרשם הוסיפו ב' מילים נפיות הרוח חיים יצרה מציאות של רוח מללא **קמיה מלא**. כלומר כשרון הדבור נועד לדבר לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה. ולכן מקוים להגיש בפני ציבור מבקשי ה' סדרת מאמרים בענין עבודת התפילה שהיא מעיקרי יצירתו של האדם [ולא רק היכי תמצי לבקשת בקשות כפי שמורגלים לחשוב]. המאמר הראשון הוא הקדמה לכל הסוגיא וכולל בתוכו יסודות רבים וחשובים בכל בן תורה.

מאמר "להב מפיו יצא" ובו "הורדת" הדברים למעשה יותר ניתן לקבל בבקשה במייל.

נאחל בפתח השנה החדשה לציבור הקוראים החשוב עליה ופריחה כל אחד במקומו ובתפקידו לעשות רצון בוראנו מתוך דעת ותבונה.

הבהרה: מחמת סגנונו היחודי שאינו שוה לכל נפש דברי תורתו שוה רבינו זצ"ל עוברים עריכה ועיבוד לשוני כפי שנעשה בספר "נפשו גחלים תלהט" על עקבתא דמשיחא שי"ל בעדודו. על כן כל שגיאות וטעות נא לתלות אך ורק בעורך. שמח תמיד על כל הערה והארה.

המערכת

מדי שבוע ניתן לזכות בזיכוי הרבים אדיר

בהכנסת העלון ל"אוסף גליונות"

המופץ ברחבי תבל באופן מכובד

השבוע הגליון נתרם

לע"נ בן ציון חיים בן שמואל שמחה

לרפוי"ש אשר אנשיל בן שיינא יפה רחל

ע"י ידידנו הנכבד שליט"א

דרושים תורמים לשבועות הקרובים

[דניאל ד' ל"ב] ממילא התחושה הבסיסית של הנבראים [ביודעים או שלא ביודעים, בעומק תודעתם] שהם חסרים וצריכים להשלמה. ומכיון שתפיסה זו חובקת את כל המציאות כולה ממילא מרגישים שכל הבריאה חסרה וצריכה השלמה. הרגשה זו הושרשה בעומק נשמת הנבראים כולם והיא הגורמת לתשוקתם התמידית לדבקות בבורא ית' [עין אור החיים הק' על הפסוק ויכולו השמים ותמצא נחת]. אצל האדם אין תשוקה זו תמיד גלויה מהטעם שיתבאר להלן.

ג. טוב כבוד יצר לשמו

האם ישנה תקוה לנבראים לצאת מחוסר הקיום שלהם, מ"אפסיותם" [רבינו ז"ל נתן משל ע"ז, מתגולל על רצפת ביהכ"נ פירור אבק, האם המצאו מחייב שימת לב אליו בהיות שהוא נמצא? בודאי שלא, כי אין לו ערך מול מושג מול ערכי וצרכי החיים של האדם, ובבן בנו של ק"ו הוא העמדת הבריאה מול רוממות וגדלות אמיתתו ית"ש, והגם שתתהוה ממנו מכל מקום ערך אין לה בעיניו].

מאמר "טוב יצר כבוד לשמו"

[מקורות: מאמרי פורים תשנ"א מאמר ראשון, בסוד ישרים ח"י שרה תשנ"ה, בשלח תשנ"ה, חו"מ פסח תשנ"ט, בהעלותך תשנ"ט, עיני ישראל ח"ב מאמר הקב"ה קרוב מכל ורחוק מכל].

[א.ה האדם נולד עם תכונה נפלאה לרצות להשפיע על העולם. איש איש ותכונותיו וכשוריו אינו יכול לנוח על שמריו. שאיפתו אחת היא לחדש, להוסיף ולשכלל, בין בחלק הגשמי ובין בחלק הרוחני - ערכי. אין אדם שמוכן לקבל את העולם כמות שהוא. תכונה זו היא למעשה ה"מנוע" שדוחף את כל באי העולם לחולל שינויים תמידים בכל דבר. העולם המסור לאדם לובש צורה ופושטה. אין קץ ליכולת התמורות שהאדם מחולל סביבו. תכונה זו יחודית היא לאדם, ננסה להבין מהו שורשה. שורש זה יהיה אלומת דעת להאיר באור חדש ענפים רבים ביסודות חיינו.]

א. חידוש ה"חלל"

להבנת הענין מוכרחים אנו להיכנס לראשיתה של היצירה. בטרם בורא עולם ברא יצר ועשה את כל המעשים היה הוא לבדו נמצא. והרי גם אחרי שנברא עולם "אתה הוא משנברא העולם ואתה משנברא עולם". כיצד א"כ נוצרה מציאות שמרגישה שהיא חוץ ממנו ומה מטרתה. על השאלה הזו משיבים חכמינו שאכן היה כאן חידוש נפלא שאין ביכולתנו להבין את עצם התהוותו אבל אחרי שכבר נעשה קראוהו בתואר "חלל". היינו מקום שהוא כביכול "חלול" "ריק" מהרגשת מציאותו ית'. מטרת יצירת "חלל" זה היתה כדי לתת לנבראים תפקיד נורא.

הרגשת "חלל" זה שאינו מכריח את האדם לחוש במציאות ה' היא התשתית לעולם של בחירה חופשית. וכאשר האדם נמצא בעולם כזה הרי שנזקפת לזכותו המלאה מה שהוא בבחירתו מקבל על עצמו עול מלכות שמים, לעשות רצונו ולקיים מצוותיו. אבל אין זה עדיין סוף הענין.

ב. הרגשת חסרון הנבראים

מאחר ושורש כל הנבראים הוא ב"אין" שהרי לפני שנוצרו לא היו. ואחרי שנעשו ל"יש" ומציאות קיימת הרי שמציאותם תלויה ועומדת לעולם על המהוה אותה בכל רגע שהרי הם בעצם "אין" חסר קיום וכלשון הרמב"ם [בתחילת יסודי התורה] שכל הנמצאים לא נמצאו אלא מאמיתת המצאו. כל הנמצאים צריכים לו והוא אינו צריך להם עיי"ש, ולכן כלפי הבורא ית' קל דְרִי ארעא קְלָה תְּשִׁיבִין

סלידה מקבלת חסד חנם. תכונה זו נזכרה בדברי המגיד מישרים לבית יוסף [בראשית קמא] בכנוי "נהמא דכסופא". אבל היא מושרשת עמוק בטבע הבריאה כמ"ש בירושלמי [ערלה פ"א] ילדה שהבריכה בזקינה [היינו ששתלו ענף מתוך גפן זקנה ליצור נטיעה חדשה] ורוצים לדעת אם הפירות של הצעירה הם מכח הילדה או מכח יניקת הזקנה [נפק"מ למנות שנות ערלה אם שייכים לצעירה], הסימן לזה הוא האם עלי הילדה מפנים גבם מהזקינה סימן הוא שעדיין יונקת מהזקינה "דמאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכוליה באפיה" שהרי יניקתה מהזקנה לאו דיליה, והוטבע בעצם הבריאה הבושה ליהנות ממה שאינו שלה, ואם יוכרח ליהנות מתוך בושת אין זו הטבה שלמה. ולכן רק אם ההנאה תגיע אחרי שהרויחו אותה, אז תקלט ההנאה בסיפוק גמור. זה הוא המהלך של לכבודי בראתיו וכו' שיצר כאן מציאות המרגישה "חלל" שיש אפשרות למלאותו. ואם תתמלא על ידו אז יקבל חסדו ית"ש- בתפיסה זו - המגיע לו בשביל נתינת הכבוד שמילא את החלל. נעתיק עצמנו לעבודה מעשית העולה מכל הנ"ל.

ו. מערכת השכל והדמיון

במערכת השכל של האדם ישנן ב' כחות, א' כח השכל, שיש לו כשרון להבחין בין אמת לשקר, מהי מציאות אמיתית ומהי אחיזת עיניים, וכן יש לו כשרון העמקה, לעמוד על דבר מושכל אפי' שאינו מוחשי נגד עיניו. הכח השני הוא כח הדמיון, שהוא כח הפוך אין לו יכולת הבחנה משום שתופס רק את השטחיות שנפגש עמה, ומחליט על אתר שהיא המציאות האמיתית, כי דבר המוחש אצלו ע"י ה' החושים הוא נקרא מציאות קיימת ומוכחת, ואילו מה שאינו מוחש אצלו אינו קיים כלל.

העולמות מיוסדים על המצאות ב' כחות אלו. שכן ודאי הקב"ה נמצא בכל מקום, דלית אתר פנוי מיניה כלל, והוא קרוב מכל, אבל זה אינו מושג בחוש ד"אכן אתה קל מסתתר" (ישעיה), פירוש ענין ההסתרה, הוא שיצר כח מחודש יש מאין ממש, הנקרא "כח המדמה", התופס רק את המוחש, ומה שאינו מוחשי, נדמה לו שאינו כלום. הדמיון זה הוא המסתיר את הקב"ה הנבדל מכל גשם מוחשי, וע"כ תפיסת הדמיון אינה משיגה את הווייתו ית'. ומאידך יש גם את כח השכל שמסוגל להעמיק ולהבחין, שאדרבא המוחש אינו עיקר המציאות, ורק כח רוחני מסתתר ומחזיק הכל, והוא עיקר המציאות, והכל תלוי בו. ובזה יש הדרגה בין עולם לעולם, שבכל עולם נמוך יותר, שולט יותר כח הדמיון, וממילא ההסתרה גדולה יותר.

כל בריה מרום מעלה עד תחתית הכל, מייצגת איזהו גילוי כבוד שמים, ורק בזה יש לה ערך כמו שנתבאר לעיל. אבל כל זה הוא רק עפ"י מה שהשכל מביט בפנימיות החפץ ומבחין בכבוד שמים המסתתר בו, שזהו עיקרו של החפץ, שע"י יש ערך לחפץ, אבל בתפיסת הדמיון, אינו רואה זולת השטח החיצון של הברייה, ובתמונה זו אין שום ערך להברייה כלל וכלל מול הקב"ה.

דברי הגר"א ז"ל (הובא בסדור אשי ישראל) על מה שאומרים בתפילת שחרית "טוב יצר כבוד לשמו" יאירו עינינו בזה. מפרש הגר"א ז"ל שהטובה הגדולה ביותר שעשה הבורא ית' עם נבראיו הוא שמסר בידם את היכולת לתת לו כבוד כי בזה נתן להם חשיבות, עכתו"ד עיי"ש. אחרי שהבורא ית' חידש את מציאות ה"חלל" שהוזכר לעיל חידש דבר נפלא אולי יותר. על הנבראים הוטלה המשימה למלא חזרה את ה"חלל" הזה בכבוד שמים. כאן הוא עומק ענין קיום המצוות. לא סוף דבר לעשות רצונו למען התועלת הפרטית אלא בכל קיום מצוה מתמלא ה"חלל" בכבוד שמים נפלא. הנמצאים מכריזים שאין בעצם חלל. הוא כולו מלא רק ברצונו ית' [א.ה. ובזה תבין עומק מש"כ במאמר הראשון שבמעשה התפילה מכריז האדם שאין חלילה "חלל", ועד כמה שחש בכך יותר כך תפילתו יותר ממלאת את ה"חלל"]. כך עלה ברצונו, ואין לנו הבנה בזה והוא פלא עצום כיצד בורא עולם כפף עצמו כביכול לנבראים בצורה זו. אך מעתה אין דרך אחרת להשכין הכבוד שמים. רק על גבי מעשה המצות של הנבראים. ובזה שהנברא חסר המציאות נעשה שותף כביכול לבורא האינסופי להחיל על הבריאה את אמיתת המצאו יוצא מקטנותו ואפסיותו ואין לך טובה גדולה מזה לנבראים. ובזה גורם שיופיע חזרה הכבוד שמים בתחתונים בכל עוצמת גילוי.

ד. עומק הכרת השכר וההשגחה הפרטית

ומכיון שכך היא הדרך שרק מעשיו הם שגורמים להופעה זו, הרי שעל כל מעשה של גילוי כבוד שמים מופיעה מידת חסדו ית'. ומכיון שלולא מעשיו של האדם לא יתכן שתופיע מידת חסדו ית' נמצא שקנויה לו הופעה זו בעצם.

עוד נבין בזה מדוע מוכרח שתהיה השגחה בדקדוק עצום על האדם המופקד על משימה זו. ואילו אצל שאר הנבראים "כל האנפין שוים" [א.ה. השגחה כללית] כי הם רק ניזונים מקבלת השפע שלו אך אינם פועלים להשכין כבודו. אך אצל אותם שמופקדים על תפקיד נשגב זה הרי תוכיות כל "עבודה" - אף בשיעור הכי זעיר - היא השכנת הכבוד שמים ולהיפך חלילה. על כן כל פרט ממעשיהם מושגח עד כמה מגלה כבוד שמים ולהיפך ח"ו.

על מהלך זה כתיב "כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו", "תנו עוז לאלקים". וזה פירוש מה שאמרו במדרש רבה בגמר מעשה בראשית שאמר הקב"ה לעולמו, עולמי עולמי הלואי שתהא מעלית חן לפני כל שעה כשעה הזו.

ה. סלידה ממתנת חינם

מהלך זה שהעמיד את הבריאה כפועלת על מנת לקבל החסד העליון הוא שהטביע באופי הבריאה

ספרן של ישראל

החילוק בין נח לאברהם

איתא במדרש רבה (נח פ"ל י') "את האלקים התהלך נח" ר' יהודה אמר משל לשר שהיו לו שני בנים אחד גדול ואחד קטן, אמר לקטן הלך עמי ואמר לגדול בא והלך לפני, כך אברהם שהיה כחו יפה "התהלך לפני והיה תמים", אבל נח שהיה כחו רע "את האלקים התהלך נח".

ומבאר הגר"ס (אור ישראל ריש סימן ל' בהערה) "כי נח (לפי ערכו) יען לא נצטוו על המילה לא היה בידו לבוא לבחינת תקון אמיתי, רק בבחינת "כובש את יצרו", והוא בעזר ה' יתברך כמאמרם ז"ל (סוכה נב): יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה שעוזרו אינו יכול לו ע"ש, וזהו "את האלקים" וכו', אבל אברהם אחר העברת המום נתקנו כל כחות נפשו, ומעצמו כהולך בחליל, שש לשמור דרך ה' – זהו "התהלך לפני" עכ"ל.

ונראה לבאר הדברים יותר ע"פ אמרם בגמ' (ע"ז כה). מאי ספר הישר, א"ר יוחנן זה ספר אברהם יצחק ויעקב שנקראו ישראל ששנאמר (במדבר כ"ג י') "תמת נפשי מות ישראלים", וצריך לבאר דבר זה מהו ענין "ישר".

מעלת מי עדיף ישר או צדיק

והנה איתא בגמ' (תענית טו.) א"ר נחמן בר יצחק אף אנו נאמר לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה, צדיקים לאורה וישרים לשמחה [לענה"ב – תוס' בעין יעקב], צדיקים לאורה שנאמר (תהילים צ"ו) "אור זרוע לצדיק", וישרים לשמחה דכתיב "ולישרי לב שמחה", ע"כ.

ופירש"י שם דישירים עדיפי מצדיקים, ולפי"ז שמחה עדיפה מאורה, אכן הרשב"א כתב (הובא בעין יעקב, ומודפס בחידושי הרשב"א מהדורת מוסד הרב קוק בפירושי ההגדות) וז"ל צדיקים לאורה וישרים וכו' זה סוד, והאור גדול מן השמחה, ולפי פשוטו מ"ש לא הכל לשמחה לא לשמחה לכרו, רצוני שהישרים שהיא מדרגה למטה מהצדיקים זוכים לשמחה, אבל הצדיק שהוא השלם זוכה לאור שהוא עיקר התענוג וכ"ש לשמחה שהוא סיבת תענוג האור, והכונה כי הצדיק זוכה לעיקר התענוג יותר מן הישרים, ואם תרצה אמור שזה על הייעודים הגשמיים בעוה"ז ואם תרצה אמור על הייעודים הנפשיים בעולם הנשמות.

[ומדברי תוס' שם נראה כרש"י, דפירשו דאין לומר ולישרים האי והאי אורה ושמחה, ומזה שנקטו כן על ישראלים ולא על צדיקים, משמע דנקטו דישירים עדיפי, אכן לפירש"י דישירים עדיפי מצדיקים לכאור' הו"ל לישראלים אורה ושמחה וצ"ע].

אכן גירסת הרבינו גרשום דהכל לאורה ולא הכל לשמחה, צדיקים לאורה ולא לשמחה וישרים אף לשמחה, דישירים עדיפי מצדיקים, אמנם גירסת רש"י לא הכל לאורה ולא הכל לשמחה, משמע דישירים לא לאורה וצ"ע.

והנה המהרש"א בח"א כתב להביא ראיה לדעת הרשב"א, שהישרים הוא מדרגה למטה מצדיקים, מנוסח "נשמת" שסידרן ישראלים צדיקים חסידים קדושים.

אמנם לכאורה מנוסח התפילה דר"ה ויוהכ"פ ד"ובכן צדיקים יראו וישמחו" וכו', משמע שסידרן צדיקים ישראלים חסידים, וצ"ע. [בכד הקמה ערך נר חנוכה דעתו כהרשב"א, ולמכו' שם לא קשה קו' זו].

ובילקוט שמעוני אקרא (תהלים י"א ז') ד"ישר יהונו פנימו" הובא דברי חז"ל (שוחר טוב שם, עיין שם היטב) דשבע כתות הן, ואיזו כת המעולה שבהם שמקבלים פני שכניה זו כת ישראלים שנאמר "ישר יהונו פנימו", ע"כ יעו"ש, לכאורה מבואר דישירים עדיפי מכולם.

וכן משמע לכאורה מאבות (ריש פ"ו) ר"מ אומר כל העוסק בתורה לשמה וכו' ומכשרתו להיות "צדיק וחסיד ישר ונאמן" וכו', הרי דישיר לבתר צדיק ואף לבתר חסיד, וכן בפירוש המיוחס לרש"י שם פירש צדיק הוא הולך בתומו ואינו עושה עולה, אלא מצדיק דרכיו בקו ובהכרעת משפט, חסיד עושה לפנים משורת הדין, ישר עושה ישר ועדיף מצדיק, ע"כ.

וכן איתא במס' כלה (רבתי פרק ה בגמרא) אהאי ברייתא דמכשרתו להיות צדיק "מאי צדיק ומאי חסיד, צדיק בעל צדקות, חסיד גומל חסדים, מדקתני כל הני ישראל למה לי [הרי ישראל הוא בכלל צדיק וחסיד], ישר ישר דרך, נאמן נאמן רוח", ומבואר דפשיטא לגמ' שאם ישר היה בכלל צדיק וחסיד אין מקום לאומרו, ועל כן מבארת הגמ' שישיר הוא ישר דרך, דעדיף מצדיק וחסיד, וצ"ב.

בגדר מעלת ישר

והנראה בכיאר הדברים, דהנה בכיאר הגר"א במשלי (ב, ז) כתב וז"ל "ישר הוא השם דרכיו ומידותיו בשכלו, ומעמיד אותם בדרך הישר לפי התורה", [ויעויין כעין זה שם כ"א, וכפ"א ג', ובפ"ט ז' וז', ועיין בנצי"ב בהקדמה לבראשית פי' "בראשית ספרן של ישראל", ודוק]. היינו לכאורה דישיר הוא ההולך בדרך הישרה על פי השכל.

אמנם ברוח חיים (ריש פ"ו) בכיאר דברי התנא "ומכשרתו להיות צדק חסיד ישר ונאמן" כתב בזה"ל הנה האדם מיום הולדו עד שוכו לעפרו אשר לוקח משם צריך ללחוץ היצר לכל ילכדנו במצודתו, ודבר זה ביכלתו לעשות אם כל ימיו מתאמץ ללחום מלחמתו ולא יתרפה מהביט בכל דרכיו שלא יוכל לצודו ולקחת נפשו משם, כי היצה"ר מלומד מלחמה מנוער ולכן מאוד צריך להתגבר עליו, ואם מתגבר עליו ואינו נוטה כלל מדרך התורה הוא הנקרא צדיק, ואם ירגיל בזה ויוסיף עליו זהירות נקרא חסיד [צ"ב מה ההגדרה בזה], אך כל זמן היותו חי על האדמה הוא בטורח רב במצור מלחמה וכו', אך הטרדה היא קודם כיבוש יצרו, אבל אחר כיבוש יצרו, והוא לעבד לו, וההרגל יתהפך אליו לטבע, אז אין לו עוד מלחמה, רק בונה שלום משכנו וישמח בגורלו וכמ"ש לעיל (פ"ד מ"ט) בפירוש (תהילים צ"ו י"א) "אור זרוע לצדיק ולישרי לב שמחה", ה"אור זרוע לצדיק" כזרע שסופו לצמוח, אך עתה עוד הלוך ילך ובכה, אבל "לישרי לב" היינו שלבם כבר חלל בקרבם, וישר בטבע אהרי נצחו את המלחמה, להם שמחה בעשותם וכו' עכ"ל.

העולה מדבריו דקודם כבישת היצר גם אם מתגבר ומנצח את יצרו, אף שהולך בדרך הישר, מכל מקום אינו בעצמו ישר בטבעו, וישר הוא הישר בטבעו לאחרי כיבוש יצרו והפיכת טבעו לישר, [ועיין באור ישראל (סימן ל') בהרחבה ענין כבישת היצר ותיקון היצר, ודוק].

ואפשר שזוהי מדרגת הנקיות שבמסילת ישראלים, ודוק, [ובשערי קדושה (חלק א' שער ג') להרח"ו כתב שהוא מדרגת חסיד יעו"ש].

ולכאורה נראה שבחינה זאת של ישראל, היינו שטבעו ישר [שגם ההרגל יתהפך אצלו לטבע], שייכת בין צדיק, דהיינו שבבחינת צדיק הוא ישר, שכן טבעו, וכין בחסיד, שאחר שקנה החסידות גם

היא אצלו בטבע ולא במלחמה, וכך טבעו לרצות לעשות נחת רוח ליצורו, ואין חומרו מנגד לזה.

שלימות מעלת ישר

אך השלמות בכחינת ישר נראה שהוא [במדריגת הקדושה] כאמור (קהלת ז' כ"ט) "אשר עשה האלקים את האדם ישר והמה בקשו השכונות רבים".

וביאר בנפש החיים (שער א' פ"ו בהגה"ה בד"ה וזה היה קודם החטא) ח"ל כי קודם החטא [דאדם הראשון] הוא היה אדם ישר לגמרי, כלול רק מסדרי כוחות הקדושה לבד, וכל ענייניו היו כולם ישרים, קדושים ומזוככים טוב גמור בלי שום עירוב ונטיה לצד ההיפך כלל, וכוחות הרע היו עומדים לצד וענין בפני עצמם חוץ ממנו וכו', ובחטאו אז נתערבו הכוחות הרע בתוכו ממש וכו', וזהו שאמרו רז"ל (שבת קמו.) כשבא נחש על חוה הטיל בה זוהמה, ר"ל בתוכה ממש וכו',

וזה שאמר הכתוב "אשר עשה האלקים את האדם ישר" כנ"ל, "והמה" בחטאם "בקשו השכונות רבים" וכו' [ועיני"ש היטב כי הובאו תמצית הדברים בקיצור רב].

העולה מתוך הדברים כי בחינת ישר היא שאין בו כלל נטיה לרע, וזה היה בשלימות קודם חטא אדה"ר, אבל לאחר החטא שמעורבת הזוהמה אין האדם ישר ממש, ובחינת ישר שבו היא כאותו שיעור שזיכך עצמו מזוהמת החטא, ודו"ק היטב. [ועיין ברמב"ן סוף פרשת בראשית (ו', ד) בכיאר "בשגם הוא בשר", ולהמבואר יתבאר דבריו היטב].

מדריגת האבות שנקראו ישרים

מעשה יבואר שזוהי מדרגת האבות שנקראו ישרים, כי בחינת האבות היא בחינה של זיכוך מזוהמת חטא אדה"ר כידוע, [כמבואר בחי' אגדות הרשב"א אגמ' דתענית (ה):] דיעקב אבינו לא מת ועוד. ובמיוחד דרגתו של יעקב אבינו שלא מת, האדם שבמרכבה, שבו נשלם ביותר תיקון חטא אדה"ר, ושמו נקרא "ישורון" וכיאר הרמב"ן (דברים ז' י"ב) "ולכן נקרא יעקב ישורון, כי היפך העקוב למישור".

ואפשר שזאת היא מדרגת הקדושה בשלמותה, שפירוש קדושה הרי הוא הפרשה והבדלה (כמבואר ברש"י ריש פרשת קדושים ועוד), וענינו הפרשה והבדלה מן הרע לגמרי, והיינו שבחינת קדושה באדם היא כמבואר במס"י (פרק כו) שכל מעשיו לשם שמים וכו', והיינו שהוא מזוכך מן הזוהמה והרע בשיעור כזה שיכול להיקרא קדוש. ועל כן נתייחד יעקב אבינו להיקרא קדוש, מה שלא נזכר בשאר האבות, כמבואר ברבינו בחיי (סוף פרשת ויחי) מה"ט שנזדכך מן הרע שיעור גמור, שהרי הוא מופרש ומובדל ממנו [באופן שלא יתכן שליטת הרע לגמרי באיזה חלק שבו], ואכמ"ל.

מעשה נהדר לריש הדברים, דאפשר שנקרא ישר למי שהולך בדרך ישרה [כפירוש הגר"א הנ"ל] ועדיין אין זה בטבעו, ואף צדיק אינו כי לא מנצח תמיד, וזוהי ודאי דרגה למטה מצדיק, אח"כ כשמנצח תמיד את יצרו, נקרא צדיק, אך עדיין אינו ישר בטבעו בצדקתו, וכשנעשה בטבעו ומתקן את יצרו, נקרא צדיק ישר. ואח"כ כשעולה לדרגת החסידות, והיינו לעבודה מאהבה ועשיית נחת רוח ליצורו, כשעדיין אין זה בטבעו הוא חסיד, וכשקונה זה בטבעו, נקרא חסיד ישר.

אך הישר האמיתי הוא, כשמזוכך עצמו זיכוך גמור מזוהמת החטא, ומעשיו לגמרי לשם שמים, והיא בחינת הקדושה, ושלמות זאת

הדרגה היתה באדה"ר קודם החטא, ומעין זה היו האבות, ובמיוחד יעקב, וכל אחד לפי מה שהוא, ש"תחילתה עבודה וסופה מתנה" [כמבואר במס"י שם], לזכך זוהמת החטא, נקרא קדוש, וזאת היא בחינת ישר באמת ודו"ק, ועל כן כת ישרים המעולה שבהם שמקבלים פני שכינה, כנ"ל.

ורש"י והרשב"א בתענית הנ"ל לא נחלקו בעיקר מעלת הישר, אלא נחלקו באיזה ישר עסקינן בגמרא, האם זאת שהיא קודם הצדיק או שלאחריה, [ויסוד מחלוקתם בכיאר אורה ושמחה הי מינייהו עדיפי, וזה ענין בפנ"ע].

וכזה יתבאר מה שביאר הגר"ס בחילוק בין מדרגת נח למדרגת אברהם אבינו, שאברהם היה בכחינת ישר שתיקן את יצרו תיקון השלם, משא"כ נח שלא זכה אלא לדרגת כבישת היצר, ואין זה מדרגת ישר בשלימות.

מסילת ישרים

והנה הרמח"ל קרא לספרו "מסילת ישרים", והוא מלשון הכתוב (משלי ט"ז י"ז) "מסילת ישרים סור מרע, שומר נפשו נוצר דרכו", ופשטות הכתוב מתפרש ישרות כפי שביאר הגר"א (שם), שישירים הם השמים דרכיהם ע"פ השכל וכנ"ל, ובפשטות לזה נתכוון הרמח"ל שקרא לספרו מסילת ישרים, שמורה את הדרך לשום דרכיו ע"פ השכל.

אמנם הקשה הגר"י סרנא זצ"ל (בתחילת העיונים לספר מסילת ישרים) שיותר היה ראוי לקרוא את שם הספר "מסילת חסידים", שהרי פותח את ספרו "יסוד החסידות" וכו', ומסיים את ספרו "לא כליתי בספרי זה את כל חוקי החסידות".

ומבאר הגר"י סרנא זצ"ל שאף שהירכה הרמח"ל לבאר את גדר החסידות האמיתי, מפני הטעויות שהיו מצויות בו, מ"מ התכלית היא להגיע למעלת הקדושה, כמו שביאר הרמח"ל בפרק כ"ו שתחילתה עבודה וסופה מתנה, שהיא מעלת הישרים, כמו שביאר שם שע"ז אמרו חז"ל (בראשית רבה פב, ו) "האבות הן הן המרכבה", דהיינו שמעלת האבות היא מדרגת הקדושה, והרי אמרו חז"ל (ע"ז כה.) שמעלת האבות היה שהיו ישרים וכנ"ל.

וזהו כמבואר לעיל מדברי הנפה"ח, ששלימות מעלת הישרות היא לא רק כמעלת הצדקות והחסידות, אלא במידת הקדושה, שהיא בחינת האבות, ובשלמות מדרגת אדה"ר קודם החטא, ודו"ק היטב. [והיינו דהליכה עפ"י שכל הטהור היא עצמותו ומהותו, ולא מעורב בו כל נטיה לדבר אחר].

מכאן ואילך יערב לכם

והנה אחז"ל (סוכה נב: קידושין ל:) "יצרו של אדם מתחדש עליו בכל יום, ומתגבר עליו בכל יום, ואלמלא הקב"ה עוזרו אין יכול לרי", ומשמע מדברי חז"ל שמה שאינו יכול להתגבר עליו בעצמו הוא משום כח ההתחדשות וההתגברות של היצר, אבל כמה שכבר גבר על יצרו יוכל כבר להתגבר בעצמו, ויל"ע.

ועה"פ (שמות י"ט ה') "ועתה אם שמוע תשמעו" הביא רש"י את דברי חז"ל "ועתה" אם עתה תקבלו עליכם, יערב לכם מכאן ואילך, שכל ההתחלות קשות ע"כ, וכן באגרת הגר"א כתב ולכן תרגילם בדברי מוסר ומדות טובות שצריכים הרגל, כי ההרגל על כל דבר שלטון ונעשה טבע, וכל ההתחלות קשות ואח"כ יהיו נוחות ע"כ, ולהנ"ל בוודאי שיקל כי היצר נתקן והולך, וכביאר הרוח חיים עה"פ "ולישרי לב שמחה".

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עמרת שלמה

פרשת נח תשפ"א

בבנתה להתרות ולהזהיר מפני אותן העונשים.

ויגוע כל בשר הרמש על הארץ בעוף ובבהמה ובחיה ובכל השרץ השורץ על הארץ וכל האדם. כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו. (ז', כ"א כ"ב).

הנה חזר הכתוב וכפל ואמר, ד'כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו, וצריך ביאור למה כפל הכתוב שכולם מתו, והרי כבר אמר שכל בשר הרומש והעוף והבהמה והשרצים והאדם מתו.

ויש לומר בזה, דהנה בגמ' בובחים דף קי"ג נחלקו רבי יוחנן וריש לקיש, אם ירד מכול בארץ ישראל, ואמרינן שם דגם לר"י דלא ירד מכול בארץ ישראל, מתו האנשים בארץ ישראל משום הבלא. ומבואר דאמנם כל הבעלי חיים והאדם מתו במבול, אבל אין מיתת כולם שוה, דאלו שבארץ ישראל לא מתו ע"י המים עצמם, אלא רק ע"י הבלא הוא שמתו.

אשר לפי זה יש לומר, דזהו שכפל הכתוב שתי פעמים, דבפסוק הראשון מיירי מאלו שמתו ע"י תגבורת המים, ובפסוק השני אומר הכתוב, דלא רק אלו שירד עליהם המבול מתו, אלא כל אשר נשמת רוח חיים באפיו מכל אשר בחרבה מתו, דאתא לרבות דגם אלו שבארץ ישראל, שלא ירד עליהם המבול, מ"מ גם הם מתו ע"י ההבלא, וזהו הפסוק השני.

ובאמת דבגמ' שם מבואר דהכתוב דכל אשר בחרבה מתו, קאי על אלו שהיו בארץ ישראל, וזה מתאים כדברינו.

ויאמר אלוקים אל נח זאת אות הברית וגו'. (ט', י"ז).

וכתב ברש"י, הראהו הקשת ואמר לו הרי האות שאמרתי.

הא דהוצרך להראות לנח את מראה הקשת, ולא הספיק כמה שאמר לו שהקשת היא אות ברית, יש לומר בזה, על פי מה שאמר אאמו"ר הגאון זצ"ל ששמע מאא"ו מרן הגר"ז זצ"ל שאמר בשם אביו רבנו הגר"ה זצ"ל על דברי הגמ' במנחות דף כ"ט תנא דבי רבי ישמעאל, ג' דברים היו קשין לו למשה, עד שהראה לו הקב"ה באצבעו, ואלו הן, מנורה, וראש חודש, ושרצים, ואמר הגר"ה דהטעם שדברים אלו נמסרו למשה בראיה, הוא משום דינם של דברים אלו שהדבר צריך להיות, וכמו בהדס, שצריך להיות ענף עץ עבות, שיש בזה פרטי דינים, אבל אין דין של צורה מסויימת, והצורה היא דבר

עשה לך תבת עצי גופר וגו' ואני הנני מביא את המבול וגו'. (י', י"ד-י"ז).

הנה בסדר הכתובים מבואר דמקודם נאמר לנח הציווי לבנות את התיבה, עם כל פרטיה ושיעורה, ורק אח"כ אמר הקב"ה לנח שהוא מביא את המבול, ושיבא אל התיבה בשביל לינצל מן המבול, וצריך ביאור דכיון דכל התיבה באה בשביל הצלת נח מן המבול, אם כן היה ראוי לכתוב מתחילה את גזירת המבול, ואח"כ לצוותו על בניית התיבה, במטרה שתהא לו דרך להינצל מהמבול, והרי קודם שנאמר לו גזירת המבול, למה יש לצוותו על בנין התיבה כלל.

עוד צ"ב דהנה כתוב עשה לך תיבת עצי גופר, וכתב רש"י עצי גופר, כך שמו, ולמה ממין זה, ע"ש גפרית שנגזר עליהם להמחות בו. וצ"ב שהתיבה נקראת ע"ש הגפרית שבה נידונו ונענשו אותן אלו שלא נכנסו לתיבה, ואיזה שייכות יש לעונש ולאופן הענישה אל התיבה, והלא התיבה תכליתה היא להצלת נח, ומה התיבה שייכת להעונש, ולמה נקרא שמה על שם אופן הענישה.

ונראה לבאר בזה, דהנה רש"י בפסוק י"ד הביא דברי הו"ל, הרבה ריחה והצלה לפניו, ולמה הטריחו בכנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה, ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו. ומבואר דעיקר תכלית התיבה לא הייתה בשביל הצלת נח, דלהצלה הרבה ריחה והצלה לפניו, ולא היה צריך להטריחו בכנין התיבה, ועיקר תכלית בנין התיבה, היה בשביל להתרות ולהזהיר את בני דורו ולעוררם לשוב בתשובה.

מעתה יש לבאר למה נאמר הציווי על בנין התיבה עוד קודם שנאמר עצם גזירת המבול, דכיון דעיקר בנין התיבה לא בא בשביל הצלת נח מהמבול, אלא בשביל לגרום להם לשוב בתשובה ולהנצל מכליון, ותכלית התיבה היה בעצם בניינה, בלא שתשמש להצלה, על כן נאמר הציווי על בנין התיבה כדבר בפני עצמו, ולא בתורת היכי תימצוי של הצלה, וגם נאמר מיד אחר שכתוב קץ כל בשר בא לפני, שבוה נאמר עצם הגזירה שהקב"ה עתיד להענישם ולהביא עליהם פורענות, בלא שנתפרש מהו העונש, אלא רק נאמר שהם רשעים ועתיד להביא עליהם פורענות, ומיד נאמר לו לבנות תיבה, דזהו באמת עיקר תכלית בנין התיבה לעוררם לתשובה.

ובזה גם מבואר היטב למה נקרא שמה על שם הפורענות, דכיון דתכלית בנייתה הוא בשביל להתרות ולהזהיר מפני העונש והפורענות העתידה לבא עליהם, על כן גם היא נקראת על שם הפורענות, והעונש ואפני הענישה שייכים הם להתיבה, דהתיבה

דמילא, אבל דברים אלו, דינם חלוק הוא משאר דיני התורה, שיש בהם דין של צורה, וכגון מנורה, שבמנורה יש דין מיוחד ומסוים

הדברים מתוך שיעור בישיבת "עטרת שלמה" קרית הישיבה" - את השיעור במלואו ניתן לשמוע בטל' 03-6171001-1-1-1-7-5 של 'תבנית', ויש בה דין של 'תבנית', לויייתת התבנית של אורה - ניתוח לקבל את השיעור במייל: 5703353@gmail.com ואמנם יש לה מידות ושיעורי גובה, ושבו

ויהי כל ימי נח תשע מאות שנה וחמישים שנה. (ט', כ"ט).
הנה המבול החל כשנה היה בן שש מאות שנה, ואחר המבול חי עוד שלוש מאות וחמישים שנה, והמבול עצמו היה י"ב הודש כמבואר בעדיות פ"ב, והעירו המפרשים דא"כ נמצא דשנה זו של המבול חסרה בחשבון ימי חיי נח. וכתבו דכיון שלא שמשו המאורות באותן י"ב הודש, אינה נמנית כמנין שני חייו. ובפשוטו היינו דומן שלא שמשו המאורות אינו חשוב זמן להימנות.
אכן נראה לבאר בזה, דהנה בבריאת המאורות נאמר 'זהו לאותות ולמועים ולימים ושנים', ומבואר דקביעות השנים תלויה היא במהלך המאורות ברקיע השמים, ולפי זה אם יש זמן שהמאורות אינם משמשים בו, ממילא אינו נכלל בחשבון של שנה, ואם כן יש לומר דעל כן אותן י"ב הודש של ירידת המבול שלא שמשו בהן המאורות, אינם נכללים בכלל קביעות של שנים, ואינם נמנים לשנה בפני עצמה, ועל כן לא נמנתה שנה זו בכלל שנותיו של נח.

אבל דינה הוא ליעשות ב'תבנית' של מנורה, וכבר האריך בזה בהדושי מרן רי"ז הלוי פר' תצוה, ועל כן גם היה צריך שיהא נמסר למשה 'תבנית' המנורה, ומסירת התבנית היא על ידי מראה, שמראין לו התבנית, וכן הוא בכל שאר הדינים שנמסרו למשה בראיה, שמטעם זה שדינם תלוי הוא בצורה מסוימת, על כן היו צריכין לימסר ולינתן למשה בראיה, שבוה נמסרה לו גם הצורה, משא"כ שאר דיני התורה, אין בהם דין של צורה מסוימת, אלא רק את פרטי הדינים, והצורה הוא דבר דמילא, לכן אין צריך להראות אותם, אלא ליתן את פרטי הדינים.
ועל דרך זה יש לומר גם כאן בענין הכרית על המבול, דהנה זכירת הכרית שלא יהיה עוד מבול על הארץ תלוי בראיית הקשת וכמו שכתוב לעיל ונראתה הקשת בענן, וזכרתי את בריתי אשר בניתי וביניכם וגו' ולא יהיה עוד המים למבול לשהת כל בשר, הרי דזכירת הכרית תלוי הוא במראה הקשת בענן, וכיון דהוא דבר התלוי

עמל התורה - גחלים על ראש הסט"א

מתוך דברי היזוק בישיבת 'בני עליה' לתלמידי הישיבות הגדולות - אלעד

כתוב בגמרא ביבמות דף סג, אמר רבי אלעזר בר אבינא, אין פורענות באה לעולם אלא בשביל ישראל, אם יש פורענות באיזה מקום בעולם, אפילו במקום רחוק מאוד בקצה הארץ, זה הכל בשביל ישראל, שנאמר בפסוק בצפניה, הכרתי גוים נשמו פינותם החרבתי חוצותם וגו' אמרתי אך תיראי אותי תקחי מוסר. הכרתי גוים, יש איזו אומה בקצה הארץ שאומה אחרת באה עליה, מכה אותה והיא נעלמת, הכרתי גוים, או שיש איזו רעידת אדמה בקצה הארץ, נשמו פינותם, נהיה שממה באיזה קצה הארץ, החרבתי חוצותם, חרב הערים של איזו מדינה, הכל בשביל ישראל, אמרתי, הקב"ה אומר, למה עשיתי את זה, אך תיראי אותי תקחי מוסר. תראי את מה שחרב ותלמדי מוסר מזה. רש"י אומר, בשביל ישראל, החלק הזה של פורענות בעולם, זה בא בשביל ישראל, ליראם ולהפחיד אותם, לתת להם מורא, כדי שיחזרו בתשובה. מה יהיה אם יהיה לישראל מורא ופחד, שומעים כזה דבר, אפילו ממרחק, זה מכניס פחד בלב. אז מה זה בא, זה בא בשביל שישאל יראו ויקחו מוסר לחזור בתשובה. לשון הגמרא אין פורענות באה אלא בשביל ישראל, כל מה שיש איזו רעש, איזו סערה, איזו מלחמה, איזה חורבן בעולם, זה הכל בשביל שישאל ידעעזו מזה, יקחו מוסר, ויחזרו בתשובה. זו התכלית היחידה מהענין הזה, זה הכל כדי שישאל יראו ויתבוננו וילמדו מזה, יכנס יראת שמים בלב של כל אחד ואחד, פחד מהקב"ה לכל אחד ואחד, ויחזרו בתשובה.

דעו לכם! כל מה שקורה הכל מכוון לכלל ישראל, ומכל כלל ישראל זה מכוון ללב של כלל ישראל, ומי זה הלב של כלל ישראל, אלו לומדי התורה, עמלי התורה, הם המה הלב של ישראל, ועליהם הכל מכוון, ובעינינו אנו רואים שהכל מכוון לשומרי התורה וללומדי התורה, מכל הסיבוב הגדול הזה, מכל הפלפולים שמסביב, מכל ההתרחשות כולה, נמצא הכל מכוון על שומרי התורה, נגד התורה ונגד התפלה, וכל זאת כי הכל בא למעלה, זה מלחמה של הסט"א, שלוחמת לפני ביאת המשיח עם כלל ישראל, נלחמת עם הקדושה.

ובמלחמה זו, הסוברים את שבעיתונות אנהנו נתקן את זה, בפוליטיקה נמצא את זה, זה דמיונות, הכל תלוי למעלה בכח הקדושה, צריך שהקדושה תנצח את הסט"א.

אם לא נותנים לנו ללמוד, אם לא נותנים לנו להתפלל, זאת אומרת שהטומאה מתגברת על כח הקדושה קצת, אם לא מתאפשר שכח הקדושה, כוח התורה, היא ברוב עם, היא עם כל הכח, עם כל העוצמה, זה כח הטומאה, ואיך נמצא את הסט"א, את הסט"א אפשר לנצח רק אם מגבירים את כח הקדושה, כביכול 'תנו עוז לאלוקים', ואיך מגבירים את כח הקדושה, על ידי שיושבים ועמלים בתורה, שמתפללים בכוונה, עונים אמן יהא שמיה רבא שזה מקדש בכל העולמות ועולה למעלה למעלה, ועיקר העיקרים עמל התורה.

כל הכוונה של הסט"א, הוא לבטל את עמל התורה, למנוע את כח התורה, כתוב במשלי 'אם רעב שונאך האכילהו לחם ואם צמא השקהו מים כי גחלים אתה חותה על ראשו', וחז"ל בפסיקתא אומרין אין לחם אלא לחמה של תורה, ואין מים אלא תורה, ובוה אתה חותה גחלים על ראשו, אם יציגם לחתות גחלים על ראש הסט"א שלא יהא לו כח לקטרטג ויפסיק את הקטרטגים, העצה היא רק בחיזוק בעמל התורה.

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר הפרשיות

כולל דברי חיזוק והתעוררות בענייני עבודת ה'

שנאמדו במקלות על ידי

הגאון הגדול רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת "כף החיים"

להערות והארות
ולהצטרפות לרשימת התפוצה
במייל:
8542164@gmail.com

פרשת נח

"ותשחת הארץ לפני האלהים... וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ", ודרשו רבותינו (ב"ד פכ"ה, ה) שלא רק בני האדם התקלקלו, אלא כל הארץ כולה, אפילו הבהמות. וכלשונם "הכלב היה הולך אצל הזאב והתרנגול היה מהלך אצל הטווס, הדא הוא דכתיב כי השחית כל בשר, השחית כל אדם אין כתיב כאן אלא כי השחית כל בשר". ולא רק הבהמות נשחתו אלא אפילו הארץ עצמה התקלקלה, כמו שממשיך שם המדרש שהיו זורעין חיטין ומגדלת עדשים. אפילו האדמה שמגדלת תמיד את מה שזורעין בה, שינתה את מציאותה וגידלה גידולים משונים. היות והאנשים עזבו את מינם והשחיתו את דרכם, גם האדמה קלקלה. כל הבריאה שינתה את דרכה ואת המהלך שהקב"ה הטביע בה.

וכאן יש מקום לשאול, כיצד קרה דבר כזה שכל הבריאה כולה התקלקלה ושינתה את דרכה וטבעה שטבע בה הקב"ה, ומפני מה האדמה התקלקלה, והלא ודאי היא לא חטאה.

האדם שמתרגל במעשיו הופך את מעשיו להיות אצלו בטבע

מבאר הבית הלוי, הענין, דכמו שהאדם פועל בעצמו על ידי הרגלו במעשיו הרעים ועושה בעצמו טבע שני להיות טבעו משתוקק ונמשך לעשות כמעשיו הקודמים. ידוע שאמרו הקדמונים, רבינו המאירי בספר חיבור התשובה (מאמר א' פ"ג) ומסילת ישירים (פרק י"ט) ועוד, שההרגל נעשה טבע שני. ואמרו ההרגל על כל דבר שלטון (רבינו יונה ז"ל בשערי תשובה ש"ב אות ל, ובביאורו לספר משלי בהרבה מקומות). יש אדם שמצד טבעו ואופי לידתו הוא אדם טוב. אבל כיון שנמשך

אחר כך בא הרב לצאת והוא יוצא אתו יחד, והבן שומע כיצד האיש השפל הזה מבזה את אביו שהיה מגאון הדורות מסש במילות גנאי המבוזות ביותר שיש, והרב הולך אתו ולוחש מחול לך מחול לך.

אמנם כבר אמרה הגמרא (ברכות טו.) 'שאני צורבא מרבנן דקדושא בריך הוא תבע ביקריה'. הקב"ה הוא תבע את כבודו של הבית הלוי. למחרת בבוקר הלך הקצב לבחור ולקנות בהמה מהעדר לצורך השחיטה, השתולל הפר והרגו במקום.

סיפרו את זה לבית הלוי, שנהרג אותו קצב שאמש ביהוה בקללה נמרצת, החזיר כסיד והחל לבכות. החל אומר, אולי אני אשם בכך שנהרג, שהקפדתי עליו. שמה ואולי אילו הייתי מעביר על מדותי ומוחל לו לא היה נהרג. אמרו לו בנו רבי חיים, אבא, הן היית נוכח אתמול וראית כיצד מחלת לו ולא הקפדת עליו. אבל הבית הלוי חקר ודרש מבנו אולי רק היה נדמה לך שמחלתו ויש לך אומדנא כזו, אבל באמת כן הקפדת. אמר לו רבי חיים, שמעתי אותך אומר בפה מלא כיצד אתה מוחל לו שוב ושוב. וגם אז, לאחר שנתברר לו מבנו רבי חיים ששמע אותו אומר בפה שמוחל לו, לא נחה דעתו, וישב עליו שבעה כאליו היה אביו. והיה בכל שנה ושנה באותו יום שמת הקצב וישב בתענית ולומד משניות והיה יושב וזוכה על הקצב שנהרג. שמה ואולי יש גרמא וגרמא שמחמתו נהרג ובמונינו, הרי אם מישהו היה מגיע ומבזה את חבריו, היה בידיים הורג אותו, ולא היה מניח לאחרים, כי מצוה בו יותר מבשלוה... אבל כך היה נראה הגאון החסיד הבית הלוי, אדם שכל כולו קודש קדשים.

עלינו ללמוד להזהר ממה שקלקלו בו אנשי דור המבול

נראה היום בעז"ה להתבונן קצת בשני עניינים בפרשה, פרשת נח. אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו את האלהים התהלך נח. ויולד נח שלשה בנים את שם את חם ואת יפת. ותחת הארץ לפני האלהים ותמלא הארץ חמס. וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ: צריך לדעת, כי הקלקול של דורו של נח, היה בכמה מהלכים. והרבה יש לנו ללמוד שח"ו לא יהא חלקנו במעשיהם של אנשי דור המבול, וכמו שנבאר.

ותשחת הארץ מפני האלהים ותמלא הארץ חמס. כאן הפסוק מציין את חטאייהם בענייני גזל. התרגום אומר ותמלא הארץ חמס - "ואתמליאת ארעא חטופין". חוטפין ולוקחין. במדרש מבואר (ב"ד פל"א ה), שהיו לפעמים גונבים וגוזלים אחד מהשני פחות משהו פרוטה. המדרש מספר, שהיה אחד עובר בשוק ורואה את חברו עומד ומוכר תורמוסין [מין קטניות]. אומר לעצמו, גרגיר אחד או שנים, מה זה בשבילי? לוקח. וכן כולם, כל אחד לוקח שנים שלשה ובסוף לא נשאר כלום.

ויש הרבה כאלו גם היום, עוברים בשוק, לא רוצים לקנות כלום, אבל טועמים מכל דבר קצת. פה קצת גרעינים ושם קצת בוטנים, וזה באמת פחות משהו פרוטה, אבל "ותמלא הארץ חמס". גניבת פחות משהו פרוטה גם היא אסורה, זהו חמס. ובנוסף זה משריש באדם את הענין של גזל וגניבה.

חטא דור המבול השפיע גם על הבהמות ועל האדמה

הגאון בעל בית הלוי בספרו על התורה כאן, עומד על דברי הכתוב

1. היה רבה של בריסק והיה גאון גדול בדורו, מופלא ומופלג למאד הן בחתירה והן בחסד, מילדותו מסש. כשהיה לומד תורה בתלמוד תורה, אמו היתה נוהגת לתת לו איזה לחמניה או עוגה שיהיה לו מה לאכול שם במהלך יום תלמודו. אבל כבר אז, כשהוא היה רק בן ארבע או חמש, לרוב חסידותו כשהיה רואה אלו ילדים עניים שאין להם גם את זה, היה מחלק כל מה שקיבל. וכך היה נוהג לעשות דבר יום ביומו, והיה אומר כשאבוא לבית אשלים את סעודתי.

עד שנודע הדבר להוריו ואמרו לו אמו בני, הן אני נתתי לך את האוכל כדי שיהיה לך לאכול וכה ללמוד, ואיך זה נתן אותך לאחרים. תפס הילד את ציציותיו ואמר לאמו, אמא, אני נשבע לך בציציות האלו, שבשעה שאני נוטן לחברי את הפת ואני רואה כיצד הוא אוכל, אני עצמי נהיה שבע מזה. זה אמר כבר בתוך ילד בן ארבע חמש.

וכך היה עד יומו האחרון. יכלה הזמן וסיפורים עליו לא יכלו. יש הרבה מה לספר עליו על חסידותו וצדקתו. סיפר בנו רבי חיים מבריסק שהיה עד ראייה לדבר. יום אחד ישב הבית הלוי ולמד עמו, עם רבי חיים בנו, ונכנס קצב עז פנים והחל לצעוק מדוע כבודו הטרף לי את הבהמה, וביזה וקילל אותו. הרב פניו היו כבושות בספר ולא ענה לו כלום, ואמר בלחש כל כמה רגעים, מחול לך מחול לך מחול לך. והקצב ממשיך וצועק ומבזה אותו מקל ומגדף כל מה שיכול, ועדיין הרב שפתותיו מלחשות מחול לך מחול לך מחול לך.

שיחות אלו נדפסו בקונטרסי "מגיד דבריו ליעקב" בשנת תשע"ט, משיעורי רבינו שליט"א משנת תשמ"ה. ניתן להשיג בשולחנות הפצצה של י. בלוי קונטרסי "מגיד דבריו ליעקב" של שיחות אחרות משנת תשמ"ו ואילך.

למעשים מגונים ועושה מעשים רעים בדרך קבע, סוף דבר שזה נחקק אצלו ונעשה לו כמו טבע. ואפילו שבשכלו הוא מבין שדרכו כסל למו, והמעשים שהוא עושה מביאים אותו לשואל התחיות, הוא אומר שאיננו מסוגל לפרוש. לפי שההרגל על כל דבר שלטון.

וזה נכון הן לתורה ומעשים טובים שאדם מתרגל במהלך של קדושה, וזה דבר טוב מאד, כמו שאמרו במדרש על דוד המלך שרגליו קנו הרגל ללכת לבית המדרש כמו שכתוב חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך, ואמרו רבותינו (ויק' לה, א) שהיו רואים את דוד המלך הולך והיו שואלים אותו לאן הולך, ואמר 'לדון פלך' [לעשות סידורים..] ומצאו אותו בבית המדרש. לכן אומר 'חישבתי דרכי', חשבתי ללכת לפה או לשם, אבל 'אשיבה רגלי אל עדותיך', מצאתי עצמי בבית המדרש. כי רגליו התרגלו והתחנכו במהלך של קדושה, במסלול של מהבית לבית המדרש ומשם לבית וחוזה. לכן אמרו (ויק' כ, א) כל הרואה דוד נזכר לתלמודו, כי כשוראים את דוד המלך ככזו מציאות, הרי ודאי שזה משפיע על האדם.

האדם יכול להרגיל את עצמו לתורה ולמצוות, ולקנות את הרגליו להיות טבועים בנפשו כמו בטבע. סיפרתי על הגאון מהרש"ם מברעזאן שהרגיל את גופו לתורה ומצוות. הרגיל עצמו לישון בלילה רק ג' שעות. כיצד עשה זאת? סיפרו, שהרגיל עצמו לשבת וללמוד כל הזמן, ואם הגוף היה רוצה לישון והיה מרגיש כיצד גוברת עליו העייפות, היה קושר שני חבלים לתקרה ומשלשל אותם עד שולחנו שם היה קושר אותם לפאות ראשו, ואז אם היה נשמט ראשו על הספר מיד היו מושכים אותו החבלים והיה ניעור ושב לתלמודו.²

זו היא רגילות דקדושה. אדם שהתרגל לתורה ולשקידה, או התרגל לחסד כמו שאמרו 'פתוח תפתח את ידך', אם 'פתוח' – תתן ותפזר דרך קבע צדקה לעניים, אז ממילא "תפתח", היד שלך מאליה תהיה פתוחה לצדקה וחסד, מחמת ההרגל. וזה טוב מאד.

אבל אפשר גם להתרגל לדברים רעים ח"ו. כמו שאמרנו, אדם יכול לומר שהוא יודע שמה שהוא עושה זה לא טוב, אבל הוא אומר אני כבר לא יכול להתנתק, אני כבר רגיל... כמו שאומר הבית הלוי: וגם אם בשכלו מכיר כי לא טובים הם וכמו שאמר הכתוב לא יתנום מעלליהם לשוב, דגם אם בשכלו רוצה לשוב, עם כל זה מעלליהם הקודמים אינם מניחים אותו לשוב כי הם השרישו בגופו טבע שניה להרע.

האדם משפיע על כל הסובבים ורואים אותו

ומוסיף הבית הלוי, דע, שחוץ ממה שבכל מעשה אתה מרגיל את עצמך בדבר, בין לטוב ובין למוטב. עוד תדע, שהפעולות האלו משרישים את המהות של מה שאתה עושה בכל העולם כולו. כל העולם הגשמי מקבל השפעה ומושרש בו הטבע ממה שאתה עושה. אין צריך לומר שאם אדם חוטא בפרהסיא קבל עם ועדה בזה ודאי גורם לאחרים שילמדו ממנו, כל אחד רואה ומושפע, והאיסור אצלו נקלש. אדם שרואה מעשה לא טוב שהרבה עשים אותו, מצטננת גם אצלו החרדה והיראה מהדבר.

2. ואמנם צריך לדעת, שאמנם כל אחד יכול להרגיל עצמו לתורה ומצוות, אבל כל אחד צריך לדעת את כוחותיו ואת יכולותיו ולפעול לפיהן. יש אחד שאם יקשור את ראשו כמו המהרש"ם, אזי כשישמט ראשו לישון לא רק שלא יתעורר, אלא עוד יוריד את כל התקרה עליו... כל אחד צריך להכיר את מקומו.

כשהתחנך מהרש"ם ביוזם שני [אחר שאשתו הרבנית נפטרה] היה תנאי כתובה שלא שמענו עליו מעולם. חמיו כתב בכתובה שהתחייב החתן דן לישון כל יום שעה אחת בצריזים, בכדי שיהיה לו כח... החתם אותו על זה. היום מחתימים על דברים אחרים...

שמעתי מאחד הגדולים ששאל פעם יהודי ירא שמים בתכלית, אני רואה אותך הולך בדרך בשבת, וכאשר אתה רואה אוטובוס נוסע ח"ו אתה צועק 'שבת' 'שבת' בחרדה גדולה. מפני מה אתה צועק, הלא לא ראתי שאף אחד נעצר מנסיעתו בגללך. השיבו, אני לא צועק בשביל הנגה שיפסיק מנסיעתו, הוא כבר רשע מחלל שבת בפרהסיא. אבל אני צועק בשבילי, שאני לא אתקרב. כאשר אני רואה אחד ועוד אחד ועוד אחד נוסע, זה יכול לקרר אותי גם. כדי שאני אשאר חרד וירא מכבודה של השבת לכך אני זועק.

ויש בזה גם גדר של חילול השם. כאשר אדם עושה מעשה שלא ייעשה, ויש מי שרואים אותו ויכולים ללמוד ממנו, יש בזה חילול השם, כמו שאמר רבי יוחנן (יומא פו.) 'היכי דמי חילול ה' כגון אנא דמסגינא ד' אמות בלא תורה ובלי תפילין. ארבע אמות – שתי מטרי! אבל כיון שהציבור לא יראה אותו בשניות ספורות אלו עוסק בתורה, מניח תפילין, זה נכנס בגדר חילול ה'. ומבאר שם רש"י, למה בכלל רבי יוחנן יש לו הוה אמינא לילך בלי תורה ותפילין ד' אמות 'כגון אנא דמסגינא' – ואין הכל יודעין שנהלשתי בגרסתאי. יש לו טעם שאינו יכול לילך בלי תורה ותפילין, הוא הלש, ועם כל זה אסור לו. כי אנשים יאמרו שאם רבי יוחנן הולך ד' אמות בלא תורה ובלי תפילין אז אנחנו יכולים לילך בכלל בלי תורה ותפילין, וזהו חילול ה'.

מעשי האדם משפיעים קדושה או טומאה בכל הברואים, כפי מעשיו

חטא שנעשה בפרהסיא ודאי מזיק ומשריש רע בכל הרואים. אבל מוסיף הבית הלוי, אפילו אם חוטא בצנעא בינו לבין עצמו, החדר נעול ואין שם אחד בלעדיו. מכל מקום על ידי המשכו אחר איזו תאוה הוא מגביר כחה של תאוה זו עד שמשריש זה בטבע של כל הברואים כולם ובהעולם כולו להיות טבעם נמשך לזה יותר ממה שהיה מקודם. כי כן ייסד מלכו של עולם, בשעה שברא וחקק את טבעי הבריאה, שהטביע טבע לכל בריותיו להיות טבעם משתנה ונמשך אחר מעשי האדם והרגליו, וכפי רוב עשיית האדם כן ישתנה טבע של כולם. של כל הבריאה. אם מעט ואם הרבה.

מעשי האדם משפיעים על טבע האדמה עצמה

ומחדש הבית הלוי, חידוש נפלא יותר. דע, כי נכון מה שאמרנו כי כפי פעולותיו של האדם כך הוא משריש ומטביע את הטבע הזה בלב כל הבריאה כולה, אך לא לבד בבריות החיים, בבעלי חיים יש השפעה זו, שאם נמשך אחר תאוה מוסיימת יום אחר יום ההרגל על כל דבר שלטון. לא רק אלו, אלא בטבע כל הבריאה ממש. כי גם בדוממים נעשה טבע חדש הגורמים להשוכן בתוכם להיות להם נטיה לזה. גם העפר, המים, ושאר הדוממים, גם הם קונים את הטבע של התאוה הזו. וכל מי שגר במקום הזה, או שותה את המים האלו, זה עצמו גורם לו שתהיה לו נטיה לתאוות הללו. וכמו שאמר הכתוב ותבואו ותטמאו את ארצי, ומפרש הבית הלוי שהוא כפשוטו, הארץ, המקום, היישוב העפר והאדמה, נטמאו. על ידי מעשיהם המכוערים טמאו את גוף הארץ והשרישו בה טומאה ותאוה.

וענין זה שגם בדומם ובאדמה יכול להיות השפעה על האנשים הגרים בה, מבואר בדברי הגמרא. כי טבע המדינות חלוקים גם כן כל מדינה ומדינה יכול להיות שתשפיע באופן שונה על המתגוררים בה. הגמרא אומרת (קדושין מט:) שיש מקומות ששוכה בהם כישוף, ויש מקומות שיש בהם טבע של גניבה, ויש מקומות עם השפעה של גסות, ויש מקומות שיש בהם תאוות אחרות. גם מצאנו בגמרא (סנהדרין קב.)

שאמרו שיש מקומות ששכיחי פורענות, כמו העיר שכם. שבשכם מכרו את יוסף, ושם היה מעשה דינה בת יעקב, ושם היתה חלוקת המלכות של שלמה שהלך רחבעם בנו וקרעוהו מהמלוכה. ואמרו בגמרא (מכות י). 'בשכם שכיחי רוצחים', וגם בגלעד היה מצוי רציחה. ומפרשים הרמב"ן בחומש במדבר (לה"ד) המהר"ל (שם) ועוד, מה הביאו לכך שבשכם וגלעד יש הרבה רוצחים? - כי טבע המקום לגדל רוצחים. המקום מושפע ומשפיע.

הוא מה שאומר הבית הלוי, שטבע המדינות חלוק זה מזה, ובמעשי האדם הוא משפיע טומאה למקום עצמו. וממשיך וכותב, וענין זה הגם שאיננו יכולים להשיגו בשכל למרות שאיננו יכולים לראות את זה, מכל מקום כל אדם יוכל להרגישו בחוש ממש בבואו לאיזה מדינה אחרת חדשה שהיא פרוצה באיזו פרט מן הפרטים ימצא גם בעצמו איזו נטיה והמשכה לזה הפרט יותר ממה שהיה לו כשהיה במדינה אחרת.

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, אחרי שעבר עם ישיבת מיר משנחאי לאמריקה, אמר לתלמידיו אחרי יום יומים, אני מרגיש במדינה זו שהיא ארץ אוכלת וישוביה, כולם יש להם משיכה גדולה לכסף וזהב, ואני חש כיצד זה משפיע גם עלי. משל למה הדבר דומה, לאחד שמסתובב בתוך יקב, שבו מכינים יינות וכדומה. אפילו שלא שותה שם כלום, אבל בגלל כל הריח והאדים הוא מתחיל להרגיש שיכור. האי לא שותה כלום? - נכון, אבל עצם השהות במקום הזה משפיעה עליו. לכן אמר רבי יחזקאל, הגם שאנחנו לא מתעסקים במשא ובמתן, מכל מקום עצם השהות במקום כזה, האדים הערילים של התאווה לכסף ועשירות ייכנסו בנו, ואין לנו תקנה להתמודד מול הדבר הזה אם לא שנתמודד ונלחם בנטיה הזו שלא תכנס בנו, ולכן מוכרחים אנו להתחנך ולהרגיל את עצמנו כנגד זה בנתינת צדקה כפל כפלים ממה שהיינו רגילים קודם לכן. וכל אחד ואחד היה לו שם שקית גדולה של כסף והיה נותן כל העת כסף לתוכה. כדי שיהיה זה לעומת זה, כנגד התאווה לכסף שתכנס בהם, כך ירגילו עצמם לבזבז ממונם לצדקה [כך סיפר לי תלמיד שלו שהיה שם בעצמו].

כיוצא בזה סיפרו על רבי אלחנן וסרמן זצ"ל, שכשנסע לארה"ב בשביל עסקי הישיבה שלו, התארח בבית של אחד הנכבדים. כשהגיע אצלו, אמר לו אני יודע שאצלכם כאן מקילים בחלב גים, כי מחמת הקושי להשיג חלב ישראל סומכים על כמה קולות, ואני איני רוצה להקל, לכן אני מבקש ממך שכל זמן שאהיה אצלך בביתך, אל תשקה אותי בחלב. שמע בעל הבית, והסכים. למחרת בבוקר כשקם רבי אלחנן בא בעל הבית והביא לו כוס חלב. אמר לו רבי אלחנן, הן רק לפני כמה שעות דברנו על זה שלא תביא לי חלב, והסכמנו. אמר לו בעל הבית בתמימות וברצינות, כסח לפי תומו, כן, אבל חשבתי שאחרי לילה באמריקה כבר השתנית. זה שלא תשתה בחלב דברנו אמש, אבל אחרי שהיית פה לילה ונשמת את האויר של אמריקה, אמרתי בטח כבר תסכים לשתות חלב..

הוא שאומר הבית הלוי, אם אדם רואה שיש מדינות ומקומות שיש בהם פרצה או תאוה לדבר מה, עם הזמן יראה שגם הוא מרגיש אצלו שזה חודר אצלו. המקום משפיע. יש מושג כזה של 'אתמא את ארצי'. הארץ נהיית טמאה וכל מי שבא לשם מושפע ממנה.

ממציאות האדמה אפשר ללמוד את מעשי האדם

עוד כותב הבית הלוי, זה כוונת הפסוק בסוף חבקוק (ב, יא), אבן מקיד תזעק, וכפיס מעץ יעננה, ואמרו רבותינו במסכת תענית (דף יא), אבני ביתו של אדם וקורות ביתו של אדם מעידין בו בשעת דינו,

ולכאורה זה כמליצה בעלמא, וכי קיר יכול לענות, אבן יכולה לדבר? אבל לפי היסוד האמור מתבאר, שבאמת הוא כפשוטו ממש, כי מכל פרטי מעשיו של האדם בתוך ביתו, נעשה שינוי גם בעץ וגם בכותל וגם בקיר. נעשה שינוי. רק אנחנו בעינים החומריות שלנו אנחנו לא יכולים לראות איך זה משתנה. אדם שעשה חילול שבת ח"ו, הוא לא רואה שינוי שנעשה בקיר. אבל תדע, שלעתיד לבוא, על ידי הקיר נוכל לראות את כל מעשי האדם.

ולפי זה נוכל להבין איך נעשה כזה קלקול גדול שכל הבריאה כולה השתנתה, כמו שאמרו שאפילו הבהמה השתנתה, האדמה התקלקלה. וכן היה בדור המבול שהגבירו כל כך התאוה להזדקק לשאינם מינם עד שנעשה כן בטבע ונתחדש זה הטבע גם להבהמה לעשות כן, דור המבול מחמת שהשקיעו עצמם בתאוות המנונות הללו, נעשה כן טבע להם, ולאחר מכן הטבע הזה התפשט והשתרש והתחדש גם להיות זה הטבע לבהמה. וזהו שאמר הכתוב וירא אלהים את הארץ והנה נשחתה כי טבע הארץ בעצם נשחת. גוף האדמה, גוף הארץ עצמה, נשחת. וממילא השחית כל בשר את דרכו.

וכך אמרו בזהר (ח"א דס"ב ע"א) 'ותשחת הארץ אי בני נשא חטאן ארעא במאי בני האדם חטאו ועל כן דין הוא שייענשו, אך הארץ במה חטאה ועל מה בא עונשה? אמר ליה השיב רבי שמעון לשואל בגין דכתיב כי השחית כל בשר את דרכו וזה השפיע גם על הארץ עצמה שאף היא נטמאה כמה דאיתמר כגונא דא כמו שמצינו כיוצא בזה שכתוב ותטמא הארץ ואפקוד עוונה עליה כל ורואים שיש מושג שהארץ עצמה נטמאת, אלא עיקרא דארעא בני נשא אינו והסיבה לכך שהארץ נטמאת בחטאי האדם כי האדם הוא עיקר מטרת הבריאה ולפי מעשיו מוכרעת הנהגת כל הבריאה כולה וטבעה.

האדם ייענש גם על מה שהשפיע במעשיו על אחרים

זה מה שאומר התנא באבות (פ"ג מ"א ופ"ד מ"ב), 'ולפני מי אתה עתיד ליתן דין וחשבון'. וכבר עמדו על זה רבותינו, מהו הכפילות של דין וחשבון. הרי אין אפילו אות אחת בדברי רבותינו לשוא, ואפילו מקדימת תיבה אחת לחברתה אנו יכולים ללמוד, ומהי כפילות זו של 'דין וחשבון'?

ומבאר הבית הלוי על פי דרכו, כי מאחר ולמדנו היסוד שלפי מעשיו כך נטבע הטבע בכל הבריאה. אדם שלומד תורה ומקיים מצוות, משריש ומטביע בלב כל הבריאה ובלב כל אדם את המשיכה לעשות טוב, ולהיפך, אדם שהוא רשע וגונב ומשחית ומקלקל הוא מכניס בכל הבריות את התאוה והחשק לעשות את המעשים המגונים הללו. וממילא בשעת המשפט יש לו שני דינים, גם על עצם העוון שהוא חוטא ועל זה מגיע לו עונש. ואחרי זה יש גם דין נוסף. יאמרו לו, לא די במה שקלקלת את עצמך, אלא גם גרמת במעשיך לבריאה כולה שתמשך לדבר. וזהו הכפילות. 'דין' הוא על מה שהאדם עצמו קלקל, ו'חשבון' זה מה שהשריש בבריאה כולה את הטבע הרע הזה. אדם לא נידון רק על הפרט, על עבירות עצמו, אלא הקב"ה שיוודע ורואה כמה זה השפיע על הציבור, כמה נכנס הדבר הזה בכלום, גם על זה תובע.

ולכן אומרת הגמרא ביומא (דף פו:) 'גדולה תשובה שבשביל יחיד שעשה תשובה מוחלין לכל העולם כולו', ולכאורה מה הביאור בזה, ומפני מה ימחלו לכל העולם בתשובתו של יחיד? מפרש הבית הלוי,

3. בשם הגר"א מובא שדין זה על עצם החטא והעוון, אדם ישב ודיבר לשון הרע, יש עונש על זה. עבר על כמה לאוין, כמו שפירט החפץ חיים. אבל יש גם חשבון, מדוע בזמן הזה שדברת לשון הרע, לא ניצלת את הזמן היקר הזה לתורה ולמצוות, לחסד ולגמילות חסדים. גם על זה האדם נתבע. הרי רק לפני חודש זעקנו 'זכרנו לחיים למענך אלהים חיים', האדם צריך להיות דובר אמת, לנצל את החיים שלו לדברים טובים, 'למענך אלהים חיים', ואיך זה ישחית את זמנו לריק.

כי כשהוא עושה תשובה הוא מכניס בלב הבריות כולם הרהורי תשובה, וגם כשמוחלין לו מוחלין על כל מה שקלקל בעבר בחטאיו בבריאה כולה, וממילא מוחלין לכל העולם כולו.

גודל האחריות שיש על כל אחד ואחד

אדם ידע, מתחילים שנה חדשה, זמן חדש, צריך לדעת איך פותחים את השנה. פותחים בפרשת נח. דע כמה אחריות מוטלת על כתפך. אם אתה מתחנך לטוב, אתה משפיע לא רק עליך, אלא כל הבריאה קונה על ידך טבע טוב. ואם אתה מתחנך לרע ח"ו, כל הבריאה כולה מתקלקלת ונטבע בה טבע רע מחמתך.

רבי צדוק הכהן זצ"ל כותב באחד הספרים שלו שברור לו שזה הטעם שנקראת העיר הטמאה פריז בשם הזה, על שם הפסוק (תהלים י, ד) "ארחות פריז", שמשם כל הקלקולים לכל הבריאה כולה וכל מיני תאוות מגונות נמשכות משם. כל מיני 'מדות' מגונות ותועבות רעות ומשונות מגיעים משם ומשפיעים על כל האומה. כי כאמור, מקום רע משפיע על כולם.

לכן צריך לשמור על הענין הזה שלא להיות מושפע מהסביבה, מהמקום. ואין דרך להנצל מהדבר הזה אלא בחיזוק היפך המידה המגונה. כגון, אם יש במקום אחד תאוה גדולה לממון, לכסף, אז צריך להגביר בעצמו את הפוזרנות לצדקה וחסד כמו שעשה רבינו יחזקאל לוינשטיין זצ"ל.

זה דבר אחד שרצינו להעיר. האדם צריך לדעת את כוחו, שבמעשיו הטובים הוא משפיע על כולם ממש. וכן להיפך ח"ו, במעשים אשר לא ייעשו הוא מרגיל את עצמו והופך את המעשים שלו להיות אצלו כטבע ממש. ועוד צריך לדעת שיש עליו אחריות לא רק על עצמו אלא גם על הכלל, כי במעשיו הוא משריש את אותו הטבע באותו המקום ובכל הבריאה כולה.

ההרגל על כל דבר שלטון

אומרים בשמו של רבי אליהו לאפ"ן זצ"ל, שאמר לבאר מה שכתוב "ואל תביאני לידי עבירה", יש אדם שחוטא בדרך מקרה. עכשיו חטא, עוד מעט ישוב, וימשיך הלאה. אבל יש מי שהוא כבר "בידי" עבירה. הוא כבר בידיים של העבירה. על ידי שחטא והתרגל בחטא אז הוא כבר לא יכול להתנתק ממנה, העבירה הפסה אותו שבי. כמו שאחד שמעשן אומר, אני מבין שזה מזיק לי לבריאות אבל אני כבר לא יכול להתנתק. אף הוא, מאחר והתרגל לחטוא הוא בידי העבירה, אין לו שליטה, נעשה לו כמו טבע. ומי שהתרגל לחטוא צריך על זה תפילה מרובה והרבה לימוד מוסר, וכולי האי ואולי.

חשיבות עשיית סייגים וגדרים שלא להכשל בגזל

עוד ענין שחשוב ללמוד מהפרשה, הוא מה שכתוב "ותשחת הארץ מפני האלהים ותמלא הארץ חמס". שמעתי מחכם בן ציון זצ"ל (שליט"א) שאמר בשמו של רבי עזרא עטיה זצ"ל, ראש ישיבת פורת יוסף, דבר נכון ואמיתי. הגמרא אומרת במסכת בבא בתרא (דף קסה.) רוב בני אדם בגזל ומיעוטן בעריות. אמר, צא וראה כמה החמירו רבותינו בדבר הזה של עריות. כמה סייגים עשו וכמה גדרים גדרו, 'אל תרבה שיחה עם האשה, ובאשתו אמרו' (אבות פ"א מ"ה). ואפילו שרוב בני האדם אינם נכשלים בדבר הזה ואינם רוצים להכשל בדבר

4. יש הרבה אנשים שהחדש הזה, חודש חשוון, הוא החודש הכי טוב להם. מדוע? - כי אין להם בו שום חג. אין שום מועד. אין להם טרחה, לא צריכים לרוץ לקנות אתרוגים ולא לעשות כפרות. חודש והצי מנוחת הנפש... אלו אנשים שלא זכו עדיין לטעום בטעמו האמיתי של מצוות וחגים.

החמוד הזה, ונזהרים מזה, עם כל זה עשו הרבה סייגים וגדרים. יש סימן שלום באה"ע על כל הלכות ייחוד מתי מותר ומתי אסור [ועל זה צריך להרעיש כי יש הרבה שאינם יודעים את פרטי הדין, וזו הלכה שכיחה מאד]. וכל זה מחשש שמא אחד מאלף ייכשל.

אמר רבי עזרא עטיה, אם בדבר שמיעוט נכשלים בו, עשו כל כך הרבה סייגים, אם כן בגזל שרוב בני אדם נכשלים בזה ואנשים נפשם מחמדתן סביב כסף וזהב.. כמה סייגים צריך לעשות? - ואנו לא שמענו מעולם שאסור להתייחד עם קופת כספו של חבירו. למה?

עון הגזל מר ונמהר, אם אדם לא משגיח כפי שצריך, בקלי קלות יכול ליפול בעניינים של גזל. אנשים חושבים גזל זה כמו שכתוב "ויגזול את החנית מידו", עומד ברחובה של עיר עם מכונת יריה וכל מי שעובר לידו צועק לו עצור! תביא את הכסף.. אז אני ב"ה לא מסתובב עם אקדחים. וכי רק זה גזל? - הרי יש כל כך הרבה פרטים ופרטי פרטים שאדם יכול להכשל בגזל. אלפי פרטים שונים. וצריך להזהר בזה בין בכספי ציבור ובין בכספי יחיד. אין לשער ואין לתאר כמה רבותינו היו נזהרים עד קצה האחרון שלא להכשל בגזל.

זהירותם של חכמי ישראל מגזל

המסילת ישרים (פ"א) מביא המעשה הידוע (הענין כג) באחד התנאים הקדושים, אבא חלקיה, שהיה בדורו זמן של צרה, של עצירת גשמים. זה לא היה כיום שאם יש עצירה גשמים שולחים מטוס שישפוך שם חומר על העננים שירד גשם... באו אצלו חכמי ישראל ואמרו לו, עמך ישראל נתון בצער, ואם אין גשמים אין חיים. והיות ואתה רצוי ואהוב ונחמד לפני הקב"ה עתור בעדנו, התפלל לנו ותשיע את ישראל.

מספרת הגמרא שביקש וירד גשם מיד. אך מאריכה שם הגמרא על ההנהגה של אבא חלקיה עם חכמי ישראל. כהוב שם שבאו ואמרו לו 'שלום אדוננו הרב' ולא השיב לאף אחד. ולכאורה זו פגיעה גדולה שאדם אומר לחבירו שלום והוא לא עונה לו. הגמרא אומרת בברכות (דף י:) שזה נקרא גזל. גם זה גזל שאף אחד לא חושב עליו.. אם משהו אמר לך שלום ולא ענית לו שלום, זה גזל. הגמרא דורשת על זה את הפסוק גזילת העני בבתיכם. בכל אופן, אבא חלקיה לא ענה להם.

אחרי שהתפלל וירדו גשמים, שאלו אותו כבוד הרב, סליחה שאנו שואלים בדבר, אבל תורה היא וללמוד אנו צריכים, מפני מה כשבאנו אליך, משלחת של ת"ח ואמרנו לך שלום לא השבת לנו. ענה להם, וכי מה אעשה? - הרי הייתי שכיר באותו הזמן, הייתי עובד אצל חבירי בעבודת האדמה, ולפיכך אין לי רשות להשיב לכם שלום. כל זמני משועבד לפעולה של האדון שלי, כך שלא יכלתי. רואים את הזהירות העצומה של רבותינו בגזל.

לא נחתם גזר דינם של אנשי דור המבול אלא על הגזל

אומר המסילת ישרים, על זה נאמר 'הרי שגזל סאה של חיטין גזל מחבירו קילו של חיטה ואפאה ומברך רוצה לברך על החלה או לברך המוציא לחם מן הארץ, אמרו רבותינו אין זה מברך אלא מנאץ דכתיב **בוצע ברך נאץ** ה'. זה כביכול קללה וגידוף כלפי מעלה, כיון שעשה את המצוה בעבירה, ועל זה אמרו רבותינו במדרש (ויקרא רבה פ"ל ס"ו) אוי לו לזה שנעשה סגורו קטגורו. ועכשיו בתחילת השנה אנחנו צריכים להתחזק בדבר הזה. הרי הגמרא אומרת (סנהדרין קה.) 'לא נחתם עליהם גזר דינם של אנשי דור המבול עד שפשטו ידיהם בגזל'. למרות כל הקלקולים והתועבות שעשו, מה שהיה המכה בפטיש שמחמתו כל דור המבול, מלייגים מלייגים, נמחו ולא נשאר מהם שריד ופליט זולתי נח ומשפחתו, זה היה הגזל. סאה מלאה

עוונות, אדם יכול שיהיה לו סל מלא עבירות, מיהו זה שמקטרג בראש? איזה עבירה עומדת ומקטרגת? – גול, כמו שאמרו במדרש (קהלת רבה ג, י). ויש הרבה עניני גול. והיצר תמיד מרגיע את האדם אתה לא גולן ח"ו, אתה לא גנב, אתה בסדר, היצר הרע בשינוי השם מתיר לאדם לעשות את כל העבירות שבעולם.

פעם שאלו את אחד הגדולים האם מותר להגזים. אמר להם, אני לא יודע מה זה. הסבירו לו הכוונה שכאשר בן אדם בא ומספר איזה סיפור כיצד אירע, הוא קצת משנה את הפרטים, פה משנה איזה פרט ומוסיף בו, ושם מכפיל איזה פרט אחר. אמר להם הרב, אהה, עכשיו הבנתי. אתם לא שואלים אם מותר להגזים. אתם שואלים אם מותר לשקר... רק אתם עוטפים את זה בעטיפה, אומרים זה לא שקר זה הגומה. ואז ממציאים היתר: בתורה כתוב שאסור להגזים?.. אחר אומר, נכון, בתורה כתוב לא תגנוב, אבל כתוב בתורה שאסור "להשלים ציוד"? או כתוב בתורה שאסור לגנוב, אבל איפה כתוב שאסור לשאול על מנת לא להחזיר?.. יש כאלו שואלים דבר מחבירו, ו'שואל קונה' – נהיה שלו...

אחד מרבותינו הקדמונים כתב, ידידי בני, עדיף לך שתתן דברים לחברך במתנה מאשר לתת בהשאלה. למה? אם נתן דבר בהשאלה לבו בצער, שנתים לא יחזיר או שלוש שנים לא יחזיר? או שמא ארבע. כל הזמן לבו בצער, מתי יבוא זה ויחזיר. וכשאתה בא לבקש ממנו הוא מסתכל עליך כאילו אתה עבריין מה באת... לפעמים בא אדם שואל, ואומר אל תדאג אני אחזיר, אם לא מקסימום בסוף הנכד שלי יחזיר... אבל אם נתן במתנה, זהו נתתי, אין את הציפיה מתי יחזיר..

זהירות גם מסרך של עוון גול

איוב מעיד על עצמו (איוב לא, ז) "אם.. בכפי דבק מאוס". כתב המסילת ישירים הבט יופי המשל הזה איוב בא לשבח את עצמו, כי היסורין שקיבל לא הגיעו לו. הקב"ה ייסר אותו יסורין נוראים, הגמרא בחולין (מ"ג א) אומרת מעשה ניסים נעשה לאיוב, שיכל להחזיק מעמד עם כל גדול היסורין ולא יצאה נשמתו. הגמרא בבבא בתרא (ט"ז א) ממשילה את זה לאחד שרוצה לשבור את החבית והיין שבתוכה לא יישפר, איך אפשר דבר כזה? – אי אפשר, רק על ידי נס. כך היה אצל איוב, שעבר יסורין נוראים, ולא יצאה נשמתו.

ואמר איוב לרעים שלו שבאו לנחם אותו ולעודד אותו, את כל הצדקות שהוא עושה, כדי להסביר להם שאין היסורין באין עליו מחמת עוונותיו. אחד הדברים שצועק ואומר, שימו לב "אם בכפי דבק מאוס". רואים שהענין של בין אדם לחבירו בממון, זה לא רק גול ממש, אלא זה נדבק, "אם דבק בידי מאוס", הוא שאומר איוב, ודאי שלא גולתי, ודאי שלא לקחתי, אבל אפילו לא נדבק בידי מאוס.

וכן יש הרבה עובדות על חכמי ישראל איך היו משגיחים בכל נפשם שלא להכשל בממון. סיפרו על רבינו האריז"ל שפעם ראה את אחד מגדולי המקובלים בצפת, רבי אברהם גלגטי, ואמר לו האר"י דע שעל מצחך רשום שאתה נכשלת בעון גול. שמע זאת רבי אברהם ומאד חרה לו, יש בידי גול? הרי הגמרא אומרת (ב"ק ק"ט). כל הגזל פרוטה מחבירו כאילו גזל נשמתו. ואם האר"י ז"ל אמר אז ודאי שזה כך. התחיל מפשפש במעשיו.

היה לרבי אברהם עסק של אריגה, מפעל של אריגה. קרא לכל הפועלים שלו, הניח לפניהם צלחת מלאה מטבעות אמר, תראו, יכול להיות שגולתי משהו ועשקתי בשוגג או באונס. כל מי שחושב שמגיע לו משהו, שקפחתי וחסרתתי אותו, שיקח. עבר כל אחד ואחד, ואף אחד לא לקח. אדרבה, כולם שבחו שרבי אברהם מאז ומעולם

נתן להם מעל ומעבר, הרי גם ככה היתה זהירותו בממון חבירו גדולה מאד. כך עברו כולם ולא נטלו דבר, עד שבאה אשה זקנה והיא לקחה כמה מטבעות. שאל אותה למה את חושבת שאני גולתי אותך. אמרה לו, כן, דע שאף פעם לא היה נעים לי להגיד לך, אבל אני במלאכת האריגה עושה את הכל בצורה יותר משובחת מכולם, ולכן תמיד אמרתי בליבי שהיה מן הראוי שאקבל בשכרי יותר משאר כל הפועלים, ולכן עכשיו אני נוטלת מה שאני חושבת שאני צריכה לקבל יותר משכרי הקבוע כמו שכר כולם. אמר לה בחפץ לב, קחי כל מה שברצונך.

אחר כך בא לרבינו האר"י, ואמר לו עכשיו נמחק העוון הזה. מי יעלה בדעתו כדבר הזה? זה נחשב גול? הרי עשינו חחה, נתתי בדיוק כמו שסיכמנו, אגורה לא פחות. זה גול? – אבל רואים שהיות ומצד האמת היה מגיע לה יותר בשכרה, אז היה כאן סרך של עוון גול בידו. (הביא מעשה הגאון רבי חיים פאלאי ז"ל בספרו שו"ת חקקי לב ח"מ ס"ס מ"ג ד"ה ומכאן דקנה ע"ג).

שימת לב לפרטים מצויים ושכיחים בעוון גול

זה מצד בעל הבית אבל יש גם גול מצד הפועלים, כמו שהבאנו המעשה עם אותו תנא, אבא חלקיה. יש אחד מחזיק את עצמו הפועל הכי טוב בעיר, וממילא אומר לעצמו, ודאי בשעת הדחק אפשר לקחת עוד משהו, עוד תוספת, זהו גול. אחד שכיר אצל מישהו במשרד, בעבודה, ונזכר שיש לו איזה דוד של סבא שלו שהרבה זמן לא דיבר אותו, ואומר עכשיו זה הזמן. והוא מתקשר אליו בטלפון ומדבר איתו ומאריך איתו שעה שלימה על חשבון בעל הבית, ומצדיק את עצמו זה מנהג העולם. לפעמים זה נכון, אבל כמה זמן מותר? כמה שעות? כמה ימים? צריך הרבה זהירות בדברים הללו.

או יש אחד שלוקח מה שחסר לו. חסר לו בבית דפים, לוקח מהמשרד. לוקח עפרונות, הכל לוקח משם.. למה? מי התיר? נהגו העולם.. מי התיר? זה בית דין של היצר הרע התיר. אין לזה שום היתר, ושום מקום בהלכה. אתה רוצה, תבקש. אם ירצה בעל הבית יתן, לא ירצה – לא יתן. אין היתר. והדברים האלה הם שגורמים לאדם הפסד בשתי עולמות, גול מקטרג בראש, וממילא מושך על עצמו דינים וצרות.

החפץ חיים, מספרים עליו שהיה תקופה שהיה לו חנות, והיה חנווני. הגיע אליו יהודי ואמר לו רציתי להתייעץ אתך, אמר לו בבקשה. אמר לו תראה, אני שוחט כבר הרבה זמן, ולאחרונה התחלתי לחשוב אולי לעזוב את העבודה הזו, משום שיש לי הרבה חששות, אולי אני לא אבדוק את הסכין כמו שצריך, והשחיטה תהיה פסולה, אולי במהלך השחיטה אהיה דורס שאדחוף הסכין יותר מידי, וחושש אני להאכיל את ישראל בנבלות וטריפות. שאל אותו החפץ חיים, נו, ומה כן ברצונך להיות? אמר לו היהודי, כמו הרב, להיות חנווני. מספרים שהחפץ חיים התחיל לצחוק, חנווני? מהעוון הזה של נבילה אתה מפחד, ומהעוון של גניבה וגזילה וריבית ואונאת דברים וממון אתה לא מפחד? להיות חנווני צריך כמעט להיות דיין בחושן משפט.. צריך שהמשקלות יהיו מדויקים, וצריך לדעת כמה מותר לו להוסיף על המסחר שלא תהיה אונאה ועוד ועוד.

אחד אמר לי שיש לי חשבון פשוט. אמר, אם אני רואה שחסר לי כך וכך סחורה בתום יום המסחר ואינני יודע מי לקח, אני פותח את הספר, ואיזה לקוח שיוצא לי, אני מוסיף על החשבון שלו את הפער, מוסיף לו עוד כמה פריטים בקשיש... למה שאני אפסיד? שהוא יפסיד! זה מעשה ששמעתי, והדברים ידועים, יש בזה הרבה חששות. אדם שכיר זמנו משועבד, כמו שאם אדם גזל לולב ומנענע בו זה גזל, גם גזל זמן אומר המסילת ישירים, הוא גול. "ומה גזל חפץ

ועושה בו מצוה נעשה סנגורו קטגורו אף גוזל את הזמן ועושה בו מצוה נעשה קטגורו סנגורו ואין הקב"ה חפץ אלא באמונה וכן הוא אומר אמונים נוצר ה'".

מי ששומר על ממונו בנקיות – יראה ברכה בעמלו

אחד שעושה את מסחרו באמונה תמיד תהיה לו ברכה. מסופר בספרים על רב ידוע שבאו אצלו שני יהודים שותפים ואמרו לו פתחנו עסק חדש ואנחנו רוצים איזה קמיע לברכה והצלחה בעסקים. אמר להם, בבקשה, שבו ואכתוב לכם. הוציא דף ועט וכתב להם ארבע אותיות, א, ב, ג, ד. הסתכלו ותמהו, מה זה? אם היה כותב שם שמות הקודש, מילא, אבל מה זה האותיות האלו א, ב, ג, ד, יש בזה איזה שם קודש? אמר להם הרב מה אתם לא מבינים, פה כתוב הכל? פשוט. א' פירושו אמונה, אם תקיימו את האות א' ותהיו באמונה אז יהיה לכם את האות ב' – ברכה. ג' פירושו גניבה, אם יהיה לכם גניבה בנייכם יהיה לכם אות ד' – דלות. הדברים בדוקים. ואפילו אם לפי שעה היצר מסמא את עיניו ואומר לו הנה אתה לוקח ולוקח וממונך מתרבה, להווי ידוע אי אפשר להיות פיקח יותר מהקב"ה ותורתנו הקדושה, ואם כתוב שייענש, וכתוב (ירמיהו יז, א) "עושה עושר ולא במשפט בחצי ימיו יעזבנו" אזי ברור שזה יתקיים עד הסוף. זה הסיבה שהרבה פעמים רואים אדם עשיר גדול ומופלג ופתאום שומעים שהוא בורה לחוצה לארץ והשאיר אחריו חובות עצומים. למה זה? – מהטעם הזה, עושה עושר ולא במשפט – אז הכל הולך לאיבוד. לכן צריך להזהר עד קצה האחרון בדברים הללו.

מעשים מחכמי ישראל כמה נזהרו מסרך גזל בידיהם

מספרים שרבי זושא היה עני מרוד ואסף גרוש לגרוש בשביל שיוכל לקנות שמלה חדשה לאשתו. אחרי תקופה ארוכה עלה בידו לקבץ די ממון לזה, נגש לאשתו בשמחה ואמר לה הנה יש לך פה עשרה רובלים, לכי לחופרת ותתפרי לך שמלה חדשה. וכך היה, הלכה, קנתה בד משובח, ונגשה אתו לחופרת תוך כדי שהיא תופרת שמעה אותה נאנחת אנחה גדולה ומרה, הבינה שיש לה איזה צער ושאלה אותה מה קרה. אמר לה, מה אומר לך, יש לי בת שהגיעה לפרקה, והיא צריכה לחתונה בדיוק שמלה שכזו, אבל אין לי כסף ויכולת לקנות לה בד יקר כל כך לשמלה. שמעה זאת האשה ואמרה לה קחי את השמלה לבתך. נתנה לה את השמלה.

חזרה לביתה וסיפרה לבעלה רבי זושא את כל המעשה והסבירה מדוע לא הביאה אתה שמלה חדשה. שמע רבי זושא ואמר לה, טוב מאד מה שעשית, שנתת לו. אבל למען השם, אמרי לי, שילמת לה? הרי מגיע לה התשלום של התפירה! אמרה לו מה, לא מספיק שנתתי לה את הבד היקר של השמלה? אמר לה, ודאי שלא, את צריכה ללכת לשלם לה את שכרה על העמל שהשקיעה ותפרה. הרי בשבילך היא תפרה את השמלה. אחרי זה החלטת לתת לה מתנה נפלאה והבאת לה את הבד, אבל את שכרה צריך לתת לו. וכן יש עוד הרבה סיפורים על גדולי ישראל שהשגיתו בדברים הללו.

רבי ישראל זצ"ל מספרים עליו שברגעים הכי נעלים שיש, הרגעים שלהם היו מחכים בכליון עינים, רגעי כל נדרי, ראו אותו רץ בערב יום כיפור, רץ ברחובות מסתובב ומבקש. מה מחפש? -חחול. מה יש אז לרבי ישראל לחפש חחול? בשלמא אם היה מחפש תרנגול, מובן, אולי שכח לעשות כפרות... אבל חחול? מה צריך חחול לפני כל נדרי? אמר, אני יש לי בבית הרבה ספרים, וחלקם לא שייכים לי, לקחתי אותם בהשאלה מאחרים. ובמשך כל יום הכיפורים אני נמצא בבית הכנסת, לא אהיה בבית, והבית יישאר ריק, אולי יבואו עכברים ויזיקו

את הספרים? לכן מוכרח אני להשיג חחול שישמור על הספרים מפני העכברים, שלא יהיה עוון גזל בידי.

אדם רגיל מן השורה אחרי שקיים בהידור את המצוה לאכול בערב יום כיפור, ואחרי זה הלך טבל ש"י טבילות, מגיע לבית הכנסת לכל נדרי, כולו עסוק סביב קדושה וטהרה, בא לכפר על עוונותיו. אבל רבי ישראל רץ להשיג חחול, ובלבד שלא תהיה מצוה הבאה בעבירה בידו, שלא יהיה לו סרך של גזל עם הספרים השאולים.

בפסוק כתוב (ש"א יג, א) על שאול המלך, בן שנה שאול במלכו. שאלה הגמרא (יומא כב:) וכי בן שנה יכול להיות מלך? אלא הכוונה כבן שנה לחטא. כמו שילד בן שנה לא עשה עוונות, כך היה שאול מלך ישראל נקי מכל עוון, כבן שנה לחטא. ואף על פי כן, על מה נתבע ונדרגו הוא ובניו? על מעשה נוב בגבעון. בפסוק כתוב (ש"ב כא, א) "ויאמר ה' אל שאול ואל בית הדמים על אשר המית הגבעונים". אבל הגמרא ביבמות (עח:) אומרת, כי לא מצינו שהרג שאול את הגבעונים, אבל מתוך שהרג את הכהנים נבג והגבעונים לא היתה להם פרנסה, העלה עליו הכתוב כאילו הרגו את הגבעונים. לא רק שלא הרג את הגבעונים, הוא גם לא גזל אותם, ולא נגע בהם ובממונם! אבל כיון שעל ידי גרמא רחוקה נהרגו הכהנים וכתוצאה מהמהלך הזה הפסידו הגבעונים את פרנסתם, זה היה נחשב לו כגזל, והעלה עליו הכתוב כאילו הרג אותם ונטל נשמתם כמו שכתוב בפסוק שהרג את הגבעונים.

ואמר החפץ חיים, החשלום על עוון גזל כולל הכל. גם יקחו ממנו את ממונו, כמו שכתוב בפסוק בחצי ימיו יעזבנו, אבל לא די בזה, אלא אף על כל טיפת צער שנגרמה לאדם שלקחו ממנו את ממונו, גם על זה האדם ייענש, כל דבר יבוא בחשבון.

וכל אחד במה שהוא, החנווני צריך להזהר במרכולתו. פעם אחת גוי שכח בחנותו של החפץ חיים דג מלוח, אחרי ששילם. למחרת ביום השוק השני, כל הגוים שבאו לאותה החנות, נתן להם החפץ חיים דג בחינם, שמא זה הקונה מאתמול ששכח. אדם אחר היה אומר, ברוך השם, משמים זיכו אותי, הרווחתי היום. והיה עושה חשבון שגזל גוי מותר. אבל החפץ חיים ראה את הדברים אחרת.

החפץ חיים אמר לאשתו, אני רוצה שתעשי חשבון מדוקדק כמה אנחנו צריכים להרויח בשבוע לצורך מחיינתנו. עשתה חשבון ואמרה לו סך מסוים, חמש רובלים או עשרה, כמה שייצא. אמר לה, טוב מאד. מעתה, בכל שבוע ושבוע, תמכרי בחנות עד שייגיע הפדיון - הרווח הזה. מרגע שתגיעי לרווח הזה, אפילו אם יהיה זה ביום הראשון בשבוע, תסגרי את החנות עד שבוע הבא. למה? - אם היה רווח ביום הראשון, למה שלא ירויח גם ביום השני? - אמר החפץ חיים, לא רק אני קיים, יש עוד חנוונים בעולם, צריך לדאוג שגם הם ירויחו מה שהם צריכים. זה היה המבט והראיה של גדול בישראל. לא רק זהירות מגזל, מממון איסור, אלא אפילו דאגה לממון חבריו.

הלימוד הנוגע לנו מאנשי דור המבול

זה היה החטא של דור המבול, שלא חשו על ממון חבריהם, ובאו לידי חמס וגניבה, ומזה התגלגלו לכל הקלקולים, וזה קטרג. ואנחנו צריכים להתחזק בזה, הן לא מזמן עמדנו ביום כיפור בתפילה ותחנון והרעשנו שמים וארץ, ובתפילת נעילה שהיא העיקרית, כמו שאמרו בגמרא תכלית יום כיפורים - נעילה, ומה עמדנו ואמרנו, אומר החפץ חיים רבותינו הקנו לנו שנאמר "למען נחלל מעושוק דינו", לא מצאו משהו אחר להדגיש, כי אם את ענין הגזל. לכן שאדם ידע להשגיח בדברים הללו, וה' יהא בעזרנו. ונצל מכל מכשול עון, ונזכה כולנו לעובדו בלבב שלם אמן.

מתוקים מדבש

נטפי לקח מפרשיות השבוע
מאת הגאון רבי **יעקב ישראל הכהן בייפוס** שליט"א
בעל מחבר "ילקוט לקח טוב"

מה בין נח לאברהם - חיזוק לתחילת הזמן

רש"י בתחילת הפרשה מפרש את ההבדל בין "את האלקים התהלך נח", לבין הנאמר באברהם "האלקים אשר התהלכתי לפניו", שנח זקוק היה לסעד ותמיכה, משא"כ אברהם היה מתחזק ומתהלך בצידקו מאליו. חילוק זה, אמר הגרמ"ש שפירא זצ"ל בספרו "זהב שבא", מתבאר בתנחומא, וז"ל: "את האלקים התהלך נח, שהיה הקב"ה סומכו שלא ישתקע במעשה דור המבול. משל למלך שהיה לו בן והיה הולך בשליחות אביו, והיה לפניו דרך משוקע בטיט והיה המלך סומכו שלא ישקע בטיט. אבל אברהם כתוב בו התהלך לפני", ובאבות כתיב: 'האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו, שהיו מרווחין לשכינה והיו מקדימין והולכין לפניו לעשות רצונו'.

המדרש מחלק כאן בין בן המלך ההולך לעשות שליחות, לבין מי שמקדים והולך לפני המלך לעשות רצונו. שאם הולך בתורת שליח לעשות שליחות, כאשר נתקל בקשיים בדרכו, הוא פוטר את עצמו מהשליחות, לכן המלך צריך לסייע בידו, כדי שיבצע את שליחותו. אבל כאשר הולך לעשות רצון המלך ביוזמת עצמו, הוא אינו נרתע מקשיים.

זהו החילוק שבין אברהם לנח. נח החשיב את עצמו רק לשליח המלך, להפיץ יחוד ה' בדורו. לכן אלמלי תמך בו הקב"ה לבל ישקע בטיט שזה מעשי דור המבול, לא היה מבצע שליחותו. משא"כ מדריגת אברהם אבינו, כמ"ש המדרש לעיל, שהאבות מקדימים לפניו לעשות רצונו, זוהי מדריגת עושי רצונו כמ"ש בתפילת מוסף של הרגלים "בגלל אבות שעשו רצונך". וכמ"ש החינוך (מ"ע צ"ה) שהאבות שמו כל כוונת הכנת גופם, להשלים את חפץ ה' לרוב חשקם אותו. ומי שהוא במדריגת עושה רצונו, אינו נרתע מקשיים בדרכו, ואם נתקל בקשיים, הוא מתגבר עליהם ומתחזק ומהלך בצדקו מאליו.

הגר"א בביאורו על השו"ע בתחילת אורח חיים, בהתייחסו לדברי רמ"א שהביא "שיויתי ה' לנגדי תמיד הוא כלל גדול במעלת הצדיקים", מביא מקורות לדברים. ואומר: 'כמ"ש את האלקים התהלך נח וכו', וכן באבות 'האלקים אשר התהלכו אבותי לפניו'. ומסיים שם: "וזה כל מעלת הצדיקים".

מפרש הגר"א שמדריגת נח שנזקק לסעד לתומכו, וכן מעלת האבות שלא נזקק לסעד ומעצמם הלכו לעשות רצונו יתברך, הכל תלוי ב"שיויתי". שזוהי בעצם מעלת הצדיקים. וכל חילוקי המדריגות, תלויים במידת ה"תמיד" של ה"שיויתי". כל אחד לפי הרציפות שלו. כך היא מעלתו ומדריגתו. וזהו ההבדל בין נח לאברהם. נמצא אם כן שעבודתנו היא לשוות את ה' לנגדנו תמיד, ומידת התמידות היא תקבע את מדריגתנו. וכבר כתב הגר"ח מוואלז'ין שכשאדם עוסק בתורה, הוא דבוק ממש בחי העולמים יתברך שמו וזהו ה"שיויתי" שלו, וזה יביא אותו לכל מעלות הצדיקים.

מדברי רש"י הנ"ל ניתן לדייק שגם אברהם אבינו אף שלא היה צריך סעד לתומכו, מכל מקום גם הוא נזקק לחיזוק. אלא שהוא חיזק את עצמו, כלשון רש"י: "אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו". רואים מכאן שהחיזוק הוא הכרחי, ואפילו לאברהם אבינו הגדול שבגדולים שורש אבותינו הקדושים.

מכאן עלינו להסיק שהחיזוק עצמו הינו ההכרחי לכולם, והוא תנא ויסוד לכל עבודת ה', להיות מתחזק והולך בכל יום ויום. שכן כל יום צריך את החיזוק שלו, ומיד בהשכמת הבוקר יתחזק. וכבר אמרו חז"ל בברכות (לב): "ארבעה דברים צריכים חיזוק", וברש"י שם: "שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו". עכ"ד.

יאים הדברים לתחילת זמן חורף, אחר הימים הגדולים שבהם היינו קרובים יותר ל"שיויתי ה' לנגדי תמיד". חובה עלינו להזכיר לעצמנו תדיר ובמיוחד בהתחדש עלינו ה"זמן" לטובה, להתחזק בהתמדת ה"שיויתי". ולפי דברי הגר"ח הנ"ל מתקיימים הדברים בחיזוק עסק התורה. וגם התפילה והברכות, מחזקות את ה"שיויתי ה' לנגדי תמיד". כך נוכל גם לעמוד ביתר קלות בנסיונות, ללכת בדרכי האבות ולהיות "ישראל אשר בך אתפאר".

בשיטת הגאונים רשתית המקדש לעיכובא ויסוד הגרע"א ב' אפנים להוציא את חבירו

בקידוש והבדלה בני ישיבה מדין הסבו א' מברך לכולם, ומ"ם יש דין ערבות

תוס' ברכות מ"ג ע"א ד"ה "הואיל" וכו', דנו לענין הבדלה האין נהגו לפטור זה את זה בעמידה והרי לברכת הגפן בעינין ישיבה והינו דין הסבה מדינא דמתני' "הסבו אחד מברך לכולן" [ברכות מב ע"א] וכן הכריע הגר"א בביאורו ס' רצ"ו סעיף ו' לענין הבדלה וכ"כ הגר"א בקידוש, דבעי ישיבה מדינא דמתני' הסבו אחד מברך לכולם. והיינו אף דבפה"ג חובה, מ"מ בחפצא הוי ברכת הנהנין ובעינין הסבה כשאר ברכת הנהנין.

ותמוה טובא, דהרי ברכת הגפן בקידוש והבדלה, הרי יצא מוציא. ובאופן זה הרי פשיטא דלא שייך הסבה דהרי אינו נהנה עמהן [והא דיושב עמהם ליכא מעליותא כלל בלא דאוכל יחד עם האחרים, וכמש"כ בשער הציון ס' קס"ז אות נ"ו] וע"כ ליכא דין הסבה בברכת הגפן בקידוש והבדלה. וכבר עמד בזה החזו"א או"ח סימן י"ט סק"ח. וצ"ע.

ועד"ז קשיא בהא דמבואר ברכות מ"ח ע"א, דאינו מוציא את הרבים בבהמ"ז עד שיאכל כזית דגן ודנו הראשונים אמאי בעינין שיאכל והרי איכא דינא דיצא מוציא ועי"ש בתוס' דכתבו מחמת הזימון שאינו יכול לומר ש"אכלנו". והעתיקו במג"א קצ"ג. וקשה תיפוק ליה משום חסרון הסבה דנאמר אף בברכה אחרונה כמש"נ בתוס' ריש פרק שלשה שאכלו. וצ"ע.

דין הסיבה נשנה רק כשמוציא אף את עצמו ולא כשמוציא רק את חבירו

ואשר יראה בזה, עפ"ד הגרע"א דהנה בעיקר דינא דהסיבו אחד מברך לכולם, ובלא הסיבה אינו מוציא אחרים כתב הר"ן במגילה כ"ג, דהוא משום דמי שנהנה ראוי שיברך וישבח בעצמו, ובהסיבו נשתתפו ונעשו כגוף אחד וחשיב דכ"א מברך, [וע"ע ריטב"א ברכות מב עד"ז], וטעם זה כתב הגר"ז סי' קס"ז.

ומעתה כ"ז בדינא דשומע כעונה, דיוצא ע"י חבירו, ובהא נאמר דינא דהסיבה שלא יצא ע"י אחר ובעי הסיבה דיחשב ברכה דידיה. אכן היכא דאתינן עלה בתורת ערבות הרי מעיקר דינא דיצא מוציא, חשיב השומע כמברך בעצמו וכמש"כ הכת"ס וזהו הרי כל מעלת הסבה.

ומיושב מאד, דכל דינא דהסיבה בקידוש ובהמ"ז נאמר אך באופן דמוציאו בדין שומע כעונה, לא כן היכא דמברך רק לחבירו ומטעם ערבות בהא לא נאמר כל עיקר דינא דהסיבה, וכמש"נ.

מקדש בתפילה וחדר מקדש אבסא

שו"ע או"ח סימן רע"א סעיף י"ד, "אם לא טעם המקדש וטעם אחד מהמסובין כמלא לוגמיו יצא. וכו'. והגאונים סוברים שאם לא טעם המקדש לא יצא וראוי לחוש לדעת הגאונים". מבואר שיטת הגאונים דשתיית המקדש היא מעכבת הקידוש ולא מועיל שתיה דא' המסובין.

וצ"ע טובא למאי דקי"ל ר"ה כ"ט ע"א, כל הברכות כולן אע"פ שיצא מוציא חוץ מברכת הלחם וברכת היין שאם לא יצא מוציא, ומסקנת הסוגיא דברכת היין דקידוש בכלל כל הברכות כולן דיצא מוציא, והיינו אע"פ שהמשמיע אינו טועם מהיין. ונפסק כן בשו"ע ס' רע"ג סעיף ד', ומוציא מטעם ערבות. וקשה לשיטת הגאונים נהי דאיכא דינא דערבות בפה"ג דקידוש, מ"מ ליכא הכא שתיית 'המקדש'. וצ"ע.

יסוד הגרע"א חלוק ביסודו כשיוצא גם לעצמו מאשר כשמוציא רק אחרים

וכתב בזה הגרע"א שם בגליון, "אף להמחבר דכתב לעיל סי' רע"א דראוי לחוש לדברי הגאונים דצריך דהמקדש ישנה צ"ל דהכא במקדש רק להוציא אחרים מקרי הם המקדשים".

והנה הגרע"א יסד לן בזה חידוש נפלא בהגדרת הדין להוציא את חבירו, דחלוק ביסודו היכא דיוצא אף בעצמו דבאופן זה מקרי שהמשמיע הוא המקדש והשומע רק יוצא ממנו, מאשר דמוציא רק את השומעין שבזה נדון דהשומע הוא המקדש. וזהו הישוב בשיטת הגאונים דלעולם בעי שתיית 'המקדש' לעיכובא לקיום מצות קידוש, מ"מ במשמיע רק לאחרים מקרי הם המקדשים ובשתיית השומעים נתקיים שתיית המקדש, וכמש"נ.

והיינו דנחלקו רבותינו בכל הדורות ביסוד הדין דשומע כעונה אי השומע יוצא בברכת המשמיע או נדון כמברך בעצמו, ונפ"מ רבות המה ואכ"מ, ובבי מדרשא זה יותר מפורסם בשם פלוגתת הבית הלוי והחזו"א, אמנם בכל הקדמונים כבר איתא לצדדים אלו, ובזה הניח לנו הגרע"א בשיטת הגאונים דהדבר תל"י בין אם המשמיע מוציא גם את עצמו בזה מקרי שהוא המקדש, לבין דמוציא רק אחרים דנדון דהשומע מקרי המקדש. וע"ד משל בפלוגתת בית הלוי והחזו"א לענין ברכת כהנים האם כהן מוציא את חבירו מדין שומע כעונה, דנחלקו אי חשיב ברכת עצמו עדיין אין כאן בקול רם, ולהחזו"א שפיר דמי משום דחבירו מוציא, ולהגרע"א דהדבר תל"י אי הכהן יוצא גם בעצמו הרי זה כהחזו"א ואילו במוציא רק את חבירו כבר יש לדון כסברת הבית הלוי דחסר בקול רם.

לדידיה, אכן האשה לא יצאה. יעו"ש שדייק כן מדברי הגמ'. והיינו דלא אמרינן דע"י הערבות הרי נעשה מחויב בעצמו, ומחמת זה חייל שם בהמ"ז על ברכת המשמיע דא"כ הרי יש לו להוציא אף האשה, דאמנם אינו ערב לה, מ"מ אהני הערבות לאיש לעשותו מחוייב בבהמ"ז ושוב הדרינן לתורת שומע כעונה. אלא מתבאר שיטת הכת"ס דהוא דין מחודש, דהוא מוציא למי שהוא ערב לו, וכן מתבאר מדברי הגרע"א דף מ"ח ע"ב, וכמש"נ.

והנה הניח לנו הכתב סופר במילים קצרות אלו שני יסודות. חדא, דחלוק ביסוד גדרו שומע כעונה דהוי ברכת המשמיע, ואך השומע יוצא בברכת חבירו, מדין ערבות דהוי ברכת השומע בעצמו וכמש"נ.

ועוד מתבאר מדבריו דכל היכא דמוציא חבירו בדין שומע כעונה, תו ליכא לדון דיהני מתורת ערבות, דאל"כ לעולם לא יוכל לענות אמן, דהרי מדין ערבות הוי ברכת עצמו כדברי הכת"ס, וע"כ הם שני דינים חלוקים ובכל שומע כעונה לא שייך לדון מתורת ערבות. ואין לדחות דלעולם אית בהו משום ערבות ואך ע"י עניית אמן הרי הוי הפסק בדין ברכת עצמו [ע"י דין ערבות] וממילא דיינינן ליה בדין שומע כעונה גרידא, דהרי מלבד דין הפסק ע"י עניית אמן, אית בהו משום איסורא כלשון הש"ס "הרי זה מגונה", ופסק כן המחבר, וע"כ אין לדון מתורת ערבות, וכמש"נ.

ובביאור הדבר נראה די"ל, דהנה בעיקר חדושו של הכת"ס דהשומע מברך בעצמו הרי אין זה מדין "העונה" דשומע כעונה, דהרי בזה שפיר עונה אמן, כבכל שומכ"ע, וע"כ הוא דין נוסף דהמשמיע הוא כעין שלוחו וכלשון הגרע"א ר"ה ט"ז, [והוא מעין שליחות על 'מעשה' יעויין פמ"ג בפתיחה ח"ג כ"ח], ומעתה, הרי כבר יסודו הראשונים שבת קל"ז דמילת גר ליתא בשליחות. דאין לומר דהשליח דעביד עבור המשלח דהרי אף השליח מחויב בעצמו בדבר, ועיין בית הלוי ס' י' דהאריך ביסוד זה. ואשר לפ"ז ניחא דהא דחשיב דהשומע הוא המברך בעצמו ע"י המשמיע, זהו בגוונא דקעביד המשמיע רק עבור השומע, לא כן בגוונא דאך יוצא המשמיע בעצמו, שוב לא שייך לדון מטעם זה, כי אם בתורת שומע כעונה.

ויסוד לדבריו נראה מדברי הטור סי' תקפ"ה, וז"ל, אם בירך [על תקיעת שופר] ולא יכול לתקוע כלל השני תוקע בלא ברכה וברכה לבטלה לא הוי **כיון שיוצא בתקיעת השני**, ע"כ. ועיין שם בב"ח דתמה ע"ז, "והרי כיון דקי"ל דכל הברכות שהם חובה אע"פ שיצא מוציא א"כ הרי נמי זה שבירך ולא תקע ואפילו יצא והלך לו ולא יצא יד"ח תקיעה, נמי לא הוי ברכה לבטלה, כיון דברכת חובה היא ומטעם דכל ישראל ערבים זה בזה".

ולפ"ד הכתב סופר, הדברים מבוארים, דכיון דהכא התוקע הראשון בירך מדין שומע כעונה כדי להוציא אף את עצמו, לא שייך לדון דיעיל מתורת ערבות, וכמש"נ.

אמנם בשיטת הגרע"א נראה דאך בכל שומכ"ע שייך לדון דין ערבות וכמש"כ בגליון סי' רע"א לענין קידוש דיצא בתפילה קידוש מהתורה ועתה מחויב מדרבנן ומ"מ מוציא את אשתו מדין ערבות וכן בברכה"מ באוכל כזית דמוציא חבירו מדין ערבות ונקט כן כדבר פשוט ולכן תמה ע"ד התוס' במגילה י"ט, וע"כ חידש הגרע"א לדעת הגאונים דמ"מ במוציא **רק** אחרים בלבד יש מעלה מיוחדת. דהשומע מקרי **המקדש** וזהו מלבד דין שומכ"ע וערבות, והוא מחודש טובא.

ובזה יבוארו דברי הט"ז יו"ד סימן י"ט סק"ג, בדין דכתב המחבר "שנים שוחטין שני בע"ח יכול לברך האחד להוציא חבירו" וכתב הט"ז "קמ"ל בזה דל"ת דווקא בברכת הנהנין שכולן יש להם קביעות אחד אז אחד מברך לכולם משא"כ כאן שכ"א שוחט בהמה אחרת שאין אחד פוטר חבירו קמ"ל כנ"ל".

ותמוה מאד דהרי דבר זה דלא בעי הסיבה וקביעות בשחיטה כבר שמעינן לעיל סימן א' סעיף ז', השומע ואינו מדבר וכו' שוחט אפילו לכתחילה אם אחר מברך.

אשר מוכרח ומבואר מזה כנ"ל, דבסימן א' איירי דאחר מברך **רק** להשוחט כמש"כ הט"ז שם, א"כ נידון בברכת השוחט, ולא בעי הסיבה, לא כן בסימן י"ט דשניהם שוחטים, ובהא אתינן עלה מדין שומע כעונה, בהא נאמר בכה"ג בברכת הנהנין דין הסיבה וקביעות, וכמש"נ.

ומצאתי בסייעתא דשמיא בשפתי דעת סימן א' ס"ק ל"ב, "ועיין סי' י"ט מ"ש המחבר שנים שוחטין אחד מברך לט"ז קמ"ל שם דל"ת דווקא כשאין חבירו שוחט עדיף טפי, **דמברך לזה השוחט** משא"כ כשחבירו שוחט גרע טפי, דאין קביעות לשחיטה" וכו'. וביאור דבריו נראה כמש"נ ע"פ הגרע"א, והן הן הדברים.

יסוד הכת"ס לחלק בין שומכ"ע לערבות

שו"ת כתב סופר או"ח תשובה כ"ז, וז"ל ויש לעיין במי שיצא מוציא כגון בברכת המצוות כבש"ס ר"ה דף כט דכל הברכות חוץ מברכת הנהנין אע"פ שיצא מוציא וכו' ויש לי מקום עיון אם יענה השומע אמן. כיון דהמברך אינו צריך לאותה ברכה רק להוציא אין צריך לומר אמן וגם אין ראוי דהו"ל **כעונה אמן על ברכת עצמו**. או נימא כיון דהמברך מוציא משום ערבות דגם הוא מחויב בחיובו יכול וצריך לענות אמן, וצד זה רחוק בעיני דאין מחויב לברך לו ולהוציא רק שאפשר לו מצד ערבות ונראה יותר דלא יענה וצל"ע, עכ"ד.

ביאור דבריו, דחוקר בעיקר האי דינא דיצא מוציא מטעם ערבות האם הוא משום דנעשה מחויב מכח דינא דערבות ושוב חוזר לדון שומע כעונה או דילמא דלעולם לא נעשה המשמיע מחויב כי אם דנתחדש דמברך לחבירו והוי ברכת חבירו והוסיף דחשיב דהשומע מברך בעצמו וא"כ לא יענה אמן.

ויסוד דבריו הם כדברי זקנו, בחי' הגרע"א ר"ה ט"ז ע"א תוס' דתוקעין, וז"ל, אבל הכא [בגוונא דיצא] בתוקע לצבור אחר, הוא אינו עושה המצוה שכבר יצא אלא דמוציא אותם, והצבור העושים מצוה, והוא שלוחם להוציא אותם מש"ה לא מקרי גביה עוד משך זמן המצוה, עכ"ל. והיינו דהמשמיע לא קעביד מצוה, אלא דהשומע הוא היוצא בעצמו.

אמנם אביו החת"ס באמת ביאר בדעת התוס' ר"ה שם, דע"י ערבות נעשה המשמיע מחויב בעצמו, יעו"ש בחי' החת"ס. מ"מ הכתב סופר צידד כדברי זקנו, ואך חדית לן דזהו ממש כברכתו דהשומע, ולכן לא יענה אמן, משום דהוי אמן אחר ברכתו.

ונראה ברור, דהכת"ס בזה הוא לשיטתיה סימן כ"ט וכפל דבריו בסימן ס"ב, דכתב דלהך צד דליכא ערבות לנשים, א"כ איש, המוציא מדין ערבות איש ואשה יחד כהיא דשמעון בן שטח דהוציא בבהמ"ז את ינאי וחביריו כדאיתא ברכות מ"ח, באופן זה, הרי הוא מוציא אך את האיש דהוא ערב

ועלת הן

נח תשפ"א

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

לעשות המצות לשם שמים ובהידור

"אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים היה בדורותיו" (בראשית ו,ט) ומפרש רש"י וז"ל: דבר אחר ללמדך שעיקר תולדותיהם של צדיקים מעשים טובים (ב"ר ל,ו).

והנה האדם לגבי בניו ובנותיו הוא דואג להם ורוצה שיהיו טובים כיון שהוא מרגיש קשר עמוק להם, והכל עושה בשבילם כיון שהם תולדותיו כן צריך לעשות בשביל המצות והמעשים טובים שזהו עיקר תולדותיהם של צדיקים שצריך לדאוג שיעשו בהידור כמבואר בגמ' בשבת (קלג,ב) תניא 'זה קלי ואנוהו' התנאה לפניו במצות עשה לפניו סוכה נאה לולב נאה ושופר נאה ציצית נאה ס"ת נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה בקולמוס נאה בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין וכו'. וכיון שעיקר תולדותיהם של צדיקים זה המצות לכן צריך לעשות את הכל בהידור. **אולם** צ"ב למה כתוב בברייתא וכתוב עליו לשמו בדיו נאה וכו' לכאורה מה שייך ה'לשמה' לזה קלי ואנוהו הרי אם לא נכתב לשמו הס"ת פסול?

ונראה שיש בזה הרבה דרגות ב'לשמה' וכמה שנכתב יותר לש"ש זה יותר זה קלי ואנוהו, ובזה שורה השכינה, שאם עושה לשמה אבל יש לו עוד מחשבה אחרת אע"פ שכשר הס"ת אולם אין זה מהודר אבל אם מתכוין לש"ש בלבד זה יותר ואנוהו שבוזה שורה השכינה, כמו שהשכינה שרתה בבית ראשון שבנה שלמה שהיה מבני בניו של שם, שבנה לש"ש בלבד. ומזה נלמד שאדם שקונה תפילין או ס"ת יקנה מסופר צדיק שעושה יותר לש"ש.

ב- ובהמשך הפרשה "יפת אלוקים ליפת וישכון באהלי שם" ופירש רש"י ומדרש חכמים (יומא יא) אע"פ שיפת אלוקים ליפת, שבנה כורש שהיה מבני יפת בית שני, לא שרתה בו שכינה, והיכן שרתה במקדש ראשון שבנה שלמה שהיה מבני שם עכ"ל.

וצ"ב שהרי ההבדל בין שלמה המלך לכורש הוא כמו הבדל בין שמים לארץ, ששלמה המלך שכתוב עליו 'ותכון מלכותו מאד' (מלכים א,יב) ופרש"י שמלך אף על העליונים וכתוב 'כי חכמת אלוקים בקרבו לעשות משפט' (מלכים ג,כח) והוא בנה את ביהמ"ק הראשון לכן שרתה עליו שכינה, לעומת זה כורש מלך פרס שבנה את ביהמ"ק השני לא שרתה בו שכינה, ולמה אמרו חז"ל שההבדל הוא מחמת ששלמה מבני שם וכורש מבני יפת?

ונראה לישב ע"פ דברי העמק דבר, דהנה כתוב (ט', כ"ג) 'ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם' וגו' ופרש"י וז"ל: ויקח שם ויפת אין כתיב כאן ויקחו אלא ויקח, לימד על שם שנתאמץ במצוה יותר מיפת, לכך זכו בניו לטלית של ציצית, ויפת זכו בניו לקבורה שנא' אתן לגוג מקום שם קבר וגו' (תנחומא ט"ו) עכ"ל

וכתב העמק דבר וז"ל: אמנם לא נתבאר סיבת ההתאמצות היתרה ובמה ניכרת ההתאמצות, אבל נראה דלכן לקחו שניהם משום דלא היה אפשר לכסותו בכבוד אם לא שיעשו שניהם ואם היה אפשר לעשות ביחיד לא היו עושים שניהם אלא שם לבדו, ולא משום שהרגשו של שם היה חזק יותר, אלא משום דשם היה הרגשו משום מצוה, והכלל במצוה שטוב לעסוק בעצמו יותר מבשלוחו, משא"כ ביפת שהרגשו היה מצד שכל אנושי, שלא יהיה האב מוטל בבזיון על כן אין שום שכל אנושי נותן לעשות בעצמו ומה לנו אם ע"י עצמו או ע"י אחר, והיינו דכתיב 'ויקח שם' מתחילה ניסה שם בעצמו ליקח אולי יוכל לכסות וכאשר ראה שלא יאה נעשה יפה הצטרף יפת ג"כ.

וע"פ דבריו נראה לבאר את המדרש תנחומא שמביא רש"י ששם צנתאמץ במצוה יותר לכך זכו בניו לטלית של ציצית ויפת זכה לקבורה לבניו, והיינו משום ששם נתכון לשם-שמים לקיים

מצות ה' לכך זכו בניו לטלית של ציצית שע"כ יזכרו את מצות הש"ת, אבל יפת שעשה מצד השכל האנושי שלא יהיה אביו מוטל בבזיון לכך זכו בניו לקבורה שלא יהיו מוטלים בבזיון. [ונראה להוסיף שגם בשמותם מרומז החילוק ביניהם 'שם' היינו שמעשיו לשם-שמים ו'יפת' היינו היופי מצד השכל האנושי]

ובזה נראה לבאר את הגמ' ביומא שמביא רש"י ששרתה שכינה במקדש ראשון כיון שבנאו שלמה המלך שהיה מבני שם, והיינו מכיון ששם חינך את בניו לעשות המצות לשם-שמים, ולכך שלמה המלך בנה את ביהמ"ק לש"ש וכמו שכתוב 'הנני אומר לבנות בית לה' אלוקי כאשר דבר ה' אל דוד אבי לאמר בנך אשר אתן תחתיך על כסאך הוא יבנה הבית לשמי' (מלכים א' ה,ט) וכן כתוב 'ואבנה הבית לשם ה' אלוקי ישראל' (שם ה,כ) ולכן שרתה בו שכינה כיון שנבנה לש"ש, אולם כורש שהיה מבניו של יפת שחינך את בניו לעשות מצד השכל האנושי, ולכן בנה את ביהמ"ק מצד השכל האנושי וכן מבואר במסכת מגילה (ב,א) דרש ר' נחמן בר ר' חסדא מאי דכתיב 'כה אמר ה' למשיחו לכורש אשר החזקתי בימינו' וכי כורש משיח היה אלא אמר הקב"ה למשיח קובל אני לך על כורש אני אמרתי הוא יבנה ביתי ויקבץ גלויותיו והוא אמר מי בכס מכל עמו ויעל. ומבואר בגמ' שכורש לא התאמץ לבנין ביהמ"ק בעצמו, אלא אמר שכל מי שרוצה לבנות את ביהמ"ק יכול לעלות ולבנות, וכיון שהוא לא עשה לשם מצוה אלא מצד השכל האנושי שיהיה לבני' ביהמ"ק לכך לא חשש לבנות בעצמו, וכיון שלא בנה לש"ש לא שרתה שכינה בבית שני וזהו לימוד בשבילנו שאם האדם מתאמץ בקיום התורה והמצות ועושה לש"ש אזי שורה שכינה בלימוד התורה ובקיום המצות.

האדם העניו צריך לידע שהוא חביב וחשוב לפני הש"ת והוא רוצה בתפילתו ובתורתו ובמצותיו

"ויבוא נח ובניו ואשתו ונשי בניו אתו אל התיבה מפני מי המבול" (בראשית ז,ו) ופרש"י מפני מי המבול- אף נח מקטני אמנה היה מאמין ואינו מאמין שיבוא המבול ולא נכנס לתיבה עד שדחקהו המים.

א- ושואל הקדושת לוי וז"ל: האך יכול להיות זה כי הכתוב מעיד עליו 'נח איש צדיק תמים היה בדורותיו' ועוד קשה למה לא היה מתפלל נח לבטל הגזירה?

ומיישב וז"ל: נבוא לבאר יש צדיק שעובד הבורא ומאמין שיש לו כח בעליונים להנהיג העולמות כרצונו כמו שאמרו חז"ל (מו"ק טז,ב) צדיק מושל יראת אלוקים" מי מושל בי צדיק, הקב"ה גוזר וצדיק מבטל הגזירה לטובה. ויש צדיק אחד שעובד הבורא ב"ה והוא שפל בעיני עצמו מאוד מאוד וחושב בלבו מי אני שאתפלל לבטל הגזירה לכן אינו מתפלל לבטל. ונח הגם שהיה צדיק גדול ותמים היה קטן בעיניו מאוד ולא היה לו אמונה בעצמו שהוא צדיק מושל ויכול לבטל הגזירה, אדרבה היה חשוב בעיניו כשאר הדור והיה חושב אם אני יהיה ניצול בתיבה ואני אין צדיק יותר משאר הדור המה ג"כ ינצלו לכן לא היה מתפלל על הדור, וזה שפירש רש"י אף נח מקטני אמנה היה ר"ל נח היה קטן בעיניו באמונה שהוא צדיק ותמים שיכול לבטל הגזירה שלא היה חשוב בעיני עצמו כלום עכ"ל.

והנה אף שענוה היא מידה טובה מכל המידות וכמו שכתוב באיגרת הרמב"ן שענוה היא מידה טובה מכל המידות טובות שנא' עקב ענוה יראת ה', זה דוקא אם הענוה מביאה שיקיים את מצות הש"ת אבל אם הענוה מביאה שיהיה מקטני אמנה ולא יכנס לתיבה עד שידחקהו המים אין זה ענוה ולכן כתוב 'עקב ענוה יראת ה' שדוקא אם הענוה מביאה לידי יראת ה' זהו ענוה שהיא טובה מכל המידות הטובות.

ג- וכענין זה כתב בליקוטי מוהר"ן (ח"ב סימן פ"ו) כי יש אפילו צדיקים שהם קטני אמנה כמו שדרשו רז"ל (סוטה מחב) עה"פ 'כי מי בז ליום קטנות' מי גרם לצדיקים שיתבזזו שלחנן לעת"ל קטנות שהיה בהן שלא האמינו בהקב"ה. ופרש"י קטנות אמנה, אולם מלשון הגמ' שכתוב קטנות שהיה בהם נראה שעיקר קטנות האמונה שלהן היה בהן בעצמן שלא האמינו בקב"ה שהוא טוב לכל והם חשובים וגדולים בעיניו יתברך ומחמת זה היה בהם קטנות האמונה מה שלא האמינו בהם בעצמן, ויש לכיון גם פירוש רש"י לזה, כי האדם צריך שיהיה לו אמונה בעצמו שגם הוא חביב בעיני השי"ת, כי לפי גדלות טובתו של השי"ת גם הוא חשוב בעיניו יתברך. עכת"ד

ואין זה גאווה, כיון שמה שהוא חביב וחשוב אצל השי"ת אין זה מחמת מעשיו הטובים, אלא מחמת גדלות טובתו של השי"ת לכן גם הוא שאין בו מעשים טובים חביב וחשוב לפני השי"ת, ולכן צריך להתחזק בתורה ובמצוות כיון שהוא חביב בעיני השי"ת והוא רוצה בתפילתו ובתורתו ובמצותיו.

ג- ובזה"ק בפרשתינו כתב וז"ל: [תרגום] תניא אמר רבי יוסי בזמן שבני אדם נמצאים חייבים לפני הקב"ה, צדיק שהוא שנמצא בעולם הקב"ה מספר עימו בשביל שיבין לבקש רחמים על העולם ויתפייס עימם, מה עושה הקב"ה מספר עימו על אודות רשעי העולם ואומר להטיב לו בלבדו ולהכריח את כולם, מה דרכו של הצדיק ההוא עוזב את שלו ולוקח עצמו לבקש על כל העולם כדי שיתפייס הקב"ה עימם, מנין ממש שאמר לו הקב"ה חטאו ישראל עשו להם עגל מסכה וגו' הרף ממני והשמידם ואעשה אותך לגוי עצום ורב ממנו, ובאותה שעה אמר משה אם בשביל כבוד שלי יכרתו ישראל מן העולם מוטב שאמות וכו' מיד ויחל משה את פני ה' אלוקיו ומסר עצמו למיתה וכו' שכתוב אם תשא חטאתם ואם אין מחני נא מספרך ולמדנו לא אז משה משם עד שמחל הקב"ה לישראל וכו', אבל בנח כתוב ויאמר אלוקים לנח קץ כל בשר בא לפני וגו', אמר לו נח ולי מה אתה עושה, א"ל והקימותי את בריתי אתך וגו' ולא ביקש רחמים על העולם וכו' ולפיכך מי נח כתוב, מי נח ודאי שבו היה תולה על שלא ביקש רחמים על העולם מכאן אמר ר' יוסי מה זה שכתוב ויחל נח איש האדמה, ויחל שנעשה חול וכו' עכ"ל

חזינו בזה"ק את החילוק בין משה רבינו לבין נח שמשו רבינו מסמר נפשו ואמר לקב"ה ואם אין מחני נא מספרך אשר כתבת ולא אז משם עד שמחל הקב"ה לישראל, כיון שהיה עניו בשלימות ככתוב 'והאיש משה עניו מאד', וזהו סימן לענוה שמוסר נפשו למען כלל ישראל, אבל בנח כשאמר לו הקב"ה קץ כל בשר בא לפני א"ל ולי מה אתה עושה א"ל הקב"ה 'והקימותי את בריתי אתך' ולא ביקש רחמים וזהו נדנדו ושמץ של גאווה, ואע"פ שנשאר עדיין בגדר צדיק וניצל מהמבול אבל הנקודה הזאת שדאג לעצמו יותר גרם אה"כ שיעשה חולין וכמו שאמר ר' יוסי. ללמדנו שהענוה האמיתית היא שהאדם ידאג לכלל ישראל ויתפלל עליהם וימסור נפשו בשביל כלל ישראל.

ד- בזה"ק כתוב וז"ל [תרגום] כאשר יצא נח מן התיבה וראה איך שנחרב העולם התחיל לבכות לפני השמים ואמר רבון כל העולמים הרי נקראת רחום וחונן היה לך לרחם על מעשי ידך, השיב לו הקב"ה רועה שוטה, עכשיו אתה אומר כך, למה לא אמרת כך בשעה שאמרתי לך וכו' הנני מביא את המבול מים, ואה"כ עשה לך תיבת עצי גופר, כל כך עכבתי ואמרתי לך לבעבור תבקש רחמים על העולם, ומאז ששמעת שאתה תנצל בתיבה לא נכנס בלבך לבקש רחמים על ישוב העולם ועשית תיבה וניצל, ועתה שנאבד העולם פתחת פיך לדבר לפני בקשות ותחנונים. אמר ר' אלעזר היה לו לבקש רחמים על העולם לפי שטוב לפני הקב"ה מי שימליץ טוב על בניו, מנין מגדעון בן יואש שלא היה צדיק ולא בן צדיק ובשביל שאמר טוב על ישראל אמר לו הקב"ה לך בכרך זה והושעת את ישראל מיד מדין, מה בכרך זה היינו מה שהמלצת טוב על בני עכ"ל

ורואים מהזה"ק שמה שאדם מבקש רחמים על ישראל זה נותן לו זכויות שיוכל להושיע את ישראל ואפילו הוא חושב שאינו ראוי לכך עצם הבקשת רחמים מזכה אותו בזכויות שהתשועה תבוא ע"י.

ע"י שמץ של גאווה נעשה האדם חולין

"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם" (בראשית ט' כ) ופרש"י ויחל- עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת. איש האדמה- אדוני האדמה וכו' עכ"ל

וכתב בספר עבודת יששכר: שזה שהתורה כתבה על נח שעשה עצמו חולין בא להורות לדורות שאף מי שהוא צדיק תמים אם יהיה לו נדנדו של גאווה ע"י יכול ליפול ממדרגתו ולהעשות חולין כמו שראינו בנח שהתורה כתבה עליו צדיק תמים, ואה"כ בצאתו מן התיבה נצמח לו שמץ של גאווה ונעשה חולין (והגאון הקדוש הצדיק האדמו"ר ממאליגניצא הראה לו אביו הצדיק הרב מגרעניץ זצ"ל על איש אחד ממקורבי רבינו הקדוש הרבי מלובלין זצ"ל אשר אמר באספקלריא המאירה שלו כי השם הוי' שורה עליו, ועתה נתחלל האיש המקורב מקדושתו ונעשה איש פשוט וישר יען נצמח בו מעט גאות) על כן בא התורה להזהירנו להיות עניו וכמו שאמרו חז"ל (אבות ד, ד) מאד מאד הוי שפל רוח וכו', ובאמת נח הצדיק לא היה ראוי לאותו מעשה רק להורות תשובה, וכמו שמבואר בגמ' (ע"ז ד) כי דוד המדבר לא היו ראויים לאותו מעשה רק להורות תשובה לרבים, וגם דוד המלך ע"ה לא היה ראוי לאותו מעשה רק להורות תשובה ליחיד עכת"ד

וצ"ב היכן נרמז בתורה שהיה לו לנח שמץ של גאווה?

ונראה שכתוב ויחל נח איש האדמה ופרש"י אדוני השדה וכו' היינו שהוא חשב שהוא אדון על האדמה, והרמב"ן כתב: ואחרים אמרו גדול האדמה וראשה עכ"ל ולכן נעשה חולין כיון שנצמח בו שמץ של גאווה, שהוא אדון על האדמה וגדול האדמה וראשה.

ועוד נראה לומר דהנה רש"י כתב ויחל עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת. והיינו שמכיון שהיין מביא לידי שכרות ועבירות לכן היה צריך לעסוק בנטיעה אחרת תחילה, והטעם שנח נטע כרם כיון שהיה בטוח בעצמו כיון שהוא צדיק ודאי שלא יכשל בחטא, וזה שמץ של גאווה שהאדם צריך לפחד תמיד שמא יכשל בחטא.

ב- הגמ' ביומא (פ, ב) ת"ר מצות וידוי ערב יוה"כ עם חשיכה (ומפרש"י: ואחר אכילה משקבל עליו יוה"כ) אבל אמרו חכמים יתודה קודם שיאכל וישתה שמא תטרף דעתו בסעודה ואע"פ שהתודה קודם שאכל ושתה יתודה לאחר שיאכל וישתה שמא אירע דבר קלקלה בסעודה (ומפרש"י: של חטא) ואע"פ שהתודה ערבית יתודה שחרית, שחרית יתודה במוסף, במוסף יתודה במנחה, במנחה יתודה בנעילה וכו'

וצ"ב דהנה בגמ' מבואר שאע"פ שהתודה קודם אכילה יתודה לאחר אכילה שמא אירע דבר קלקלה בסעודה, שהיה קשה לגמ' למה צריך לחזור ולהתודות אחר אכילה הרי כבר התודה קודם וע"ז הגמ' אומרת שמא אירע דבר קלקלה בסעודה, שמא חטא בסעודה, אבל צ"ב למה אע"פ שהתודה ערבית מתודה בשחרית הרי לכאורה בין ערבית לשחרית לא חטא וכן בין שחרית למוסף ובין מוסף למנחה ובין מנחה לנעילה למה חוזר ומתודה? (ועיין שכתבנו בזה בגיליון של י"ב)

ונראה דבתוספתא ביומא (פרק ד' הלכה י"ג) כתוב וז"ל: ואע"פ שהתודה לאחר שאכל ושתה צריך שיתודה ערבית ואע"פ שהתודה ערבית צריך שיתודה שחרית ואע"פ שהתודה שחרית צריך שיתודה במוסף ואע"פ שהתודה במוסף צריך שיתודה במנחה ואע"פ שהתודה במנחה צריך שיתודה בנעילה שמא יארע בו דבר קלקלה כל היום כולו. ופירש המנחת ביכורים וז"ל: תיקנו כל הודוין שמא יחטא בין תפילה לתפילה. וצ"ב מה החשש שיחטא בין תפילה לתפילה? ונראה שכיון שהוא מתענה ועומד כל היום בתפילה יש חשש שמא יעלה על ליבו נידנדו של גאווה וזהו חטא גדול ביותר וכמו שכתב הרמב"ן באגרתו כי המתגאה בלבו על הבריות מורד הוא במלכות שמים, וכמו שכתבנו לעיל בשם העבודת-יששכר שע"י נדנדו ושמץ של גאווה נעשה חולין.

והנה הגמ' שם (פ, ב) אומרת: מאי אמר אמר רב אתה יודע רזי עולם וכו' רב המנונא אמר אלוקי עד שלא נוצרתי איני כדאי עכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי עפר אני בחיי ק"ו במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה יהי רצון מלפניך שלא אחטא ומה שחטאתי לפניך מחוק ברחמיך אבל לא ע"י יסוריך, והיינו וידוי דרבא כולה שתא. וכן איתא בגמ' בברכות (ז, א) רבא בתר צילותיה אמר הכי אלוקי עד וכו', והיינו וידוי דרב המנונא זוטי ביומא דכיפורא. וכן אנחנו אומרים ביום הכיפורים בסוף הוידוי, והוידוי הזה הוא בעיקר על ענין הגאווה, עפר אני בחיי ק"ו במיתתי, הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה וכו' וכן הוידוי של רב 'אתה יודע רזי עולם וכו' אתה חופש כל חדרי בטן ובוחן כליות ולב וכו' זה בעיקר על מחשבות גאווה שבלב כמו שכתוב תועבת ה' כל גבה לב, ולכן מובן מה שצריך להתודות כל-כך הרבה ביוה"כ, כיון שיכול ח"ו בין תפילה לתפילה ליפול במחשבתו שמץ של גאווה ולכן צריך להתודות כל פעם מחדש וכמבואר בתוספתא שמא יארע בו דבר קלקלה כל היום כולו.

תמצית הש"ס

עירובין ע. – ע"ו:

לפרטים 052-7692282

ביטול רשות ע"י מי שלא עירב

אסור לטלטל בשבת מבית פרטי לחצר מושגתת א"כ עשו עירוב חצרות, ואם אחד או יותר מבני החצר לא נתנו חלק בעירוב כולם אסורים. אמנם יכול מי שלא עירב לבטל רשותו למי שעירב, ופרטי דיני ביטול רשות יבואו להלן.

אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב וביטול להם רשות חצירו, אסור לו ולהם להכניס ולהוציא מביתו אבל בחצירו מותר, דס"ל לתנא דמתני' שהמבטל רשות חצירו לא ביטל רשות ביתו (ודלא כר"א הסובר (כ"ו): שהמבטל רשות חצירו ביטל גם רשות ביתו), והוא והם מותרים לטלטל בשלהם ולהוציא מבתיהם לחצר שזה כרשות אחת, משום שהוא כאזרח שלהם שהרי מביתו לא הוא מוציא לחצר. ואם ביטלו לו הם את רשותם, הוא מותר, והם אסורים אפילו להוציא מביתו לחצר, שאין חמשה (-לאו דווקא) נעשים אורחים לאחד. ר"ח מביאר (תודה' ושלהם) שכאן אורח אינו אסור כדאייתא בירושלמי שאכסניא אינו אסור לעולם. אמנם התוס' כתבו שבירושלמי מביאר שאם קובע עצמו הרי הוא אסור, וא"כ כאן ההתר הוא מטעם אחר.

שניים ששכחו ולא עירבו וביטלו בני החצר רשותם להם אסור לשניהם לטלטל בחצר מפני שאחד אסור על השני, דכיון שכל בית מיוחד רק לבעליו אסור להוציא מרשות המיוחדת לו לרשות שלו ושל חבירו, ואף אם אחד מהם ביטל רשותו לשני כולל את חלקו ברשות שביטלו להם חביריהם, אף שחמשה שלא עירבו יכולים לבטל רשותם לאחד מהם, מ"מ אסור לשני לטלטל בחצר, כיון שכשביטלו בני החצר רשותם לשניהם הם אסרו על זה זה ונמצא שבאותה שעה לא הועיל הביטול ולא קנה את רשותם, ומנימלא אינו יכול לבטל רשותם לשני.

ע. ביטול רשות ע"י אחד - מבואר בברייתא שאחד שלא עירב נותר רשותו לאחד שעירב. לאביי איירי שאחד עירב עם אחרים, וקמ"ל שא"צ לבטל רשות לכל אחד ואחד. ולרבה צריך לבטל רשות לכל אחד ואחד (ובברייתא כ"ו: נחלקו בזה ר"א ורבנן. תודה' בעא), ואיירי שעירב עם אחר ומת (ואיירי בשיירה שחנתה בבקעה, שהרי באחד מבני חצר שמת יש לו יורשים, והיכא שהאב אסור גם היורשים אסורים. רש"י. והתוס' (ד"ה הכא) כתבו שהלכה כר"ש שאין יורש אסור א"כ הוא הולך לדור שם, ורק אם הברייתא כר"מ שאף באינו הולך לדור שם הוא אסור. צריך להעמיד בבקעה, אי נמי איירי שהמערבב עצמו הוא יורש), וקמ"ל דלא גזרינן שיבטל לאחד כשהשני חי. ואחד שעירב עם אחר ועדיין חי אין נותר רשותו לאחד שלא עירב, מפני שהשני אסור עליו.

ביטול רשות ע"י שנים - שנים שעירבו נותנים רשותם לאחד שלא עירב, ואין קונסים אותו על מה שלא עירב, אבל אין שנים נותנים רשותם לשנים שלא עירבו מפני ששניהם אסורים זה על זה. ושנים שלא עירבו נותנים רשותם לשנים שעירבו, ואין הורשים שמא יבואו לבטל רשות לשנים שלא עירבו, וכן שנים שעירבו או לא עירבו יכולים לבטל רשותם לאחד שלא עירב, ואף שכולם לא עירבו, אין קונסים אותם כדי שלא תשתכח תורת עירוב מן התענוקות הבאים אחרי כן, אבל אין נותנים רשותם לשנים שלא עירבו, ואף אם אחד חזר וביטל רשות לשני לא מהני כיון שבזמן הביטול הראשון זה לא התיר לטלטל בחצר. ואפי"ן אם אמרו קני ע"מ להקנות לא מהני, דכיון שהוא לא קנה להיות מותר ע"ז, הוא לא יכול להקנות.

ע: ביטול רשות ביוורש - לתלמידי שמואל יורש ששכח אביו ולא עירב ומת בשבת ולא ביטל רשותו אינו יכול לבטל כיון שלא היה יכול לערב עמהם מאתמול. ולרב נחמן יורש יכול לבטל, דיוורש כרעיה דאבוח. וכתבו התוס' (ד"ה יורש) שאם האב לא עירב ומת ולא בא היורש לדור שם בשבת אינו אסור, כמו שבית התבן וכדומה אינו אסור, ואם היורש דר באותה חצר, שמואם אביו מת בשבת הוא אסור אפי"ן שאינו דר שם, ואפילו אם עירב עם חבירו צריך לבטל רשותו בבית אביו, כיון שהירושה היתה בשבת, ואם היורש היה דר עם אביו ונתן פת משלו (שהוא מועיל גם לאביו מדין שליחות) אינו אסור. עוד כתבו התוס' (ד"ה אב) שנחלקו לעיל ס"ז. אם בנכרי שמת בשבת יכולים הישראלים לבטל רשות זה לזה, וי"ל שגם אם הם מנטלים הכא אין מנטלים, מפני שאותה רשות שהוא בא לבטל לא היה יכול לבטל מאתמול, וגם אם שם אין מנטלים י"ל דהכא מנטלים, דיוורש כרעיה דאבוח הוא.

האם עירוב לחלק מהשבת מועיל - כל שמוותר למקצת שבת מותר לכל השבת, כגון שתי חצרות שעירבו דרך פתח או חלון, והפתח או החלון נסתמו בשבת, שמוותר להם להשתמש ע"י זריקה או דרך חורים קטנים, דאף שאין מערבים ב' חצרות ללא פתח ביניהם, הכא שבת הואיל והותרה הותרה, וכן מבוי שניטלו לקורותיו או לחייו בשבת, שכיון שהותר בכין השמשות הותר לכל השבת. וכל שזאצרה למקצת השבת נאסר לכל השבת, כגון ב' בתים בשני צידי רה"ר והקיפום נכרים מוחזרים בשבת, שאף שמוותר הנעשית בשבת מוחזריה, ואם לא היה בית אחד היה מותר לטלטל שם, מ"מ כיון שזאצרה לא היו יכולים לערב אסורים כל השבת, וכן בנכרי שמת בשבת נשאר האיסור, (שגם בזה לא היו יכולים לערב מערב שבת, אף שהיו יכולים לערב ע"י שכירות. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה לאתויי) דא"כ איירי שהנכרי הגיע מערב שבת, אמנם דעת התוס' שבהגיע מערב שבת לכו"ע מנטלים אם מת בשבת, אלא איירי בבה נכרי בשבת, וקמ"ל שא"א לבטל אפי"ן שאותה רשות היה יכול לבטל מאתמול), הו"ן מומבטל רשות ונאסר למקצת השבת ולא לכל השבת, דמי ששכח ולא עירב יכול לבטל רשות בשבת. ואם יורש יכול לבטל הכונה הו"ן מותרות ביטול רשות ששייך גם באמצע שבת, ויורש כרעיה דאבוח נינהו וותרת ביטול נוהגת בו. וכתבו התוס' (ד"ה וקתני) שר"ח מביאר שיחון מומבטל רשות איירי כב' בתים מב' צידי רה"ר שהקיפום נכרי במחיצות בשבת, שאם לא ביטלו רשות זה לזה, אף אם עירבו לא מהני כיון שהעירוב לא חל בתחילת שבת.

המזריש רשותו לאחר בשבת - אחד מבני חצר שמת והוריש רשותו לאחד מן השוק, אם מת מבעוד יום שעדיין לא חל העירוב הראשון אסור, ואפי"ן שאינו דר כאן, דס"ל שמי שיש לו בית התבן או בית הבקר בחצר חבירו הרי הוא אסור עליו, (וכתבו התוס' (ד"ה אחד) שאותו אחד מן השוק באמת יכול לערב

עמהם או לבטל רשותו), ואם מת משחשיכה אינו אסור שהרי הותר למקצת שבת. ואחד מן השוק שהיתה לו דירה בחצר ומת והוריש את רשותו לאחד מבני החצר, אם מת מבעוד יום אינו אסור שהרי היורש מערב עם שכניו, ואם מת משחשיכה שכבר א"א לערב הרי הוא אסור, ולענין אם יכול לבטל רשות, עיין לעיל שנחלקו בזה רב נחמן ותלמידי שמואל.

ע"א. גר שמת, האם ביתו אסור - ישראל וגר שאין לו יורשים שדרים בחצר אחת, ומת הגר והחזיק אחר בנכסיו, אם מת מבעוד יום, אפי"ן שלא החזיק ישראל אחר אלא משחשיכה ונמצא שהחצר הותרה למקצת שבת, אסור, כיון שהיה הישראל יכול להחזיק מבעוד יום וכיון שהרשות היתה תלויה ועומדת אין זה נחשב הותר למקצת שבת. ואם מת הגר משחשיכה אחרי שכבר חל העירוב שלהם, אפי"ן שהחזיק ישראל אחר בנכסיו אינו אסור, כיון שלא היה יכול הישראל להחזיק מבעוד יום וחשיב הותרה למקצת השבת. ואם יכול לבטל רשות, תלוי מ"ל במחלוקת רב נחמן ותלמידי שמואל לענין יורש.

ביטול רשות בשבת - לבית שמאי אין מנטלים רשות בשבת, ולבית הלל מנטלים רשות בשבת. לעולא טעמא דב"ה משום דנעשה כאומר כלך אצל יפות והיינו שכמו שהתורם פירותיו של חבירו שלא מדעתו, ונמצא בעה"ב ואמר לו כלך אצל יפות, שאם נמצאו יפות מהם תרומתו, דגלי דעתיה דניחא ליה וכאילו עשאו שליח מעיקרא, (דאף דמבואר בב"מ כ"ב. דאיירי בשויה שליח, מ"מ הא לא עשאו שליח לתרום מן היפות. תודה' כלך), והכא נמי כיון שעכשיו הוא מבטל את רשותו הוא מגלה את דעתו שמעיקרא הוא רצה להתיר את הטלטול אלא ששכח ולא עירב, ואין זה נחשב הקנת רשות בשבת. ואביי שזאל שטעם זה לא שייך כשמת הנכרי בשבת, אלא נחלקו אם ביטול רשות הוא הסתלקות, או שזה הקנאה ואסור בשבת משום דמיני למקח וממנו. (וכתבו התוס' (ד"ה ומוקני) דהא דמבואר בגיטין ע"ז: שמוותר לאשה לקנות בשבת את הנקום שבו מונח הגט, היינו דווקא בשכיר מרע, שהתירו כדי שלא יטירף דעתו אף היכא שצריך קניין).

בעה"ב שהיה שותף עם שכניו, מתי צריך לערב

שיטת רבנן שבעה"ב שהוא שותף עם שכניו שבמבוי שותפות בעלמא שאינה לשם שיחופי מבואות, אם היה שותף עם שניהם ביין הוי עירוב, אבל אם הוא שותף עם אחד ביין והשני בשמן לא הוי עירוב. לרב ורבא בשותף עם שניהם ביין צריך שיהיה היין מונח בכלי אחד, אבל בשני כלים אין עדיפות לזה על יין ושמן, דמה שעירוב הנתון בשני כלים כשר היינו דווקא כשגבחו לשם עירוב ומילא את הכלי ולא היה נמוק בכלי, אבל כאן שמוילאוהו לא לשם שיתוף, בעינן דווקא כלי אחד. ולאביי י"ל שבשני כלים מהני כיון שזה ראוי להתערב, משא"כ יין ושמן שאף שכל האוכלים מצטרפים לנחון ב' סעודות לעירוב, ור"ה משנין, היינו דווקא כשנשתתפו לשם עירוב. תודה' יין.

שיטת ר"ש - איתא במתני' שלר"ש בעה"ב המשותף לזה ביין ולזה בשמן הוי עירוב. לרבה איירי ר"ש בחצר שבין ב' מבואות, ור"ש לשיטתו שבג' חצרות הפתוחות זו לזו ופתוחות למבוי ועירבו שתי החיצונות עם האמצעית, היא מותרת עמהם והם מותרות עמה, והכא נמי אפי"ן שעי"ן שיתוף לזה ביין ולזה בשמן לא הותרו המבואות זה עם זה, הותרו שניהם עם החצר האמצעית, ולא חוששים שיעבירו כלים ממבוי למבוי דרך החצר האמצעית, ולרבנן דמתני' אם נשתתפו שניהם ביין ובכלי אחד הוה לזה ב' המבואות כמי שנשתתפו יחד ושפיר דמי, אבל לזה ביין ולזה בשמן שזה ב' עירובין, כיון שב' המבואות אסורים זה עם זה, גם היא אסורה עמהם והם אסורים עיניה. וי"ל שרלבנן אף במין אחד אסור, ורבנן דמתני' איירי רק בג' חצרות שבמבוי אחד. ולרב יוסף מודבר במבוי אחד ומ"מ מועיל לזה ביין ולזה בשמן, דר"ש ס"ל כר"ח"ה בן גורי ששמן שצף ע"ג יין חשיב חיבור לענין אם נגע טבול יום בשמן אם שניהם של תרומה, ורבנן סוברים דאינו חיבור ופסל רק את השמן. והוכיחו התוס' (ד"ה שמן) מכאן ומעוד מקומות ששמן נחשב משקה ולא אוכל, ורק שמן קרוש נחשב אוכל.

ע"א: שיטת ר"א בן תדאי - בברייתא איתא שלר"א בן תדאי בעה"ב שהיה שותף לשכניו, אף אם הוא שותף לשניהם ביין צריכים לערב. לרבה איירי בקנו חבית בשותפות, ונחלקו ר"א בן תדאי ורבנן אם יש ברירה, דאם אין ברירה כיון שלא הוברר איזה יין שייך לכל אחד הוי כשנשתתפו כנענות, (ואין שיכות בין זה לבין המחלוקת בעלמא אם יש ברירה. תודה' רבי אלעזר), אבל אם כל אחד שפך משלו לחבית מודה ר"א בן תדאי דהוי עירוב אף שלא שפכו לשם שיתוף. ולרב יוסף בא ר"א בן תדאי לומר שאף שייך ויין הוי שיתוף מ"מ זה לא מועיל לעירוב, דאין סומכין על שיתוף במקום עירוב להתיר לטלטל מזו לזו דרך פתחים שביניהם.

אין פוסקים בעירובין כתנא אחד המחמיר ב' חומרות. ור"ה (תודה' דלא) לא גורס כלל זה.

עירוב חצרות הוא דווקא בפת ויין לא מועיל מפני שבעירוב מערבים את הדירות של כולם יחד, ודירתו שלך אדם היא במקום הפת ולא במקום היין, אבל שיתוף מועיל גם ביין דשיתוף אינו אלא לשפת רשות החצרות שבמבוי ולא את רשות הבתים, וגם בפת שהיא חשובה יותר מיין. וכתבו התוס' (ד"ה מנשתתפין) שמשמע כאן שלכתחילה מצוה להשתתף ביין יותר מפת, ושמוא הטעם משום שבוה ניכר שזה שיתוף, אמנם שיתוף מועיל בכל דבר כדאייתא ריש פרק בכל מערבין (כ"ו).

שיתוף במקום עירוב - לר"מ צריך גם עירוב וגם שיתוף, ואם רק עירוב מותר לטלטל מחצר לחצר אבל למבוי אסור, ואם רק שיתוף ולא עירוב בני חצר לעצמם לא מהני כד' שלא תשתכח תורת עירוב מן התינוקות, אמנם אם בני חצר עירבו לעצמם ואח"כ נשתתפו במבוי, אפי"ן שהחצרות לא עירבו זו עם זו מותר לטלטל מזו לזו בין בדר המבוי בין בדר פתחים, כיון שע"י השיתוף נעשו החצרות לחצר אחת. ולרבנן מספיק רק לערב או רק להשתתף. י"א שנחלקו אם שיתוף ביין מועיל לעירוב דמימז דחוי גמילתיה חיי נבמי לעירוב או לא, אבל בפת מודה ר"מ דמהני. לרש"י איירי שעירבו בפת, וזה מועיל

לשיתוף. ולתוס' (ד"ה בפת) רק שיתוף של פת מועיל גם לעירובי חצרות, שכיון ששיתוף בין והם דחקו עצמם לעשות בפת זה מועיל גם לחצרות, ועוד שבשיתוף הרי משתתפים כל הבתים והחצרות, אבל עירוב של פת אינו מועיל למבוי. וי"א שדווקא בפת נחלקו אם עירוב מועיל לשיתוף ואם שיתוף מועיל לעירוב, אבל בין מודו רבנן דלא מוהני דלא אמרינן מיגו. שיטת התוס' (שם) שעירוב מועיל דווקא בבית שבחצר, ושיתוף מועיל דווקא בחצר שבמבוי ולא בבית, ולכן עירוב אינו מועיל לשיתוף, אבל דעת רש"י ששיתוף מועיל גם בבית, ולדבריו מה שעירוב אינו מועיל לשיתוף יש לדחוק דאירי שמתחילה לא עירוב יחד כל בני המבוי אלא רק חלק מהחצרות שבמבוי, ונמצא שלא נתנו עירובם לשם שיתוף, ולכן גם אח"כ זה לא מועיל כיון שהראשונים לא ידעו שעליהם נתוספו כל האחרים.

ע"ב. פסק ההלכה- לרב הלכה כר"מ ודושינן הכי בפירקא. לרב הונא מנהג כר"מ וכן מורים ליחד הבא לימולך, אבל אין דורשים כך בפירקא. לריו"ח נהגו העם כר"מ אין מורים כך, אבל אם נהגו אין מוחים בהם. (ואף שלעשות כר"מ זה חומרא, קמ"ל שזה לא ברכה לבטלה, אי נמי אין מוחים אם נמנעים מחמת כך להביא סכין והמינן לצורך מילה, אי נמי נימ' לענין חצר שבין ב' מבואות לדחות אותה למבוי השני או לאוסרה עם שניהם. תוד"ה נהגו).

מה מחלק את הדיורים להצריך עירוב

כמה אנשים שדרים בנפרד והחצו משותפת לכולם, צריכים לעשות עירוב חצרות כדי להתיר את הטלטול במקומות המשותפים או ממוקום של אחד למקום של אחר, וכל דירה צריכה לתת חלק בעירוב. בסוגיה זו 'בואר מתי כמה אנשים נחשבים כדירה אחת לדינים הנ"ל, ומתי הם נחשבים כדיורים חלוקים.

ה' חבורות ששבתו בטרקלין אחד וחילוקהו לחמשה, ולכולם יש פתח מהטרקלין לחצר והם צריכים לערב עם שאר בני החצר, לבית שמאי כל חבורה צריכה לתת חלק בעירוב דהוו להו כה' בתים, וה"ה שללא עירוב אסור להם להוציא מאחד לשני. ולבית הלל עירוב אחד מועיל לכולם דמחיצה כזו (כפי שיבואר להלן) אינה נחשבת חילוק רשיות, וכן מותר להם להוציא מאחד לשני ללא עירוב, אמנם בזמן שמקצתם נמצאים בחדרים או בעליות אף לב"ה צריכים עירוב לכל חבורה וחבורה.

באיזה מחיצה נחלקו- ללישנא קמא דרב נחמן ב"ה מדברים שיש מסיפס (-מחיצה נמוכה של החיכות עצים) ביניהם, אבל אם יש מחיצה עשרה מודו. וללישנא בתרא דרב נחמן נחלקו בין במסיפס ובין במחיצה עשרה. וי"א שהמהלוקת היא כשהמחיצות מגיעות לתקרה, (והיינו במחיצות ערויות, אבל במחיצות גמורות הא תני שאם מקצתם שרוים בחדרים או בעליות לכו"ע צריכים עירוב לכל חבורה. תוד"ה במחיצות, אבל אם אין המחיצות מגיעות לתקרה מודו ב"ש שעירוב אחד לכולם אפילו אם יש בהם עשרה. וי"א שב"ה מדברים כשאין המחיצות מגיעות לתקרה, אבל במחיצות המגיעות לתקרה מודו ב"ה שצריכים עירוב לכל חבורה, וכן תנא בברייתא בשם רבי יהודה הסבר (-נקרא על על שם חריפותו. ור"ח גורס הסבך, שהיה אומן לעשית סבכה, אי נמי שהיה גר בסבכה), (זהו קושיא על הל"ק ועל ה"א הראשון), ולרב נחמן הלכה כר"י הסבר.

ע"ב: ביאור אחר במהלוקת- בברייתא אחרת איתא שנחלקו כשהם מניחים את העירוב בבית אחר, אבל אם העירוב של כל בני החצר הוא בטרקלין מודו ב"ש שמספיק עירוב אחד לכולם, ולפי זה אין המהלוקת של ב"ש ו"ה מה נחשב מחיצה, אלא ס"ל לב"ש שחמשה שעירבו יחד, והכא נמי הטרקלין מחברם אפילו ללא עירוב, ובאים לערב עם חצר אחרת, אם מניחים את העירוב בחצר השניה כל אחד צריך לתת חלק בעירוב, ואם מניחים את העירוב בחצרים די בעירוב אחד לכולם, וכן הדין לב"ה היכא כשמוקצתם דרים בכעין חדרים או עליות, אבל בחדרים ועליות ממש אין חילוק היכן מונח העירוב. תוד"ה אבל.

וללישנא בתרא מבואר בברייתא שנחלקו כשהעירוב הוא בטרקלין, שאע"פ שהעירוב מונח ברשותם לב"ש צריכים עירוב לכל חבורה, אבל כשהם מניחים את העירוב בבית אחר, מודו ב"ה שצריכים עירוב לכל אחד, ולפי זה בין ב"ש ובין ב"ה סוברים שכמה שעירבו יחד ובאים לערב יחד עם אחרים כשמועלימים העירוב לשם צריכים עירוב לכל אחד ואחד.

מי שדר בביתו מלאמד או סופר או בחורים הבאים ללמוד תורה, ויש לכל אחד חדר בפני עצמו, אינם צריכים עירוב, ואינם אוסרים על בע"ב, אע"פ שהם אוכלים בנפרד, ואע"פ שיש לכל אחד פתח לרה"ר, כיון שכולם משתמשים בתוך הבית לאפיה ובישול וכל דבר, ועוד דאין בעיה"ב משאיל להם רשותו לאסור עליו או לאסור על זה זה והוא יכול לסלקם. תוד"ה ומודין.

היכן נחשבת דירתו של אדם לענין עירוב

כל אחד מודרי החצר צריך לתת חלק בעירוב חצרות, באופן רגיל האדם אוכל וישן וכו' בביתו, הגמ' תבאר מה הדין כשאדם משוין רק במקצת הדיורים לאותו בית, האם הוא צריך לתת חלק בעירוב, ומאידך האם כשהוא שייך לבית של אחר האם העירוב של בעל הבית מועיל עבורו. והגמ' מזכירים גם נימ' בזה לענין מהיכן מודדים תחום אלפים אמה.

אחים שאוכלים אצל אביהם וכל אחד ישן בביתו והם ואביהם דרים עם אחרים בחצר אחת, במתני' איתא שאם הם מניחים את העירוב בבית אחר שבאותו חצר צריכים עירוב לכל אחד, ואם שכח אחד מהם ולא עירב צריך לבטל את רשותו, ואם העירוב מונח אצלם או שאין עמיהם דיורים אחרים בחצר א"צ לערב. הגמ' אומרת שלרב דס"ל שמקום הדירה נקבע לפי מקום האכילה, איירי כשאוכלים בבתיהם ומקבלים פרס (-הוצאת מזונות, אבל האכילה אינה על שלחנו) מאזביהם, ואף שהם אוכלים וישנים בבתיהם, מ"מ כיון שהם אוכלים מושל אביהם, אם העירוב מונח אצלם או שאין עמיהם דיורים במבוי אינם צריכים לערב. (תוד"ה במקבל). עוד איתא בגמ' (ע"ג.) שאם חמשה עירבו ביניהם והם רוצים לערב עם חצר אחרת, מניחים עם עירובם בחצר אחרת ודי בעירוב אחד לכולם, אבל אם יש עמיהם דיורים צריך כל אחד לתת חלק בעירוב, דמיגו שהאחרים אוסרים עליהם גם הם אוסרים זה על זה, אבל שתי חצרות שיש פתח ביניהם וכל אחת עירבה לעצמה, או שבאחת דרים רק אב ובנו, ורוצים לערב יחד, כיון שבחצרום אין מי שאוסר עליהם אחד נעשה שליח עבור כולם.

מה נחשב דירה- מבואר בברייתא שמי שיש לו בית שער אכסדרא ומרפסת אינו אוסר, כתבו התוס' (ד"ה מי) שאף אם דרים שם אינו אוסר. עוד כתבו דבית שער איירי שבעל הבית נתן עירוב ומי שדר בבית שער לא נתן, דאם הם של אדם אחד בלאו הכי בעל הבית אוסר בגלל הבית. ומי שיש לו בית תבן בית בקר בית עצים בית האוצרות אוסר. ולרבי יהודה רק "מקום דירה" אוסר, לרב כוונתו למקום פיתא, ולשמואל כוונתו למקום לינה.

ע"ג. הרועים והקייצים והבורגנים ושומרי פירות אם דרכם ללין בעיר במקום איכילת הרי אלו כאנשי העיר ואע"פ שבכניסת שבת היו בשדה יש להם אלפים אמה מכל רוח של העיר, ואם דרכם

ללון בשדה יש להם אלפים אמה משם אע"פ שדרכם לאכול בעיר. הגמ' אומרת שבזה מודה רב שהולכים אחר מקום הלינה, כיון שאם יביאו פתם לשדה יעדיפו לאכול שם כיון שהם צריכים לשמור שם, שהרי הם ישינים שם כל הלילה.

נשים ועבדים המקבלים פרס מבעליהם- לר"י בן בתירא נשים המקבלות פרס מבעליהם וכל אחת יש לה דירה לבדה עמו בחצר, אינם אוסרות, אבל עבדים המקבלים פרס מרביהם אוסרים כיון שאינם נמשכים אחריו. ולר"י בן בבא נשים אוסרות ועבדים אינם אוסרים דכתב "ודניאל ברתער מלכא" שבכל מקום שהוא נמצא הוא נחשב בשער המלך.

תלמידים הסמוכים על שולחן רבם ודרים עמו בחצר א"צ לערב. ובני ברב שאוכלים באכסניה ולנים בבית המדרש, מודדים תחום אלפים אמה מבית המדרש, דאנן סהדי שהיו מעדיפים לאכול שם, (משא"כ כל מניח עירוב אע"פ שהוא לן בביתו מודדים מעירובו מפני שהיה רוצה ללון במקום עירובו).

אב ובנו הרב ותלמידו נחשבים יחידים לענין שאם הם דרים בחצר פנימית, והחצר החיצונה עירבה לעצמה, אינם אוסרים עליה, דהם נחשבים רגל המותרת כמקומה שאינה אוסרת שלא במקומה. רש"י. ובתוס' (ד"ה כרבים) שאין דאירי שרק הם דרים במבוי, והחידוש הוא שאינם צריכים לערב ולא חוששים שתשתכח תורת עירוב. ואין צריכים לערב שאין עמיהם דיורים אחרים, ומבוי שלהם נותר בלחי וקורה אע"פ שאין מבוי נותר בלחי וקורה עד שיהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו, זה נחשב שתי חצרות.

ע"ג: ה' חצרות הפתוחות זו לזו ולמבוי- שיטת ר"מ דבעינן גם עירוב וגם שיתוף, ולדבריו אם יש ה' חצרות שהם פתוחות זו לזו וגם למבוי, אם עירבו בחצרות גם מחצר לחצר ולא נשתתפו במבוי, מותרים בחצרות ואסורים במבוי, שהמבוי בחצרות הוא כמו חצר לבתים וכשם שללא עירוב אסור להוציא מהבית לחצר, כך ללא שיתוף אסור להוציא מהחצר למבוי, ולא אמרינן שכיון שהחצר והמבוי שניהם של רבים אין איסור. ואם נשתתפו ולא עירבו מותרים רק במבוי, י"א דאיירי אף בנשתתפו בפת, וי"א שבנשתתפו בפת מודה ר"מ דמתני לעירוב, ואיירי הכא שנשתתפו בין. (תוד"ה אימא). ואם עירבו ונשתתפו מותרים בחצרות ובמבוי. ואם שכח אחד מבני חצר ולא עירב אבל נשתתף במבוי, ולא ביטל את רשותו (אמנם ביטול רשות מועיל לר"מ גם במבוי. ואף למ"ז שאין ביטול רשות מאחד לחצר, כיון שנשתתפו במבוי מועיל הביטול. ולרבא דס"ל שאין מבלטין בב' חצרות זו לפנים מזו, הכא כיון שכולם שוים במבוי יכול לבטל אף לבני חצר אחרת, כיון שהמבוי נמשמש תשמיש אחד לכולם. תוד"ה אלא), מותרים בחצרות ובמבוי, דטעמא דר"מ כ"י שלא תשתכח תורת עירוב, והכא כיון שהרוב עירבו אין לחשוש לזה. ואם אחד מבני המבוי לא נשתתף מותרים בחצרות ואסורים במבוי.

רב וי"א רב כהנא לא גורס במתני' שהחצרות פתוחות זו לזו, אלא כל חצר עירבה לעצמה ומותרת בפני עצמה, ואין טעמו משום דשיתוף צריך להכניסו ולהוציאו דרך פתחים כל אחד מפתח חצרו למבוי ומהמבוי מוליכים אותו לחצר שהוא מונח בו, דאם מעבירים אותו דרך פתחים שבין החצרות אינו נראה כשיתוף מבוי, וכאן רב חושש שמא יעבירו את השיתוף דרך פתחים שביניהם, ולפי זה מחלוקת ר"מ ורבנן אם צריך גם שיתוף וגם עירוב איירי שאין החצרות פתוחות זו לזו אלא יש ביניהם חלונות. תוד"ה כל). שהרי בני חבורה שהיו מסובים בחצר וקידש עליהם היום הפת שעל השולחן מועילה לשיתוף אף שלא הוציאה דרך פתחים למבוי (דמקום השיתוף הוא בחצר, אבל לעירוב צריך בית, דעירוב הוא משום דירה וחצר אינה ראויה לדירה, ואם אכלו בבית הוי עירוב), אלא טעמא דרב משום דס"ל שאין מבוי נותר בלחי וקורה עד יהיו בתים וחצרות פתוחים לתוכו וכיון שמוחזרים יחד ביניהם חשיב חצר אחת, ורק כשיש חצר אחת שאינה פתוחה לחברותיה, או שתי שורות חצרות משני צידי המבוי, מועיל לחי וקורה.

ע"ד. כמה בתים וחצרות צריכים להיות במבוי הניתר בלחי וקורה-

שיטת רב שאין מבוי נותר בלחי וקורה עד יהיו בתים וחצרות (-שתי חצרות שבכל אחת שתי בתים) פתוחים לתוכו. לרש"י רב לא סובר את הברייתא לעיל ע"ג. שמבוי של אב ובנו נותר בלחי וקורה. ולתוס' (ד"ה עד) בתים וחצרות של אב ובנו שאינם פתוחים לזה לזה אינם נחשבים לאחד. עוד כתבו התוס' שלפי זה מחלוקת ר"מ ורבנן אם צריך גם שיתוף וגם עירוב איירי כשעירבו החצרות זו עם זה ע"י סולמות שביניהם, וסולם תורת מחיצה עליו להקל אף כשיש עליו תורת פתח להקל, או שיש חלונות למעלה מארבעה בתוך עשרה.

לשמואל מספיק בית אחד ללא חצר וחצר אחת שבית אחר פתוח לה. ורבי אלעזר הקשה שהרי שמואל עצמו אמר שאין לנו בעירובין אלא כלשון משנתינו "שהמבוי לחצרות כחצר לבתים", והגמ' דנה אם שמואל חזר בו מחמת כך, והגמ' מביאה שהיה ויכוח על מבוי אחד ששמואל התירו ע"י לחי ורב ענן אסרו, והגמ' אומרת ש"ל ששמואל התייר משום שהיה שם חזן שהיה לן בבית הכנסת, ושמואל לטעמיה דמקום לינה גורם, ואיבות בר איהי סבר שמקום פיתא גורם, ולדבריו סיבת התירו של שמואל אינו משום החזן.

לרבי יוחנן אף חורבה מכאן וחצר עם בית מכאן מוהני, אבל לא חצר ושביל של כרמים, טעמא ריו"ח דסבר כר"ש שגגות חצרות וקרפיפות מותר לטלטל מזה לזה ומשל אחד לשל חברו, בשבת כלים ששבתו בתוכם ולא אמרינן שכשם שלמטה הם חלוקים בדיורים כך הם חלוקים למעלה, (אבל כלים ששבתו בבית אסור), וס"ל לרבי יוחנן שאף בעירובי שבה כלי הבית מוציאים בחצר מותר, ולא גזרינן דילמא יוציא כלים מהבית לחצר ומשם לחצר אחרת (וכן סובר שמואל, אבל לרב אסור משום גזירה), ואף כאן לא גוזרים שמא יוציא כלים מהחצר לחורבה דרך המבוי, והם ב' רשויות שונות, ובמבוי לא נשתתפו שהרי חורבה אינו אוסרת, דרק מקום לינה או איילה אוסר.

ע"ד: מבוי שצידו אחד עכו"ם וצידו אחד ישראל ובתי ישראל הפתוחים לרה"ר ולא למבוי יש ביניהם לבית ישראל חלונות, אין מצרפים את הישראל האחרים דרך החלונות כדי לערב מבוי זה להתיר להוציא את כליהם למבוי דרך תפחו של זה, וכן בחצר שפתוחים לתוכה בית ישראל ובית עכו"ם והחלונות של ישראל פתוחים לבית ישראל אינם יכולים לערב, (ונקט חלונות משום שאין דרך לעשות פתחים מבית לבית. רש"י. והתוס' (ד"ה מבוי) כתבו אם הם שפתים מבית לבית מותר, מפני שהנכרי מפתח להוסיף שטח מיבוא דרך פתחים), דאין טעמו של זה משום שאין להותיר מבוי ע"י לחי וקורה אא"כ בתים וחצרות פתוחים לתוכו, (דאם זה היה הטעם ש רב היינו מעמידים שיש כמה חצרות אלא שלכל חצר פתוח בית אחד ועוד בתים פתוחים לבית ע"י חלונות, וצריך ב' בתים הפתוחים לחצר, (והיכא שיש פתח ביניהם ועירבו, מסתפקים התוס' אי מוהני לחי וקורה). ולר"ת לפי הירוא"ר סבר שבתיים הפתוחים ע"י חלונות נחשבים פתוחים לחצר, אמנם כיון שדירת נכרי אינה נחשבת דירה יש במבוי רק חצר אחת. ובמהודרה קמא פירש ר"ת שמדובר במבוי שפתוחים לו כמה חצרות של ישראל, אלא שבראש המבוי יש בית של ישראל ובית של נכרי שרק הם פתוחים לרה"ר, שבה אסור לישראלים לערב עימו דרך חלונות שביניהם

כשאין לו פתח למנוי, כדי שיתחם פתחו לרה"ר ולא יהיה שם יחיד עם הנכרי). אלא טעמא דרב משום שאסור לסייע ליחיד לזר עם נכרי כדי שלא ילמד מנושיו, וכשלא יערו בו עימו ולא ישתמשו עימו במובן הוא יפחד שמוארה הנכרי וינא. ובתוס' (שם) ביארו בב' אופנים איך היה צד שמוותר לערב ולטלטל במובן זה לפי רב דבעינן ב' בתים וב' הצרות כדי להתיר מבו"ע" לחי וקורה, לביאור א' בתוס' באמת אפשר להתיר מבו"ע זה רק ע"י צורת הפתח או ע"י פס ד' או ב' פסים משהו משני הצדדים, ולביאור ב' בתוס' דירת נכרי נחשבת שבת וחצר פתוחים למבוי ודי בחלי וקורה, וישכרו מן הנכרי, ולרבי אליעזר בן יעקב (ס"א:) א"צ לשכור (והשיב יחיד כיון ששאר הישראלים פתוחים לבית רק דרך הלנות, אי נמי אפי' אם יש כלום פתח לחצר אחת הם נחשבים כיחידים).

עירוב בשתי הצרות זו לפנים מזו

ב' הצרות הסמוכות זו לזו וש בנייהם פתח עד ל' אמות, או חלון בתוך י' טפחים לקרקע, יכולים לערב או כל חצר בפני עצמה או לערב יחד (כמבואר לקמן ע"ו). אמנם אם אחת החצרות היא פנימית והמנוער שלה לרה"ר הוא ודך החיצונה, לפעמים אם הפנימית לא עירבה היא אוסרת על החיצונה, וכדלהלן.

ע"ה. ג' השיטות בדיון זה- שתי הצרות זו לפנים מזו והפנימית יוצאת לרה"ר דרך החיצונה, לת"ק רגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה, אבל רגל האסורה אוסרת. לר"ע אפי' רגל המותרת אוסרת. ולרבנן בתראי אף רגל האסורה אינה אוסרת. ולהלן יבוארו המקרים בזה ודיניהם לפי השיטות הנ"ל.

עירבה הפנימית ולא עירבה החיצונה או ששכח אחד מן החיצונה ולא עירב, לכו"ע הפנימית מותרת והחיצונה אסורה.

עירבה החיצונה ולא עירבה הפנימית או ששכח אחד מהפנימית ולא עירב, לת"ק ור"ע שתיים אסורות מפני שהפנימית אסורה במקומה ורגל האסורה במקומה אוסרת שלא במקומה, אבל לרבנן בתראי אפי' רגל האסורה מותרת, דאף רגל האסורה במקומה אינה אוסרת שלא במקומה.

עירבה זו לעצמה וזו לעצמה- לת"ק ולרבנן בתראי כל חצר מותרת בפני עצמה, מפני שרגל המותרת במקומה אינה אוסרת שלא במקומה, ולר"ע החיצונה אסורה מפני שרגל המותרת במקומה אוסרת שלא במקומה, אמנם אם עשתה הפנימית דקה דלת קטנה וסילקה דריסת רגלה מהחיצונה אין הפנימית אוסרת על החיצונה.

ע"ה: ואם שתי החצרות עירבו יחד ואחד שכח ולא עירב, אם נתנו עירובם בחיצונה ושכח אחד בין מן הפנימית ובין מן החיצונה ולא עירב שתיים אסורות, דאין הפנימית יכולה להסתלק מהחיצונה שהרי אין העירוב אצלה, ואם נתנו עירובם בפנימית ושכח אחד מן הפנימית ולא עירב שתיים אסורות, ואם שכח אחד מן החיצונה, לר"ע שתיים אסורות מפני שהעירוב מורגיל את החיצונה לפנימית, ואם ביטלה החיצונה רשותה בפנימית הפנימית מותרת, ולרבנן אין ביטול רשות מחצר לחצר, אמנם הפנימית מותרת משום דאחאדא דשא סוגרת הדלת ומשתמשא ואמרה לחיצונה לתקוני שיתפתחך ולא לענותי. (ומחלוקת שמואל ורבי יוחנן ע"י לענין ביטול רשות מחצר לחצר תלויה במחלוקת זו, ד"ל שדווקא כאן מועיל לר"ע ביטול רשות מחצר לחצר כיון שאחת אוסרת על השניה, (לאבי ס"ו) בכל גוונא שאחת אוסרת על השניה מועיל ביטול, ולרבא דווקא במקרה שלנו מועיל ביטול, ולדבריו כוונת רבנן שדווקא כאן שהחיצונה פשעה כמה שאחד מנמנה לא עירב מועיל ביטול. תוד"ה ע"ד), ומאידך י"ל שכאן לרבנן הפנימית יכולה לומר לתקוני שיתפתחך ולא לענותי, כיון שעד שתבטל רשותה הרי היא אוסרת עליה).

שתי הצרות של יחידים זו לפנים מזו אינם צריכים לערב לרבנן, אבל לר"ע הפנימי אוסר על החיצונה. ואם היו שנים בפנימית ואחד בחיצונה אסורים, ואם היו שנים בחיצונה ואחד בפנימית, לרב יוסף אסורים שמוארה להתיר כשיש שנים בפנימית ואחד בחיצונה. רש"י במתני' והתוס' (ד"ה ואני) מבארים שהחשש הוא שישכרו שיש שנים בחיצונה יש שנים גם בפנימית, ולא עירבו, אמנם אם יש שנים בפנימית ועירבו מותר, דאין גוזרים עירבו אטו לא עירבו. ולשמאול מותרים, מפני שמי שיעדע שבפנימית דר ישראל אחד יודע שאחד אינו אוסר, ומי שאינו יודע שדר שם יחיד יחשוב שהפנימיים עירבו, אמנם אם היה דר נכרי בפנימית הוא אוסר על החיצונה, דנכרי הרי הוא כרבים, דאם הנכרי היה משכיר רשותו זה היה מתפרסם, ויש לחוש שמי שלא יודע שנכרי יחיד דר בפנימית יחשוב שאין דריסת רגל אוסרת, אי נמי יסבור שעירוב של פנימיים וחיצוניים מועיל בלי שכירות.

י' בתים זה לפנים מזה ורק הבית החיצוני פתוח לחצר, וכל השאר עוברים מבית לבית עד שיוצאים לחצר, לשמואל רק הפנימי צריך לערב, כיון שבית שער א"צ לערב וכל בית משמש בית שער לאלו הפנימיים יותר, ובית שער ד"חיד שמיא בית שער. ולרבי יוחנן גם הבית הפנימי השני צריך לערב, דבית שער ד"חיד לא שמיא בית שער, אמנם בית שער דחצר שאינו עשוי לדירה, גם לר"ח הדר שם אינו אוסר. תוד"ה ורבי יוחנן.

ע"ו. שתי הצרות וג' בתים ביניהם- בני ב' החצרות מניחים את עירובם באמצעי, וממילא החיצוניים אינם צריכים עירוב כי נעשו בית שער, והאמצעי א"צ לתת עירוב שהרי בית שמניחים בו עירוב א"צ לתת חלק בעירוב, ואפילו אם יתנו את העירוב באחד הבתים החיצוניים, או באחד מושא הבתים שבאחת החצרות, אין שלשת הבתים האמצעיים צריכים לתת חלק בעירוב, משום שהם בית שער לחצר אחת להולך עירובה לחצר השניה. תוד"ה אמצעי.

ב' הצרות וב' בתים ביניהם וכל חצר רוצה לערב בפני עצמה, ובני כל חצר הניחו עירובם בבית הסמוך לחצר השניה, לא הוי עירוב, דאם הבית שנתנו בו את העירוב הוא בית, אסור לבני החצר השניה לעבור שם כיון שהוא לא עירב עמהם, ואם הבית שנתנו בו את העירוב נחשב כבית שער, המניח עירובו בבית שער אינו עירוב, ולא אמרינן שכלפי החצר שעירבה באותו בית דינו כבית, וכפלי החצר השניה דינו כבית שער.

אחד שעירב לשנים לאחד מבעוד יום ולאחד בין השמשות, והעירוב הראשון נאכל בין השמשות והשני משתחשך, שניהם קנו עירוב, דכיון שבין השמשות זה ספק, שניהם קנו עירוב מספק דעירוב דרבנן וספק דרבנן לקולא, ולא מינכרא הסתירה, משא"כ במקרה הקודם

דמינכרא מילתא ואין לעשות מילתא דרבנן כחכוא. לרש"י אחד שעירב לשנים איירי בעירוב תחומין, והתוס' (ד"ה שניהם) מבארים בפירושו ר"ח דאיירי בעירובי חצרות, אבל בעירובי תחומין דחמירי לא קנו.

חלון:

מתי ב' הצרות נחשבות לחצר אחת

בני כמה בתים הפתוחים לחצר שרוצים לטלטל מהבית לחצר, צריכים כולם להניח יחד עירוב חצרות, ואם לאחד אין חלק בעירוב הרי הוא אוסר על כולם. ואם יש חצר נוספת הסמוכה לאותה חצר ויש כותל ביניהם, אם הכותל הוא סתום וגובהו י' טפחים הרי הם כשתי חצרות שונות, אולם באופן שיש חלון או פירצה בכותל או שאינו גבוה י', לפעמים יכולים לערב יחד או בנפרד, ולפעמים חייבים לערב יחד, וכדלהלן.

חלון שבין ב' הצרות אם הוא ארבעה על ארבעה ומקצתו אפילו משהו בתוך עשרה לקרקע, יכולים שתי החצרות לערב כל אחת בפני עצמה ואסורים זו עם זו, או לערב יחד עירוב אחד שיתנו בני חצר אחת את עירובם בחצר השניה, אבל אם החלון הוא פחות מוד' טפחים דאין בו שיעור פתח, (לרשב"ג דס"ל שכל פחות מוד' טפחים הוי כלבוז, וי"ל שגם לרבנן לא חשיב פתח בפחות מוד' טפחים על ד' טפחים), או שהוא בגובה למעלה מוד' טפחים דבזה אפילו אם כל הכותל פתוח למעלה מוד' טפחים הוי מחיצה, אינם יכולים לערב יחד ולטלטל מזו לזו דרך ראש הכותל או החלון או דרך חורים וסדקים, אלא כל אחת מערבת בפני עצמה.

חלון עגול צריך שיהיה בהקפו כ"ד טפחים, ושניים ומשהו (לרש"י היינו מאורך הקפו, ולרבינן תוד"ה ושנים) היינו מגובהו יהיו בתוך י', דבאופן זה יהיה בתוכו ריבוע של ד' על ד', ומשהו מאותו ריבוע יהיה בתוך י', כיון שדייני דקיסרי אמרו שריבוע ד' על ד' הוא ט"ז, וריבוע שבתוך יגול הקף העיגול הוא גדול בחצי מהקף הריבוע, (ועיגול שבתוך ריבוע הוא קטן ברבע מהקף הריבוע). וכתבו התוס' (ד"ה ורבי יוחנן) שבגמ' בסוכה מבואר שאין החשבון נכון, וכן רואים במצויאות, וי"מ שכונת דייני דקיסרי היתה לענין הנפח ולא לענין הקף, (והיינו שריבוע שיעשו בתוכו עיגול יהיה חלל הריבוע פי אחד וחצי מהעיגול, ואם יעשו ריבוע בתוך אותו עיגול יהיה חלל הריבוע חצי מהריבוע החיצון), ורבי יוחנן הבין אחרת בדבריהם.

ע"ו: חלון שבין ב' בתים אם הוא ארבעה על ארבעה מערבים שניים ואם רצו מערבים אחד, לרב נחמין דין זה הוא אפי' אם החלון הוא למעלה מעשרה, דביתא כמאן דמליא דמי. ולפי זה הא דאיתא בברייתא שאין חילוק בין חלון שבין ב' הצרות לחלון שבין ב' בתים או עליות או גגות (לרבנן דס"ל שאסור לטלטל מגג לגג, דכשם שדיוורים חלוקים למטה כך חלוקים למעלה) או חדרים, היינו לענין שיהיה החלון ד' על ד', אבל א"צ בבית שיהיה החלון בתוך י'.

לול הפתוח מן הבית לעליה (-פתח בקרקעית העליה שפתוח לבית) א"צ אפי' סולם עראי כדי שיוכלו לערב יחד.

באיזה אופן כותל אינו מפריד בין ב' הצרות-

ב' הצרות שהכותל שביניהם גבוה ל' ורחב ד', אין ב' החצרות יכולים לערב יחד, ומותר לבני כל חצר לעלות ולאכול פירות שהיו בראשו, אבל אסור להעלות לשם פירות מהחצר או להוריד משם פירות לחצרו דראש הכותל נחשב לרשות בפני עצמו. רש"י. וכתבו התוס' (ד"ה ובלבד) דאיירי כשאין פתח בין החצרות, שבה לרבנן אסור להוריד מהכותל לחצר, ולר"ש (דס"ל שגגות חצרות וקרפיות הם רשות אחת לכלים ששבתו בתוכם) אסור רק להכניס לבית, (ואף שגם לרבנן חצרות הם רשות לעצמם, וראש הכותל אין דינו כקרפף, מ"מ שתי החצרות אוסרות זה על זה), אבל אם יש פתח ועירוב מותר להוריד מהכותל ולהכניס לבתים או איפכא.

ואם אין הכותל רחב ד', לענין מחיצה בכל דהו הוי מחיצה ואין יכולים לערב יחד, ולענין טלטול בראש הכותל, לרב ראש הכותל נחשב כב' הרשויות כיון שאינו חשוב בפני עצמו אלא הוא בטל לחצרות, ואסור להזיז בו אפי' כמלוא נימא דכל חצר אוסרת על השניה, ולר"ח מותר אף להעלות אליו מהחצר (והיינו אף מהבית, דלר"ח מתני' כר"ש. תוד"ה ורבי יוחנן), ובלבד שלא יעבירו מחצר לחצר, (כמו שבמקום שאין בו רוחב ד' והוא עומד בין רה"ר לרה"ר, ויש לו הכר כגון שהוא גבוה ג' מן הארץ, שהוא מקום פטור (דרך בד' טפחים הוי כרמלית), מותר לכתף עליו לבני רה"ר ולבני רה"ר, ובלבד שלא יעבירו מרשות לרשות (מדרבנן, דמדאורייתא אינו חייב אלא כשעקר מרשות אחת והניח ברשות אחרת), ורב ג"כ מודה שכן הדין ברשויות דאורייתא, אלא דס"ל שברשויות דרבנן -אסור לטלטל מחצר לחצר) חכמים עשו חיזוק לדבריהם יותר משל תורה. אמנם כתבו התוס' (ד"ה הכא) שרב מודה בעמוד שבין רה"ר לכרמלית, שמותר לבני רה"ר וכרמלית לכתף עליו, דבזה לא עשו חכמים חיזוק לדבריהם).

ואם הכותל נפרץ, אם הפירצה היא עד ל' אמות יכולים לערב יחד או כל חצר בפני עצמה, אבל אם נפרץ הכותל יותר מ' אמות צריכים לערב יחד, ואם כל אחת עירבה בפני עצמה הווי בני חצר שנתחלקו בעירובם שאלו אוסרים על אלו.

ע"ז. ואם צד אחד של הכותל גבוה עשרה וצידו השני שזה לארץ (כל שאינו גבוה ל' קרי ליה שזה לארץ), מותר לטלטל אליו וממנו לזה ששונה לארץ ולשני אסור, דכל שלזה בנחת ולזה בקשה נותנים אותו לזה שתשמישו בנחת. (אמנם לרב חסדא דס"ל לקמן ע"ג:) שמחיצה ה' אינה מצטרפת למה שהחצר מוגבהת ה' מהחצר שתחתיה, אסור לטלטל ד' אמות, ומ"מ נ"מ שבתוך ד' אמות מותר מן הכותל לעליונה. תוד"ה כותל). וכן הדין בחריץ המבדיל בין החצרות לכל האורך (דחריץ הוא מחיצה גמורה). וצריכא (דחריץ תשמישו בעומק, ומאידך כותל בעיתא תשמישתא מפני שהחפצים נופלים משם).

ניתן לקבל סיכומים חודשיים על הדף היומי, וכן על משנה ברורה לפי סדר מבחני דרשו, במייל A0527692282@gmail.com או בנקודות ההפצה. ניתן לרכוש סט 4 חלקים תמצית הש"ס כולל משלוח ב 100 ₪ בטלפון 0537125663

"לדעת"

מבחן שבועי – בדף היומי

לע"נ ר' ברוך ב"ר יוסף יום טוב ז"ל

פרשת נח ~ עירובין ע'גו'~מבחן מס' 42

פרטי הצטרפות:

1. מטרת המבחן לעידוד חזרה שבועית על הגמרא או על סיכום, והשאלות מותאמות לכך.
2. יש להתקשר לטלפון 073-7289669 ולהירשם במערכת, ולאחר מכן להזין את התשובות.
3. ניתן לענות תשובות בטלפון עד יום שלישי ב- 05:00 בבוקר. וכן ברישום במייל a0527692282@gmail.com.
4. המבחן מיועד ללומדי הדף היומי בלבד. המבחן הינו על גמי' רש"י, ויש לענות בגמרות סגורות.
5. מענה נכון על 8 מתוך 10 השאלות מצרף להגרלה. לחוזרים על הגמי' או הסיכום מספיק 7 שאלות.
6. ההגרלה ע"י רבני האירגון, בחורים שזוכים יקבלו סך 300 ₪. – ניתן לשמוע שמות הזוכים בשלוחה 5.
7. לפרטים ולתרומות בטל' 050-4172898 בין 21.15-22.30 בערב.
8. מדי חודש, **הגרלה נוספת לכלל הנבחרים** (3 זכיות ע"ס 150 ₪ כ"א) לעושים 3 מתוך 4 מבחנים.
9. ניתן להשיג את המבחן ואת סיכומי התמצית בקו' הפצה (שלוחה 4), בפקס 15389285851 או במייל לעיל.
10. חדש!! מדור "לדעת חכמה" - 4 שאלות נוספות להעמקת החזרה. הזוכה בהגרלה השבועית, באם ענה נכון על 3 מתוך 4 שאלות אלו, יקבל בנוסף לזכייה ביוניס של 200 ₪.

1. מי שעירב ומת בשבת, האם בנו אוסר לטלטל בחצר?

- א. אוסר, כיון שהיורש לא עירב.
- ב. אינו אוסר כיון שמקצת השבת הותרה.
- ג. זה תלוי במחלוקת אם יורש יכול לבטל רשות.

2. גר שמת ואין לו יורשים והחזיק ישראל בנכסיו, האם הוא אוסר לטלטל בחצר?

- א. אוסר.
- ב. אינו אוסר.
- ג. אם מת מבעוד יום אוסר, משחשיכה אינו אוסר.

3. האם עירוב או שיתוף מועיל ביין?

- א. מועיל בשניהם.
- ב. עירוב אינו מועיל ושיתוף מועיל.
- ג. עירוב מועיל ושיתוף אינו מועיל.

4. במה נחלקו ב"ש וב"ה האם חמש חצרות ששבתו בטרקלין אחד צריכים עירוב לכל חבורה וחבורה?

- א. האם המחיצות שביניהם מחלקות את הדירות.
- ב. האם כשהם מניחים עירוב בבית אחר אחד נעשה שליח עבור כולם.
- ג. ב' הביאורים הנ"ל הם מחלוקת בגמרא.

5. אחים שאוכלים משל אביהם וישנים בבתיהם, ובאים לערב עם חצר אחרת, האם כל אחד מהם צריך לתת חלק בעירוב או לא?

- א. אחד נעשה שליח עבור כולם.
- ב. כל אחד צריך לתת חלק בעירוב.
- ג. אם אין עמהם עוד דירות די בעירוב אחד, ואם יש עמהם עוד דירות כל אחד יתן חלק בעירוב.

6. איזה מבוי ניתן בלחי וקורה לפי רבי יוחנן (גמרא ורש"י)?

- א. אפילו בפתוח לשביל של כרמים.
- ב. דווקא בפתוח גם לחורבה וגם לחצר של בית.
- ג. אפילו בפתוח רק לחורבה.

7. חזן בית הכנסת שאוכל בביתו וישן בבית הכנסת, האם הוא מצטרף לשיתוף המבוי של בית הכנסת?

- א. מצטרף.
- ב. אינו מצטרף.
- ג. מחלוקת.

8. שתי חצרות זו לפני מזו, באיזה אופן לכו"ע בני החיצונה מותרים לטלטל בחצרים?

- א. אם החיצונה עירבה לעצמה, והפנימית עשתה דלת קטנה בפתח לחיצונה.
- ב. רק כשעירבו יחד.
- ג. אפילו אם כל אחת עירבה בפני עצמה, או כשבפנימית גר אדם אחד.

9. באיזה אופן אפשר להקל ב' קולות סותרות?

- א. בשני חצרות שביניהם שני בתים ביניהם, ובני כל חצר הניחו עירובם בבית הסמוך לחצר השניה.
- ב. במערב לשניים ועירוב אחד הונח רק בבין השמשות והשני נאכל בבין השמשות.
- ג. שתי התשובות נכונות.

10. חלון שבין שתי חצרות שמקצתו או רובו למעלה מ' טפחים, האם שתי החצרות יכולים לערב יחד?

- א. יכולים.
- ב. לא יכולים.
- ג. במקצתו יכולים וברובו לא יכולים.

"האיש שנותן ליבו תמיד לחזור על למודו, לבד שבזה מצליח ומשתמר תורתו, ניכר בזה חביבותו לתורה" (תורת הבית)

מדור "לדעת חכמה"

לע"נ ישראל יעקב ב"ר יצחק אייזיק ז"ל

1. האם שניים שלא עירבו יכולים לבטל רשותם?
 - א. יכולים לבטל רשות אחד או שניים שעירבו, אבל אם לא עירבו לא.
 - ב. לאחד יכולים ולשניים אין יכולים, ואין חילוק בין עירבו ללא עירבו.
 - ג. לאחד שלא עירב או לשניים שעירבו יכולים, אבל לא לשניים שלא עירבו.
2. מה טעמו של המ"ד ששיתוף ביין מועיל גם לעירוב (רש"י)?
 - א. מתוך שהוא מועיל לשיתוף הוא מועיל גם לעירוב.
 - ב. ס"ל שעירוב ביין מועיל.
 - ג. ס"ל שלא תיקנו עירוב אלא כשלא נשתתפו במבוי.
3. האם יש מקרה שר"מ מודה שאפשר לטלטל בחצר בלא עירוב מכח השיתוף?
 - א. אם הרוב עירבו.
 - ב. כשנשתתפו ביין ולא בפת.
 - ג. בכל גוונא אין סומכים על שיתוף במקום עירוב.
4. חצר פנימית וחיצונה שעירבו יחד בפנימית ואחד מהחיצונה שכח לערב וביטלה החיצונה רשותה בפנימית, האם מותר לבני הפנימית לטלטלם בחצרים?
 - א. מותר.
 - ב. אסור.
 - ג. לרבנן מותר ולר"ע אסור.

ההגרלה השבוע על
משחקי פליימוביל
בשווי 500 ₪

ב"בית המשחקים"

ניצול כל רגע בחיים

א. הסוגיא האמיתית של החורף הוא למצוא תכנית ברורה כיצד להגיע לניצול של כל יום, כי עלולה להופיע ח"ו תחושה של "עשירות" כאילו הזמן לפנינו, ולא נורא על כמה ימים שילכו לאבדון, וזו טעות מרה מאד, כי מי שנופל ח"ו לתחושה כזאת, עלול למצוא את עצמו שדוד וגזול, כי בפועל נאבדים לו הרבה יותר ימים ממה שחשב בתחילה לאבד, ובאמת אין אבידה בעולם כאבידת הזמן.

ובפרט בימינו שרואים כמה צריך להודות להקב"ה על כל נשימה ונשימה, ואין זה מובן מאליו שאדם חי, כי ברגע קל עלול להופיע נגיף קטנטן שיכול לחנוק אותו ולגזול לו את נשימותיו, וכמה תפילות נושאים קרובים וידידים כדי להאריך ימי אהובם שנאבק על עוד נשימה, וכאן יכול להיות גבר צעיר שכוחו ואונו במותניו, ומאבד את המתנה הכבירה שנתן לו הי"ת, שהיא החיים בעצמם.

והישיש המופלג הגאון ר' מאיר גריינמן שליט"א אחיינו של מרן החזו"א זי"ע, נשא מדברותיו כעת אחרי סוכות בבבית המ"ד אהל יוסף רמות, והדגיש כמה צריך להתחזק בנקודה זו למלאות כל יום ויום בתורה ותפילה אחד מהם לא נעדר, והמשיל משל נפלא, ליקב שמייצר בפס יצור אלפי בקבוקי יין, ויש מסוע שעל גביו עומדים צפופים בקבוקים רקים, וע"י מערכת ברזים שיוורדים ע"ג הפיות מתמלאים ביין, ואח"כ הבקבוקים ממושיכים על המסוע ונפקקים נארזים ונחתמים ונשלחים לחנויות, ואם בקבוק אחד התפספס ולא התמלא ביין, הוא ממושיך להארז ולהחתם ולהישלח לחנות כשהוא ריקן, וכשבקבוק כזה יגיע לשולחנו של יהודי שקנה לעצמו יין לכבוד שבת קודש, הוא יגרום לו אכזבה עמוקה... וכך כל יום יכול להתמלאות על ידינו בתורה ותפילה, ותפקידנו למלא את הבקבוק היומי ביין משובח מהיקב של התורה, שלא נאכזב ח"ו את עצמנו כשנגלה לעתיד כמה רעה הריקנות.

והכלל הוא שככל שאנו מבינים את ערך הזמן כך אנו לומדים לנצל אותו, והאסון הגדול ביותר, כשנגשים עם מושגים מצומצמים לזמן, שאז ערך ההצלחה שלנו נמדד אצלנו בטעות לפי המושגים נמוכים, ואז אנחנו ממהרים להחמיא לעצמינו על כל "הצלחה" מועטת בגלל חסרון שאיפות, ואחרי הימים נוראים צריכים להגדיל שאיפות.

ב. ויתכן שזה גופא היה התיקון של העולם בתקופת המבול. דהנה מבואר בספה"ק במה שמצינו הפלגה רבה בחומר עוון גזל בתפילת נעילה, שמתפללים "למען נחדל מעושק ידינו", ואחד מהביאורים הוא, שכל התעצלות של יהודי בעבודת ה' זה בעצם גזל מהקב"ה, כי הקב"ה נתן לנו חיים יקרים בשביל להספיק לעשות עם זה דברים גדולים, ומי שנוטל את החיים להבלי העוה"ז, ומשקיע את זמנו בצבירת רכוש והון לשכלל לעצמו את הגשמויות הוא גזול מהקב"ה את מתנת החיים העצומה שבידו.

ומעתה, זהו גם הביאור במה שאמרו חז"ל לא נחתם דינם של דור המבול אלא על הגזל, והיינו שלא התבוננו כראוי במתנת החיים וזה העוון החמור ביותר שגזלו מה' את המתנה הגדולה ביותר, זולת נח שלמד תורה (כדאי ברש"י), והתיקון של העולם היה ע"י שהקב"ה כינס את נח ואת כל הבהמות והחיות והעופות שבעולם לתיבה אחת, והיו ידי נח ובניו מלאות עבודה מבוקר ועד לילה להאכיל ולדאוג לכל צרכי העולם, ופתאם ראו כמה מצוות וזכויות אדם יכול לרכוש לעצמו ביום אחד. (כמבואר במדרש שאברהם אבינו התעורר להחזיק במידת החסד כשפגש את שם בן נח וסיפר לו כמה עסקו בחסד, ובזכות זה ניצל).

ג. וצריך לדחוס את היום בהספקים, כי הרבה פעמים כל תיכנון ההספקים שלנו הוא לפי הכוחות הישנים, ואין אנו לוקחים בחשבון שכוחותינו הולכים ומתעצמים, ואז אנו מספיקים במהירות את ההספק ונשאר לנו זמן פנוי, והעיצה היעוצה היא להרבות במחייבים, ולקבוע כל מיני לימודים לזמנים הפנויים של היום, ועי"ז פתאום מגלים כמה שאפשר וניתן להספיק ביום אחד רכוש רב ועצום.

ואנו צעקנו בתפילות עשי"ת "למעןך אלקים חיים" כי כל תכלית החיים שניתנים לאדם הוא בשביל להרבות כבוד שמים בכל רגע מחייו, וזכות החיים של יהודי הוא עד כמה שמקדיש את חייו לעבודת ה', והנה עתה הגיע זמן היישום בפועל של כל התפילות הללו, ומי שחי בקצב איטי, ומעשיו בעצלתיים, נוצר אצלו בלאי, שכל דבר שעושה, הזמנים שלפניו ואחרי נאבדים לו ונפסדים לנצח, והעבודה הכבירה שמוטלת על כל יהודי, ליטול רגע חולף ולהפוך אותו לרגע של נצחיות, וכשחולם וקורא סיפורים משחית זמנו, אבל ע"י תורה ותפילה, מצוות וחסד, הופך את הזמן הזה, לזמן נצחי בעולם הבא, שאינו אבד לעולם.

למי הותרה אכילת בשר

א. בספר "הכתב והקבלה" עמד בבי' הפס' "ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ ועל כל עוף השמים בכל אשר תרמוש האדמה ובכל דגי הים בידכם נתנו" שלכאן פס' זה נראה כמיותר, כיון שביאר בפס' אח"ז שכל בע"ח יהיה לאדם לאכלה, ולמה הוצרך להקדים פס' זה, ונראה מזה שבא הפס' ללמד אותנו יסוד גדול באכילת בע"ח.

כי באמת קשה למה זה הושלט האדם להשחית שאר ב"ח לאכול אותם, דבהשקפה ראשונה האדם יותר גרוע מכל שאר בע"ח בכמה דברים שיצירתו מטפה סרוחה, ובמותו צריך להקבר בארץ שנבלתו מעלה צחנה ובואש, ואם יוטל ע"פ השדה יפסד האויר משא"כ האילן כשייבש והבע"ח כשימותו אינם מעלים כ"כ ריח רע ולכן נבלתם מוטל ע"פ האדמה, וכן בתולדה וגידול, האדם פחות יותר מן הבע"ח, כי בע"ח כשנולדים נגמר צביונם, וכפי שיהיו בבואם בשנים הם מיד בצאתם לאויר העולם, כדרשת חז"ל עהפ"ס "שור או כשב או עז כי יולד" שיכף בהיוולדו קרוי שור, והאדם בהבראו במה הוא נחשב, אין בו מנהג אנושי וצריך שתגדלו מיןקת ומנהגי התינוקות מאוסים, ואפי' צואת האדם יותר נבזה ונמאסה ומעלת צחנה מגלל בהמה, א"כ צ"ב למה זה הושלט הפחות על המעולה ממנו, ולמה נתנה הממשלה לאדם להשחית שאר בע"ח שלכאורה הינם מעולים בבחינת גשמיותם על האדם.

אלא זה בא הכתוב ללמדנו שאין הדבר כן באמת, דאין הפחות בולע ומשחית את המעולה ממנו, רק נהפוך הוא, יש יתרון מעלה לבע"ח אם יאכלנו האדם, כי הנה רואים אנו בעינינו שרצונו ית' היה בתחלת הבריאה שכל העדר והפסד שבכל הנבראים יהיה יתרונו ותיקונו, כמו שמצינו בכל ד' יסודות שפושטות צורתן העצמית ולובשות צורה עליונה יותר, הדומם פושט צורתו ולובש צורת הצומח, ובהפסד הצומח בהיותו נאכל מבע"ח הוא פושט צורתו הצומחת ונתהוה לחלק מהחי, ובהפסד החי כאשר נאכל מן האדם הוא פושט צורתו ולובש צורת הדם והבשר שבאדם וכו', למדנו מזה שתמיד יתבטל יסוד ממציאותו הפחות במדרגה ויתעלה אל מדרגה יותר עליונה וחשובה משהיה במציאותו הקדום. והביאור הוא דטוב לצומח להפסד בכדי להיות מזון אל החי הנעלה ממנו במדרגת הבריאה, ולחי להפסד ולהשחט בכדי לעלות להיות חלק באדם שהוא מבחר הבריאה, שבזה כל אחד מהיסודות עולה ממדרגה שפלה שבו למדרגה יותר עליונה בבריאה.

ב. וכאן מסיים הכתב והקבלה ביסוד נפלא: אמנם אימתי ישיג הנאכל שלמות יותר נכבד ממה שהיה בו מקודם, זה רק אם נאכל ע"י אדם, שמצד נפשו הוא בחיר הבריאה, כי על ידו נעשה מוכן ומוכשר לשרת בקדש, אך לאנשים המשתקעים במאכל ומשתה וכל עסקיהם הזוללות והסביאה והם בוזי תורה ועבודה, לפחותים אלו האכילה הוא כליון והשחתה לנאכל, כי לא תשיג התכלית המכוון עליו בבריאה שבהפסדו יתעלה למדרגה יותר עליונה, ואנשים כאלה אם תואר וצורת אדם עליהם, הם בהמה המה להם, נמשל כבהמות נדמה, והחי הנאכל מהם איננו משתנה בהם מגרועותא למוטבה כי אם לגרוע ממנו, כי מעלת האדם וחשיבותו מכל הברואים אינם רק מצד נשמתו ההולכת בצדק ובכשרון מעשים להתהלך לפני השם בחקיו ובתורותיו, ואלה האנשים המשליכים מעלת נפשם מנגד והולכים בשרירות לבבם הרע ומתענגים רק בתענוגות גופם, הוא בעצמו יותר גרוע מן הבהמה, כי החי הולך אל המות, וחיי אנשים כאלה אינו חיים רק מיתתם, ונפשם בקרבם ימיתו בעודם חיים וזבחייהם זבחי מתים, הנה החי הנאכל מכמו אלה נשתנה מגוף שהיה בו מקודם, והולך אל גוף אחר היותר גרוע ממנו בבריאה...

ועל פחותים כאלה אמרו (פסחים מט) "כל שאינו עוסק בתורה אסור לאכול בשר בהמה ועוף", כי כל שאין לו חלק בתורה ומבלה זמנו בחיי הבל ללכת אחרי שרירות לבבו ואינו חי חיי נפש רק חיי הגוף, גופו למטה ממדרגת החי, ומה שאוכל היו קלקול להנאכל, וכל התיקון רק אם הנאכל נעשה חלק באדם שהוא מבחר הבריאה שמיחד כל כוחותיו הגשמיים לתכלית האמתית המיועד לאדם, להשגת הי"ת כפי יכולת האדם לדעת אותו, וכל תנועותיו והנחותיו ודיבוריו אינם רק למען השיג תכלית זה הנכבד.

ולכן אחרי שאמר ומוראכם וחתכם יהיה על כל חית הארץ, בא הכתוב להודיע טעם דבר זה, למה זה יהיו כל בע"ח תחת ממשלת האדם, ע"ז אמר, בעבור וכו' נתנו בידכם, כלומר לתכלית זה נתנו תחת ממשלת ידכם, למען שלמות הרמשים שתרמוש האדמה ולמען שלמות דגי הים, הם עצמם ישיגו שלמותם תחת ידכם, להשתלם ולעלות למדרגה יותר נעלה, להחיות את האדם מבחר הבריאה, לעשותו מוכן ומוכשר לשרת בם בקדש, עכ"ד.

ג. וכמה יש להזהר בזה בעת שאוכלים בשר, להקפיד יותר שיהיה בכוונה הזאת, בסעודת מצווה וביו"ט ולא לשם מילוי כרסו בעלמא, דאכילה כזו כמעט ולא הותרה.

ודבש היום הזה הוי"ה

א. בבואינו עתה לעבודת ה' בימי החורף, עלינו לדעת שהכוח שקיבלנו בימים הנוראים ובימי השמחה הוא רב ועצום, כי אין לך אדם מישראל יהיה מי שיהיה, שלא אסף מלא חפניים טובה וברכה, ומילא את אוצרו הרוחני בכוחות נפלאים ביראה ובשמחה מעבודת הימים הללו, אשר בכוחם לסייע לו ביותר לעבודת ה' ולעלותו מעלה מעלה יותר מכפי מידתו, ויותר מכפי שהיה בכוחו עד כה.

והגרש"ד פינקוס זצ"ל היה אומר, שאע"פ שנראה לנו שלא השתננו, זאת טעות גדולה, כי בוודאי קיבלנו לב חדש וטהור לעבודת ה', והלב הזה מלא ושלם ביראה ואהבה לעבודת ה' בדרגות הכי גבוהות, דא עקא שישנו כוח של הרגל, שגורם לכך שהפעולות הפשוטות שאנו עושים נשארות כאשר היינו רגילים קודם הימים נוראים.

משל לרכב שהמנוע שלו נשחק, והיה רגיל הנהג לנוע בקצב איטי מאד בצידי הכביש, יום אחד הלך למוסך והחליף למנוע חדש, ואז שוב פעם יצא אל הכביש ומתוך הרגל המשיך לנסוע לאט בצידי הכביש, ובאמת אי"ז רק מצד כוח ההרגל, שמכביד עלינו ומחזיר אותנו למנהגינו ואורחותינו הישנים, אך מצד כוח הביצוע שלנו, ומבחינת הכוחות שטמונים בנו, יש בכוחנו לגמוע מרחקים רבים במהירות עצומה, כי קיבלנו עתה מערכת הפעלה חדשה.

ואדרבה ניתן כעת לנצח את כוח ההרגל המקולקל, ע"י כוח ההרגל גופא, כי הרי בכל הימים נוראים ובימי חג הסוכות, היינו שקועים הרבה זמן בעבודת ה', וכבר שגור ורגיל על הפה המנגינות המרגשות של תפילות הימים נוראים, והשירים השמחים של שמחת בית השואבה וההקפות, וכפי שדרשו על שם החודש מרחשוון שהוא מלשון "מרחשוון שפוותיה" שהשפתיים מרחשות כל הזמן את התפילות והנעימות של כל אותם ימים נוראים ואדירים שחווינו, וא"כ נמצא דאדרבה עם כוח ההרגל הטוב נוכל לנצח את ההרגלים הלא טובים שהיו עד כה.

ב. והצירוף שם הוי"ה של חודש מרחשוון יוצא מהפס': "ודבש היום הזה הוי"ה" שהוא בעצם הרכבה של שתי פסוקים בכי תבא בפרשת וידוי מעשרות (דברים פכ"ו) שנאמר: "השקיפה ממעון קדשך מן השמים וברך את עמך ישראל ואת האדמה אשר נתתה לנו כאשר נשבעת לאבותינו ארץ זבת חלב ודבש, היום הזה ה' אלקיך מצווק לעשות את כל החוקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך" ויש כאן בצירוף

הזה רעיון עמוק, שמצד אחד הקב"ה נותן שפע גדול בכל שבעת המינים שנשתבחה בהם ארץ ישראל, עד המין השביעי שהוא דבש שכולל את כולם, ומאידך הקב"ה מצווה אותנו בחוקים ומשפטים ובכל מצוות התורה ועלינו לקיים אותם בכל לבבינו ובכל נפשינו, אבל בחודש מרחשוון מתחדש שב' העניינים הללו מצטרפים זה לזה, שה"דבש" שלנו זה לא דובשה של ארץ ישראל הגשמי, אלא ודבש היום הזה ה', שאנחנו רואים את עבודת ה' גופא כאילו הוא דבש גשמי, שמתמתקים ומתענגים על כל המצוות באהבה ובדביקה וחשוקה, ולא כפורע חובו.

ונרמזו כאן, שבכל חודש תשרי נוהגים לטבול תפוח בדבש וגם אח"כ רבים נוהגים להמשיך לטבול את הפת של המוציא בדבש, ועתה כשבא חודש מרחשוון מגיעים לדרגה שהדבש שלנו זה הקב"ה בעצמו, ואנו מתחילים להגות בתורה הקדו' עליה נאמר "ומתוקים מדבש ונופת צופים", וזה ביי צירוף שם הוי"ה מיוחד זה שצירף ב' פס'.

ובאמת הא בהא תליא, שעל ידי שמגיעים לדרגה של התמתקות מהתורה, שחש ומרגיש את גודל הגישמאק העצום שיש בתוך הסברות שבעומק הסוגיות, אז ממילא אינו פוסק מלימודו בשביל כל שטות והבל, ואז נעשה הפה בגדר של "מרחשוון שפוותיה" שאינו פוסק מלשנן את דברי התורה הקדושה, ושמח ונהנה בכל רגע שלומד.

ואדרבה, זה גופא התיקון של עבודת ד' מינים דסוכות, שאחרי שנטלנו אותם בכל ימי הסוכות, בחרנו בהושענא רבא רק את הערבה שאין לה טעם וריח, ועימה הרחבנו בדיבורים ובקשות לפני ה', עד שעתה ע"י עבודת הימים נוראים אפי' אלו שהם בחי' ערבות, כבר נתקן להם טעמן וריחן בעבודת ה', וכבר חשים איך ש"דבש היום הזה ה'".

ג. והצירוף הזה של "ודבש היום הזה הוי"ה" עולה בגימ' תי"ו, ובא לרמז שאפשר להשיג בכוח הזה בתורה מאל"ף עד תי"ו, דהרי שמחת התורה היה בבחינת נגילה ונשמחה ב"ך, ואי' במדרש דהיינו בכ"ב אותיות התורה, וזהו הכוח של חודש מרחשוון, לבא כעת עם הכוח העצום שקיבלנו ב"נגילה ונשמחה בך" הזה, וללמוד את כל התורה כולה מאל"ף ועד תי"ו, שהרי ידוע שיש בכל סוגיא בחינה של מאל"ף עד תי"ו, וכמו שבכל מצוה יש בחינה של "וכל תרי"ג מצוות התלויות בה" כך בכל סוגיא יש בחינה של "וכל הש"ס שתלוי בסוגיא זו" ואם מתמתק בלימוד זוכה להגיע לחדויות נפלאות ועמקים הנוראים בסוגיה, אך אם לומד כפורע חובו בלי טעם וריח מפסיד כל עומקים אלו, וה' יזכנו לטעום כל השנה את הטעם אמיתי של הלימוד.

הלימוד מהעורב ומהיונה

א. הטעם שבחר נח לשלוח את העורב, כבר מבואר בחז"ל (ילקוט רמז נח) שהעורב עצמו שאל זאת מנח: מכל בהמה ועוף שיש כאן אי אתה משלח אלא לי? אמר לו: מה צורך לעולם בך לא לאכילה ולא לקרבן? אמר לו הקב"ה: קבלהו, שעתיד העולם ליצטרך לו, א"ל אימתי, א"ל עד יבשת המים, עתיד צדיק אחד לעמוד וליביש את העולם הה"ד והעורבים מביאים לו לחם. עוד יש בחז"ל שהנח העניש את העורב על שחטא בתיבה ולכן שילחו.

והחיד"א בחומת אנך כתב: דע כי שר עשו נקרא עורב ושר ישמעאל נקרא רהב והוא זרזיר כי רהב גימט' זר וזהו מ"ש רז"ל וילך עשו אל ישמעאל הלך זרזיר אצל עורב כי עשו וישמעאל הם זרזיר ועורב, ונח שלח את העורב רמז שעשו יטול המלכות, ואח"כ ישראל שהם יונה. ספר כ"י.

ב. אבל פי' חדש ונפלא מצאתי בספר "מושב זקנים" לבעלי התוס', וז"ל: "וא"ת מה ראה נח לשלוח את העורב יותר משאר עופות, וי"ל שכך אמר נח בלבו שמא עדיין מים על פני כל הארץ, ואין שום מזון לשום בריה, אשלח את העורב שהקב"ה מזמין לו מזונותיו כל שעה, שנאמר "לבני עורב אשר יקראו" ולמה מרחם עליו יותר משאר עופות, לפי שכתוב בהקב"ה "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב", ואח"כ שלח את היונה אמר בלבו אשלח את היונה ויזכור את זכות כנסת ישראל שנמשלה ליונה שנאמר יונתי בחגווי הסלע", עכ"ל. וצריך להבין וכי בגלל שכתוב בשה"ש "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב" לכן זוהי סיבה שהקב"ה ירחם על העורב יותר מכל העופות?

ואשר נראה שכתוב כאן יסוד נפלא, דהנה מבואר בעירובין (כא,א-ב): "קווצותיו תלתלים" אמר רב חסדא אמר מר עוקבא מלמד שיש לדרוש על כל קוץ וקוץ תילי תילים של הלכות. "שחורות כעורב" במי אתה מוצאן, במי שמשכים ומעריב עליהן לבית המדרש (דריש עורב מלשון ערב), רבה אמר, במי שמשחיר פניו עליהן כעורב, רבא אמר, במי שמששים עצמו אכזרי על בניו ועל בני ביתו כעורב. עכ"ל הגמ'. ומבואר בגמ' שהמשל לעורב נדרש בג' פנים, או מצד "שמו" שעורב מלשון מעריב, או מצד "צבעו" השחור, או מצד "טבעו" שהוא אכזרי על בניו.

וכבר אמרו בעלי המוסר, שלבא לכזו שקיעות בלימוד עד שמתאכזר על בניו ובני ביתו כעורב ואינו דואג להם למזון ולמחיה, יכול רק למי שבראש ובראשונה תובע מעצמו ומשחיר פניו כעורב, וכן משכים ומעריב עליהם

לביהמ"ד, דאז רשאי להשלים את החלק הג' בדרשה הזו, ורק אחרי ש"שמו" ו"צבעו" כעורב, יכול לרכוש לעצמו גם את "טבע" העורב, ובלא השם והצבע הינו עורב זיפן. (ובדרך דרוש י"ל שזה מופיע בעירובין, כי "עורב" גם מלשון עירוב).

ומעתה זהו העומק של בעלי התוס', שהטעם שהקב"ה הבטיח את מזונותיו של העורב בטבע, בגלל שהוא נמשל בפס' "קווצותיו תלתלים שחורות כעורב" דהכונה לדרש של הגמ' בעירובין הנ"ל, שזה רמז לתלמידי חכמים שכ"כ עוסקים בתורה, עד שאין בראשם שום דבר חוץ מלימוד ואפי' ענייני ביתם מופקרים, ולכן נראים כמו עורב אכזרי. אמנם אין כוונת הגמ' שבני ביתו של הת"ח נותרים רעבים ללחם, אלא אדרבה כאן כתוב גם את הפתרון, שכמו שה' דואג לבני עורב אשר יקראו שלעולם אין חסר להם דבר, כך בני הת"ח ומשפחתו מקבלים מצינור עליון כל צרכם.

ונפלא לפ"ו שחידשו בעלי התוס', שכדי להראות את שכר הת"ח שהקב"ה דואג לבני משפחתם, לכן קבע זאת הקב"ה בטבע, שיהיה העורב אכזרי לבניו, ואז יראו מולם איך שלמרות אכזריות העורב מתפרנסים בניו מצינור שמיימי, ומעתה יתחזקו עמלי התורה להמשיך בתורה חרף מצבם הכלכלי הקשה, וישאו ק"ו מבני עורב שכשמו שהקב"ה דואג לכלכלם, כך בוודאי ידאג לבני משפחתם.

ג. והנה שלשה דפים קודם לכן מבואר בעירובין הרמז שבשליחת היונה שהביאה עלה זית טרף בפיה, שאמרה יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורים בידי הקב"ה ואל יהיו מתוקים כדבש ומסורים בידי בשר ודם, וכתב רבינו בחיי בכד הקמח: "עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו בעתם לא נאמר אלא בעתו מלמד שכל אחד ואחד נותן לו הקב"ה פרנסתו בעתו. וע"ז אמר דוד בכאן השלך אל ה' יהבך והוא יכלכלך. וטעם יכלכלך בנחת ולא בצער בכבוד ולא בביזוי כיון שמשלך יהבו על הקב"ה וכו', ואע"פ שפרנסתו שהוא מתפרנס בה היא בדוחק ובצמצום, הלא טוב לו זה מיזו של הקב"ה ממה שהיה מתפרנס בה ממתנות בשר ודם בריוח והעדפה, וק"ו מיונה שכן דרשו רז"ל (בראשית ה) והנה עלה זית טרף בפיה אמרה יונה לפני הקב"ה מוטב יהיו מזונותי מרורין כזית... עכ"ד.

ויתכן שתיכף ביציאה לעולם החדש רצה נח להעמיד את גודל מצוות האמונה בה', ובשליחה הראשונה דעורב לימדנו שצריכים הת"ח להתחזק שבוודאי הקב"ה יפרנס משפחתם, ובשליחה השניה של היונה לימדנו שצריכים ישראל להתחזק ולהאמין שכל פרנסתם רק מיד הקב"ה.

נושא הגיליון

'חול על אבנים משתלבות'

מדרכה חדשה לפניך!

ריצוף רחוב: כאשר מרצפים מדרכה חדשה (רחוב, חצר פרטית, גינה ציבורית, פארקים, וכדומה), עם אבנים משתלבות, (מוכרים גם בשם 'אבני אקרשטיין') אופן הבניה מורכב מכמה שלבים: מפזרים חול על שטח הקרקע המיועד למדרכה, מיישרים את החול עם מקל לגובה אחיד, מעבירים מכבש לדחיסת החול, מרצפים את כל השטח על ידי סידור אבני מדרכה משתלבות אחת ליד השניה ללא הדבקה או חיבור במלט וכדומה, מפזרים שכבת חול ועוברים עם מטאטא ליישרו ולפזרו על פני האבנים, מעבירים מכבש (מכונת הרעדה) על האבנים להשוות לגובה חלק ואחיד, החול נשאר על המדרכה במשך כמה ימים בכדי שיחדור בין האבנים ויחזק את המדרכה, ולאחר מכן מנקים את שיירי החול מעל גבי המדרכה. (ראה בדבר העורך את בירור המציאות בשטח).

קעת השאלה, שהתחבטו בה **גדולי ופוסקי הדור שליט"א**, האם מותר לעוברים ושבים לצעוד בשבת, על גבי החול שמונח על הריצוף החדש באבני דרך משתלבות? האם המטרה היא לבניית המדרכה וחיזוק האבנים במקומם, כאשר החול יכנס וידחף פנימה בין החריצים, יקבע את האבנים המשתלבות אחד לשני שלא יוכלו לזוז, וכן שלא תהיה אפשרות לילדים וכדומה 'לשלוף' אבנים מהריצוף. או דלמא התועלת הוא רק לשלימות ויפוי האבנים, ואין בו תועלת לחיזוק בנין האבנים? כמו כן, האם ההליכה הוא בגדר 'מעשה האדם', או דלמא הוא בגדר 'מתעסק'? והאם יש הבדל בין איזור מגוריו למקום אחר?

1. בונה ומכה בפטיש

מלאכת שבת: גדר מלאכת 'בונה' מבואר **בגמ'** (שבת דף עג:), היתה לו גבשושית ונטלה או גומא וטממה, בבית חייב משום בונה, בשדה חייב משום חורש. גדר מלאכת 'מכה בפטיש' מבואר **בגמ'** (שבת דף עה:), כל מידי דאית ביה גמר מלאכה, חייב משום מכה בפטיש. ומבואר **בגמ'** (שבת דף קב:) המצדד את האבן חייב. ונפסק **ברמב"ם** (הלכות שבת פרק י הלכה יח) המצדד את האבן ביסוד הבנין ותקנה בידו והושיבה במקום הראוי לה, חייב משום מכה בפטיש.

ומפורש **בשו"ע** (סימן שב סעיף ב), הלוקט יבולות שעל גבי בגדים, כגון אלו היבולות שבכלי הצמר הנשארים בהם מן האריגה, חייב משום מכה בפטיש. והסתפק **הפמ"ג** האם החיוב רק במלקט את כל היבולות, או אפילו ביבלת אחת אף שנשאר שם עוד, והוכיח

דבר העורך
'בירור המציאות'

בגיליון זה אנו עוסקים בנושא מרתק, האם מותר לצעוד בשבת על מדרכה חדשה, אמנם כמו בהרבה שאלות בהלכה נעוצות בבירור המציאות, וכך מתעורר צדדים חדשים שלא חשבו עליהם מראש. לתועלת הלומדים, נצטט בשורות הבאות בירור דברי אנשי המקצוע מבחינה פרקטית, ובתוך הגיליון נדון בהיבט ההילכתי!

אין תועלת בהליכה: בשיחות עם מספר קבלני עבודה הם קובעים, אין שום תועלת בצעידת עוברים ושבים, כל עבודות בניית המדרכה מבוצעות על ידי הפועלים, ואין צורך כלל בסיוע של העוברים ושבים. כי הרי מיישרים ודוחפים את החול עם מטאטא, בהמשך בדרך כלל מעבירים מכונת 'מכבש' שמרעידה את האבנים ומחדיר את החול לסדקים, בשלב זה כבר קיים התוצאה מושלמת, והליכת העוברים ושבים לא מוסיפה כלום, גם אם האנשים ידחו את החול יוסיפו רק למראה יפה יותר, ולא לחוזק האבנים, הסיבה שלא מנקים לגמרי את החול מיד, הוא כדי שהחול יתייבש, ולא בגלל האופציה שאנשים יעברו על המרצפות, בפרויקט דירות יוקרה מנקים את החול מיד ולא ממתנינים להליכת התושבים הנכבדים.

לפי דבריהם, אין חשש איסור בשבת (יתכן, שעצם העובדה שחלק מהקבלנים לא צריכים את הליכת העוברים ושבים, גורם שההליכה כבר אינה נחשבת בגדר 'מתכוין' ו'פסיק רישא').

יש תועלת בהליכה: מאידך, בשיחות עם מספר קבלני עבודה אחרים, הם קובעים, כ-70% מהתועלת מופק על ידי פיזור החול במטאטא ומעבר המכבש, וכ-30% מהתועלת נוצר על ידי הליכת עוברים ושבים על גבי האבנים, כעבור כעשרה ימים האבנים מגיעים לתוצאה המקסימלית, ורק אז מנקים את החול. ניתן להבחין בעיניים, את ההבדל והתועלת שנוצרת מהליכת העוברים ושבים, ובמקומות שאין הרבה עוברים ושבים, עוברים פעמיים עם מכבש ידני, פעם ראשונה בגמר סידור האבנים, להשוות את האבנים לגובה אחיד, פעם שניה לאחר פיזור החול, לכבוש את החול ולהדקו שיכנס בין האבנים.

לפי דבריהם, קיים חשש איסור בשבת, כי ההליכה מהווה תחליף לעבודת הפועלים, בפרט כאשר מפזרים את החול סמוך לשבת שוודאי ההליכה בשבת תביא תועלת הניכרת מיד לעין, ומורגשת היטב בתוצאה הסופית, ואם יתברר שיש איסור ללכת על החול, אפשר למצוא פתרון לפזר את החול רק בתחילת שבוע, כך שההליכה בשבת תהיה חסרת תועלת כמעט, כי עיקר התועלת ב-3 עד 5 ימים הראשונים.

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

ההליכה בגדר מתעסק ויש לצרף השיטות שמתעסק אינו עבירה כלל.

וכן פורסם מכתב (יום א פרשת מסעי תשע"ט) מאת הג"ר יצחק מרדכי הכהן רובין שליט"א עם ציטוט בשם הג"ר שלום יוסף גלבר שליט"א "את הדרך אשר ילכון בה" שנראה פשוט להתיר ללכת על גבי חול המונח על האבנים ברחוב, מהטעמים שביאר באריכות, ההליכה נחשב כאינו מתכוין לגבי מלאכת הבניה, מלאכה שהתוצאה אינה ניכרת מיד ונעשית במשך זמן, כל פסיעה לחוד לא מוגדרת כמלאכה כיון שלא ניכר בה שום תועלת, ורק לאדם שמתכוין לדחוף חול בהליכתו אסור, אבל כשאינו מתכוין, למרות שיודע מה סיבת הנחת החול מותר, למרות שניחא ליה שהאבנים יהיו מתקונות. וחולק על טעמי האיסור שכתב הגר"ש זעפרני שליט"א, ומוסיף שלפי סברת האוסרים, אם רואה אדם שהולך ואינו יודע צריך להפרישו, כמפורש בשו"ת הגרע"א (סימן ח), ויסודו בדברי התוס'.

3. ראייה נפלאה להתיר

מותר כמו ב'דוושא': רוב הפוסקים המתירים, הוכיחו להתיר מהגמ' (בבא בתרא דף כב:). מי שהיה כותלו סמוך לכותל חבירו ברחוק ארבע אמות ונפל, לא יסמוך לו כותל אחר אלא אם כן הרחיק ממנו ד' אמות, דדושה דהכא מעלי להתם. ופירש רש"י מה שדשין ברגל בין שני הכתלים תמיד מועיל לשני הכתלים להקשות קרקעית יסודות הכתלים ולא ימוטו. ומפשטות הסוגיא שלא הוזכר בגמ' שילך רק ביום חול, משמע שמתיר ללכת בשבת לחזק את הכותל, ואין בו משום בונה ומכה בפטיש. והוא הדין שמתיר ללכת בשבת על האבנים המשתלבות, אף שהחול נדחק בין החריצים ומחזקם שלא יתפרקו.

מהלכים שונים נאמרו בהבנת טעם ההיתר, לדעת הג"ר שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל (שולחן שלמה סימן שב הערה יא), כיון שהאדם הולך כדרכו, וחזוק הכותל נעשה רק ממילא, אין ההליכה ליד הכותל נחשבת לבונה או למכה בפטיש. ומטעם זה מותר גם ללכת כדרכו על כביש חדש או שחידשוהו, למרות שההליכה על גבי הזפת הטרי מחזקת אותו. ובמקום אחר (בהסכמה לספר 'פאר תחת אפר' בענין סכנת העישון, הובא בהליכות שלמה פסח פרק ט הערה 101) פירש, שאין חוששין להצטברות של 'בונה' שנעשה על ידי פעולות רבות, ועוד דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה.

ולדעת הג"ר זלמן נחמיה גולדברג זצ"ל (קובץ זכרון עטרת שלמה חלק ח עמודים סז-עג), שאיסור בונה במוסיף ומחדש בנין של איה קיים מקודם, אבל הדושה אף שכובש את הקרקע אינו מוסיף בבנין, אלא גורם שלא יפול ברבות הימים. ועוד שאינו מתכוין בהליכתו לחזק יסודות הכותל, ואינו פסיק רישא שמא כבר התחזקו כל צרכן ואין צריך יותר. וציין למה שכתב הט"ז, הביאו הביאור הלכה (סימן שטז סעיף ג ד"ה ולכן), שמותר לכסות תיבה שאולי יש בה זבובים, כיון שהוא 'ספק פסיק רישא', מותר באינו מתכוין, וגם בדריכה על המדרכה החדשה, יש ספק שמא כבר התחזקו כל צרכן, והרי זה ספק פסיק רישא ומותר באינו מתכוין.

ועוד שכל פסיעה ופסיעה לחוד אינה מחזקת את יסודות הכותל, אלא ריבוי הפסיעות ביחד, וכמו שידוע בשם רבי ישראל מסלנט על הפסוק (איוב פרק יד פסוק יט) אֲבָנִים שִׁחֲקוּ מֵיָם, שבהכרח כל טיפה משפיעה על האבן עד שהרבה טיפות ביחד עושים חור, ובכל זאת נראה פשוט שהשופך טיפה של מים בשבת על אבן, אינו נדון כבונה שעושה נקב באבן. ואף שאחת מהפסיעות תדחוף את גרגרי האדמה ותחזק את יסודות הכותל, ובונה כל שהוא חייב, מכל מקום מותר שכן האדם אינו יודע איזה פסיעה תחזק את הבנין, וכל פסיעה לחוד אינו פסיק רישא, ואינו מתכוין.

ולדעת הג"ר נתן קופשיץ שליט"א (מעשה השבת חלק ב עמוד שנז) גדר ההיתר ב'דוושא', שחזוק מועט אינו בכלל בנין כלל ומותר. ועל פי זה התיר שם גם ללכת על המדרכה החדשה.

בקובץ ישכן אור (עמוד מט) תמה מדוע מותר בדוושא, הרי כיון שאין שיעור למלאכת בונה, כל מעשה ותוספת חיזוק יש להחשיבו כבונה, ותירץ שיש 'מצב קיים' שאנשים הולכים ליד הכותל, ובעל הכותל 'משתמש' עם המצב הזה כדי לחזק את הכותל, ואינו מעשה הידוק של העפר. ודימהו למה שכתב הג"ר שמואל הלוי ואזנר זצ"ל

הביאור הלכה (ד"ה הלוקט יבלת), שחיוב מכה בפטיש הוא אפילו בעושה רק מקצת מגמר מלאכה, כיון שהוא מהפעולות הנעשים בגמר הכלי. ובשמירת שבת כהלכתה (פרק כג הערה קנד) הביא בשם הגר"ש ז' אויערבאך זצ"ל שאסור להשקות יציקת בטון בשבת, גם משום בונה וגם משום מכה בפטיש. הרי שפעולת תיקון אחת עובר בה משום שני המלאכות כאחת.

דאורייתא או דרבנן: לגבי אדם שמכוין לאשווי גומות ומכבד את הבית כשאינו מרוצף, כתב בביאור הלכה (סימן שלז סעיף ב ד"ה אסור), שנחלקו בזה הראשונים, לדעת התוס' והרמב"ם (הלכות שבת פרק כא הלכה ג) אסור מהתורה משום אשווי גומות וחייב חטאת, ואילו לדעת הרמב"ן (מלחמות השם שבת דף מח. מדפי הרי"ף) הוא רק בנין כלאחר יד, כל זמן שלא נעשה בידיים ממש.

2. מותר בהולך כדרכו

כביש חדש: בתשובת הג"ר שלמה אהרן ורטהיימר זצ"ל (שו"ת שאלת שלמה חלק ב סימן כב), להג"ר שמעון סופר מערלוי זצ"ל, מתיר לצעוד על כביש חדש, העשוי מחלוקי אבנים קטנים מעורבים בעפר ונחלקו במעגלה היטב, למרות שדריסת האנשים כובשת את האדמה ומחזקו יותר עד שיתקשה כאבן, ואין בו לא משום בונה ולא משום מכה בפטיש. בצירוף כמה טעמים להתיר - המלאכה נעשית כלאחר יד, ועל ידי אנשים רבים ודומה לשנים שעשוהו, כל אחד עושה רק חצי שיעור, מלאכה שאין צריכה לגופה שהרי הקרקע אינה שלו.

הוכיח להתיר מהמשנה (ביצה דף כג:), שלדעת רבי יהודה כל הכלים אין גררין, חוץ מן העגלה, מפני שהיא כובשת. הרי שאפילו רבי יהודה שאוסר דבר שאינו מתכוין, מתיר לגרור עגלה הכובשת ודורסת הקרקע ונדוש תחתיה, אף שנעשה מקומה נמוך, כיון שאינו מזיז את העפר ממקומו, כמבואר ברש"י (ד"ה מפני שכובשת). ומכך שלא חילקו בין קרקע חדשה לישנה, מוכח שגם חדשה מותר לכבוש.

עוד הוכיח להתיר, וכעין זה בספר וביום השבת (סימן י הערה לז), מהמשנה (ביצה דף יא). שמותר לתת את העור לפני הדורסן ביום טוב, דהיינו שמותר לשטוח עור לפני ההולכים שידרכו עליו ויכינו אותו לעיבוד, וכל הנדון לאסור היה רק לבעל העור שהוא רוצה בזה, האם מותר לטרוח שלא לצורך המועד, אבל לא הוזכר צד לאסור ללכת על העור ביום טוב משום עיבוד העור. והוכיח ש'לפני הדורסן' הכוונה דורסן ישראל, ולא רק דורסן גוי, ממה שאמרנו בגמ' (ביצה דף י.) 'דחיי למגא עליהו', ופירש רש"י ונמצא שטיחתו לצורך יום טוב, הרי שההיתר גם לישראל.

אין מתכוין מותר: לדעת הג"ר ניסים קרליץ זצ"ל (לקט שאלות המצויית להגר"א דיניר חלק ה עמוד סג) אדם שצועד בשבת על המדרכה בכוונה למלא בחול את הגומות שבין האבנים, חייב מן התורה משום בונה, אבל אדם שצועד לתומו ברחוב מותר, לא מיבעיא אם אינו יודע מהתועלת שבהליכתו ודאי מותר, אלא אפילו אם יודע מהתועלת מותר, כיון שאינו מתכוין ואינו פסיק רישא, ואפילו אם בסוף נכנס החול בין החריצים והתחזקו האבנים, סוף סוף לגבי כל יחיד ויחיד שעובר אינו ברור שהפסיעה הנוכחית תדחוף את החול, ואינו פסיק רישא ומותר כמבואר בשו"ע (סימן שלז סעיף א) דבר שאינו מתכוין מותר בתנאי שאינו פסיק רישא, ולכן מותר לגרור מיטה כסא וספסל בין גדולים בין קטנים, ובלבד שלא יתכוין לעשות חריץ.

לדעת הג"ר חיים קנייבסקי שליט"א, והג"ר מרדכי גרוס שליט"א (וביום השבת סימן י הערה לז, סימן מא סעיף יט), מותר לצעוד עליהם כדרכו, אף שהליכתו גורמת להכנסת החול לחריצים. וטעם ההיתר כיון שאינו עוסק במלאכה, ואינו רוצה את חיזוק האבנים, לכן אין שייכות בין פעולת ההליכה לתוצאה, ואי אפשר לאסור עליו. וגם ברחובות שסביב מקום מגוריו, נחשב לא איכפת ליה ואין שייכות בין מעשיו לתוצאה.

לדעת הג"ר יצחק יוסף שליט"א (במכתבו, הובא גם בתשובת הגר"ש זעפרני), שמותר לצעוד בשבת על המדרכה החדשה, שכל הליכה לחוד היה רק מעט מזעיר בחיזוק הקרקע, והציבור ביחד גורם לחיזוק שיבוא, אינו מתכוין ואינו פסיק רישא ולא ניחא ליה,

רובין שליט"א, והאריך לחלוק על טעמי ההיתר שלהם.

וכן נוקט לאיסור **הג"ר יורם מימון שליט"א** (מתנת משה מלאכת חורש סעיף ה), והוסיף שצריך להזהיר שלא לילך עליהם בשבת, אפילו שאין בזה איסור תורה, שהמלאכה נעשית כלאחר יד ואסור מדרבנן, ואף שכך הדרך במדרכות אלו, מכל מקום אין ההידוק נעשה יפה על ידי דריכה זו, ונחשב מלאכה בשינוי.

האיסור רק לתושבים: לדעת **הג"ר עזריאל איערבך שליט"א** (וביום השבת סימן י הערה לח) ברחובות שסביב מקום מגוריו אסור, כיון שרצונו בחיזוק האבנים לכן יש להיזהר בזה, אך בשאר הרחובות אפשר להקל. ראה במדור 'בית הוראה' הוראות נוספות מהגרש"י **שטיצברג שליט"א**.

5. אין ראייה להתיר

אין דומה ל'דוושא': כאמור, רוב הפוסקים המתירים הוכיחו להתיר מסוגיא ד'דוושא', והאוסרים מפריכים את הראיה מכמה טעמים. והנה **הג"ר אליה רפאל כהן שליט"א** (מעשה השבת חלק ב עמוד שזג), אוסר בתוקף, ומפריך את הראיה להתיר מדוושא לפי ההבנה של הגר"נ קופשיץ שהובא לעיל, כי ההיתר שייך רק ב'דוושא' שהוא חיזוק מועט, כמבואר **בתוס' (ב"ב דף כב: ד"ה אבל)** שרק בעיר ישנה אין תועלת ב'דוושא', אבל בעיר חדשה יש תועלת ב'דוושא'. אבל באבנים משתלבות בלי חול, משאירים את החול מספר מועט של ימים, כארבעה או חמשה ימים, והתוצאה משמעותית מאוד ומתקבלת מיד, כי לפני החול האבנים מתנדנדות וניתנים לשליפה, ואחרי החול מתחזקים היטב, ואי אפשר לשלוף כי אם בשבירת אבן אחת, ותוספת החול חשובה בנין. ועוד יש לאסור משום 'מכה בפטיש', שאין מלאכת הריצוף נגמרת עד נתינת החול בין האבנים, ואינו דומה ל'דוושא' שכבר נגמר מלאכת הבנין לגמרי. **האם נחשב פסיק רישא**: ומוסיף שם בספר מעשה השבת סברה לאסור, על פי מה שכתב **הריב"ש (סימן שצד)**, שאסור לסרוק בשבת את השיער במסרק, אף שאין פסיק רישא בכל שיערה ושערה שיתלש, מכל מקום בכלל מלאכת הסירוק ודאי ישיר נימין המדולדלין הרי זה פסיק רישא. כך גם בכלל ההליכה מסתבר שיכנס עפר לחריצים ונחשב 'פסיק רישא'.

והעיר על דברי עצמו, מדברי **הג"ר שלמה זלמן איערבאך זצ"ל (שש"כ מהדורה החדשה פרק כו הערה סז)**, והגר"נ **קרליץ זצ"ל (לקט שאלות המצויות חלק ה עמוד סג)**, שכן דגים כל פטיעה לחוד, והוסיף שם הגרש"ז א, אך העירו לי משו"ת הריב"ש סימן שצד, וצ"ע. [בלשון הגר"ק מדוקדק, שלא ברור שאדם זה יעשה מלאכה, ורק בצירוף כל האנשים ביחד יעשה מלאכה, ואינו דומה לדברי הריב"ש שהאדם הזה בהכרח יעשה מלאכה].

(שו"ת שבט הלוי חלק ט סימן סח וסימן סט), שמותר לעבור בשבת ברחוב מול חיישן שמפעיל באופן אוטומטי את הפרווקטור סמוך לבית, וטעם ההיתר אף שבגרמא מדליק את האור, כיון שהאדם הולך בדרכו לפי תומו, ואין מוסיף תנועה למען המלאכה, כל זמן שאינו חושב ללכת בכדי להפעיל את האור, אין מצרפים את ההליכה לתוצאה, ואינו בגדר מעשה של מלאכה כלל. ואף אם יחשוב לעשות המלאכה אסור רק מדרבנן, שאינו דרך מלאכה.

4. אסור משום בונה ומכה בפטיש

אסור: לדעת **הג"ר משה ידלר שליט"א** איסור גמור לצעוד בשבת על החול שמניחים לתועלת הריצוף החדש של אבנים משתלבות, ואין הבדל בין איזור מגוריו לרחוב אחר. וכפי שכבר הכריע לאיסור נכד החתם סופר, **הג"ר שמעון סופר זצ"ל בשו"ת התעוררות תשובה (חלק א סימן קעב)**, שחייב על כך משום בונה, שהוא פסיק רישא לכל הדורכים עליהם דניחא להו, ולא נחשב כלאחר יד כי כך הדרך שידרסו עליהם, והוכיח **מהגמ' (ביצה דף י. יא.) והרמב"ם (שבת פרק יא הלכה ו)**, לגבי דריסת עור, שהוא איסור דאורייתא כיון שהוא דרך דריסה.

ומעשה שהיה בבית מדרש גדול בעיר הקודש ירושלים תובב"א, כאשר ריצפו את הכניסה באבנים משתלבות ופיזרו חול בערב שבת קודש כיון שמגיעים ציבור גדול לתפילות יום השבת קודש וידחפו את החול היטב, ועורר על כך **הגר"מ ידלר שליט"א** שחמור פי כמה כיון שבונים על זה, והורה **אחד מרבני הקהילה שליט"א** לגדור את הכניסה שלא יצעדו על האבנים בשבת, ועשו כניסה מיוחדת ללא חול על האבנים.

וכן הורה **הג"ר שלמה זעפרני שליט"א** (מעשה השבת חלק ב עמוד שזג) שיש להקפיד שלא לילך על גבי החול שמונח על המדרכה חדשה בשבת. וכן הופיע מכתב מיוחד מטעמו, בו מבאר באריכות טעם האיסור, והוסיף שכן הורה **הג"ר עזרא דוד שליט"א**, וביזמתו התריע המרא דאתרא דבית וגן **הג"ר עזריאל איערבך שליט"א** להמנע מללכת על גבי החול, ופורסמו מודעות המזהירות על כך בחתימתו, ומסיים הרב זעפרני 'ואף נתבקשתי על ידו שאצרף את חתימתו'. הפתרון המוצע שיהלכו בכביש ולא על החול במדרכה, או שיטאטאו קודם השבת את מקום ההילוך. או שיעמידו פלטות עץ מוגבהות באופן שההולך על גביהן אינו דוחס את החול והעפר.

ומסיק לדינא "את הדרך אשר לא ילכון בה" שאסור לצאת מביתו לבית כנסת, אפילו אם יפסיד תפילות בציבור. ומי שאינו יודע את האיסור, דינו כמתעסק, ולכן עדיף שלא להודיע לאחרים את חומרת האיסור, כדי שיוכל ללכת ולצאת לביתו. והביא את שיטת המתירים וסברותיהם, **הג"ר יצחק יוסף שליט"א**, והגרי"מ

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. **מלאכה**: בונה אין לו שיעור וחייב אפילו בכל שהוא, מכה בפטיש חייב בכל גמר מלאכה. נחלקו הראשונים במכבד את הבית כשאינו מרוצף ומכוין לאשווי גומות, האם איסורו מהתורה או מדרבנן.
- ב. **מדרכה חדשה**: בהליכה במדרכה חדשה ודוחף חול ברגליו לחריצי האבנים, נחלקו הפוסקים האם מותר לכתחילה. או שיש לאסור את ההליכה מטעם בונה, ומכה בפטיש. ויש מחלקים שבאיזור מגוריו אסור ובשאר מקומות מותר.
- ג. **חילוק הדרגות**: אדם שלא יודע בכלל שצועד על מדרכה חדשה עם חול מפוזר, או שיועד שיש חול ולא יודע מה המטרה, ודאי מותר. אדם שיועד שצועד על החול, ורוצה לדחוף את החול בין המרצפות בהליכתו, ודאי אסור. וכל המחלוקת הוא באדם שצועד לתומו.
- ד. **הסברות להתיר**: אינו מתכוין ואינו פסיק רישא, פסיק רישא דלא ניחא ליה, ספק פסיק רישא, דומה להיתר של דושא שלא נחשב בונה ומכה בפטיש, הבנין נעשה ממילא ולא נחשב בכלל מעשיו, דומה להיתר של גרירת עגלה שכובשת את העפר.
- ה. **הסברות לאסור**: הרי זה פסיק רישא דניחא ליה בארעא דיליה, לפי הריב"ש דנים כלל הפעולות כאחד ונחשב פסיק רישא, חשיב מתכוין וניחא ליה כי רוצה את התוצאה, פסיק רישא דלא ניחא ליה אסור מדרבנן. אינו דומה ל'דוושא' מכמה טעמים.
- ו. **מתעסק**: לשיטת האוסרים, אם רואה אדם שאינו יודע מהלך על האבנים, לשיטת הרב זעפרני אין צריך להודיעו, ועדיף לא להודיעו כדי שיכול ללכת לבית כנסת, ולשיטת הרב רובין (שהכריע להיתר) על פי שיטת האוסרים צריך להודיעו לאפרושי מאיסורא.

משיב כהלכה

ההגרלה השבוע על 100 שקל במזומן

שאלה: הממתק החדש 'בומבי' האם מוקצה בשבת מדין 'בסיס'?

צורת ממתק ה'בומבי'; קופסא בצורת ביצה, המכיל גם סוכריות וגם הפתעה, דהיינו שקית זעירה של סוכריות, ובנוסף קופסא בצורת ביצה קטנה, ובו כמין צפצפה קטנה. כעת השאלה, מה דינו בשבת מצד דיני מוקצה, בטלטול לצורך גופו או מקומו, בטלטול מחמה לצל, האם כולו בסיס לצפצפה, מי יותר חשוב הממתק או המשחק, והאם הצפצפה דינו ככלי שמלאכתו לאיסור כדין כלי המיוחד להשמעת קול? אותה שאלה בדיוק, קיים גם ב'פעקאלך' שיש בהם משחק קטן, האם כולו מוקצה?
מקורות: לגבי מוקצה, פרי מגדים (סימן שלח אשל אברהם ס"ק ג), ומה שציין לדברי הלבוש (סימן שח סעיף מט). לגבי בסיס, פרי מגדים (מבצרות זהב פתיחה לסימן שח).

במדור זה מופיע שאלה שבועית בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה מובחרת על השאלה נכנס להגרלה! ההגרלה על דעת רבני המפעל. התשובות הנכונות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב. ניתן גם לענות בעילום שם, בלי להיכנס להגרלה.

נא להעביר את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון לתכנס להגרלה הבאה), בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שילוח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' גיליון 'עומק הפשט'
3. בפקס מספר 1532-6507823
4. במייל 5047867@gmail.com

הזוכה בהגרלת גיליון 282 על סך 100 ₪ האברך החשוב הרב מאיר תופיק שליט"א כולל 'אהבת שלום' נוה יעקב ירושלים

מדור זה הוקדש השבוע לעילוי נשמת מרת דבורה בת שמחה ע"ה ומרת רבקה בת דבורה ע"ה ת.ג.צ.ב.ה.

בית הוראה הילכתא

החילוק בין המקרים

לדעת הג"ר שמואל יוסף שטיצברג שליט"א (במכתב מיוחד למערכת 'הילכתא'), הדין מתחלק בג' אופנים:

א. אדם שאינו יודע שהגניחו חול כדי שיכנס בין המרצפות, או שאינו יודע שההליכה גורמת למילוי החול, מותר לכתחילה ללכת, ואין צורך להפרישו מכך שהרי הוא בגדר 'מתעסק'.

ב. אדם שיודע שהליכתו ממלאת את החול בין המרצפות, אבל אין לו דרך אחרת והולך לפי תומו, כיון שאינו פסיק רישא שכל הליכה לחוד תגרום את התועלת מותר ללכת. ואפילו אם דר בעיר הזאת או ברחוב הזה.

ג. אדם שיודע, ויש לו דרך אחרת ללכת בה, עליו להעדיף לכתחילה את הדרך החלופית, כי צריך לחשוש שלפעמים פסיק רישא שכל הליכה תועיל לחיזוק המרצפות.

ד. לפי דרכו אפשר להוסיף חילוק נוסף, כפי שהובא בתוך הגיליון מדברי הגר"נ קרליץ זצ"ל, אם יודע את התועלת מההליכה, וחפץ לגמור את שלמות המדרכה, למרות שכל הליכה לחוד אינה מוגדרת כ'פסיק רישא', אסור ללכת כיון שיש לו דעת ומתכוין לעשות מלאכה, וכמשמעות הרמב"ם הביאו המש"ב (סימן שלז ס"ק א), שמתכוין אסור אפילו כשאינו 'פסיק רישא'.

עדכוני הלכה

מלאכה ממילא

המציאות המתחדשת, מזמינה ללא הרף שאלות בהלכות שבת, כמו בגיליון הנוכחי, שייסוד השאלה נעוץ בהגדרת המלאכה, בפעולה הנעשית ממילא על ידי הליכת האדם כדרכו, האם מיוחס לאדם.

הרבה מצדדי הסוגיא, כבר הופיעו בהרחבה בגיליונות 'עומק הפשט' בנושאים הבאים; 'מצלמות אבטחה בשבת קודש' (גיליונות 67-68), 'מקרר דיגיטלי בשבת' (גיליון 148), 'מוני מים דיגיטליים' (גיליון 149), 'משאבות בבניינים גבוהים' (גיליון 150), 'צילום אוטומטי בשבת' (גיליון 189), 'חיישנים בפחי אשפה טמונים' (גיליון 203), 'מדידת חום אוטומטית בשבת' (גיליון 269). ניתן להשיג את הגיליונות הנ"ל, וכן את המקורות בנושא הגיליון הנוכחי, בשליחת בקשה למייל של מערכת 'הילכתא'.

נושא הגיליון הבא:

טלטול ממתק 'בומבי' בשבת

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

אפשרות הנצחה לע"נ, לרפו"ש, וכדומה.

ניתן לשלוח רעיונות ותיקונים, הוספות והערות, להגדיל תורה ולהאדירה. אפשר לתרום עבור הוצאת הגיליונות בעמדות הממוחשבות של 'נדרים פלוס' ו'קהילות' ברחבי הארץ, תחת המדור 'קופות נוספות' לפי החיפוש: 'עומק הפשט'.

הילכתא

לדעת לחשוות פהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

5047867@gmail.com לקבלת הגיליון במייל:

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פניני הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 126

פרשת נח

תשפ"א

הרב אברהם זנגר

התפלל מעריב במוצאי שבת ליל ז' חשון לתשלומין של מנחה דשבת ו' חשון ושכח להזכיר טל ומטר

לומר כצד הב', דהא לענין טל ומטר לא הוי רק בגדר הזכרה גרידתא. אולם זה אינו, דרק לאחר שתקנו חז"ל להזכרת טל ומטר מעכבת גדר הדבר הוא דהוי מטבע התפלה ואם שינה ה"ל כלא התפלל, אולם לענין תפלת התשלומין דלפ"ד הפר"ח אין ההזכרות של אותה שעה מעכבות בה אזי בודאי לא הוי בגדר שינוי ממטבע התפלה בתפלה זו לומר דכמאן דלא התפלל דמי, כן ביאר היטב בספר דברי מרדכי להגר"מ ועקנין שליט"א עמ' מ"ו.

והנה לפי צד הא' לא יצא בניד"ד, דממנ"פ הרי לא התפלל תפלת שבת, אך לפי צד הב' י"ל דיצא יד"ח, כי הזכרת טל ומטר אינה מעכבת הואיל ובא להשלים מנחה של ו' חשון שאין בה דין הזכרת טל ומטר.

התפלל תשלומין בליל ר"ה ושכח המלך הקדוש

וכן דן מ"ר הגר"א גנחובסקי זצ"ל במי שנאנס מלהתפלל מנחה בערב ר"ה והתפלל תשלומין בליל ר"ה ושכח המלך הקדוש, האם נימא דלפ"ד הפר"ח יצא יד"ח כי בתפלה שהוא בא להשלים לא היתה הזכרת המלך הקדוש, או דממנ"פ לא יצא כי התפלל תפלת ר"ה, ורק אם התפלל תפלת מנחה של חול יצא בדיעבד. וצידד דלא יצא. [הובא בספר דברי מרדכי שם עמ' מ"ג].

[ובדומה לזה תמה השעה"צ סי' תקפ"ב סק"ג ע"ד הג"ר אבלי פאסוולער שחידש דמי ששכח המלך הקדוש בלי ר"ה יצא יד"ח לפי שדינו כיעלה ויבא בליל ר"ח דאינו מעכב הואיל ואין מקדשין את החודש בלילה, ותמה עליו השעה"צ דהתיינח אם היה מתפלל תפלת חול אבל כיון שהתפלל תפלת ר"ה ממנ"פ לא יצא. והנה טענת השעה"צ תלויה ג"כ בספק דומה שיש לחקור בגדר הא הזכרת יעו"י בר"ח אינה מעכבת לפי שאין מקדשין את החודש בלילה, אם גדר הדבר הוא דבדיעבד אפשר להתנהג בליל ר"ח כחול לענין התפלה וההזכרות וכאילו לא נתקדש החודש, ולפ"ז תמיהת השעה"צ קיימא דהיכא דממנ"פ לא התפלל כחול לא יצא, או גדר הדבר הוא דכיון דאין מקדשין את החודש בלילה הוי חסרון באלימות קדושת ר"ח בלילה ומה"ט חובת ההזכרה בליל ר"ח אינה חמורה כ"כ ולכן אינה מעכבת, ולפ"ז ל"ק קושיית השעה"צ, ואכמ"ל].

התפלל תשלומין בליל שמע"צ והזכיר חג הסוכות

וכן נפ"מ במי שנאנס מלהתפלל מנחה בערב יו"ט שחל בשבת והתפלל תשלומין בליל יו"ט ושכח להזכיר את השבת, או אם התפלל תשלומין בליל שמיני עצרת והזכיר חג הסוכות במקום שמיני עצרת (להדעות דמעכב בדיעבד, עיי' משנ"ב סי' תרס"ח סק"ב), או אם טעה והתפלל של חול וגם הזכיר מוריד הגשם (לפמ"ש"כ המשנ"ב סי' ק"ד סק"ב דיצא יד"ח בדיעבד במעריב של שמיני עצרת), וכן אם התפלל תשלומין בליל א' דפסח וטעה והתפלל של חול וגם לא הזכיר מוריד הגשם ולא מוריד הטל (לפמ"ש"כ המשנ"ב שם סוסק"ג דיצא יד"ח בדיעבד במעריב של א' דפסח), האם באופנים אלו הדין הוא דממנ"פ לא יצא.

הנה בשנה זו מתחילים לבקש בא"י טל ומטר במוצ"ש פ' נח ליל ז' חשון. ויש לעיין איך הדין במי שנאנס ולא התפלל מנחה בשבת והתפלל ערבית ב' פעמים במוצ"ש, האחד לחובה והשני לתשלומי מנחה, ובתפלת התשלומין שכח להזכיר טל ומטר, האם חוזר ומתפלל או לא.

הנה אם אירע כן בשנה אחרת ששכח להתפלל מנחה בו' חשון שחל בחול והתפלל תשלומין בליל ז' חשון ושכח להזכיר בו טל ומטר נחלקו האחרונים אם חוזר ומתפלל, והכרעת המשנ"ב סי' ק"ח סק"ו דאינו חוזר, והוא עפ"ד הפר"ח ס"ט דאף דדין תפלת התשלומין הוא להתפלל כתפלת החובה באותה שעה, מ"מ בדיעבד אם התפלל כמו התפלה שהוא בא להשלים יצא יד"ח, דא"א שיהא חמור התשלומין מאילו התפלל בזמנה, וכגון מי שהתפלל תשלומין בשחרית דר"ח ושכח יעו"י אינו מעכב כיון שהוא בא להשלים מעריב שהזכרת יעו"י אינה מעכבת בה, וכן מי שהתפלל תשלומין בליל שבת והתפלל תפלה של חול יצא יד"ח בדיעבד כיון שבא להשלים תפלת מנחה של חול.

[אמנם בביה"ל ס"ט הביא דעת הדה"ח ומאמ"ר החולקים ע"ד הפר"ח ופסקו לחזור ולהתפלל בתנאי דנדבה, וכתב הביה"ל דבמשנ"ב העתיק כד' הפר"ח מפני שרבים מהאחרונים סוברים כוותיה, ומ"מ דעבד כמו עבד ודעבד כמו עבד, עכ"ד, ולפ"ז אם חפץ לחזור ולהתפלל בתנאי דנדבה הרשות בידו, אולם בספר בירור הלכה ח"א על הביה"ל ה"ל האריך להכריע דרק בחול קודם ס' יום לתקופה יכול לחזור ולהתפלל בנדבה ולא בא"י, ע"ש בכ"ד].

אמנם בניד"ד יש לדון בזה, דהא לא התפלל כמו התפלה שהוא בא להשלים, שהרי הוא בא להשלים תפלת שבת והוא התפלל תפלת חול, וא"כ י"ל דממנ"פ לא יצא.

ושאלה זו תלויה ביסוד ד' הפר"ח, אם יסוד דבריו הוא דבדיעבד אפשר להשלים את התפלה שהחסיר כמות שהיא אף לאחר זמנה, ורק לכתחילה חובת התשלומין הוא להתפלל כמו התפלה העיקרית, או ודאי לא שייך כלל להשלים התפלה שהחסיר כמות שהיא לאחר זמנה, וחידושו הוא רק בדיני הזכרות, דהיכא שיש שם תפלה לשמו"ע שהתפלל אלא שחסיר הזכרה המעכבת, בזה אמרינן דלא מסתבר שיהא נוהג בו דין זה שההזכרה מעכבת באופן שבתפלה שהחסיר לא היה דין זה.

[והנה נודעים דברי הגר"ח בסטנסיל ברכות כו: לחלק בין הזכרת יעו"י להזכרת טל ומטר, דהזכרת יעו"י היא חיוב בפנ"ע של הזכרת מעין המאורע, אולם הזכרת טל ומטר היא מעיקר מטבע התפלה של ימות הגשמים, וכתב לפ"ז דאם לא הזכיר יעו"י יצא יד"ח תפלה אלא דחסר לו הזכרה וחיוב לחזור ולהתפלל בשביל קיום חובת הזכרה, אבל אם לא הזכיר טל ומטר הרי הוא משנה ממטבע שטבעו חכמים ועל כן כלא התפלל דמי, ונפ"מ דיש לו חובת תשלומין בליל שבת אע"פ שלא ישלים אז הזכרת טל ומטר ע"ש. ולכאו' לפי דבריו א"א

דעת מהרי"ף בדין הזכרת טל ומטר בתשלומין

[א] הנה דעת כמה ראשונים דמי שלא התפלל מנחה בערב ר"ח ומתפלל תשלומין בליל ר"ח אינו מזכיר יעו"י אפי' לכתחלה, ולמדו כן מהא דמבואר בגמ' דאין אומרים אתה חוננתנו בתפלת התשלומין, והובא במשנ"ב סק"ו בשם הלבוש וסיעתו. והנה גם לדבריהם תפלת התשלומין אינה כהתפלה שהחסיר, כגון מי שלא התפלל מנחה בערב שבת ומתפלל תשלומין בליל שבת מתפלל של שבת ולא של חול, ובע"כ דאף דעיקר התפלה אינה כהתפלה שהחסיר מ"מ אין בה דיני הזכרות של אותו יום שמתפלל בו התשלומין, וה"נ י"ל לדין לענין שאינו מעכב בדיעבד וכצד הב' הנ"ל.

אולם הנה בשו"ת מהרי"ף סי' ס"ה (ציין אליו בשע"ת סק"ז) ס"ל כד' הלבוש, אולם חילק בזה בין הזכרת יעו"י להזכרת טל ומטר, דהזכרת יעו"י היא חיוב בפנ"ע של הזכרת מעין המאורע, ולכן דמי לאתה חוננתנו, אולם הזכרת טל ומטר היא מטבע עיקר התפלה של ימות הגשמים ולכן גם בתשלומין צריך להזכירו (וזה מקור לדברי הגר"ח הנודעים הנ"ל שחילק כן). ומ"מ כתב המהרי"ף דאף שהוא מטבע התפלה מ"מ בדיעבד אינו מעכב כיון שהשלים בזה התפלה שהחסיר, ובתפלה שהחסיר לא היה צריך לומר טל ומטר.

הרי דב' דינים שונים הם, דלענין לכתחילה ס"ל למהרי"ף דא"צ להזכיר כלל הזכרות של אותה שעה אלא רק להתפלל עיקר התפלה (ובזה לא קיי"ל הכי), אבל לענין לעכב בדיעבד ס"ל דאף מה שהוא ממטבע עיקר התפלה אינו מעכב כל שהתפלל כמו התפלה שהחסיר. ולכא' הביאור בזה כצד הא', דאף דלכתחילה צריך להתפלל כמטבע התפלה של אותה שעה, מ"מ בדיעבד אפשר להשלים את התפלה שהחסיר כמות שהיא אף שהוא לאחר זמנו. וי"ל.

הזכיר מאורע שלא בזמנו בתפלת תשלומין

[ב] בביה"ל סוס"י ק"ח הביא בשם האחרונים דאף להדעות דהמזכיר מאורע שלא בזמנו הוי הפסק וצריך לחזור ולהתפלל, מ"מ בתפלת התשלומין לכו"ע יצא, כגון אם לא התפלל מנחה בר"ח או בשבת או ביו"ט ומתפלל תשלומין בלילה ואמר בו יעלה ויבא של היום שעבר יצא יד"ח כיון שתפילה זו בא לתשלום היום שעבר ע"ש.

ודין זה צ"ב, דהנה מבואר באחרונים דמי שלא התפלל מנחה של שבת ובתפלת התשלומין במוצ"ש טעה והתפלל תפלה של שבת לא יצא יד"ח אפי' לד' הפר"ח [אפיקי מגינים סקל"ד ותורת חיים סק"ח], וכן הובא מחד מקמאי בספר הבתים שכתב כן אף שהביא שם דעה כד' הפר"ח לענין מי שהתפלל תפלת חול בליל שבת לתשלומי מנחה דע"ש, הביא כ"ז בספר בירור הלכה ח"א סי' ק"ח ס"י]. והטעם נראה דהוא משום דלא שייך כלל תפלת שבת בחול והוי שקר, וא"כ צ"ב דברי המשנ"ב הנ"ל, דה"נ אם הזכיר שבת או יו"ט או ר"ח בתוך תפלת י"ח הוי שקר ולמה אין בזה משום הפסק.

ונראה דתלוי בב' הצדדים הנ"ל בד' הפר"ח, דאם הגדר הוא דאין ההזכרות של אותה שעה מעכבות כי א"א שיהא חמור יותר מהתפלה שהוא בא להשלים, א"כ בניד"ד אינו מובן, דהא העיכוב מה שעשה הפסק בתפלה, וה"נ בתפלה שהחסיר אם היה עושה הפסק היה מעכב, ומה שהזכרה זו לא היתה אז הפסק היינו משום דאז היה שבת או ר"ח אבל עתה אינו שבת ור"ח והרי זה שקר ודברים בעלמא. אך אם נימא כצד הא' דבדיעבד אפשר להשלים את התפלה שהחסיר כמות שהיא אף

לאחר זמנה, יש מקום לחלק, דאם התפלל רק תפלת שבת לא יצא יד"ח, כי סו"ס עיקר התפלה אינה ראויה כלל במוצ"ש, אולם אם התפלל עיקר התפלה של חול אלא שהוסיף בה הזכרת שבת יצא יד"ח הואיל ויש כאן י"ח ברכות של חול, והואיל ותפלה כזו (י"ח ברכות של חול עם הזכרת שבת באמצע) יוצאים בה יד"ח בשבת כמבואר בסי' רס"ח ס"ד הרי הוא יוצא בה יד"ח מדין התפלה שהחסיר, וממילא גם הזכרת שבת נחשבת חלק מהתפלה ועל כן לא שייך בזה דין הפסק.

שכח להתפלל מנחה דר"ח בע"ש ובתשלומין בליל שבת טעה והתפלל תפלת חול בלא יעו"י

והנה בשו"ת האלף לך שלמה סי' נ"ד מבואר להדיא לענין ד' הפר"ח דהיכא דממנ"פ אינה התפלה שהחסיר לא מהני, והנפ"מ שדן שם היא במי שלא התפלל מנחה בר"ח שחל בע"ש ובליל שבת התפלל לתשלומין תפלת חול בלא הזכרת יעו"י, וכתב השואל שם דאף דלד' הפר"ח אם התפלל של חול לתשלומין יצא, הכא שלא הזכיר יעו"י י"ל דממנ"פ לא יצא. [והמהרש"ק השיב לו דיצא יד"ח, וטעמו דהרי בשבת נמי היה ראוי להתפלל של חול, רק דלא אטרחוהו רבנן, אבל במלתא דלא שכיחא לא תקנו, לכך די בשל חול וכו' אף דלא זכר יעלה ויבא נחשב שהתפלל כדשתא כיון דבשבת נמי הוי שייך תפלת י"ח עכ"ל ע"ש עוד. ויסוד דבריו הוא לפ"ד המג"א סי' ק"ח סק"ב דלא ס"ל כהפר"ח ואעפ"כ מודה דאם התפלל תפלת חול בשבת לתשלומין יצא יד"ח, ואפשר דלדין לא קיי"ל כסברת המג"א שם ואכמ"ל. ומ"מ בגוף הסברא משמע שהסכים לשואל דאם בא לצאת יד"ח משום דהוי כמו התפלה שהחסיר אזי ממנ"פ לא יצא].

התפלל תשלומין ביו"ט שחל בשבת ושכח להזכיר שבת

וכן בשו"ת התעוררות תשובה (הנדמ"ח ח"א סי' ק"י) דן אודות מי שנאנס מלהתפלל מנחה בערב יו"ט שחל בשבת והתפלל תשלומין בליל יו"ט ושכח להזכיר את השבת, וכתב דלפ"ד האחרונים דמי ששכח להזכיר שבת וחזר והתפלל של שבת ולא הזכיר יו"ט יצא יד"ח בצירוף ב' התפלות, נמצא דתפלת יו"ט בלא הזכרת שבת יוצאים בה יד"ח תפלת יו"ט ועל כן שפיר יוצא בה יד"ח תשלומין.

וצ"ב למה תלה זאת בפלוגתא אם יוצאים יד"ח בצירוף ב' תפלות של שבת ויו"ט, והלא אף לדעות החולקים דהוי לעיכובא להזכיר שבת ויו"ט באותה תפלה מ"מ לענין תפלת תשלומין דלד' הפר"ח אין ההזכרות מעכבות למה לא יצא יד"ח אם לא הזכיר של שבת, ומאי שנא מהתפלל תפלת חול לתשלומין דיצא יד"ח. ואפשר דס"ל כדברינו דמשום ד' הפר"ח לא יצא מדין ממנ"פ הואיל והתפלה שהחסיר היא תפלת חול ולא תפלת יו"ט.

[ובעיקר סברתו העיר נכדו בעל העקבי סופר בהגה"ה, דסו"ס הלא צריכים לחזור ולהתפלל תפלת שבת, וא"כ גם בתשלומין יהא מחויב לחזור ולהתפלל תפלת שבת ומאי שנא. וכנראה סברתו היא דלדעות אלו דיוצאים יד"ח בב' תפלות הפי' הוא דהו"ל כב' חיובי תפלה נפרדים של שבת ושל יו"ט, אלא דלכתחילה כוללים אותם יחד, ובדיעבד אפשר להתפלל כ"א בפנ"ע, ודמי לאכל מזונות ושתה יין דחייב לברך ב' ברכות אלא לכתחילה יש לכוללם בברכה אחת ובדיעבד מברך על כ"א בפנ"ע, ולכן לענין תשלומין סגי להתפלל את אחד מהם וא"צ להתפלל ב' תפלות. ועי' שו"ת אגרות משה ח"ד סי' ע' אות י"ד לענין מוסף בשבת ר"ח דאם אינו יודע נוסח 'אתה יצרת' יתפלל לכתחילה של שבת לחוד ושל ר"ח לחוד, ומשמע שנקט דב' חיובי תפלה נפרדים הן כאמור, אך אפשר דרק במוסף ס"ל הכי כיון שהם כנגד ב' קרבנות נפרדים, ועי' מנחת שלמה תנינא סי' ס' סק"ה].

רוב המו"מ מספר דברי מרדכי להגר"מ ועקנין שליט"א.

בראשית: בושה ברית ושבת בתחילת הבריאה

“בראשית - בשביל ישראל שנקראו ראשית שנאמר קודש ישראל לה’ ראשית תבואתה (ירמיהו ב)” (רש”י מטעם חז”ל).

בספר הזהר נאמר כי “תלת פיקודין” טמונים במילה “בראשית”: ירא בשת, ברית אש וירא שבת.

אמר רבנו צדוק הכהן. כי שלשת המושגים האלה הנגזרים מ“בראשית” קשורים למאפיינים של עם ישראל.

ירא בשת - עם ישראל ביישנים.

ברית אש - עם ישראל נימולים. הנודר מן הנימולים אסור בערלי ישראל כי כל ישראל נקראים נימולים, ואילו בני אומות העולם, גם אם נימולו נקראים ערלים. וברית זו מצילה מאשה של גהינום כמו שכתוב שאברהם יושב בשערי גהינום ומוציא משם את כל הנימולים.

וירא שבת - שבת אות היא בין עם ישראל והקב”ה ואין לאומות העולם חלק בה וגוי ששבת חייב מיתה.

עוד אמר רש”י: “בראשית - בשביל התורה שנקראת ראשית שנאמר ראשית דרכו (משלי ח).”

כל ה“פיקודין” הטמונים במילה בראשית קשורים לישראל ולתורה שבשבילם, כאמור, נברא העולם.

על מעמד הר סיני נאמר בחז”ל שהעולם היה תלוי ועומד על תנאי, יקבלו ישראל את התורה מוטב, ואם לאו יחזור העולם לתהו ובהו. (דרשו זאת מדכתיב “יום הששי” ומרומז הששי בסיון).

ירא בשת

היראה המובילה לבושה נרכשה על ידי עם ישראל במעמד הר סיני. שאחרי המעמד באו למשה ואמרו לו: “דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו האלוקים פן נמות” ואמר להם משה “אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלוקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו” ואמרו איזו יראה שהיא על הפנים הווה אומר זו הבושה.

גם אדם הראשון ירא מהקב”ה והתבייש, שנאמר: “את קולך שמעתי בגן ואירא כי ערום אנכי ואחבא” וברור שהיתה זו בושה, שהרי לפני כן נאמר “ויהיו שניהם ערומים ולא התבוששו” ועתה התחבא עקב היותו ערום הווה אומר שלהבדיל מלפני החטא עתה התבייש ובושה זו נגרמה מהיראה.

יראה, בדרגתה הגבוהה מאד, זו שנרכשת בהר סיני או בגן עדן, גורמת אפוא לבושה. ובושה זו היא הבושה שעם ישראל מצטיינים בה והמביאה לידי יראת חטא. כנאמר במדרש: “הובישו כי תועבה עשו, מגיד שהבושה מביאה לידי יראת חטא, ואומר ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו זו הבושה. סימן טוב באדם שהוא ביישן שנאמר לבלתי תחטאו שהבושה מביאה לידי יראת חטא אמר עולא לא חרבה ירושלים אלא שלא היה להם בושת פנים זה מזה שנאמר הובישו כי תועבה עשו” (ילקוט שמעוני ירמיהו פרק ו’).

“יראת חטא” היא הגבוהה בדרגות שאדם יכול להגיע אליהן בכוחות עצמו כפי שלימדנו רמח”ל במסילת ישרים, לפניו נמצאות הזהירות והזריזות, הנקיות והפרישות, הטהרה והחסידות והענווה. ומעליה נמצאת הקדושה, שכפי שהראה רמח”ל, אין יכולים להגיע אליה אלא על ידי קבלה מלמעלה “תחילתה השתדלות וסופה מתנה, אדם מקדש עצמו מעט מלמטה מקדשים אותו הרבה מלמעלה” יראת חטא היא אפוא הגבוהה שבדרגות הנרכשות. ומסביר רמח”ל כי מדובר בדרגה הגבוהה מיראת העונש ומיראת הרוממות ואף מאהבת ה’ כי יראה זו ממלאת את הלב תמיד ולא דווקא כשעוסקים במצוות ונמנעים מעברות. יראה גבוהה זו קשורה לבושה.

כיצד רכשו בושה זו במעמד הר סיני, וכיצד גורמת בושה זו ליראת חטא?

כשאדם זוכה להגיע למקום גבוה ולפתע מתבונן על עצמו ומוצא עצמו עסוק בענייניו היומיומיים הקטנוניים, (וקי"א אם מיידרדר לדברים שפלים ואסורים) מתמלא לפתע בושה, וחושב: ממה-נפשך. אם אכן ראוי אני למקום הגבוה אליו הובאתי, כיצד תשומת לבי נתונה לעניינים כה פחותים. ואם עדיין נתונה דעתי על העניינים הפחותים האלה, כלום ראוי אני לדרגה הגבוהה אליה הגעת?

מי שרגליו עמדו למרגלות הר סיני וחושב על כך, אינו יכול לחטוא בלי להסמיק מבושה. גם העיסוק ההכרחי בענייני החומר גורם לו שפניו יתכרכמו מבושה עמוקה.

כך חש אדם הראשון עת שמע את קולו של האלוקים בגן, הרי קול ה' נשמע תמיד, בכח, בהדה, שובר הוא ארזים וחוצב להבות אש. אלא שהעיסוק המתמיד בחומר מסמא את העינים מכביד על האזניים ואוטם את הלב. אמרו חז"ל כי קול המונה של רומי גורם שלא נשמע את קול ניסורה של חמה. קולו של אור החמה, האור הטוב והיפה, אינו נשמע בגלל קולה של "רומי", בירת הצדק הרע והשטן. ומאז שחטא אדם הראשון יושב לו משיח בשערי רומי ומצפה ליום שבו "יעלו מושיעים בהר ציון לשפוט את הר עשיו" ואז יחזור וישמע קול ה' ברמה "והיתה לה' המלוכה", או אז "יכירו וידעו כל יושבי תבל כי לך תכרע כל ברך תשבע כל לשון".

גם אחרי שחטא אדם הראשון, עדיין לא איבד את כל דרגתו ולא חדל מלשמע את קול ה' מתהלך בגן, הדבר היכה אותו בהלם, עודנו שומע את קול ה'!!! וממילא תמה היה על נפשו כיצד נעשתה התועבה שעשה, והתבייש והתחבא והתכסה.

זו היא הבושה שהיא על הפנים בני ישראל ביישנים הם, מכירים הם בחסד הגדול שעשה איתם הקב"ה בהעמידו אותם למרגלות הר סיני. יודעים הם שבשבילם נברא העולם, ומתביישים כשחושבים - האמנם ראויים אנו? באים הם אפוא למשה ומבקשים "דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלהים פן נמות" שהרי אין אנו ראויים...

ברית אש.

רבנו צדוק אומר כאמור, שהכוונה לברית מילה. אם הבריאה החלה ב"בראשית" עם ישראל התחיל עם בריתו של אברהם אבינו. והרי בשביל ישראל שנקראים ראשית נברא העולם. וכמו שאדם הראשון ישב בגן עדן עד החטא, כך ברית המילה מביאה את הנימולים לגן העדן ומרחיקה אותם מן הגהנום כפי שנכתב לעיל

אך יתכן לומר שגם כאן הכוונה למעמד הר סיני שם נכרתה ברית בין עם ישראל לקב"ה וברית זו נכרתה כשה' ירד על ההר באש...

ירא שבת.

הכל מודים שבשבת ניתנה תורה כי עם ישראל שקיבל את התורה והשבת הינם תרי רעים דלא מתפרשים כמו שאמרו חז"ל: "תני ר"ש בן יוחאי אמרה שבת לפני הקב"ה רבש"ע לכולן יש בן זוג ולי אין בן זוג א"ל הקב"ה כנסת ישראל היא בן זוגך וכיון שעמדו ישראל לפני הר סיני אמר להם הקב"ה זכרו הדבר שאמרתי לשבת כנסת ישראל היא בן זוגך היינו דבור (שמות כ) זכור את יום השבת לקדשו" ובשבת הגיעה הבריאה לתכליתה ורק המתונה שסוף סוף יצא עם ישראל אל הפועל ויהיו בעולם שומרי שבת

האור החיים אומר שכשברא הקב"ה את העולם נתן לו כח להתקיים ששה ימים בלבד ובשבת נמשך שפע קיום לעולם לשבעה ימים נוספים וכך מידי שבת בשבתו (כששומרים אותה), ואמר רבנו חיים בן עטר שעשרים השמות הנקובים בדורות שבין אדם לאברהם היו שמותיהם של שומרי השבת שבזכותם התקיים העולם). נמצא שמידי שבת בשבתו מתחילים מבראשית והעולם מתחיל את דרכו כבתחילה

קל וחומר בשבת זו שהיא שבת בראשית, אחרי הימים הנוראים האויר צח וניתנת הזדמנות להתחיל הכל מהתחלה.

{ אז נדברו }

פרשת נח תשפ"א | גליון מספר 485 | לסדר: " ברוך ד' אלקי שם "

להצטרפות לרשימת

התפוצה במייל,

להערות והארות:

a8447168@gmail.com

גיליון זה נתרם בחלקו לעילוי

נשמת הרב

אשר בן גדעון ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

למה הסב"ה לא מראה לעיני כולם מי באמת חשוב ויקר לזו?

בחור צעיר ניגש אלי ושאל בכאב... מה אעשה... אני מאוד לוקח ללב את ההסתה והזלזול המחפיר שיש כעת נגד החרדים ולומדי התורה... במקום להעריך ולהבין שלומדי התורה מחזיקים ושומרם על העולם... הרי "ראיתי עבדים רוכבים על סוסים ושרים הולכים כעבדים על הארץ..." החילונים בטוחים שהחרדים אשמים בכל הצרות ומפצים מחלות... וזה מתסכל!!!

לא רק שאני לא שומע הערכה על כבוד התורה ולומדיה... אלא בדיוק ההיפך!!!

אז דבר ראשון... שתדע לך בחור יקר: זה נורמלי... זה טבעי... דוד המלך מתבטא: **"חרפה שברה לבי ואנושה"** זאת אומרת: חרפה זה דבר ששובר את הלב גם אם אתה יודע בודאות שאתה צודק והשני טועה... עדיין לדוד המלך כואב ושובר והלב שלי לא אמור להיות יותר חזק מדוד המלך... (למרות שבוע שעבר נכתב בגיליון זה שצריך להתייחס לחילוני כמו השכנה המסכנה... **אבל עדיין!!!** כנראה שזה טוב ומרגיע רק את מי שכבר נתן גט כריתות לתקשורת... הוא רק ניזון משמועות שיש חילונים שמקשקים בלגינא... כאן הוא יכול להתייחס אליהם כמו השכנה וישקוט לבו... אבל מי שכן מקשיב לשאון קמין... כפי שהשבוע פעם אחת שמעתי קטע אחד קטן שנאמר ופתאום הרגשתי איך הכעס והעלבון בוער בי כאש... אז אחד מהשתים: או שנפסיק להיות מזוכיסטים ונפסיק לשמוע לקול מחריך ומגדף הזה... או ש... שנמשיך לשמוע... אבל ברגע ששומעים זה בהחלט שובר את הלב... מה שנכון נכון.)

אבל!!! אני רוצה לתת לך מפת דרכים כללית איפה אנחנו נמצאים... אולי זה יקל עליך...

להשתתפות בהוצאות הגליון:

בבנק:

חשבון 53957

בנק דיסקונט

סניף 106

באשראי:

"נדרים פלוס"

"קהילות"

בטלפון:

(מענה ממוחשב)

0799-654321

ובכן: העולם כולו עוקב בשעשוע ובגיחוך אחר שוכני תיבה אלמונית שכבר קרוב לשנים עשר חודש שהם נעולים בתוכה... כתבנו לענייני חדשות יצא לסקר את התחושות של שוכני תיבה מסתורית... מה כוונתם... מה הם המניעים שהביאו אותם לתיבה ומה מונע מאיתם לצאת ממנה לחפשי... **ובכן:** עד השבוע האחרון... תמיד כשניסיתי לדמיין מה היו התחושות של נח ובניו כשהם היו בתיבה... אז מה שתמיד הבנתי בפשטות זה שהם הרגישו המאושרים עלי אדמות שהם קנו את עולמם... תחשוב: כולם נמחו... כולם מתו במבול... ואילו אנחנו היחידים שנצלנו ממוות ונשארנו בחיים... איזה זכות יש לנו... **אבל לא!!! השבוע פתאום שמתי לב שזה בכלל לא היה כרו!!!** אם תשים לב לאורך כל הדרך משמע שבאי התיבה לא קלטו באמת את היקף האסון עד שהם **יצאו מהתיבה**... והההראיה: כתוב שכשנח יצא מהתיבה... הוא פתאום גילה את החורבן הגדול... ואז הוא התחיל להצטער ולבכות ולשאול: רבש"ע למה החרבת את העולם? ואז הקב"ה נזף בו: למה נזכרת רק עכשיו להצטער... למה לא התפללת קודם... (עיין זוהר חדש נח) משמע שרק לאחר שנח יצא מהתיבה... רק אז הוא באמת התחיל לקלוט את מימדי החורבן הנורא... אם ככה: אז מה הוא חשב כשהוא כבר היה בתיבה??? **התשובה היא:**

נח ובניו נכנסו לתיבה רגע!!! **רגע לפני** שהתחיל המבול!!!

ורגע לפני שהתחיל המבול הכל היה טוב... כולם היו מבסוטים... נרגילות... היה צחוקים קטעים... חבל על הזמן... אתה מפסיד... ובדיוק אז!!! בדיוק אז נח קורא לכל הצול"ים האלו שמאמינים לדברי ה' ואומר להם: **יש פה תיבה!!!** והקב"ה מבקש להיכנס לקפסולה... ה' הולך להביא מבול לעולם וכולם הולכים למות... מי מוכן לעזוב את הכל בצד... לשים בצד את כל החיים הטובים שנראים ככה כלפי חוץ ולהיכנס לתיבה?? נו... מי מוכן להיכנס לכזו תיבה?? רק הצול"ים האלו... שהיו מוכנים לוותר על הכל... מוכנים להתנתק מהרשת של ההפקרות וחיי הרווחה ובמקום זה להיכנס לאיזה תיבה צרה ומחניקה... והם בכל זאת נכנסו!!! כי הם האמינו בה' שאמר שאכן הולך להיות כאן מבול!!!

ורגע לפני שהם נכנסו לתיבה הם העיפו מבט אחרון על העולם... ומה הם ראו??? הכל כשורה!!! עולם כמנהגו נוהג... עסקים כרגיל... **אבל לא רמז!!!** הרבה יותר מזה... מובא בחז"ל שבשבוע שלפני המבול הקב"ה הטעים אותם בתענוגים מיוחדים מעין עולם הבא... כלומר: דווקא אז!!! בשבוע האחרון... העולם החומרני הגיע לשיא פסגת הנהנתנות והחומרניות שלו... כל אלו שהשחיתו דרכם על הארץ... הרי דווקא בשבוע האחרון שלפני המבול הם פשוט חגגו על הבר... נהנו מכל רגע... היה שם כיף חיים... ו... ותחשוב שכל הצול"ים האלו שנכנסו לתיבה... מה המחזה האחרון שהם ראו מול עיניהם **רגע לפני** שהם ננעלו בתוך התיבה???? הם ראו את כל החחברה חוגגים... **ישאו בתוך ימיהם וישמחו לקול עוגב ילכו בטוב ימיהם וילדיהם יקדו...** נהנים עד לב השמים... גם כשהתחיל הגשם זה היה נראה פארק המים... (גם על זה כתוב בחז"ל שבהתחלה המים היו גשמי רצון אם יחזרו בהם) ו... וכעת לוותר על הכל ולהיכנס לתיבה המחניקה הזו...

ומה אתה חושב... היה שם מסיבת עיתונאים בכניסה לתיבה... צילמו אותם... צחקו עליהם... ירדו עליהם... עשו מהם קירקאס... נתנו להם דוח"ת... שללו להם את הרישיון של התיבה... ושם ויפת הצול"ים מתכווצים מעלבון... מושפלים מהזלזול... אבל בכל זאת נכנסים לתיבה בראש מורכך... נאחזים חזק חזק באמונה שאם ה' אמר להיכנס לתיבה אז גם אם זה מחניק (ואולי גם מדביק) ולא נוח אבל כך צריך לעשות וכך נעשה...

ההמשך בעמוד 6 בגיליון זה...

היוכחים העכורים והבלתי נגמרים שלנו סביב ה... ה"נושא" הזה.

מגדל וראשו בשמים... ו... ומי

בראש?

אני לא מצליח להבין את אנשי דור הפלגה... נכון... אתם פתאום לא מבינים אחד את השני... פתאום לכל אחד יש שפה אחרת משלו... נכון... זה בעיה... אבל גם בועידת האו"ם הבעיה הזו קיימת... ועם קצת מאמץ מצליחים להתגבר על הבעיה הזו... או שמחליטים על שפה אחת דומיננטית שתהיה משותפת לכולם כאנגלית וכדו'... או שמוצאים אנשים מתאימים שיודעים לתרגם שפות והם מתרגמים תוך כדי... בקיצור: הבעיה הזו מוכרת גם היום והיא ניתנת לפתרון!!! אז למה הם נפוצו לכל עבר... למה הם לא ניסו להסתדר איכשהו?

התשובה היא: הוי... לא הבנת... הסיפור הוא הרבה יותר מורכב ממה שאתה חושב... תבין: כל זמן שהיה שפה אחת ודברים אחרים!! אז יופי... הבה נבנה לנו מגדל וראשו בשמים... ואת מי נשים בראש?? את המישיהו אחד הזה שכולנו נחליט גם בשפה אחת ובדברים אחדים... דא עקא!! שברגע שה' בלל את שפתם לשבעים שפות... זה לא רק שיש פה שבעים שפות... אלא יש פה כבר שבעים אומות! יש פה שבעים קדקדים שונים! נו... תאר לעצמך שאנחנו נבנה מגדל וראשו בשמים... סו"ס נגיע לראש... נו... וכעת תשאל השאלה: מי בראש??

פה!!! פה התחילו המכות!!! פה התחיל הבלגון...

אתה חושב שהכאוס התחיל מזה שהם לא הבינו אחד את השפה של השני?? לא!! זו רק הבעיה הקטנה... עם זה איכשהו נסדר... אבל כשזה הגיע למזרח... כשזה הגיע למגדל וראשו בשמים... ונשאלה השאלה: מי בראש?? שם התחילה ההסלמה... פה בלל ה' שפתם!!! פה נהיה חוסר תיאום טוטאלי... כל אחד רוצה להיות בראש... ומזה נהיה חור בראש והם נפוצו לכל עבר...

והנה: עברו ארבעת אלפים שנה מאז... ולאחר אלפיים שנה שעם ישראל גלו לאותם שבעים אומות... לאחר שהספקנו ללמוד את השפה שלהם... לאחר שהושפענו מהמנטליות שלהם... פתאום הקב"ה שוב קירב אותנו מבין הגוים ונפוצותו כינס מירכתי ארץ... ושוב העמיד אותנו באותה סיטואציה... אנחנו פוגשים את עצמנו באותו שטיבלאך. אני הונגרי ואתה פולני והוא מרוקאי. ואנחנו שום מוצאים את עצמנו בחוסר תיאום... לא מבינים אחד את השפה של השנה... אנחנו נמצאים בדיוק באותו מקום שהם - דור הפלגה היו רגע לפני שהם נפרדו... וכעת הקב"ה מצפה מאיתנו שהפעם!!! אנחנו כן נצליח לבנות מגדל וראשו בשמים... שלמרות השפה והמנטליות השונה אנחנו כן נצליח להבין אחד את השני ולחיות באהבה ואחוה...

איך?? איך בדיוק?? פשוט מאוד. הסי!!! הם רצו לבנות מגדל וראשו בשמים ולעשות **לנו שם!** להעמיד שם אחד **מאיתנו**. כשאתה רוצה מישהו משלנו בראש...?? כאן נתקענו במבוי סתום. אבל כעת שכולנו ממליכים את ה' אחד ושמו אחד... ואנו מגיעים עם כל הניגודים שבינינו ועם כל המנטליות של השבעים אומות שכל אחד הביא איתו... ולמרות זאת אנו מגיעים לבית הכנסת ואנחנו מניחים בפניה את הגוי הקטן ההונגרי והמרוקאי שהבאנו מאירופה... וכעת בבית הכנסת אנחנו רוצים לבנות מגדל וראשו בשמים... ומי בראש?? **וה' בראשם!!!** ה' בראשנו!!!!!! אם ה' הוא בראשנו... אז אנחנו בהחלט יכולים לבנות מגדל לתפארה... מגדל שאמנם מורכב ובלול משבעים שפות... משבעים נוסחים שונים בתפילה משלל העדות והמנטליות... אבל היות ובאנו כאן להמליך קדקדו אחד ומי בראש אחד ויחיד הלא הוא חי העולמים!!!! אז גם שבעים מנטליות שונות יכולים שפה אחת משותפת ודברים אחדים... כי אנחנו לא באנו לעשות לנו שם... אלא לעשות לו יתברך שם!!! להגדיל שמו הגדול הגבור והנורא שנקרא עלינו...

אחד מהתסמינים והתופעות לוואי הצפויות של נגיף הקורונה זה היוכחים הפנימיים שבינינו סביב הנושא... כן... לכל אחד מאיתנו יש רב... ולכל רב יש את הדעת תורה והדרכה שה' נתן בלבבו!!! ו... ולנו לא נותר אלא להתווכח ולהוכיח עד כמה הרב שלי צודק... או יותר נכון: עד כמה הרב שלך טועה ובגדול... ו... וככל שנוקפים הימים היוכחים מתחדדים והאווירה שוב נהיית עכורה... והדברים כבר לאט לאט יוצאים מהקשרם ומי יודע לאן זה יכול להתפתח... אז בא נעשה סדר: באמת מי צודק?? מתי נוכל לדעת במבחן התוצאה איזה הנהגה התנהלה הכי נכון ואיזה רב אמר את ההנהגה הכי יאוותה???

אז שמעתי פעם משפט מעניין... מי שיודע קצת הסטוריה... גם לפני השואה היה חוסר ודאות מוחלט... אף אחד כמעט לא ידע באמת מה קורה... היו כל מיני השערות והתפתחו ויוכחים פנימיים בקרב היהודים מה נכון לעשות ומה לא... היו כאלו שטענו שאסור להתפתחות לגרמנים ולעלות לרכבות... כי... כי לך תדע... יש שמעות שהם לוקחים להשמדה... והיו יהודים שטענו בביור ובידיעה "ברורה שכדאי כדאי... כדאי לעלות לרכבות... מי שעולה לרכבות מציל את החיים שלו... מגיע למקום מבטחים ומקבל דרכון וכו'... בקיצור: יוכוח!!!

נו... כעת!!! לאחר שמונים שנה... מה אתה אומר?? מי יצא צודק במבחן התוצאה??
אז כמובן... מה עומד לנו על הלשון... ש... שנעבאך נעבאך... הפסיסי יצא צודק ובגאגדול ואילו לאופטיסי לא נותר אלא לכבוש פניו בקרקע ולדעת שהוא טעה בגדול...

אז זהו שלא!!! אתה יודע מה קרה בסופו של דבר??? בסופו של דבר לאחר תקופה קצרה ככככולם!!! כולם יחד עלו בסערה השמימה ביחד במעלות קדושים וטהורים... גם האופטיסי וגם הפסיסי... שניהם הגיעו איכשהו לאושיץ... זה דרך הרכבות... זה במצעים זה לאחר מחנה עבודה... כל השטיבל הגיעו איכשהו לכבשנים ויחדו את השם המיוחד ונשמותיהם עלו בסערה השמימה... (ה' יקום דמם וניקיתי דמם לא ניקיתי) ושם!!!! שם בשמים מה התברר?? ש... שאף אחד לא **צדק** ואף אחד לא **טעה**... אלא מאי??

רבות מחשבות בלב איש ועצת ה' היא תקום!!!

התברר שהההההכל בגזירת עליון... הכל זה אומר הההכל... שם בשמים כולם מבינים שזה בכלל לא נפקא מינה מי צדק ומי טעה... בסופו של דבר מה שהיה צריך לקרות היה קורה בכל מחיר... והרינו גוים עמו כי דם עבדיו יקום ונקם ישיב לצרו וכפר אדמתו עמו...

זאת אומרת: גם ביוכחים שהוכרעו במבחן התוצאה... אוהו הוכרע... כמו השואה בשעתה שמבחן התוצאה האיום והנורא שלו רשום בנהרות של דם על דפי ההיסטוריה... גם כעת שכולנו יודעים איזה טעות מרה טעה אותו אופטיסי שחשב שבאושיץ מפצחים גרעינים... וכמה שכולנו מהנהנים בראשו איזה צודק וריאלי היה אותו חשדן וחששן שניסה לברוח משם בכל מחיר... כמה ש-לנו המבחן תוצאה הזה ברור... **הרי סו"ס אנחנו יהודים**... ובתור יהודים מוטל עלינו להאמין שמבחן התוצאה הסופי סופי סופי מחכה לכולנו שם בעולם האמת ושם למעשה מתברר ש---הכל בגזירת עליון!!! וחוף מזה הכל תאטרון בובות... בשמים הדבר היחיד שמעניין ונבדק בשבע עיניים זה לגופו של עניין- כל אחד, לפי הנתונים שהיו ולפי ההוראה הרוחנית שהוא קיבל האם הוא עשה מה שצריך או לא!!!

אז כמובן להבדיל אלף אלפי הבדלות... גם אנחנו נמצאים בתקופה של מבוכה בסדר גדול קיצוני שלא זכור... יש דעות קיצוניות לכל כיוון... והאופטיסי עסוק בלהוכיח שהרב שלו יצא צודק במבחן התוצאה... והפסיסי הוא עוד יותר גרוע... הוא עסוק בלספור עוד ועוד מתים ומונשמים כדי להוכיח עד כמה שהרב שלו צודק... **ושניהם טועים בגדול!!!** מי צודק ומי לא זה בכלל לא הנושא... כי על זה נאמר: **המשכיל בעת ההיא ידום!!!** אין פה שאלה מי צודק ומי לא כי מבחן התוצאה יהיה רק שם בשמים... ושם מתברר שהכל בגזירת עליון והדבר האחד היחיד שלא בגזירת עליון זה אתה!! האם עשית מה שצריך לעשות או לא!!!

ושיהיה ברור: אם אני לפי הנתונים שלי... והרבים שלי... אני צריך ללכת עם מסיכה!!! גם אם יתברר שכל הקורונה הזו היתה שטות מתחילה ועד סוף... אני אקבל שכר שעשיתי מה שצריך ולבשתי מסיכה, ואני אתבע על כל זלזול שלזלזלתי בהנחיות של רבותי...

ובאותה מידה!!! גם אם יתברר במבחן התוצאה שהקורונה היא מגיפה נוראה... הרי כל מי שציית לרבותיו שהורו לו להתעלם מקיומה של המגיפה... ולהמשיך שגרת חיים והוא יקבל שכר על זה שהוא עשה מה שהוא היה צריך לעשות!!! ולא זו בלבד... הוא יתבע על זה שהיו לו ימים שהוא הושפע מהכפאניה שלי וביטל תורה או תפילה... אני יודע שאני מעבאך את כככולם במשפטים האלו!!! כי כמה נפשו... אני יורה לכל הכיוונים... אבל זו האמת ולא יעזור כלום!!! האמת היא שעושים מה שצריך!!! והרי אנחנו לא יודעים מה צריך לעשות... כפרט עכשיו שהמבוכה היא מבוך אמיתי שאין לו שום הכרעה וכאן!!! בדיוק כאן אבינו שבשמים הורה לנו לקבל הדרכה מזקני וחכמי העדה... וברגע שהרב שלי מורה לי לנהוג בהנהגה מסוימת... אז זה מה שאני צריך לעשות!!! ואם אני קבלתי הוראה אחת... ואתה קבלת הוראה הפוכה... אז בשביל זה "קל דעות ה"ו"!! וה' יודע לעשות שלום במרומוי ולדאוג שאלו ואלו יהיו דברי אלוקים חיים... אני לצערי לא יכול... אז אני צריך לשמוע בקול הרב שלי... אבל במקביל אני יודע שחבר שלי ששמע בקול רבו גם הוא עשה מה שהוא צריך לעשות!!! יתכן שלא בריא לנו להיפגש בתקופה שכזו... כי זה כמו תרתי דסתרי... אבל ביניה האישית צריך לדעת שאם אני שומר על ההוראות זה ה"ו לא בגלל שביבי אמר... ולא בגלל שטראפם לפני בחירות... אלא בגלל שהרבים שלי אמרו!!! וממילא מאותו מקום שאני מקפיד כי הרבים שלי אמרו... ככה הוא לא מקפיד כי הרבים שלו הורו לו בדיוק ההיפך... ועכשיו אני אגיד לך את המשפט הכי מעצבן:

את המשטרה אני מבין... אצלם יש ביבי!!! אצלם יש החלטות הועדה!!! הכנסת!!! הממשלה... זה שהם רודפים אותי... אני יכול להבין אותם... כי מבחינתם ביבי קובע ותו לא... אבל אני הרי מבין שלא ביבי קובע... רק מי?? דעת תורה!!! של מי?? של הרב שלי?? לאו דווקא!!! של כל אחד והרב שלו... כל עוד הקב"ה לא נגלה לרב שלי בעב הענן בעבור ישמע העם בדברי עמך וגם בך יאמינו לעולם... כל עוד שזה לא קרה (וח"ו לא יקרה) הרי כולנו מחויבים רק לרב אחד שנקרא משה רבינו... ומכאן ואילך לכל אחד יש את הרב שלו... (עכ"פ בגלות שאין לנו סנהדרין) וכפי שאני מצווה לשמוע בקול מורי ורבי ככה הוא מצווה לשמוע בקול רבו...

זה מבחן התוצאה היחיד! עשית מה שצריך או לא! חוץ מזה שום מבחן תוצאה לא סופי.

האם אני הפירמה המקורית... או חברת בת...??

מישהו שאל אותי: כידוע... מי שקצת מבין במכשירי חשמל וכדו' יודע שהכל תלוי בחברה ובפירמה... אם אתה קונה מפירמה טובה ואמינה... אתה מקבל מוצר איכותי וטוב... זה חומר טוב!!! הכל דופק... אתה יכול להיות רגוע... אבל כשאתה קונה מזגן או כל מכשיר חשמל אחר מהפירמות הזולות האלו זה פירמה לא שווה... והכל נראה בהתאם... כל פעם נשבר פה... מתקלקל פה... העסק חורק... אתה צריך כל הזמן לקרא לטכנאי... ואתה אף פעם לא גומר עם זה...

טען לי אותו אחד: אני בעצמי... לאיזה פירמה אני שייך?? לפירמה של בורא עולם!!!!!! ובורא עולם הוא הפירמה הכי טובה!!! אם ככה הייתי מצפה שהחומר שלי יהיה איכותי! חומר חזק! עמיד! יציב! לא מתקלף... לא חורק... לא כל הזמן צריך לקרא לטכנאי...

ותכל'ס... שלעפעץ... כל חורף אני מצונן... וכל כמה זמן אני מבקר אצל רופא שיניים לטיפולים משמרים... וכן הלאה וכן הלאה... בקיצור: אם בורא עולם הוא זה שברא אותי... אז למה הפירמה שלו היא יחסית חלשה?? למה העסק חורק מידי פעם...?? למה אני צריך כ"כ הרבה פעמים לגשת לטכנאי של הגוף- הקופ"ח וכדו'??

אה... מה אתה אומר על השאלה הזו???

אז דבר ראשון: לפני הכל! לפני שנכנס לנושא של עניין חייבים להסתייג ולומר: חס ושלום!!! אסור להמעיט בחסדי שמים!!! ומכרחים לפני הכל להבהיר... ידידי היקר: אם אתה הית' מיוג... הית' באמת צודק... מה בסה"כ רציתי... רציתי מיוג שיעבוד ולא אצטרך להזמין כל הזמן טכנאי... אז זהו! שאתה לא מזוג... אתה נור' הבריאה! אתה המכונה הכי יוקרתית והכי עדינה בכל הבריאה כולה... שווה להחזיק צוות שלם של טכנאים ועובדי תחזוקה על בסיס קבע רק בשביל ללוות את הפמליא שלך רק בשביל לוודא שהכל בסיידר... כך ש"נ לא להשוות!!! (בדיק כמו שניא אר"ב מוקף ברופאים וטכנאים ושמרי ראש לא בגלל שהוא כזה שבר ורצוף אלא בגלל גודל החשיבות שלו...) זה בשביל ההבהרה כדי לא להיות כפוי טובה ולא להמעיט בחסדי ה' על כל נשימה ונשימה שלך כאדם וכיהודי...

אבל כעת לגופו של עניין: באמת מה התשובה על השאלה הזו???

אם באמת העולם הזה הוא פירמה של בורא עולם... אז למה באופן כללי הפירמה הזו... כזו שברירית...?? למה כל דבר חורק??? למה בקיץ יותר מידי חם ובחורף יותר מידי קר?? למה יש דלקת גרון וריאות ואזניים וקורונה ושאר התמודדויות... הפירמה של בורא עולם לכאורה היתה אמורה להיות יותר חזקה יציבה ועמידה? והתשובה היא חדה ונוקבת:

אני אגלה לך סוד כמוס: אנחנו לא הפירמה המקורית!!!!

כי הפירמה המקורית של בורא עולם היתה עד דור המבול!!

אז!!! בדורות האלו העולם היה משוכלל לפי הפירמה המקורית שלו... בשעתו היה העולם יציב... החומר של האדם היה חזק ועמיד... חי מאות מאות

שנים... כפי שאיוב מתאר באריכות (פרק כ"א) אבל!!! דא עקא!! שדווקא אז כשהאדם הרגיש כ"כ חזק ויציב וכ"כ עמיד ואיתן... הרי "ויאמרו לקל סוד מנו ודעת דרכיך לא זופצו, מה שד-י כי זעברדו ומה זעיל כי זפגע בו..." זה מה שקורה לאדם שמרגיש לגמרי לגמרי יציב!! הוא נהיה זחוח והוא שוכח את מקומו... הוא חושב שהוא האלוהים של עצמו ואין לו מינימום של רסן... הוא עושה מה שמתחשק לו... איוב שם מתאר את הרוע והשחיתות הבלתי נתפסת שאפיינה את אנשי דור המבול... שכזה רוע וחוסר מעצורים יכול להגיע רק מאדם שכל החיים חלקים לו וממילא אין לו שום דבר שירתיע אותו... החוסן והכח והנשק הזה הביא את אנשי דור המבול להשחית את מעשיהם עד קצה הגבול עד שלא היה להם שום תקנה אלא מבול- לשחת כל בשר מפני רוע מעלליהם... (זה מה שכתוב בתהילים: "אין תחד אלוקים לנגד עיני- כי החליק אליו בעיניו למצא עונו לשנא... מי שיש לו חיים חלקים... הוא אדם חסר מעצורים... והקב"ה עושה לו את זה כדי למצא עונו ולהכרית אותו מארץ חיים... אגב: לא לחינם חז"ל אומרים: שאסור להתגרות ברשע שהשעה משחקת לו... אתה יודע למה?? כי הוא החיה הכי מסוכנת!!! כי אין לו שום מעצורים... ולדאבוננו הרב אתה יכול לפגוש כאלו אנשים גם בתוך מחננו... אנשים שיתכן ולא באשמתם הם טיפוסים קלילים באופי שלהם... שום דבר לא מפחיד אותם... לא קורונה ולא מחלות ולא יסורים... סוג אופי כזה קליל ששום דבר לא מצליח להפחיד אותו... וברגע שמצטרף לזה חוסר יראת שמים הוא פשוט עלול להיות חייית דבר הכי אכזרית... הוא מסוגל להתעלל בך רגשית ושום דבר בעולם לא ירתיע... עד כמובן ש... ש"כ כלב בא היום שלו..." אבל עד שזה יקרה... הוא פשוט עלול להיות סדיסט ואכזר בלי שום מעצורים... וחז"ל מלמדים אותנו להזהר ממנו... ובעיקר!!! הכי הכי הוא בעצמו- צריך להזהר מעצמו!!! כלומר: מי שמזהה בעצמו את האופי הקליל והזחוח הזה הוא מוכרח להכניס בעצמו יראת שמים... כי אחרת הוא עלול להיות חייית טרף מהסוג של דור המבול ואכמ"ל...) וכעת!!! לאחר המבול... כשהקב"ה זכר רחמיו ורצה שוב לחדש בטובו מעשה בראשית... אז זהו!!! מכאן ואילך אין טעם להחזיר את העולם לפירמה המקורית!!! הפירמה המקורית הוכחה כמזיקה!!! כשהאדם מרגיש יותר מידי יציב זה מתנקם בו בראש ובראשונה... הוא מאבד את הכיוון... לכן מכאן ואילך!!! מאחרי המבול הקב"ה שינה את כל הפירמה של העולם לחלשה יותר... שברירית יותר... וזה הפשט ב"עוד כמה ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום קיץ וחורף..." כל המושג של שש עונות השנה זה חולשה מתוזמנת שה' הביא לעולם כדי לשמור על העולם... שהפירמה תהיה קצת פחות איכותית ופחות זחוחה... אז ידידי היקר: נכון שבקיץ חם לך מידי ובחורף קר לך מידי... והגוף שלך קרעך פה קרעך שם... אבל אם זה לא היה כך... אז אמנם היית הרבה יותר חזק וחסון אבל היית מתמרד!!! היינו כולנו שוכחים את המקום שלנו ומאבדים את עולמנו... הקב"ה כבר לא מוכן להחזיק עולם של מושחתים שיהיה בהם רק נח אחד... הוא רוצה שכולנו נהיה נוחים ורוכים... הוא רוצה שכולנו נהיה שבריריים ונדע תמיד שיש לנו מה להפסיד... וכולי האי ואולי!!! בינינו לבין עצמנו... הלואי ונבין את זה

עד כאן המהפך שהתחולל בעולם מלפני דור המבול ולאחמ"כ...

אז זהו!!! שבדיוק את אותו תהליך ואת אותו מהפך אנחנו עוברים בתקופה האחרונה: מה שקרה בדור שלפני המבול... זה בדיוק מה שקרה איתנו בכל העשרות שנים האחרונות שעד פרוץ הקורונה!!!

אם נסתכל במבט רחב וכללי על כל התהליך שעובר על העולם במאה ויותר שנים בכלל ובשנים האחרונות בפרט... העולם הנאור שלנו עסוק כל הזמן בלתפוס את העסק לידיים חזק חזק! זה התחיל מהדמוקרטיה... והמשיך בטכנולוגיה המתקדמת שמצאה פתרון כמעט לכל בעיה בחיים...

אני רוצה שתבין: יהודי קלאסי שחי באירופה לפני מאה שנה... הוא תמיד לקח בחשבון שיכולים להופיע פה חבורת שודדים ולשדוד את כולנו ולהשאיר אותנו נקיים מנכסינו... הוא גם ידע שאם חלילה תהיה עצירת גשמים... הוא עלול למצא את עצמו גווע מרעב וצמא למים... חוץ משריפה שיכולה לפקוד את העיר ולהשאיר את כולנו ללא קורת גג... הוא גם ידע שיכולה לפרוץ במלחמה ואז לוקחים את כולנו כשבויים... זאת אומרת: עד לפני מאה שנה אף אחד לא הרגיש לגמרי יציב בעולם!!! כל אחד ידע שיכול משהו לזעזע לו את האדמה מתחת הרגלים... ואז לאט לאט משהו התבסס בעולם... וזה היה תהליך שהתפתח אט אט... ואז הוא התחיל להתקדם בצעדים מהירים בהתאם לטכנולוגיה המתקדמת... לאט לאט הושגה כביכול שליטה על כל הסיכונים האפשריים!!! **אתה יודע מי פוגש את התופעה הזו באופן הכי מוחשי??** מי שבנה מוסד... חידר וסמינר וכדו' והוא מחכה לטופס 4... אבל חכה!!! צריך מערכת אזעקות בשביל הביטוח... אח"כ צריך אישור ממכבי אש על הגלאי עשן... אח"כ צריך להגיע מישהו לבדוק את המבנה שהוא תקני מפני רעידות אדמה אפשריות... רגע... ומה עם ממ"ד במידה ויש טילים??? ומה עם יציאת חירום במידה ו...??? אתה מבין? היום כל בנין שנבנה... הדלתות שלו לא יפתחו עד שלא יאבטחו אותו משרפות... מפרצות... מרעידות אדמה וצונאמי ואולי גם הרי געש ש-לך תדע אולי יתפרצו... אנחנו צריכים לשלול את כל הסיכונים שרק אפשר לעלות על דל המחשבה ורק אז אפשר לדרוך בשערי הבנין... **מה זה? מה פשר הגישה הזו?** זו גישה של יציבות **בכל מחיר!!!** אני רוצה לתפוס שליטה על כל המציאות... אני מוכרח לוודא שהכל בשליטה!!! ולשלול כל התפתחות שחלילה עלולה לצאת משליטתי!! ואתה מבין לבד שזה עוד דוגמאות חיוורת... לא ניכנס כעת לרשימה ארוכה והבלתי נגמרת של בדיקות רפואיות פולשניות ומתישות שכל רופא משפחה ורופא אחרי הפציינט שילך וינבור בגוף שלו הלון ושוב... (עוד הרבה לפני הקורונה...) כדי לשלול ולשלול ולדעת שהעסק בשליטה!!! בשליטה של מי?? **שלי!!!** פעם לכל מבוטח בקופ"ח היה אפשרות לשלם עוד קצת כסף ולהיות במושלם... היום איפה... יש עוד כמה וכמה כיסויים וביטוחים... יש ביטוח סיעודי... ביטוח שיא... ושלא תדע... אתה מבוטח ומסודר מכל הכיוונים שרק תרצה... והכל בשביל מה?? בשביל

הבסיסי ביותר שנדרש מן נח!! להבין שיש בורא עולם שהוא מנהיג את העולם ולא אתה!!!! זה עוד לפני יהודי!!!

זה דברים מינימליים שאתה מבין לבד שלא רק בן נח צריך להבין... אלא גם יהודי!!!! ובראש ובראשונה יהודי!! זו נקודת הפתיחה של יהודי...

על אותו משקל ביחס לנגיף הקורונה... גם אם אנחנו מדברים כמו יהודים ואנחנו מבינים שנגיף הקורונה בא לעורר אותנו להתחזק בעבודת ה' ולהתחזק בזריזות באהבת ה' כאברהם אבינו... **אבל חכה!!!** בשביל זה יש לנו גם פרשת נח להזכיר לנו שיתכן שיש דברים עוד יותר בסיסיים ומינימליים שאולי שם איבדנו את הכיוון... להבין שיש בורא עולם שצריך לכבד אותו שהוא ישלט על העולם ובעיקר עלינו!!!! ולא להיות עסוקים כל הזמן לשלול ולהרגיע ולתפוס שליטה על העולם...

לכל אלו שנורא לחוצים מנגיף הקורונה... ו... ולך תדע איזה השלכות ארוכות טווח יש לזה... די!! תרגע!! תפסיק!! רגע... מה עם המבול??

אתה לא מפחד שפתאום עמודי השמים יתרופפו ופתאום יהיה כאן מבול...?? אתה יודע איזה **השלכות ארוכות טווח** היו למבול?? שלא תדע...

אז זהו שתרגע!!! ה' רוצה להשאיר משהו אצלנו!! תן לו... תכבד אותו... תבין שה' רוצה שנפחד ממנו!! כן... ואלוקים עשה שיראו מלפניו...

למה? מה העניין של ה' שנפחד ממנו?? מה אבא שבשמים מרויח מזה שהילדים שלו מפחדים ממנו...?? התשובה היא: זה לטובתנו!!! הפחד שלנו מה' שומר עלינו!! מאזן אותנו!! לא נותן לנו לאבד את הכיוון... **זה בריא לנו!!!** טוב לנו לתת לאבא שבשמים את מושכות השליטה ולהשאיר אצלו כמה מפתחות שאנחנו מוכרחים את עזרתו... **טוב לנו שאנחנו צריכים לשמור איתו קשר עין!!!** אחרת אנחנו נראה כמו נוער מתבגר וחצוף ש... שכל מי שיום אחד התבגר כבר מבין שהמפסיד והמסכן הגדול ביותר זה אותו נער זחוח שחש מעצמו וחושב שהוא יודע הכל.. והוא עוד יחזור לכאן על ארבע... את זה כולנו מבינים!!! (-כמוכן, מי שעבר את הגיל הזה) ניתן לאבינו שבשמים את המושכות ובמקום לפחד מהקורונה נפחד ממנו!! ובעזרתו"ש על שחל ופתן תדרוך תרמוס כפיר ותנין... כן... לפעמים הקב"ה מזמין שדווקא יהיה נחש וכפיר ותנין על הדרך... יהיו חששות... יהיו דברים לוטים בערפל... ואל דאגה!!! כי בי חשק ואפלטתה.. את הנחש והפתן הזה ה' הזמין בשביל להפגיש אותנו עם החיבוק הזה ש"אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו עמו אנוכי בצרה, אחלצהו ואכבדהו"

הקורונה... זה הדבר היחיד שהוא לא יודע מה ההשפעה הארוכת טווח שלה... אתה קולט?? הוא כבר שלל את הכל!!! יש לו כבר תוצאות של בדיקות דם מוכנות מראש לעשרים שנה הקרובות... (כלומר: הוא כבר ערוך לציתור האפשרי ולרשימת הכדורים שהוא חלילה יצטרך ליטול אותם..) וההשפעה ארוכת טווח היחידה שהוא עדיין לא סגר את הפינה איך מטפלים בה זה הקורונה.

עכשיו אתה מבין על מה אני מדבר??? היציבות הזו שאנחנו בכח רוצים לתפוס את החיים חזק חזק בידים!!! בדיוק את זה ה' רוצה שנשחרר אחיזה... ותתנו ל... ההלו... תרגע... תשחררו אחיזה... אני עשיתי... אני אשא... אני אסבול ואמלט... אני עשיתי קורונה... ואני גם אקח אותה כשאני רוצה... תנו לי לנהל את הלו"ז של העולם...

זה בדיוק מה שקרה גם בדור הפלגה!!! הכל מסודר... סו"ס העולם מתנהל כמו שצריך... הצלחנו לשקם את העולם לאחר המבול... איש תחת גפנו ותחת תאנתו... ויהי כל הארץ שפה אחת ודברים אחדים... כולם מרוצים... אף אחד לא חולה... אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה... **אבל!!! עדיין יש איזה משהו שמטריד את מנוחתנו...** אנחנו זוכרים שפעם היה איזה מבול... שזה מצביע על איזה חור באוזון... או על איזה חוסר יציבות בעמודים שעליהם עומד הרקיע... אולי יש סדקים באיטום של התקרה של העולם... אולי הגיע הזמן לעשות איזה שיפוץ ברקיע... משהו כמו זיפות או יריעות... **אה... צוחק עליהם בורא עולם ואומר להם:** זו הבעיה היחידה שנשארה לכם?? ברגע שתסדרו את זה... אז זהו... כעת כבר הכל בשליטה ואפשר להיות רגועים...??

רגע... ומה יקרה אם תגמרו לזפת את התיקרה של העולם ופתאום תתגלה בעיה חדשה מזוית שלא חלמתם עליה... בעיה ששמה תקשורת בין אישית!!! לא!!! לא יהיה מבול חלילה... לא משהו מסובך בשמים... לא צריך לעלות לגג של העולם... לא צריך לבנות מגדלים... רק בעיות של חוסר תקשורת ואי הבנה... שלא יבין איש שפת רעהו... עם זה אתם כן תסתדרו?? זה בדיוק מה שקרה!!! הם כבר התחילו את השיפוצים... וכבר התחילו לראות ירידה במספר המאומתים... כבר הצליחו לנצח במאבק נגד הדליפה של הרקיע... נו... כעת אפשר לקבל סופית טופס 4 של העולם...?? פתאום נפל עליהם תיק חדש לגמרי שהם לא חלמו עליו!!! בעיות פנים חברתיות... בעיות שלום בית... זה מדבר אידיש... זה עונה לו במרוקאית... ויפץ ה' אותם משם ויחדלו!!! ויחדלו לבנות העיר!! הם חדלו לדמיין שהם הולכים לגמור לסדר את הבעיה האחרונה של העולם... כי צצה להם בעיה חדשה מכיוון אחר לגמרי שהם לא חלמו עליה... הם קלטו שיש בורא עולם שרק הוא בחכמה פותח שערים ובתבונה משנה עיתים ומחליף את הזמנים...

נמצאים אנו בפרשת נח!!! פרשת נח עדיין לא מדברת על יהודי!! עדיין לא הגענו לעולם הידיות ועבודת ה' הצרופה של אברהם אוהבי... **אנחנו בשלב אחד לפני זה!!!** אין מה לעשות... צריך להתאזר בסבלנות... אם ה' המתין עשרים דורות עד שאברהם אבינו הגיע... אז לנו מותר להתאזר בסבלנות במשך שתי פרשיות... וכעת בפרשת נח אנחנו עדיין מדברים על המינימום

לקבל תחושה שאנו תופסים את העולם חזק חזק שלא יברח לנו מהידיים... **תחשוב על זה... זו התפיסה היום!!!**

וכנראה ש-די!!! כנראה שהגענו לסוג של מיצוי... אנחנו כבר מחזיקים יותר מידי חזק ואנחנו יותר מידי מרגישים שהעסק בשליטה...

ו... וכשמרגישים יותר מידי שהעסק בשליטה... מה קורה אז???

באיזשהו מקום מתחילים לאבד רסן... ויאמרו לקל סור מנו ודעת דרכיך לא חפצנו... **וכאן נכנסנו לדור המבול!!!** תחושת היציבות הזו בשלב מסוים הכניסה אותנו לשכרון חושים... אנחנו מרגישים יותר מידי חזקים... שולטים... וקדימה... כעת אני האלוהים של עצמי ואני יכול לעשות מה שעולה על רוחי... ב"ה שאני לא ברשת... אבל כשאתה שומע לפעמים את ההפקרות שיש שם... את התחושה שאתה יכול לעשות מה שאתה רוצה ולהכות רעך בסתר... הפקרות מסוג שכזה יכולה להגיע רק ממי שמרגיש כ"כ בטוח שאף אחד לא יעצור אותו בצדי הדרך ולא יחכה לו בסיבוב...

אז זהו!!! שיום אחד בורא עולם הגיע ולפתע הוא דפק דפיקה חזקה על השלחן!!! סטופ!!! אני הבוס!! ותפסיקו לחשוב שהעסק בשליטה...

סו"ס הקב"ה נשבע שהוא יותר לא יביא מבול לעולם... במילים אחרות: הקב"ה נשבע שהוא יעצור ויבלום את ההפקרות רגע לפני שהיא תחצה את הקוים האדומים. וה' דופק כעת על השלחן ואומר לנו: רבותי!! תרגעו!! תפסיקו להיות זחוחים... תפסיקו לחשוב שאתם יכולים לסדר לעצמכם את החיים... תפסיקו לחשוב שהעסק בשליטה (שלכם) כי הוא לא!!! לא בשליטה!!! המפתחות בידיים שלי!!! ואני אקבע את הסדר יום. הקורונה בבת זיעזעה את כל היציבות שהתרגלנו אליה... זהו רבותי!!! תפסיקו לחשוב שאם יש לכם גלאי עשן וביטוח בריאות משלים אז אתם מסודרים... תפסיקו לחשוב שאם יש לכם נציגים בכנסת או עסקני רפואה אז הכל בשליטה... תפסיקו לדמיין שאם יש ממסד קהילתי ומוסדות מסודרים אז הכל כבר נוסע יפה בפס יצור והכל בשליטה...

ואנחנו מתקשים לקבל את התפיסה החדשה הזו... אנחנו מאוד מתקשים לשחרר אחיזה... בשארית כוחנו אנחנו נאחזים חזק חזק ותופסים את המושכות וצועקים בקול עייף וניחר: העסק עדיין בשליטה... אתה יודע איפה אני רואה את זה בצורה הכי מגוחכת?? אחד מהמשפטים שהכי צורמים (עכ"פ לטעמי) יש משפט מוכר שיש נוהגים להזהיר בו בימים אלו: מי יודע איזה **השלכות ארוכות טווח** יש לקורונה!!! המילים האלו **השפעות ארוכות טווח!!!** זה מילים שמשגעות אותי... אתה קולט?? הבן אדם כבר הסתכל קדימה ובחן את כל מה שהולך לקרות איתו לטווח ארוך... הוא כבר רואה את כל האופק הארוך טווח... והפינה היחידה שעדיין נותרה לו זה

הקידוש להגל התחלת הזמן יערך הערב בביהמ"ד בשעה 3 בלילה!!!

שמחה בכפר שלנו... הלילה יערך מעמד ה-לחיים לקראת קביעת שיעור בבית המדרש... כן... השבוע מתחיל זמן חורף בבית המדרש של הכפר... הקידוש יתקיים בשעה 3 בלילה בליווי תזמורת... כולם מוזמנים!!! כן... זה בהחלט מרגש!!! כל שנה מחדש יש חשש האם יהיה תקציב לפתוח את בית המדרש לקראת זמן חורף... **תבין**: החורף הגיע ואיתו הגיעו הלילות הארוכים... הלילות המתוקים האלו ש... שכולם הולכים לישון בתחילת הלילה וקמים בחצות... ואז יש לך שש שעות של איכות בעסק התורה... **דא עקא!!!** שבשביל לתפעל את בית המדרש בימות החורף צריך **תקציב בלתי נדלה!!!** צריך כסויות אדירות של שמן למאור... גם בשביל להאיר את הבית מדרש... וגם כדי להאיר את המבואות והשבילים של הכפר כולו... אחרת!!! אם לא יהיה אור אז רק הצורבים שיודעים לגרוס הכל בע"פ יוכלו להגיע... וגם אחרי שהבימ"ד כבר סואר... אם הרחובות יהיו חשוכים לגמרי לגמרי... אז זה מאוד לא נעים... (אנחנו אפילו לא קולטים מה זה חושך גגגמור ברחוב... נדמה לך שאתה יודע... אבל אתה לא באמת קולט... חושך גמור זה אומר שאתה לא רואה ככלכלום!!! כל הסיפורים של הגנבים שנכנסו בארובה ונכנסו דרך החלון מתחיל מהחושך מצרים הזה שהיום אנחנו לא מכירים אותו... מסילא בית מדרש לא סואר ורחוב חשוך זה כמעט כמו ישיבת בין הזמנים בלי מילגה... סליחה על הדוגמא העגומה...) **ותכל'ס להאיר כל לילה את הבית מדרש ואת כל המבואות האפלים זה תקציב גדול!!!** (שתבין: חזקיהו המלך לקח את כל תקציב הבחשון והיקצה אותו לשמן לבית המדרש... ע"פ מבידנת ישראל הבחשון הוא התקציב הכי שמן) ותכל'ס... כל שנה יש ניסים!!! והשנה גם קרה נס ועל זה החגיגה הגדולה... ולכן כולם מוזמנים בשעה 3 בלילה לחגיגה הגדולה.

חכה חכה... בשעה שלוש בלילה כל הכפר על הרגלים... כולם שמחים להגל תחילת עסק התורה בחורף!!!

דא עקא!!! שהחגיגה הזו קצת מהולה במרירות... זה קצת על חשבון מישהו שעדיין טיפה עצוב... מה קרה?? **ובכן בקצרה**: יש יהודי יקר בכפר שלנו... קוראים לו ר' מרדכי... יש לו כמה פרדסים של עצי זית בגליל... וכעת עונת המסיקה ודריכת הבד בעיצומה... הוא כבר סיים למסוק את כל הזיתים... והניח אותם במעטן... (סוג של בור מיוחד לזיתים שנמצא בשדה... ומרכיז בתוכו את כל הזיתים ואז הזיתים עוברים תהליך שהם נפתחים שם מאליהם וזב מהם השמן והם מתבשלים במיץ של עצמם...) וכעת!!! ברגע שאחרון הזיתים נכנס למעטן... כעת זה נקרא גמר מלאכה לעניין הכשר!!! שמאכן ואילך הזיתים מוכשרים לקבל טומאה מדרבנן... (זה קולא ביחס לענבים שהם מוכשרים מרגע הבצירה ואילו בזיתים שמאי הקל להלל ולא גזר על המסיקה) כעת ר' מרדכי חזר לבית המדרש עם ידיים משומנות... כעת צריך לתת לזיתים את הזמן שלהם עד שיזוב מהם המוחל... ואז נתחיל את תהליך הבידוד!!! (לא... לא בידוד של קורונה... אלא דריכת זיתים... שנקראת בדו!! והדרכים נקראים בדיים...)

והיה היום!!! ר' מרדכי מגיע לראות את מצב הזיתים... האם כבר זב המוחל... האם העסק מתקדם... ואז הוא מגלה שם משהו חשוב... הוא מצא שברי ביצה... אוי אוי... מהר מאוד התברר שיש פה גוזל מת... וכעת נכנסנו לבלגן שלם... סוגייה שלמה של "גוזל שנפל לבור"... האם הוא מטמא או דבעינן מחשבה... ור' מרדכי הוא מתלמידיו המובהקים של ר' יוחנן בן נורי ו... ובקיצור: לא נכנס לסוגיה הזו במסכת נדה שבשביליה לבד צריך לילה חורפי שלם של עמל התורה... תכל'ס... ר' מרדכי החזיר כסיד: המעטן נטמא!!! והתרומה כבר לא תיעשה בהרהר... דמעות זלגו מעיניו של ר' מרדכי... על כזו פשלה הוא לא חשב... עד כה הוא כ"כ מקפיד על הלכות תרומות ומעשרות... הוא כבר שנתים לא פספס שום דקדוק הלכה בהפרשת תור... הוא כבר קיווה שבעוד שנה וחצי הוא יוכל לבא לבית המקדש בשמחה ולומר וידוי מעשר: "לא אכלתי באוני ממנו **ולא בערתי ממנו בטמא**" והנה!!! כעת מתברר שהפסדתי את המירוץ... הפסדתי את היודי מעשר... אני כבר לא אוכל להכריז באופן גורף "לא בערתי ממנו בטמא", זהו!!! הפעם התרומה תיעשה ותופרש בטומאה...

ביום הראשון ר' מרדכי היה מאוד נסער... הוא היה מדוכךך מאוד על שהוא נכשל בעשה דמשמרת תרומותיו... ועל זה שהוא הפסיד את המצווה כתיקונה להפריש תרומה בהרהר... אבל אחרי יום יומיים הוא לאט לאט נרגע... והתחיל לחשוב עם הפנים קדימה... **דבר ראשון: צריך לראות את הדברים הטובים!!!** היה לי נס שיום לפני כן הפרשתי את הביכורים של השמן... כלומר: לכה"פ הביכורים של השמן לא נטמאו... זה בהחלט נס הצלה!!! אבל הלאה... מה הלאה... מה עושים עם התרומה הטמאה זו???

ואז לפתע הבזיק במוחו של ר' מרדכי רעיון מהדים... ר' יוחנן כהנא!!! הוא הכתובת!!! המקים של בית המדרש!!! מי לא מכיר את ר' יוחנן של הכפר שלנו... כידוע: יש בכל כפר שני אנשים... יש אחד שהתפקיד שלו להיות מסושיבי בית מדרש... והיינו התפקיד שלו לאסוף את כולם לבית המדרש ולדאוג שיהיה מצב בבית מדרש... ואילו יש אחד שהתפקיד שלו לסגור את הבית מדרש כשצריך ולהוציא את האנשים... (אם זה לסעודות... אם זה אחראי קורונה וכדו) ור' יוחנן הכהן הוא ה"מושיב" של בית המדרש הראשי של הכפר שלנו... הוא דואג כל הזמן שיהיה מצב בבית המדרש... והוא הצליח להדביק את כל הכפר באהבת תורה שלו... והוא כבר חודש ימים מוטור ושובר את הראש ומנסה לעשות "שנור" כדי להשיג כמה שיותר שמן למאור לעונת החורף המתקרבת... ובימים האחרונים אני רואה שהוא מוטור מזה... וגם בזה הוא הצליח להדביק את יושבי הכפר וכולם עגמוסיים שלעת עתה אין עדיין תקציב לשמן למאור לשטייגן של הסדר א' הלילי בבית המדרש... ויש לי כזו אהבה לאישיות שלו ובעיקר לתורה שהוא כ"כ אוהב... **ר' מרדכי החליט**: אני לוקח את כסככל התרומה הטמאה!!! ואת כסכולה אני נותן לר' יוחנן הכהן... כידוע: תרומה טמאה אסור לכהן לאכול אותה... אבל הוא יכול להשתמש בה להסקה או למאור... ואיך שאני מכיר את ר' יוחנן הכהן... הוא יקח את כסכל התרומה טמאה ויעשה ממנה שמן למאור בבית המדרש... הוא כמובן יבא ליהנות מהאור... אבל על הדרך כולם יוכלו גם ליהנות מזה... כמו שמבואר במשנה האחרונה במסכת תרומות: מדליקין שמן שריפה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות ובמבואות האפלים ברשות כהן... העיקר שגם הכהן נהנה מהם...

חגיגה בכפר!!! כולם על הרגלים... שמעתם??? ליהודים היתה אורה... בהשגחה פרטית הושג שמן למאור בשפע לחודשיים הקרובים... כולם נוהרים לביתו של ר' מרדכי להודות לו על ההחלטה המבורכת... על ההרצת תורה שתהיה בזכות זה... כעת ברור לר' מרדכי ש"לטובתי ושברא רגל פרת..." מי יודע אם הגוזל הזה שנפל לבור לא קרה בהשגחה פרטית ולו בשביל שיהיה שמן למאור ללומדי ביהמ"ד... (אמנם לנ אין רשות ליוזם כאלו דברים... אבל לקב"ה מותר... סו"ס הקב"ה כבר אמר לדוד טוב לי יום אחד שאתה עסוק בתורה כשידיך מלוכלכות בהלכות איסור והיתר מאלף עולות שעתידי שלמה בנך להקריב לפני בהרהר...) אבל היות וסו"ס השמחה קצת מהולה בצער על ה"יודי מעשר" שר' מרדכי הפסיד... אשר על כן: לומדי בית המדרש החליטו להפתיע את ר' מרדכי והודיעו לו חגיגת: השנה כולנו!!! כל הלומדים עולים איתך יחד לבית המקדש להקריב לכה"פ את ביכורי השמן שלא נטמאו!!! ר' געציל הרפתן התלהב מהרעיון והוא מיד היקצה מעשר בהמה מיוחד להקריב שלמים לכל בני התורה שיעלו איתנו לירושלים... מודעה נתלתה בבית המדרש: מי שישתתף בעסק התורה בלילות של חודש חשוון... מחסן לעלות יחד עם כולנו בגיל ורנן לבית המקדש להקריב מנחת ביכורי שמן... הביכורים למקדש!!! ואילו התרומה תלך לתורה!!! ואנו נשאר מוקפים בעבודת ה'... אשרי העם שככה לו אשרי העם שה' אלוקים!!!

פסוק בזמנו!!!!

קיי"ל: כל האומר פסוק בזמנו מביא גאולה לעולם... ויש כ"ג הרבה פסוקים בימים אלו שזה בדיוק הזמן שלהם... אין לך מושג כמה... אולי צריך יום אחד לפתוח מדור כזה בעלון... מדור פסוק בזמנו.

עכ"פ הפרק תהילים שהכי מתאים (עכ"פ לטעמי) לתקופה הזו שכולנו עייפים מכל הסגרים והשביתות... פרק ס' בתהילים: **למנוח על שופך עדה מכתם לידו ללמד... אלוקים זמנתו פרצתו, אנפת תשוב לנ, רבש"ע:** למרות שעד כה נתת לנו תחושה כאילו זנחתנו ופרצתנו, למרות שעד כה העמדת פנים של כעס - אנפת!! אנא ממך: תשוב לנו... ממשיך דוד המלך ומתאר: **הרעלת ארץ וצמחה- פרקת אותה ושברת...** כל המסגרות מפורקות... כל התלמידים מפורזים... אנא- **רפה שבריה כי מטה...** תאחה את הסדקים שנבקעו במסגרת שכ"כ צריכה כבר לחזור לעצמה... **הראת למך קשה השקיתו יין הרעלה** מראית לנו חזות קשה... מכל הכיוונים סגרים ופצימות ואטימת כניסות... השקיתנו את התרעלה... הערים החרדיות!!! דווקא הערים החרדיות מלאות בתרעלה הזו של הנגיף... לכה"פ זה הרושם שנוצר... וכאן מתעוררת התחינה והבקשה:

נתת ליראך נס להתנסס מפני קולט סלה!!!

אנא ה'... יראך החרדים לדבר ה'... תן להם נס להתנסס!! אם עד עכשיו כולם הרימו עלינו דגל אדום בוחק שמנוסס עלינו... כעת תן ליראך נס להתנסס שכולם יראו ששמן עלינו נקרא ואתה איתנו... דוד המלך מסיים בפסוק: **למען יחלצון יידיך הושיעה ימינך ועזיבנו!** כל זה תעשה רבש"ע- ולו בשביל מי??

למען יחלצון יידיך!! יכול להיות שבעיר החרדית הזו יש כל מיני אנשים לא ראויים... שבגללם זה קורה... בגלל כל מיני מחדלים רוחניים וכדו... אבל יש שם כמה יידיך... יש שם כמה בני תורה ועובדי ה' אמיתיים שהם גם סובלים מזה... הם תקועים בבית עם ילדים בלי מסגרת... הם סובלים שהם לא יכולים לחזור לשגרת עסק התורה כפי שרצונך הנוב עמהם... אז אנא: **למעננו!!! למען יחלצון יידיך!!!** בשבילם- **הושיעה ימינך ועניי...**

ודרך אגב: כאן המקום לומר שההזכרה "דצה והחליצנו" שכולנו מזכירים בשבת בברכת המזון נלקח מהפסוק הזה: למען יחלצון יידיך... כלומר: עקרונית בשבת קודש אסור לבקש בקשות פרטיות... אסור להתפלל "שלא תהיה צרה ויגון ונאחה ביום מנוחתנו" אבל!!! אם זה למען יחלצון יידיך... אם זה בשביל אותם עובדי ה' מרוממים שגרים בבנין שלי או בשכונה... (כן... זה האברך הזה... שאף אחד לא "שם" עליו והוא כבר כמה חודשים לא מקבל מילגה) אם זה בשבילו... אז הקב"ה כן מרשה להתפלל בשבת... אנחנו תופסים עליו טרמפ... וכבר מבקשים על כולנו בשבת קודש רצה והחליצנו... את יידיך ועל הדרך גם אותנו... והוא הדין כאן: רבש"ע: יש כמה אברכים ועובדי ה' בני עליה שרוצים כבר ללמוד תורה ולהתפלל יותר בישוב הדעת!!! ויש להם קושי ועיכובים בגלל כל הסגרים והבידודים האלו... ולהם זה לא מגיע... אז אנא... תן ליראך נס להתנסס... למען יחלצון יידיך- הושיעה ימינך ועניי- גם אותי...

הבה לנו עזרת מלך- ונא תשלת אדם!!! אף אחד לא יכול להושיענו מידן תרעלה... כל החכמים בעיניהם... מהם לא תצמח הישועה רק מי? **באלוקים נעשה וזיל הוא יבוס צרינו...**

המשך מעמוד 1: למה ה' לא מגלה לנו במבחנו...??

וזהו!!! הדלת ננעלה מבפנים... ומכאן ואילך הם איבדו קשר עין עם העולם!!! אין קליטה... אין רשת... אין שום מידע מה קורה במבחן... הם דווקא ניסה לשלוח הודעות או סלפי בצאט אבל משום מה הוא לא קיבל משוב מתכרי הקבוצה... הוא היה בטוח שהם מסננים אותו... ולך תדע איזה קטעים אני מפסיד... וככה במשך שנים עשר חודש נח ובניו לא יודעים כלום!! אין להם שום קשר עם העולם החיצון... הם לא יודעים מה קרה ומה לא קרה... דבר אחד הם יודעים: שכאן!!!! בתוך התיבה... צפוף... מחניק... שיהיה עבודה תובענית וקדחתנית נון סטופ... אבל פה רגע אחד שאתם חייבים רגל על רגל... ואילו במבחן!!!! חברים שלנו ממשיכים לכיף... לרקוד לפי הצלילים... זהו!!! זה המחזה האחרון שנצרב בזכרונם... ואכן במשך שנים עשר חודש יושבים להם הצוללים הבודדים בתוך קפסולה סגורה ומרגישים חנוקים!!! ואני רוצה רגע לעצור כאן ולשאול אותך בחור יקר... בחור יקר: תנסה לדמיין מה עבר עליהם... הרי לך קל להיכנס לראש שלהם... גם אתה בתקופה האחרונה היית בקפסולה חודש או חודשיים... אז תנסה לחשוב מה עבר על נח ובניו במשך שנים עשר חודש שהם כלואים וצפופים בתוך קפסול של שלוש מאות מטר מרובעים!!!! עם בהמות וזבל... בו בזמן שמצידם הם בטוחים שמבחן יש שגרת חיים וכולם נהנים מהחיים... ואז!!!! יום אחד פותחים את התיבה... ומה מגלים??? **שאינו כלום!!! לא נשאר כלום!!! כולם נמחו!!! הכל נמחק!!!**

אתה קולט איזה מהפכה בראש?? עד הרגע הייתי בטוח שאני צו"ל... ופתאום אני מגלה שאני לא צו"ל... אלא אני הוא היחיד שנשארת!!!! הצחוק המתגלגל של חברים שלי נדם... נמחה... נצלל... נמחק... הצו"ל הזה שחשב שהוא עשה טובה לרבש"ע ונשאר בשבילו בתוך תיבה חנוקה... מתברר שהיא היתה קרש ההצלה היחיד שממנו נבנה העולם.

(נשלמה המלך אומר: כי בקול הסירים תחת הסיר כן שחוק הכסיל... כלומר: אם הכסיל מתגלגל מצחוק עלך שאתה עושה את רצון ה'... החשוב שקול הצחוק שלו הוא שמן ששך בסיר... כן... הוא צוחק... אבל הוא לא קולט שהוא קעת על האש מטגן לך ספינגיים... כשהוא יגמור להשך... אז תוכל לאכול את הספינגיים שהתבשלו עליו... ודו"ק היטב...)

---לכאורה מה שאמרתי קעת... זה... זה לא נשמע הגיוני... מה... נח לא ידע שיש מכול...??? מה... הוא לא באמת קלט שהולך להיות מכול? הרי הקב"ה אמר לו בפירוש שיהיה מכול? והוא הרי בנה תיבה והוא נכנס בתוכה... אז מה... כל זה הוא עשה רק מהשפה ולחוץ?? לא הגיוני?? **מה התשובה? הוא ידע!!! ברור שהוא ידע!!!**

אבל הוא ידע כמו שאנחנו יודעים... סליחה... אני שואל אותך: האם יום אחד המשיח יגיע?? האם יום אחד הקב"ה ימטיר על רשעים פחים אש וגפרית?? האם יום אחד יתברר שכל מי שהיה מנותק מהרשת הוא צדיק והוא יקבל עולם הבא... ומי שהיה מחובר לרשת יהיה אומלל? זה נכון או לא נכון?? נכון!!! אתה מסכים או לא מסכים?? מסכים!!!

נכון... הכל נכון... אבלו!!! אבל עדיין... קעת להם כיף ולי לא...

נכון?? נכון זו התחושה שלך?? זאת אומרת: **לא חסר לנו ידע!!!** אנחנו יודעים הכל!! אנחנו גם מאמינים בזה ואנחנו חיים על פי זה וגם משלמים על זה מחירים יקרים... אבל בכל זאת... תכלס חבר שלי נהנה ברשת... הוא עושה מה שבא לו... ואני לא... וזה קשה לו... אז אותו דבר בדיוק לגבי נח ובניו!!! ה' אמר שיהיה מכול והם האמינו... וגם בנו תיבה... וגם נכנסו לתיבה... והם שכל מה שה' אמר... אבל תכלס... **בשבטח!!!** המציאות הנגלית מול העיניים היא תמיד חזקה יותר מההלל!! וסוף סוף קעת אנחנו רואים שהם נהנים מהחיים ואנחנו לא... אז זה יותר חזק מהכל וזה אוכל אותנו מבפנים!!!

וזה היה ניסיון קשה מאוד בשבילם!!! והיא היא!!! העמידה בניסיון הזה הוא היה קרש ההצלה שבזכותו הם נמלטו ממי המבול!!! **ואת הנסודה הזו אנחנו צריכים לפלוט!!!** לאחר מעשה... אחרי שכבר היה מבול... כשאתה כבר פותח את דלת התיבה ואתה רואה שאין כככלום... כשאתה עומד מול הנתונים בשטח העגומים כ"כ... קעת כולם מבינים שעשית את עסקת חיך... דא עקא!!! שכל החכמה והתגלית הוא לעמוד מול המציאות רגע לפני שהיא עומדת להתרחש... כשקעת עדיין לא רואים אותה בכלל בכלל!!! ולחיות אותה ולפעול על פיה רגע לפני שהיא מתגלית בפועל!!!

זה א' ב' נדל"ן... מי זה איש עסקים ומצלח? זה אחד שיועד להשקיע בקרקעות הכי זולות והכי חסרות סיכונים... כי הוא מזהה את הסיכון שלהם **רגע לפני** שכולם נזכרים- אבל מאוחר!!! **הרגע שלפני** שכולם קולטים אז כל הטקטיקה של עסקים... אם אותו איש עסקים היה קולט את זה רגע אחרי שהבועה התפוצצה וכולם קלטו את זה... אז הוא כבר לא היה איש עסקים... כל הקונץ וכל הקנייטש וכל הוורט זה לראות את המציאות כמות שהיא בשלב אחד לפני שהיא התגלתה!!! **וזה בדיקת הסיפור שלנו... אנחנו יהודים מאמינים!!!**

היות ואנחנו מאמינים אז התורה הק' והנביאים מכינים אותנו שאוטוטו תגלה מציאות חדשה שהיה ה' למלך על כל הארץ... ואז יתברר שרק מי שדבק בה' יבא ויטול שכרו ומי שלא עשה רצון ה' יהפכו פניו לירקון... **אז מה אתה רוצה?? אתה רוצה לראות את זה בעיניים???** חבל!!! כשיגיע השלב שתראה את זה בעיניים... זה כבר יהיה מאוחר...

אתה כבר לא תוכל להשקיע במניה הזו... כי היא כבר המריאה... הפסדת את המטוס... איש נדל"ן שנוצר להשקיע **ברגע שאחרי**... הוא כבר לא איש נדל"ן... הוא הפסיד את הטיסה... השקעה שכבר כולם מכירים בה ורוצים להשקיע בה... זה כבר לא השקעה משתלמת... זה כבר לא ריוח... **והגיעו ימים אשר תאמר אין לי בהם חפץ...**

אתה רוצה שהקב"ה יפתח את השמים ויראה לכולם כמה החרדים הכי צודקים והכי מועילים וכל מילה תורה שלך מצילה את כל העולם?? **אל תדאגו!!! זה יגיע!!!** אבל דווקא כשהוא יגיע... אתה תכפור וידך בצער ותאמר: אוי... החמצתי הזדמנות!! הגיעו ימים אשר אין לי בהם חפץ... זהו... כבר אי אפשר להשקיע יותר... המניה הזו כבר קפצה ואי אפשר יותר לרכוש אותה בזול... כן... מה אפשר לעשות... שכשהמניה הזו היתה זולה אתה כל הזמן התבכינת מתי היא תקפוץ... מתי היא תהיה שווה... דווקא כשהיא תקפוץ ותמריא לשחקים אתה פתאום תזכר מאוחר לתפוס את הראש ולהגיד למה לא נזכרתי מיימים קודם... **כן... פתח דברתי עם איש עסקים**... והוא אמר לי שזה הפלוטר והניגוד אינטרסים הקבוע שיש בנדל"ן... לשמוע מגיע להשקיע באיזה מניה... הלב דופק!!! מצד אחד דווקא מאוד חשוב לך לשמוע אינפורמציה מעודדת... לשמוע שזו השקעה כדאית... לשמוע ששמתי את הכסף במקום הטוב ביותר... אתה רוצה לשמוע את זה... זה חשוב לך... אבל

מצד שני: אתה לא באמת רוצה לשמוע את זה!!! כי... אוי ואבוי... אם אני כבר עכשיו אשמע את זה... זה אומר שאולי כבר אחרתי את הרכבת... כי ברגע שיותר מידי אנשים נותנים אימון בעיסקה הזו אז היא מתחילה לנסוק ואני יכול לגלות שהגעתי מאוחר וזה כבר לא ריווח! אתה מבין את הקופליקט?? מצד אחד חשוב לי לשמוע שזה שווה!!! אבל מצד שני אתה חייב לשמוע את זה **רגע לפני** כולם...

על אותו משקל כאן: מצד אחד ועל כן נקווה לך ה' אלוקינו לראות מהרה בתפארת עוזך... ותן כבוד ה' ליראיך תהלה ליראיך... אנחנו מתפללים על זה... רוצים שיגלה ה' כבוד מלכותו עלינו... אבל מצד שני בשניה שזה יקרה!!! אז זהו!!! אנחנו מחמיצים את ההזדמנות... הגיעו ימים אשר תאמר אין לי בהם חפץ... וזה ניגוד אינטרסים די מסובך (שאני באופן אישי מכיר עובדי ה' אמיתיים ש-די קשה להם להתגבר על האינטרס האישי שלהם שהמשיח יתעבך עוד קצת כדי לאפשר לי להריח עוד קצת... זה לא פשוט... צריך להיות בעל מדרגה מאוד גדול לוותר על ההון האישי הזה למען כבוד שמים... ואכמ"ל... אז מה עושים?? מה?? לחכות שהמשיח לא יבא??

אסור לנו!!! אנחנו כן רוצים שהוא יגיע... נו... אם ככה... אז אאאא... למה הוא לא מגיע...?? זה לא!!! אתה אומר אוף...?? ! ! ? ! תגיד תודה שה' נתן לך עוד צ'אנס לקפוץ על המניה הזה רגע לפני שהבועה מתפוצצת בקול רעש גדול!!!

אני רוצה שתבין: כתוב בחז"ל שכל בן תורה שלא יתבייש ביהדותו יהיו לו 2800 עבדים (שבת לב) זאת אומרת: הבן תורה הזה שכעת כולם יורדים עליו בתקשורת... הבן תורה הזה שהוא אשם בכל המחלות והוא השלעפער שתמיד מקצצים לו בתקציבים... המניה הזו עתידה ביום בהיר אחד לקפוץ לשחקים!!! נו... אז קדימה... שהמניה הזו תקפוץ כבר... ל-מה מחכים?? אתה שואל ל-מה מחכים?? מחכים לך!!! נותנים לך צ'אנס שגם אתה תתן אימון במניה הזו ותקפוץ פיניה ותזכה... ---בשבוע הבא אנחנו נקרא על מעמד ברית בין הבתרים... שפתאום מגיע העיט על הפגרים!!! והעית הזה הוא דוד מלכא משיחא... המשיח כבר מתחיל להתקרב והוא רוצה להחזיר נשמות לפגרים מתים... הוא רוצה לגלות כבוד שמים... אבל מישהו מסלק אותו... מישהו לא נותן לו להתקרב... אתה יודע מי?? לא תאמין מיי!!! אברהם אבינו!!! אברהם אבינו כביכול מנהל מאבק סמוי מול מלך המשיח... המשיח רוצה כבר לגאול את עם ישראל... המשיח כבר רוצה לפוצץ את הבועה ולהגביה קרנו למעלה... **אבל אברהם אבינו עושה לו סטופ!!!** חכה משיח... עדיין מוטי שלי ויענקי שלי נשאר מחוץ לקפסולה... ואני לא מוותר עליהם!!! תחכה עוד יום יומיים... אני רוצה שגם הם יכנסו לתיבה של הצוללים החרדים האלו... שגם הם יתפסו את עצמם לדידים ויתחילו להשקיע במניה הזו של עבודת ה' שנמצאת קעת בשיא שפל המדרגה... שישקיעו במניה שניה לפני שהיא ממריאה כמו חללית בקול רעש גדול!!! **כן... מפתח לחשוב על זה... מי מעכב קעת את הגאולה???**

אברהם אבינו!!! לא פחות ולא יותר!! הוא זה שעושה את הווטו!! הוא זה שלא נותן למלך המשיח להגיע... כי אברהם אבינו הוא **אבינו**!! וכמו אבא דואג... הוא לא מוותר... הוא רוצה לאפשר לכולם לזכות... שכל מי ששייך שיזכה... שיזכה... ולכן אנחנו נמצאים כבר שנתים שלוש בתוך תקופה של ברור שלא היה בכל עשרות שנים האחרונות... שאם תסתכל במבט מקיף על כל התהליכים שעברו עלינו... זה התחיל מכמה פשרות בחירות אחד אחרי השני... שהקב"ה פשוט קרא לכל יהודי חילוני והזמין אותו לקריאה ראשונה שניה ושלישית!! והקב"ה הצמיד כל יהודי באשר הוא והכריח אותו להצביע... להגדיר בדיוק לאן הוא שייך... האם הוא לגמרי נגד כבוד שמים... או לא בעד ולא בנגד... או בעד בערך... או לגמרי בעד... אחרי שהקב"ה סיים עם החילונים!!! המרכז התקדם לשלב הבא... וכעת אנחנו נמצאים בתקופת הקורונה... ש... שזה שוב מערכת בחירות... אבל הרבה יותר עמוקה ופנימית!!! זה כבר לא בחירות כלליות של פוליטיקה... זה בחירה חופשית של כל אחד ואחד... והקב"ה פשוט קורא לנו לסדר!! אדוני היקר: תחליט איפה אתה?? כל בת סמינר שעד לפני חצי שנה ידעה בדיוק באיזה משבצת היא שתולה פתאום שום דבר לא ברור... הכל עומד על השלחן... וקדימה... לבחור!!! אין זמן!! העיט דוחק... הוא שוב ושוב יורד על הפגרים והוא כבר רוצה להופיע... ואברהם אבינו כל הזמן דוחה אותו וברגע האחרון נותן עוד צ'אנס... לעוד יהודי שיזדרז להתנתק מהרשת הלא חסומה... לתת צ'אנס לעוד בחור שיביח שעומד בימים אלו בפרשת דרכים ועדיין לא החליט היכן למקם את המעמד הרוחני שלו... ואבינו אברהם עומד מהצד ולא יכול להתערב בבחירה שלנו!!! הדבר היחיד שאברהם אבינו כן יכול לעשות... זה רק להיאבק מול מלכא משיחא שכבר משתוקק לסיים את הברור הקשה... ואילו אברהם אבינו דוחה אותו בעוד כמה שעות... כדי לאפשר לעוד יהודי לבחור את הבחירה הנכונה רגע לפני שהעיט יורד על הפגרים ובבת אחת פוקח את העיניים לכולנו...

במילים אחרות: לאברהם אבינו אין רשות לגלות לנו במבחן!!! הרשות היחידה שיש לו זה לבקש לדחות את מועד החזרת המבחנים... עוד חצי שעה... עוד חצי שבוע... אבל לגלות במבחן? זה לא!! **השורות האלו הם לא דמגוגיה... זה בסה"כ יהדות!!! א' ב' של ידות!!!** וממילא נכון שאנחנו משתוקקים שה' יתן תקווה טובה לדורשיך ופתחון פה למייחלים לך... וזה יקרה!!! אבל כל יום שזה מתעכב זה רק קרש מקפצה בשבילנו... זה עוד יום שאפשר לחטוף השקעות שכעת הם זולות ונמצאות בשפל ואילו בעתיד הם ימריאו וכבר לא יהיה חפץ... זה יהיה מאוחר ואף אחד כבר לא תהיה הזדמנות להשקיע בהם...

בחור יקר: מהר אהוב כי בא מועד... כידוע: יש בזה שתי גרסאות... או מהר אהוב בחול"ם שזה הולך על בורא עולם או מהר אהוב בשורו"ק שזה הולך עלינו... אז אנא... מהר אהובו של הקב"ה... תזדרז!!! תפסו את עצמנו לידיים... נחבק חזק את התורה הקדושה ונשקיע במניה רגע לפני שהיא שאור חדש על ציון תאיר ונזכה כלנו במהרה לאורו אמן.

ממשיכים!!!!

כל עוד ושלומי אמוני ישראל צמודים עדיין למרחב הקולי תחת תנאי הסגר...
אז דין הוא שגם קו שלהבת ישאר פתוח בהשמעת שיעורים וחיזוקים ברוח
התקופה... אשר ע"כ בעקבות משובים ובקשות ממאזינים להמשיך הלאה...
אנחנו אכן ממשיכים קו זה...

כל עוד המרחב הקולי הוא הכלי שכעת רצון ה' שדרכו ישמע קול התורה כפי
שכולנו יודעים, אזי- כבר הורה לנו ר' עזריאל זצ"ל: שכל אמצעי נוסף שאפשר
לגייס אותו למען כבוד שמים... מוכרחים אנו להסתער עליו כמוצא שלל רב...
כפי שרכב שתקוע בעומס תנועה... ברגע שהמשאית שלפניו מתקדמת עוד כמה
מטרים... מיד הוא מרים הילוך וממשיך... וגם אם זה כרוך בתמרון בין שני
הנתיבים... מה לא עושים בשביל להתקדם עוד כמה עשרות מטרים במסילה
העולה לירושלים... כך אנחנו... אנחנו לא תקועים בגלות!!! אנחנו לא יושבים על
המזוודות ומחכים בשילוב ידיים... אנחנו בסה"כ נמצאים בעומס תנועה,
ותכל'ס... כל הזמן מתקדמים... לא נותר לנו אלא תמיד להיות עם יד על ההגה,
ולנצל כל מטר נוסף שאפשר להתקדם עוד... כל אפשרות שאפשר דרכה
להשמיע המלכת ה' וכבוד שמים...

קו שלהבת - 074-7017448

איך מתחילים את שגרת חודש חשוון בכזה חוסר שגרה משמימה...???

אחד הדברים הקשים בתקופה זו... שנגמרו החגים... ו... ודי... הגיע הזמן להתחיל
בשגרה... להתחיל את השנה... אבל לא! הכל תקוע!!! אין כלום!!! בדרך כלל
חודש חשוון הוא החג של השגרה... כולם מאופסים... כולם קמים בבוקר וישנים
בלילה... המסגרת ממלאת אותנו... וכעת זה למחצה שלישי ולרביעי... כל אחד
והמרחב הקולי הקטוע שלו... ומה עושים??

אז בואו נחשוב שאנחנו עכשיו בתיבת נח!!! והנה... הדלת נפתחה... ואנחנו יוצאים... ואנחנו מגלים עולם ריק... שומם לגמרי... הלימודים לא מתחילים כי אין... הסגר לא נפתח כי אין לאן... אין כלום כי אין כלום... מה היינו עושים???

אוהו... כאן הגענו לנקודה!! באמת בא נחשוב רגע מה היינו עושים??

אז ר' עזריאל היה תמיד מדגיש את ה"ויחל נח איש האדמה ויטע כרם"!! זה שנח נטע כרם זה לא בעיה... צריך יום אחד לנטוע כרמים... השאלה היא: למה הוא התחיל עם זה??? למה ויחל?? הרי כעת אין כלום וצריך להתחיל הכל מאפס... וכשמתחילים מאפס אין לנו זמן ללוקסוס... אנחנו מתחילים דבר ראשון מהדברים הכי מהותיים... ואז לאט לאט עוברים לדברים הפחות חשובים ומהותיים... ולכן כל הפרוז'קטורים מופנים להתחלה!!! בא נראה מה אתה עושה מיד בהתחלה... בא נראה מה נמצא בראש סולם העדיפויות שלך...

וכאן יש תביעה על נח למה הוא התחיל עם כרם שיש לו נטיה לגרום לשכרות ולהסיח את דעת האדם ולכן הוא נכשל בו...

גם אנחנו!!! ברגע שהגיע חודש חשוון... ואין כלום... אין מערכת... אין מסגרת... אם ככה: אין הדבר תלוי אלא בי!!! אני מתחיל מאפס... הכל מתחיל ממני..

נו... כעת כל העיניים נעוצות בך: ובכן: עם מה אתה בוחר להתחיל???

כל אחד וה-להתחיל שלו... אם זה איך הוא בוחר להתחיל את היום...

אם זה איך הוא בוחר להתחיל למלאות לעצמו את החיים וליצוק בהם תוכן...

אז יש אחד שבוחר להתחיל את היום עם שינה!!! יש אחד שבימים אלו הוא עסוק בלהוסיף אפשרויות ושעות נוספות בגיגה של הרשת המסוננת כדי שיהיה לו מה לעשות...

אבל לא!!! גם אם חלילה אתה תיפול לשם במשך הזמן... גם אם במשך הבוקר אתה תהיה משועמם ואיכשהו תמצא את עצמך במיטה... אבל אל תתחיל עם זה!! גם אם אתה מאוד מיואש שכעת רק התחלת בידוד ויש לך עוד שבוע וחצי... ואתה בטוח שיצאו לך קרניים... בסדר... כשיצאו קרניים הם יצאו... אבל כעת... בשלושה ימים הראשונים אתה יכול להחזיק מעמד... אז תתחיל את זה טוב!!! תתחיל את זה עם יציקת תוכן רוחני... אל תתחיל עם נטיעת כרם... שה"ויחל" שלך יהיה מרומם... אח"כ ירחם המרחם... אח"כ כבר הקב"ה עוזרו שאלמלא כן אינו יכול לו... זכור: התחלה זה ביכורים!!! ואת הביכורים מעטרים... מקשטים ונותנים לה'... אח"כ מה יהיה?? מי שברך את האבות יברך את הבנים ונאמר

תוספת שבת

שיים לב! השקיעה והדלקת נרות שבת מתקדמים!

זמני הדלקת נרות שבת מוקדם פרשת נח

ירושלים: 5:23 מוקדם: 5:13

בני ברק: 5:37 מוקדם: 5:27

מודיעין עילית: 5:31 מוקדם: 5:21

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

בכח הקידוש והשותפות עם הקב"ה לעצור את חיית הטרף!

סיפור מופלא מהספר הנפלא 'פניני פרשת השבוע' מאת הרב אשר קובלסקי שליט"א

הנאצים פרצו צפונה, והם שועטים לכיוון ארץ ישראל... משמעות הבשורה היתה ברורה. ענין של כמה ימים עד שארץ ישראל כולה תימחץ תחת המגף הנאצי. גורל היהודים גם הוא ברור, ולא לטובה... רבי שלומק'ע שמע את הבשורה הקשה ונחרד. עיניו נעצמו, הוא התעטף בשרעפים, והחל מתנועע בדבקות עצומה. אחר כך פתח ואמר: 'חבל, כה חבל שלא באת קודם, לפני שקידשתי על היין. אילו היית בא אז, יכול הייתי להפעיל את כח השפעתי כשותף ביצירת העולם כולו, ולעצור את כוחות הרשע...'

רבי שלומק'ע נאנח, ושב והתעטף בשרעפי קודש. המעמד היה נורא הוד, ניכר היה כי קדוש ישראל משוטט בעולמות העליונים, מחפש מוצא מצרת בני ישראל. הוא ירד וטבל במקוה, ולאחר שעלה, נייעור ואמר: 'הרי כבר קידשתי על היין, אני כבר שותף עם הקדוש ברוך הוא... וכשותף, הריני יכול לקבוע כי הרשע הנאצי יספוג מהלומה קשה, יפול ויתרסק ולא יקום עוד, ושערה לא תיפול מראש אף יהודי השוכן בציון! העומדים סביב נחרדו מדברי הצדיק, הגוזר גזירה בכוח השותפות שבקידוש ליל שבת. הם האזינו לדבריו במורא ופחד, אך נרגעו קמעא בשומעם את קביעתו הנחרצת...

לימים, התברר כי אכן באותו לילה פרץ רומל קדימה, בראש צבא אדיר מימדים שכלל למעלה ממאה אלף לוחמים, קרוב לחמש מאות מטוסים וטנקים רבים. אך לאחר התקדמות קלה נאלץ לעצור, וכנגד כל הסיכויים הצליח הצבא הבריטי להכניעו ולהנחית עליו מכה קשה, שאילצה אותו לסגת לאחר שספג אבידות כבדות בכל שורות צבאו... כי זהו כוחו של הקידוש. עוצמתו רבה, יכולותיו עצומות. כל יהודי הופך לשותף, בעל יכולת לקבוע, בעל שליטה בנעשה. את הדקות היקרות של הקידוש יש לייקר, להתכונן אליהן, להיערך, להתבונן בעובדה כי זכינו להכריז שבורא עולם ברא את עולמו בשה ימים ושבת ביום השביעי, ובכך נהפוך לשותפיו הנאמנים בבריאה כולה!

מעניין לציין, את מה שביאר הרה"ק מטשורטקוב זי"ע, כי מסיבה זו אנו ממהרים להיפרד מהמלאכים המלווים אותנו בשובנו הביתה בליל שבת, ואומרים להם 'צאתכם לשלום...' במבט ראשון הדבר נראה מוזר - מדוע שנשלח את המלאכים מיד? מדוע לא נבקש מהם להישאר עמנו לשעת סעודת השבת כולה? התשובה טמונה בנוסח 'צאתכם לשלום', הרומז לעזיבת המלאכים את הבית מיד, עוד לפני הקידוש, כדי לגלות לנו עובדה יקרה: המלאכים אינם נותרים איתנו בעת הקידוש,

היה זה בעיצומה של מלחמת העולם השנייה. התבערה הנוראה התחוללה באדמת אירופה, והידיעות על השואה האיומה הגיעו עד לארץ הקודש, וזרות פחד ואימה בקרב העם היושב בציון. מלכתחילה, היה ברור כי שאיפתו של העמלק הנאצי היא להשתלט על העולם כולו, תוך 'ניקוי' כל פינות תבל מכל מי שבשם ישראל ייקרא.

להט החרב הנאצית המתהפכת על ראשם של יהודי אירופה, לא ידע שובעה. בזו אחר זו כילו הנאצים ערים ועיירות, קהילות ומשפחות, אשר קידשו שם שמיים בחייהן ובמותן על שמו יתברך, תחת מכונות ההשמדה האינטנסיביות. ככל שהלך וגבר זרם הידיעות על המתרחש תחת שמי אירופה הבורערים, ככל שהתרבו החדשות הרעות מהאדמה ספוגת הדם והדמעות, הלכו החרדה והאימה וקנו שביתה בלב. בשלב מסוים, כבר לא נותר ספק בדבר כוונתו של המשטר הנאצי. כוחות גרמניה ואיטליה התאחדו יחדיו, חצו את גבולות אירופה והחלו כובשים נתחים נכבדים מאדמת אפריקה. תוכנית המשטר הנאצי היתה ברורה - לכבוש את כל מה שנשאר מהמזרח התיכון, ולהשתלט על יבשת אסיה כולה.

היישוב היהודי הקטן בארץ ישראל, היה נתון במתח גורלי. לא היה לאיש ספק מה יעלה בגורל היהודים אם התוכנית הגרמנית תעלה יפה חלילה. הפחד הפך לחרדה, האימה לבהלה. מארץ ישראל הקטנה לא היה לאן לברוח, אירופה כולה היתה כבושה, וגם במזרח התיכון - לא היה מקלט בקרב המדינות המוסלמיות השכנות. מפורסמים סיפורי המופת סביב תפילותיהם של עם ישראל בראשות גדולי ישראל באותה תקופה קשה, בכותל המערבי ובציון האור החיים' הקדוש. היו אלה ימי מתח נוראיים, בהם היה ברור כי לשלטון הבריטי בארץ אין כמעט סיכוי להילחם מול הצבא הגרמני החזק, ונראה היה כי זה ענין של זמן עד שארץ ישראל תיפול שדודה בידי חיית הטרף הנאצית... למרות חולשת הצבא הבריטי, בהיותו עייף ותשוש ממהלך המלחמה, הצבא הגרמני התכונן לקרב באופן מוקדם. המצביא רומל עטור הנצחונות והשבחים נשלח במיוחד מגרמניה, לפקד על קרב הפריצה נגד הכוחות הבריטים בשלהי שנת תש"ב. עד אז עמדו הכוחות הגרמנים במצרים, נערכים לפריצה צפונה נגד כוחות בעלות הברית.

היה זה בליל שבת. בשעה מאוחרת, הגיע החסיד רבי שלמה אליעזר הלפרין זצ"ל, מקורבו ואיש סודו של הרה"ק רבי שלומק'ע מזוועהיל זי"ע, למעון הרבי. ר' שלמה הגיע במרוצה, פניו חיוורות, ובקול לא לו לחש לרבי 'שמעתי אומרים כי

יש לנו רגע בלעדי, בו אנו הופכים לשותפים עם בורא עולם, בדרגה גבוהה יותר ממלאכי מעלה שרפי קודש! יש לנו הזדמנות חד שבועית, בה אנו הופכים שותפים בעלי השפעה רבה, בעלי של ממש על עולם ומלואו, וברצוננו ובכוחנו נוכל לשנות, להפוך, לשפר, לקבוע!

הם אכן ממהרים לעזוב... מלאך הרואה בן אנוש מגיע לדרגת שותפות עם בורא עולם, מתמלא קנאה, אינו יכול לראות את המחזה הנורא הזה... לפיכך, אנו מבקשים מהמלאכים לעזוב את הבית לפני הקידוש, כדי שלא יראו לאיזו דרגה אנו מגיעים, דרגה שהם אינם יכולים לגעת בה... זהו פלא מפעים:

סיפור מופלא שאירע עם הגיורת והתשובה שהשיב לה הגאון ר' יעקב ישראל פישר זצ"ל

שבת כשעה לפני יציאתה, בוער בי דחף עצום לעשן סיגריה. אני מנסה להשתלט עליו בכל כוחי ואיני מצליחה. הדבר חוזר על עצמו כל שבוע כמו שעון, כאילו שמישהו משתלט עלי, לוקח סיגריה ומעשן דרכי... "ברכה שאפה מעט אויר והמשיכה: "התייעצתי עם פסיכולוגים והם נתנו לי כל מיני עצות, אבל אף אחד לא פתר את הבעיה". חנה הציעה: "אולי תייעצי עם רבנים, או תבקשי ברכה מצדיקים ומקובלים?" ברכה סיפרה שניסתה גם את הכיוון הזה, אבל ללא הועיל עד כה.

מצבה המשונה של ברכה נגע ללבה של חנה. היא הכירה בסבלה העמוק והתעניינה אצל אנשים שונים איך ניתן לעזור לה, כשהיא מטשטשת את הפרטים המזהים. מישהו יעץ לחנה לפנות לדוד, מנהל בארגון לקירוב רחוקים, שמתעסק עם בעלי תשובה וגרים. כאשר פנתה אליו, נדהם לשמע המקרה המוזר ואמר: "לידכם מתגורר הרב ישראל יעקב פישר זצ"ל. אוכל לגשת אליו עם הגיורת, שתספר לו הכל ונשמע מה יאמר. דעתו היא דעת תורה, ואין בעיה בעולם שאין לה פתרון בתורה".

ברכה הלכה עמו לרב פישר. היא סיפרה לו את סיפוריה, והרב אמר לבסוף: "אינך גיורת, אלא גויה!" ברכה נדהמה לשמע דבריו, ודוד אמר בנימה אכפתית: "אשה כשרה זו ידועה כיראת שמים אצל כל מכתותיה. לפי מה שביררתי, היא התגיירה לפני 24 שנים, ומאז היא מנהלת בית יהודי למופת ומדקדקת במצוות. איך ייתכן שאינה יהודיה?!" הרב קבע שוב: "היא אינה יהודיה!" ברכה פרצה בבכי. דוד החליט לברר שוב בנוגע לגיורה של ברכה, שהרי אם הרב מתעקש על כך שהיא גויה, הוא מחויב לבדוק זאת לעומק. לאחר חקירה מאומצת, חזר דוד לבית הרב פישר ואמר בהתרגשות: "זו ממש רוח הקודש! ביררתי היטב וגיליתי כי אותה אשה התגיירה בגיור רפורמי!" והוסיף לאחר רגע: "אבל כבוד הרב, איני מבין מדוע היא חיללה שבת באופן כפייתי מדי שבוע".

הרב פישר חייך חיוך דק והסביר את העניין: "חז"ל אמרו שגוי ששבת חייב מיתה, ובגלל שאשה זו הייתה באמת כשרה ויראת שמים, גרמו משמים שלא תצליח לשמור שבת בשלמות, כדי שלא תתחייב מיתה!" הוא ציווה על ברכה להתגייר כהלכה, ולאחר שהתגיירה סר ממנה לחלוטין הדחף הבלתי נשלט לעשן בשבת.

(קובץ דרישה וחקירה פר' בראשית תשפ"א)

לאחר נישואיה עברה חנה להתגורר בשכונת "מאה שערים" בירושלים. היא מצאה שכנות שהאירו לה פנים, זכתה אצלן לאוזן קשבת והחכימה מניסיון חייהן. במיוחד נקשרה לברכה, המבוגרת ממנה בעשר שנים, אשה כשרה וצנועה, שקיבלה כל אחת בסבר פנים יפות, ותמיד מצאה מילה טובה על זולתה. משפחתה הייתה למופת. בניה הגדולים למדו בישיבות מעולות, ובנותיה בבתי חינוך ידועים. ברכה הגיעה לפני למעלה מעשור מארצות הברית. לא היו לה ולבעלה קרובים בארץ, אך בזכות סגולותיה רכשה ידידות לרוב. חנה נכנסה לבית שכנתה לעתים קרובות כדי לשאול מצרך שחסר בביתה, או לקבל עצה לבעיה שהתעוררה בחייה. באחת משיחותיהן גילתה ברכה כי היא גיורת. חנה הנדהמת רצתה לצעוק "לא ייתכן!" אבל שתקה. לאחר מכן סיפרה בהתרגשות לבעלה: "לא תאמין, אבל ברכה השכנה היא גיורת! ידעתי אמנם שהיא לא נולדה בארץ, אבל הייתי בטוחה שנולדה בארצות הברית למשפחה דתית מאוד. איזו צניעות יש בה, ענווה, חכמה וכל טוב. לא בכדי זכתה להתגייר..."

מדי שבת אחר הצהריים ביקרה חנה בביתה של ברכה, שקיבלה אותה במאור פנים, ישבה עמה במרפסת המוצלת והגישה לה כיבוד קל. פעם הגיעה חנה לביקור השגרתי אצל ברכה מאוחר מהרגיל, כשעה לפני צאת השבת, בלוויית בתה בת השנתיים. היא נקשה על הדלת כמה פעמים, וסברה שברכה אינה פותחת מפני שהיא עסוקה. חנה המתינה מעט, ולפתע דחפה בתה הקטנה את דלת הבית ונכנסה פנימה בריצה. חנה רצה בעקבותיה כדי להוציאה החוצה. לפתע ראתה את ברכה בחדר צדדי כשהיא מעשנת סיגריה... חנה מיהרה להסתלק מבית שכנתה עם בתה. היא חזרה לביתה נסערת ושיתפה את בעלה במראה המדהים שראו עיניה. הבעל סירב להאמין, אבל היא עמדה על דבריה ולא הצליחה להירגע. במוצאי שבת נשמעו דפיקות חלושות בדלת ביתה של חנה. היא פתחה וראתה את ברכה חיוורת כשעיניה אדומות מבכי. ברכה שאלה ברעד: "תרשי לי להיכנס?" חנה הנהנה לאות הן והגישה לה כוס מים. ברכה בירכה ושתתה, וניגשה מיד לעניין: "סיפרתי לך שאני גיורת, אבל לא סיפרתי על התופעה שראית לפני צאת השבת, והלוואי ולא הייתה קיימת... אני מתכוונת לסיגריה... אל תשפטי אותי מהר. השתמשי בדברי חז"ל שאמרו 'אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו'. וכעת אגלה לך את האמת: בכל

לפרטים והנצחות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324gail.coa
לשמיעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדדים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

בירור הלכה

פרשת נח

בירורי הלכה

אקטואליים

מתוך הסוגיות

והפוסקים

הנידון - האם צריך להקפיד בטלית קטן של ילד שיהיה בכשרות, בשיעור הבגד ובשאר דיני הציצית (דפעמים רבות ציציות הקטן נקרעות או נפסלות), והאם מהני לקטן טלית שאולה, מה הדין בקטן שהגיע לחינוך, ומה הדין בקטן שלא הגיע לחינוך, מדין חינוך ומדין ספיה

בגד, וכ"כ במכתם ובר"י מלוניל בסוכה מב', (ואולם ע"ע להלן בדברי תוס'), וגם בסברא היה נראה דהיות ואף גדול אינו חייב מדינא ללבוש ציצית ורק אי לובש ד' כנפות חייב לתת בו ציצית, לכאורה נראה דה"ה דאין חיוב מדין חינוך לקנות לבנו בגד כדי שיוכל להתחייב בציצית, וכ"כ הב"ח בסימן יז' וז"ל "אבל אביו אינו חייב ליקח לו מלבוש בת ארבע כנפות שאפילו הוא עצמו אין חייב לקנות טלית בת ארבע כנפות כמו שכתוב בסמוך סימן י"ט וסימן כ"ד".

ומיהו כתב הב"ח שבטור נראה שהאב חייב לקנות לבנו בגד ד' כנפות והביא כן מהמרדכי בשם הירושלמי דאם הקטן יודע להתעטף בציצית אביו לוקח לו טלית.

וביאר הב"ח הסברא בזה דכיון שהכל הורגלו ללבוש בגד שחייב בציצית צריך האב לחנך בנו לקיים המצוות כמו אביו, ויל"ע בסברא זו.

(וז"ל הב"ח אורח חיים סימן יז' "קטן היודע להתעטף אביו צריך ליקח לו ציצית לחנכו. ברייתא סוף פרק לולב הגזול קטן היודע לנענע חייב בלולב להתעטף חייב בציצית לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין פירוש חייב בלולב לחנכו וכן חייב בציצית לחנכו אבל אביו אינו חייב ליקח לו לא לולב ולא מלבוש בת ארבע כנפות שאפילו הוא עצמו אין חייב לקנות טלית בת ארבע כנפות כמו שכתוב בסמוך סימן י"ט וסימן כ"ד כל שכן לולב דדמיו יקרים אלא אלולב שקונין הקהל בשותפות מברך הוא והקטן אבל תפילין שאין דמיו יקרים צריך לקנות לעצמו וכן צריך לקנות לקטן לחנכו ורבינו שכתב כאן דצריך לקנות לקטן ציצית לחנכו הוא לפי שעכשיו הוזהרו הכל לקנות לעצמן כדלקמן בסימן כ"ד לפיכך צריך לקנות גם לקטן לחנכו כמו לעצמו דכל חנוך לקטן הוא שיהא רגיל מקטנותו לקיים המצוות כאשר הוא באביו. שוב ראיתי כתוב במרדכי סוף פרק לולב הגזול (סי' תשסג) שכתב על שם הירושלמי וזה לשונו יודע להתעטף בציצית אביו לוקח לו טלית לא סוף דבר להתעטף אלא להשליך שני כנפות לאחוריו ושני כנפות לפניו ואוחז בציצית כשורה בשעת קריאת שמע. ועל פי הירושלמי כתב רבינו אביו צריך ליקח לו ציצית").

וכ"כ כמה אחרונים דהאב חייב לקנות לבנו בגד ד' כנפות, ע' במג"א ובארצה"ח והא"ר, והוכיח הארצה"ח כן מדברי תוס' בערכין דף ב' עמוד ב' דכתבו תוס' להק' דלענין תפילין כתוב "דאביו לוקח לו תפילין", וגבי ציצית לא נקט דאביו לוקח לו טלית, אלא כתב "חייב בציצית", ות' תוס' דמסתמא יש לקטן טלית, נראה מדברי תוס' דהיה ברור לתוס' דיש

בדין חינוך יש לדון האם צריך לחנך את הקטן בהכשר גמור, או סגי אף באופן שהקטן חושב שעושה מצוה.

ובדין ספיה יש לדון האם יש דין ספיה בעשה, עוד יש לדון אף אם יש ספיה בעשה האם בקטן פחות מחינוך שייך בזה דין ספיה ויתבאר להלן.

דין חינוך לציצית

בג"מ ערכין ב' איתא "הכל חייבין בציצית לאיתווי מאי, לאיתווי קטן היודע להתעטף דתניא קטן היודע להתעטף חייב בציצית. הכל חייבין בתפילין לאיתווי מאי לאיתווי קטן היודע לשמור תפילין דתניא קטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין וכו'. הכל חייבין בתקיעת שופר לאיתווי מאי, לאיתווי קטן שהגיע לחינוך דתנן אין מעכבין את הקטן מלתקוע ביום טוב".

הרמב"ם ציצית ג' ט' כתב "נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הציצית מן התורה, ומדברי סופרים שכל קטן שיוודע להתעטף חייב בציצית כדי לחנכו במצוות".

בשולחן ערוך סימן יז' סעיף ג' בהלכות ציצית כתב "קטן היודע להתעטף, אביו צריך ליקח לו ציצית לחנכו. הגה: ודוקא כשיוודע לעטוף שני ציציות לפניו ושנים לאחוריו, ויודע לאחוז הציצית בידו בשעת ק"ש"

יל"ע בכוונת הג"מ ומה הדין להלכה - האם כשהקטן הגיע לגיל חינוך של ציצית חייב אביו לקנות לו בגד ד' כנפות כדי שיתחייב בציצית, או אם יש לקטן בגד ד' כנפות ולבושו חייב האב מדין חינוך לתת בבגד ציצית, (וא"צ האב לקנות בגד לבנו כדי שיתחייב במצוות ציצית).

מצאנו בזה נידון בראשונים ובפוסקים וכדלהלן.

בלשון הג"מ בפשטות כתוב "חייב בציצית" משמע שאם יש לו בגד חייב בציצית ואין אביו צריך לקנות לו, וביותר ממה שלא כתבה הג"מ שאביו חייב לקנות לו בגד ד' כנפות כמו שאמרה הג"מ בתפילין דקטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין, משמע שא"צ האב לקנות לו

ביאור המחלוקת

באגר"מ יור"ד א' רכד' כתב לבאר דנח' בגדר דין חינוך דקטן האם מצות חינוך עיקר המצוה הוא בשביל להרגילו במצות כדי שיקיימם כשיגדל ולכן סגי גם בשאול דעכ"פ מתרגל בזה כיון דעשה מעשה המצוה אף שליכא קיום מצוה בזה, או שהחינוך להתרגל במצות הוא רק טעם החיוב אבל עצם החיוב הוא שחייבו להאב שיראה שיקיים גם הקטן המצוה, דהמג"א ודעימיה סברי דהוא רק טעם החיוב אבל עצם החיוב הוא קיום המצוה להקטן ולכן צריך דוקא באופן שיש קיום מצוה דהוא דוקא כשיקנהו בקנין גמור להקטן, והחולקים ס"ל דא"צ להקנות משום שהחינוך להתרגל הוא עצם החיוב ולכן אף שליכא בזה קיום מצוה כיון שעכ"פ איכא מזה חינוך להתרגל במצוה יצא האב ידי חובתו בחינוך.

עוד אפשר לבאר המח' והארכנו בזה במ"א, האם דין חינוך על האב או על הבן, דנח' בזה הראשונים ורש"י ותוס' בכמה מקומות, דאי עיקר דין חינוך על האב אפשר דסגי בעיקר המצוה ואי עיקר חינוך על הבן צריך אף בפרטי המצוה.

ובשעה"צ לו' כתב לבאר דהדעות דס"ל שיוצאים בשאול ס"ל דמצות חינוך רק על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה. ולהלכה נראה בשעה"צ שם שנוטה להקל בזה כהראב"ן וא"צ לחנך את הקטן בהכשר גמור (וכ"כ לדייק באגר"מ יור"ד א' קלז', ויור"ד ב' קד')

ויש להוסיף דלפי מה שהתבאר דהעיקר להלכה דמהני חינוך לקטן אף בשאול מבואר כיצד יוצא הקטן בלולבו הרי קטן אינו בר קנין, אלא דסגי אף בשאול, דלדעות שצריך לחנכו בהכשר גמור ואין יוצאין בלולב שאול יל"ע כיצד יוצא הקטן בד' מינים, ויבואר עוד להלן.

דעת המ"ב

לכאורה יש סתירה בדברי המ"ב, דבבה"ל בתרנו' נראה דס"ל כהריטב"א וכהמג"א דצריך לחנכו בהכשר גמור, ומאידך במ"ב בתרנח' ובשעה"צ שם נראה דהכריע כהראב"ן וכהאחרונים שא"צ לחנכו בהכשר גמור.

ונראה דחלוק עיקר המצוה מפרטי המצוה, ומש"כ הריטב"א אירי בשיעור סוכה ובעיקר דין המצוה ס"ל למ"ב להחמיר כהריטב"א, ובפרטי המצוה ס"ל להקל כהראב"ן, ולפי"ז תלוי אי הפסול בשיעור או בעיקר המצוה, או בפרטי המצוה.

(ולפי"ז לא ק' על הראב"ן מהוכחת הריטב"א מהג"מ בסוכה מהילני המלכה, דהתם בסוכה זה מעיקר המצוה).

חיוב לאב לקנות לבנו בגד ד' כנפות כדי שיתחייב בציצית (ז"א לא רק שיש חיוב לאב לקנות לבנו ציצית לכגד ד' כנפות אלא מחויב האב לקנות לו הבגד כדי שיתחנך לציצית), ולכן הק' אמאי לא כתוב דאביו לוקח לו טלית, ות' דמסתמא יש כבר לקטן בגד ד' כנפות (ולהלן יתבאר דלכאורה עולה בתוס' כאן חידוש נוסף שקטן פחות מחינוך אין בו דין ספיה ומותר להלבישו בגד ד' כנפות ללא ציצית).

בלשון השו"ע שכתב "קטן היודע להתעטף, אביו צריך ליקח לו ציצית לחנכו" בפשוטו היה משמע שאם יש לקטן בגד אביו קונה לו ציצית, וע' במג"א ובפרמ"ג שם, ובמחצה"ש כתב שהיות ואין חיוב גמור לקנות בגד לקטן דהא הגדול עצמו לא חייב בזה מדינא, לכן שהג"מ כתבה "חייב" כוונת הג"מ שאם יש לבן בגד ד' כנפות חייב, ומ"מ לדינא אף שאין לו בגד ראוי לקנות לו בגד.

וכן פסק המ"ב סימן יז' ס"ק ט' דהאב צריך לקנות לו בגד כדי שיתחייב בטלית, ז"ל המשנה ברורה סימן יז' ס"ק ט' "ליקח לו ציצית - פי' ליקח לו בגד של ד' כנפות ולהטיל בו ציצית כדי לחנכו במצות. ושיעור טליתו כתב בפמ"ג בסי' ט"ז ובדרך החיים שהוא כדי להתעטף בו ראשו ורובו שלו ומשערינן בקטן עצמו שמתעטף בו לפי גדלו ולפי קטנו ואם יש בו זה השיעור אז צריך אביו להטיל בו ציצית ולברך עמו ואם אין בו זה השיעור אין מברכין עליו".

האם צריך לחנך את הקטן בהכשר גמור

בנידון האם צריך לחנך את הקטן בהכשר גמור מצאנו בזה מח' ראשונים, ע' בריטב"א סוכה ב' דהוכיח בסוגיא שם דקטן שמחנכין אותו במצות צריך לעשות בהכשר גמור כגדול, וע' בבה"ל תרנו' שכתב כהריטב"א דשצריך שיהיה הד' מינים של קטן כגדול,

ומאידך ע' שו"ע תרנו' ח' ו' שהביא את דברי הג"מ שלא יתן ביום הראשון של סוכות לקטן את הד' מינים שלו קודם שיצא בו מפני שהקטן קונה ואינו מקנה מהתורה, וכתב עוד שאם תופס עם התינוק שפיר דמי, ונחלקו האחרונים האם כשתופס עם הקטן רק האב יצא יד"ח והקטן לא יצא דהד' מינים שאול ואין יוצאין בשאול, או אף בכה"ג הקטן יצא, המג"א וא"ר ס"ל שהקטן לא יצא, והבגדי ישע והברכ"י ס"ל שאף הקטן יצא דגם בשאול מתחנך הקטן למצוה וע' במ"ב כח', ובשעה"צ שם, וע"ע ערוך לנר סוכה מו עמוד ב', ובבכורי יעקב תרנו' ותרנח' שהארכו בזה.

א"כ עולה לנו מח' הפוסקים האם צריך לחנך את הקטן בהכשר גמור, והאם יוצא בלולב שאול.

ברמ"א חו"מ סי' רע' ב' דאם נתן מתנה לקטן הסמוך על שולחן אביו ה"ה של אביו וע"ע בגרעק"א שם דאפילו אם אביו נתן לו מתנה ל"מ.

ויש שכתבו שיש עיצה שכשקונה האב הט"ק לבנו יכוון לקנותו עבור בנו ומהני בזה או יתן לאחר שיקנה עבור בנו, ואכמ"ל.

ואפשר להוסיף דלפי"ז אפשר דיש עיצה לציצית פסולה דאפשר לומר דהאב מקנה לבנו קנין לזמן, רק למשך הזמן שהציצית כשרה, ולזמן שתפסל הציצית לא מקנה לבנו, ואז הו"ל שאול ואינו חייב בציצית.

בדין ספיה יש לדון האם יש ספיה בעשה

בב"י הביא בשם הג' מימניות בשם מהר"ם שאסור ספיה הוא רק על ל"ת, ובעשה מותר, וז"ל הבית יוסף אורח חיים סימן רסט' לענין שתית קטן קודם קידוש, "וכתבו הגהות מיימוניות בפרק כ"ט אות מ' שיכולין להשקותו לקטנים דהא דאמרין בפרק חרש (יבמות קיד.) דבידים לא ספינן להו איסורא היינו נבלות וטרפות ובהאי גוונא דנפקא לן מלא תאכלום, אבל קידוש היום מצות עשה הוא ולא נפקא לן מהתם עכ"ל"

וכתב הב"י להק' הרי קימ"ל שיש ספיה אף באיסורים דרבנן (דלא כהרשב"א והר"ן שהתירו באסור דרבנן) וכן פסק השו"ע שמג' שאף באיסור דרבנן יש ספיה ואם קימ"ל דבאיסור דרבנן יש ספיה, ודאי שאף שבעשה יהיה להלכה איסור ספיה, וכן נראה במג"א שם שיש ספיה אף בעשה.

ובתרמה"ד חילק בן איסור הבא מכלל עשה לביטול מצוות עשה, (וז"ל תרומת הדשן סימן קכה' "שאלה קטן בע"פ שרי להאכילו מצות או לאו? תשובה: יראה דאם לא הגיע הקטן לכלל דעת כ"כ, שיודע ומבין מה שמספרים לו מניסים ונפלאות ביציאת מצרים, שרי להאכילו. ואף על פי דאסרו חכמים לגדול אכילת מצה בע"פ מוזמן איסור חמץ ואילך, וקי"ל דלא ספינן בידיה איסור לקטן, הא חולק מהר"ם בהלכות ברכות שלו, דהנ"מ באיסור לאו אבל ביטול מצות עשה ספינן ליה. ובוזה י"שב המנהג שנהגו להטעים התינוקות מן הקידוש בב"ה, ועיין שם; והרינ"ד נמי אין האיסור אלא משום ביטול ופגם המצות. אך קשה קצת חילוק דמהר"ם דבפ' חרש בגמ' יבמות קיד ע"א פריך, למ"ד מצווין להפריש מכהן קטן שאוכל תרומה טמאה, ומאי דפריך התם ליכא אלא איסור עשה כדפרש"י התם בהדיא, דאתיא ובשעריך תאכלנו לזה ולא לאחר, ויש לחלק בין איסור הבא מכלל עשה ובין ביטול פגם מצות עשה...").

א"כ עולה דיש מח' האם יש ספיה בעשה

ולכאורה בדברי המג"א יש סתירה, דסימן תעא' בענין להאכיל קטן מצה בער"פ הביא המג"א את דברי התרה"ד הנ"ל דבביטול עשה אין דין ספיה לקטן, ובסימן תרטז' כתב דבעשה אין ספיה, ומאידך בסימן רסט' וסימן תרמ' נראה דס"ל דיש ספיה בעשה, וע' הג' חת"ס בשו"ע רסט' ובמחצה"ש תרטז' ותעא' שהק' הסתירה הנ"ל במג"א,

ולפי"ז לענין דין חינוך בציצית לקטן - אם הציצית פסולה בעיקר הדין לכאורה יהיה בזה חיסרון בדין חינוך ויהיה אסור להלבישו לקטן, אולם בציצית שאין הפסול מחמת עצמה אלא בפרטי המצוה כמו שאול וכד' למה שהתבאר בדעת המ"ב אפשר להקל לקטן.

ומה שמצוי מאד שנקרע הציצית של הקטן אין למהר לפסולו דאפשר לסמוך על שיטת ר"י כמ"ש השו"ע סימן יב' ג' דכדי עניבה הוא מהגדיל.

ולענין שיעור הבגד ידוע שיש כמה שיטות בשיעור הבגד ופעמים אין הבגד של קטן כשיעור, ויש לדון מה דינו, לכאורה בגוונא שיש דעות המכשירים וודאי אפשר להקל, ובגוונא שאין בו שיעור בבגד (באמת בד"כ לקטן יש שיעור היות ומודדים לפי גופו) בפשטות הרי הוא נחשב פסול בעצם דלאדם זה אי"ז בגד, ומיהו יש לדון דכיון שלאחר הוא בגד אולי י"ל דאי"ז פסול בעצם וה"ה כשאול, ומיהו נראה דהוא פסול בעצם דאי"ז "בגד" וא"כ א"א לחנך קטן בבגד שאין בו שיעור.

וקטן פחות מגיל חינוך לציצית שנהגו להלבישו ציצית (כמ"ש בשערי תשובה סימן יז' דראוי להלביש לקטן טלית קטן כבר שיודע לדבר, ולפחות מחויב להלבישו כשיגיע לבן ג' שנים), יש מקום יותר להקל לחנכו אף בציצית פסולה,

וראיתי בשה"ל ג' ו' שכתב דקטן פחות מדין חינוך (דהינו קטן שלא יודע להתעטף) ומלבישו להרגילו בזה, בכה"ג יהיה מותר להלבישו אף ציצית פסולה, ומחמת הברכה שהקטן מברך על ציצית פסולה אין חיסרון בזה.

וע' בפרמ"ג תרנו' מש"ז א' כתב דמותר לברך עם קטן אף שלא הגיע לחינוך, ולכן קטן פחות מגיל חינוך לציצית אפשר דאף אם הציצית פסולה לא עובר בזה על איסור ברכה לבטלה (ז"ל הפרי מגדים שם "...ומשמע אף בפחות מחינוך אם ירצה רשאי לומר הברכה עם קטן וצונו, אף על גב דאין בר חינוך, מכל מקום יש לומר להתלמד רשאי").

חינוך בטלית שאולה

טלית שאולה פטורה מציצית ולפמשנת' דאפשר להקל בפרטי המצוה בחינוך א"כ לכאורה אף בשאול מהני לחנך בנו, ומיהו לכאורה עדיף שבאב יקנה לבנו הטלית קטן, וזה שייך רק בקטן שיש לו דעת שמועיל בכה"ג דעת אחרת מקנה, ע' בשו"ע חו"מ רמג' טו' "קטן שנותנים לו צרור וזורקו, אגוז ונוטלו, זוכה לעצמו. ודוקא כשיש דעת אחרת מקנה לו, ואינו זוכה לאחרים. פחות מזה, לא לעצמו ולא לאחרים".

ומיהו במחנה אפרים הל' זכ"י סוס"י ב' הביא ראשונים שאין האב יכול להקנות לבנו הסמוך על שולחנו מתנה וע"ע

ועוד יש להק' בדברי המג"א - דבמג"א שמי' ח' כתב דמותר לתת לתינוק עוגה עם אותיות ואין בזה איסור ספיה כיון דאין מאכיל הקטן בידים רק מניח לפניו, והק' המחצה"ש דהא בסימן שמג' כתב המג"א דאסור לתת חגב לתינוק לשחק בו שמא יאכל אותו חזינן דאף שאינו בידים אסור,

וע"כ צ"ל די"ל בן חפצא דאיסור כמו חגב דאסור בכ"ג אף באינו מאכילו בידי, לעוגה שאי"ז חפצא דאיסורא אלא אם יחתוך האותיות עובר בלאו,

ולפי"ד י"ל דאף אם נימא דיש ספיה בעשה מ"מ כיון דאינו חפצא דאיסורא כל שאינו מאכילו או מצווהו לעשות מותר, ובספיה של לאו וחפצא דאיסורא אסור אף לתת לפני הקטן, ושאינו חפצא דאיסורא או בעשה מותר לתת לפני הקטן,

ולפי"ז אפשר ליישב את הסתירה - דבחגב אסור בכ"ג ואף לתת לפניו אסור, אולם בעוגה כל שלא מצווהו מותר, וה"ה לתת לקטן מצה בער"פ, או לתת לקטן אוכל חוץ לסוכה כל שלא מצווהו לאכול באיסור מותר, ולענין קידוש אף שאי"ז חפצא דאיסורא אסור, כיון דהוא מצווהו לשתות היין.

ולפי"ז עולה לנו דבחפצא דאיסורא אסור אף לתת לפניו ויש בזה איסור ספיה, ובדין עשה כל שלא מצווהו מותר לתת לפניו,

ולפי"ז בציצית פסולה לקטן - לתת לפניו והקטן לובשו מעצמו אפשר דיהיה מותר, אולם להלביש לקטן ציצית פסולה אפשר דיש בזה איסור ספיה.

אולם אף אם נימא דיש ספיה בציצית יש לדון בקטן שלא הגיע לחינוך דאפשר דמותר להלביש לו ציצית פסולה ואין בזה דין ספיה, וכדלהלן.

האם יש ספיה בקטן שלא הגיע לחינוך

לעיל הובא דברי תוס' בערכין שהק' דבתפלין כתוב "דאביו לוקח לו תפלין", וגבי ציצית לא נקט דאביו לוקח לו טלית, אלא כתב "חייב בציצית" מאי שנא, ות' תוס' דמסתמא יש לקטן טלית. נראה בתוס' שקטן קודם שהגיע לחינוך מותר בבגד ד' כנפות ללא ציצית, וא"כ עולה מת' תוס' כאן חידוש שקטן פחות מחינוך אין בו דין ספיה ומותר להלבישו בגד ד' כנפות ללא ציצית, וע"כ דאין ספיה בקטן בכה"ג שאינו בר חינוך, וכ"כ בשפ"א סוכה מב' בדברי תוס'. (ומיהו היה אפ"ל דכוונת תוס' דהקטן לובש לבדו ואין בזה ספיה וכיון דהוא לאו בר חינוך אין אביו חייב למחות בו, ומיהו נראה דזה דחוק).

וכן משמעות הרמב"ם ציצית ג' ט' "נשים ועבדים וקטנים פטורין מן הציצית מן התורה, ומדברי סופרים שכל קטן שיודע להתעטף חייב בציצית כדי לחנכו במצות", משמע דל"ש בזה ספיה דכתב שקטנים פטורים משמע שמותר להם ללבוש בגד ללא טלית, דהא אף לגדול אין חיוב לקנות בגד ולתת בו ציצית (בג"מ לא כתוב דקטן פטור, וברמב"ם כתב "פטורים")

עולה דבעשה לא שייך ספיה בקטן שלא הגיע לחינוך, ורק בלאוין או איסור עשה (וי"א אף באיסור דרבנן) שייך דין ספיה אפי' בתינוק ב"י כמו"ש בשו"ע שמג'.

ויש לבאר דלכאורה מה שייכות יש לדין ספיה דאורייתא לדין חינוך דרבנן, ומדוע עשה שונה גדרו בדין ספיה מל"ת, במ"א (גליון 27) כתבנו באריכות להוכיח דאין ספיה בעשה בקטן שלא הגיע לחינוך דאלת"ה ייצא שאסור להשכיב קטן ב"י חוץ לסוכה ומבואר בג"מ דלא ס"ל כשמאי בזה, וע' בתרטז' ס"ק ה' במ"ב שם ובשעה"צ ט', וע"ע תרמ' במ"ב ס"ק ה' ובשעה"צ ח', והביאור דבלאוין היות והוא חפצא דאיסור אסור אף בקטן ב"י דאף דהקטן אינו מוזהר מ"מ התורה לא רוצה שיאכל חפצא דאיסורא, משא"כ בעשה דהוא קיום מצוה אם הקטן ל"ש במצוה זו מחמת קטנותו ה"ה כאשר ול"ש בו ספיה, ורק אם שייך בו המצוה מחמת גילו שייך לומר בו דין ספיה (לדעות שיש ספיה בעשה)

וא"כ עולה לנו שלהלביש לקטן ציצית פסולה בקטן שהגיע לחינוך - בדין חינוך עולה דיש מח' האם צריך לחנך את הקטן בהכשר גמור, או סגי אף באופן שהקטן חושב שעושה המצוה. והתבאר דלהלכה נראה דתלוי אם הפסול בעיקר דין ציצית או פסול בפרטי המצוה, ובקטן שלא הגיע לחינוך דהינו שלא יודע להתעטף התבאר דמדין חינוך אין חיסרון ואף שמברך עם הקטן מותר.

ולענין איסור ספיה דאורייתא, נתבאר א' דיש נידון האם יש ספיה בעשה, ב' ובקטן שלא הגיע לחינוך התבאר שאפשר של"ש בו דין ספיה.

ולכן בוודאי בקטן שהגיע לחינוך יש להקפיד שיהיה לכתחילה בכשרות, ויש לתת את הדעת שפעמים רבות ציציות הקטנים נקרעים ונפסלים ויכול להכשל בזה באיסור ספיה, ומיהו באופן שלא נקרע לגמרי היות ויש שיטות שאי"ז פסול וכן עד"ז כל מיני פסולים השנויים במח' הפוסקים אפשר להקל בזה, ובקטן פחות מחינוך לציצית יש מקום יותר להקל בזה כמו שנתבאר שאפשר של"ש בכה"ג איסור ספיה.

הפרשה המחכימה

פירוים מבית 'הפרשה המחכימה' - אוצד מופלא של לקחים מעשיים
ואקטואליים מהפרשה פרשת נח התשפ"א גלין 145

מעלת הצדיק בדורו

שאלה: האם יש לאדם מעלה במה שהוא צדיק בדורו, על אף שלגבי דורות הקודמים לו אינו נחשב מאומה?

א. בראשית ו, ט: "אכה תולדות נזו, נזו איש צדיק תמים היה בדורותיו". פירש רש"י (ומקורו בסנהדרין קח). "יש מרבתינו דורשים אותו לשבח, כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר, ויש שדורשים אותו לגנאי, לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם - לא היה נחשב לכלום". נולך כתוב "בדורותיו" בלשון רבים בכדי להשוותו לדורות אחרים, רק נחלקו אם להשוותו לשבח או לגנאי (וכמו שכתב המהרש"א סנהדרין שם, ח"א ד"ה וכ"ש). **והנה המפרשים** (עיין ברמב"ן ורא"ם כאן, ובבאר שבע, מהרש"א ובן יהוידע שם) דנו במה שהוכרח רבי יוחנן (בגמרא שם) לדורשו לגנאי, וכתבו שכך יצא לו מלשון הפסוקים. אבל עדיין יש לעיין בגוף כוונת התורה, מה ראתה צורך לספר לנו דבר זה, ובשלמא לדעת ריש לקיש שדרש לשבח, מובן מה שהוצרכה תורה לכותבו, משום שכך הדרך דבשעה שמזכירים צדיק יש לספר בשבחו כמו שפירש רש"י לעיל (בשם ב"ר מט, א) "הואיל והזכירו סיפר בשבחו, שנאמר (משלי י, ז) "זכר צדיק לברכה". אבל לדעת רבי יוחנן שדרשו לגנאי, למה הוצרך הפסוק לספר זאת.

ואפשר לומר שבא לחדש, שאפילו שדורשו לגנאי שהיה צדיק רק בדורו ולא בדורות קודמים, אך כיון שסוף סוף הוא ה"צדיק בדורותיו", ממילא גם עליו יש דין של "זכר צדיק לברכה" שהואיל והזכירו סיפר בשבחו. אבל יותר נראה לומר, שהכתוב בא להשמיענו, שלא יאמר האדם: כיון שלגבי הדורות הקודמים אני עפר ואפר, ואפילו שלא קקליפת השום, איזה תועלת יש בי ובמעשי. לכן, על זאת גילתה לנו התורה, שאף שנה היה צדיק רק בדורותיו אבל לא בדורות אחרים ממנו, אף על פי כן ניצל מן המבול, כיון שאין הקדוש ברוך הוא בא בטרוניא עם בריותיו תהיה צדיק כמו הדורות הקודמים, אלא בדור שלך, כפי הנסיונות שיש באותו הדור, בדור זה תהיה צדיק. [וכציווי התורה (דברים יז, ט) "ובאת אל הכהנים הלויים, ואל השופט אשר יהיה בימים ההם". ופירש רש"י "אפילו אינו כשאר שופטים שהיו לפניו, אתה צריך

לשמע לו, אין לך אלא שופט שבימך" (וכמו שהרחבנו שם)]. ועיין בגור אריה למהר"ל (אותיות יז-יח).

כדברים הללו כתב רבי חיים ויטאל זצ"ל (שער הגלגלים, הקדמה לח) בשם מורו האריז"ל: "פעם אחת שאלתי למורי (האר"י) ז"ל, איך היה אומר לי שנפשי היתה כל כך מעולה כנוכר לעיל, והרי הקטן שבדורות הראשונים, היה צדיק וחסיד, שאין אני מגיע לעקבו. ואמר לי: דע לך, כי אין גדולת הנפש תלויה כפי מעשה האדם, רק כפי הזמן והדור ההוא. כי מעשה קטן מאוד בדור הזה שקול ככמה מצוות גדולות שבדורות אחרים, כי בדורות אלו הקליפה גוברת מאוד מאוד לאין קץ, מה שאין כן בדורות ראשונים. ואילו הייתי בדורות הראשונים, היו מעשי וחכמתי נפלאים מכמה צדיקים הראשונים (וכמו שהארכנו בשמות יב, ו' כח המצוות בדור האחרון, ובנדפס מחדש). וזה שאמרו חז"ל על נח 'תמים היה בדורותיו, ואילו היה בדורות צדיקים היה יותר צדיק', ולכן שלא אצטער על זה כלל, כי בלי ספק יש לנפשי מעלה גדולה על כמה צדיקים הראשונים מזמן תנאים ואמוראים". (ובלב טהר' הרחבנו עוד בזה, וראה עוד ב'אשריכם ישראל' להר"ש אברמסון, פרק ו).

והנה הרא"ם הקשה, שהרי בפסוק כתוב (יתחקאל יד, יד) "נח דניאל ואיוב המה בצדקתם ינצלו נפשם", וממה שכללו אותו עמהם משמע שהיה נחשב גם בדור של צדיקים, וכיצד דרשו רבי יוחנן לגנאי שרק "בדורותיו היה צדיק, ולא בדורות אחרים". ותירץ שאפילו שאם נח היה בדורם לא היה נחשב לכלום, בכל זאת מונה אותם עמהם, כיון שהפסוק בא למנות את אלו שניצלו מחמת צדקתם, ובוה נח היה דומה להם. והראיה מדניאל ואיוב, איך כתב עליהם הפסוק "בצדקתם ינצלו נפשם", וכי הם צדיקים יותר משאר צדיקי עולם, אלא בודאי שהפסוק כותב רק אלו שניצלו נפשם בצדקם, עד כאן. ולפי מה שנתבאר מובן היטב, שזה מה שבא הכתוב להשמיענו, שאפילו שנה בדרגתו אם היה בדורות אחרים לא היה צדיק

1. בזה מתורץ גם שלא באו חלילה לדבר בגנותו, אלא כוונת רבי יוחנן שהכתוב בא לומר "בגנותו" כלפי ריש לקיש הסובר שהכתוב בא לומר "בשבחו", אבל באמת אין בזה שום גנות, כיון שהשתמש בכל הכוחות שלו כראוי עד שהיה צדיק בדור שלו, וזה מה שהיה נדרש מאתו.

כל הזכויות שמורות. טל' 02-5864229 דוא"ל: BH5864229@GMAIL.COM המעוניין לקבל עלון כל שבוע במייל, ישלח למייל

כמותם, אבל הואיל ובדורו היה צדיק, הרי הוא כמו דניאל ואיוב בדורם, שניצלו בצדקתם.

תשובה: עיקר מעלת האדם וצדקותו נמדדת לפי דורו, והנסיונות והקשיים שבדורו, ולא לפי הדורות הקודמים לו.

מכנת ריבוי הטובה

שאלה: מהי הסכנה של ריבוי הטובה?

ב. בראשית ו, יז: "ואני הנני מביא את המבול במים על הארץ". אמרו בגמרא (סנהדרין קח.) תנו רבנן, דור המבול לא נתגאו אלא בשביל טובה שהשפיע להם הקדוש ברוך הוא, והיו אומרים, כלום אנו צריכים לו אלא לטיפה של גשמים, יש לנו נהרות ומעיינות שאנו מסתפקין מהן, אמר הקדוש ברוך הוא בטובה שהשפיעתי להן בה מכעיסין אותי ובה אני דן אותם, שנאמר "ואני הנני מביא את המבול מים", עד כאן.

גם על דור הפלגה אמרו כן (ספרי פרשת עקב) תניא, אנשי דור הפלגה לא מרדו אלא מתוך שביעה, שנאמר (להלן י, ב) "וישבו שם", ואין ישיב זו אלא אכילה ושתיה, ככתוב (שמות לב, ו) "וישב העם לאכול ושתו ויקומו לצחק", עד כאן. ולהלן (ד, ו) וכן בדברים ח"ג לב, טז) נתבאר כיצד לפעמים על ידי ריבוי הטובה שאדם מקבל, מסוגל הוא לבעוט כנגד הקדוש ברוך הוא שהוא המטיב והנותן לו עושר ורוב טובה, וצריך בזה זהירות גדולה.

תשובה: אדם המקבל ריבוי טובה מה' יתברך, יזחר שלא לבא לבעוט בו יתברך ולהיות ככפוי טובה חלילה.

דאגה לבני הבית

שאלה: כיצד ראוי לאדם לדאוג לבני ביתו ועל מי שטמונה עליהם?

ג. בראשית ו, כא: "ואתה קוץ לך מכל מאכל... והיה לך ולהם לאכלה". כתב הרלב"ג שמזה יש ללמוד כי ראוי לאדם שישגיח במי שהוא תחתיו ובני ביתו ומשרתיו, לתת לו חוקו ומזונו במה שיצטרך לעמידת גופו. וכעין זה כתב הרמב"ן שישתדל בהם שיהיו כאשר ישתדל בנפשו. הרי שלא יהיה האדם חלילה אגואיסט החושב רק על עצמו בלבד, אלא כיון שהוא אחראי וממונה על אשתו ובני ביתו, יש לו לדאוג לצרכיהם. **ולא** ידאג רק על צרכיהם הגשמיים, אלא כיון שאחראי עליהם עליו לדאוג גם לצרכיהם הרוחניים, כמו שמצינו (מכות יא.) שאמותיהן של כהנים מספקות לרוצחים מחיה וכסות כדי שלא יתפללו על בניהם שימותו ויוכלו להשתחרר מן הגלות. ושאלו בגמרא כי ממה שאמרו כדי שלא יתפללו, משמע שאם היו הרוצחים מתפללים היה הכהן יכול למות, וקשה הרי אין קללת חנינם באה, ולמה יענש הכהן גדול מחמתם להתחייב מיתה. אלא אמרו בשם רבא שהטעם משום שהיה לכהן גדול לבקש רחמים על דורו ולא ביקש. ועדיין קשה למה חובה זו מוטלת דוקא עליו (ועיין בתירוץ הפנים יפות' במדבר לה, כח.) **אלא**

מוכיח מכאן הגר"ש וולבה זצ"ל (בספר 'זריעה ונבין בחינוך') כי כל ראש המופקד על אנשים מתחתיו, יש עליו תביעה ואחריות

שצריך לדאוג להם, ולכך הכהן הגדול המשרת לכלל ישראל, יש עליו אחריות על בני ישראל והיה לו לבקש עליהם רחמים שלא יחטאו. (ולהלן בדברים ח"ב כב, טו 'אחריות החינוך' הרחבנו עוד).

הגר"ש שקופ זצ"ל (בהקדמתו לשערי יוסף) ביאר שהקדוש ברוך הוא ברא בטבע האדם שדואג רק לעצמו ול'אני' שלו, אלא שמוטל עליו כמה שיותר להגדיל את ה'אני' שלו, בתחילה זה הוא בעצמו, אחר כך משפחתו, אחר כך אנשי שכונתו, אנשי עירו עד שירגיש את כל ישראל בכלל גופו ונפשו.

תשובה: ראוי לאדם שלא ידאג רק לערכיו הפרטיים אלא לצרכי כל מי שממונה עליהם כבני ביתו, ואדם ציבורי ידאג גם על הציבור שממונה עליהם.

סדרי העולם

שאלה: כמה שנים הקדוש ברוך הוא מכין את מעשיו לפני המעשה שרוצה לעשות?

ד. בראשית ח, ז: "וישלוז את העורב ויצא יצוא וישב עד יבושת המים מעל הארץ". פירש רש"י (ב"ר לג, ה) "עד יבושת המים – מדרש אגדה מוכן היה העורב לשליחות אחרת (כשיבשו המים) בעצירת גשמים בימי אליהו, שנאמר (מלכים א' יז, י) 'והעורבים מביאים לו לחם ובשר'". רואים בזה כיצד הקדוש ברוך הוא מנהיג את העולם הכל בחשבון מראש, בגמר השליחות הראשונה של העורב, מיד מוכן היה לשליחות האחרת בעוד מאות שנים בעצירת גשמים בימי אליהו. **כיוצא** בזה כתוב (לעיל א, ט) במעשה בראשית "יקוו המים אל מקום אחד ותראה היבשה", וכתב בעל הטורים שכמו שכתוב כאן "ותראה היבשה" כך כתוב גם (שמות ד, ט) "ושפכת היבשה", מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, כשישפוך המים ביבשה שיהיו דם, וכן על הים שתשפוך מימיו למקום אחד ותראה היבשה לפני משה רבינו ע"ה".

וכן שנינו (אבות ה, ו) עשרה דברים נבראו בערב שבת בין השמשות, ואלו הן, פי הארץ ופי הבאר ופי האתון, עיין שם. הרי שמתחילת הבריאה הכל מסודר להפליא, על דברים שיקרו אלפי שנים לאחר מכן. גם אם איננו מבינים – אין לנו להקשות על הנהגתו יתברך בעולם, כי הכל מחושבן ומסודר לפניו. וכן אומרים בפסוקי הזכרונות שבתפילת מוסף בראש השנה, "אתה זוכר את כל המפעל, וגם כל היצור לא נכחד ממך. הכל גלוי וידוע לפניך ה' אלקינו צופה ומביט עד סוף כל הדורות".

ובזה ביארו גם את הסתירה בין ידיעת ה' מה יעשה אדם לבחירה שיש בידו לעשות כפי רצונו (כפי שעמד בזה הרמב"ם ועוד), כי מראש הקדוש ברוך הוא יודע מה יבחר האדם ולפי זה מנהיג כל העולם מתחילה ועד סוף. **וכבר** הבאנו (להלן במדבר כב, לא) כיצד בני אדם תמהים על איזה מעשה נורא שרואים, ולא מבינים איך שייך שאדם כזה צדיק יקבל עונש כה חמור וכדומה, אך המבין יודע שהכל מדווקק מה' יתברך להפליא.

וכמובן גם על נסיון זמנינו בענין הנגיף, בודאי קורא הדורות תכנן זאת מראש, והעבודה שלנו רק לדעת להתמודד עמה ולעמוד בנסיון זה, לדעת שהקדוש ברוך הוא נמצא עמנו בכל מקום ועלינו לעובדו מבלי כל הדברים החיצוניים, גם אם חלילה אי אפשר לבוא לבית הכנסת, וגם אם אין חברותות או הכולל שהיה רגיל בו וכדומה, ויקיים "שויתי ה' לנגדי תמיד", ולעבוד את ה' הנמצא עמנו בכל מקום ו"מלא כל הארץ כבודו".
תשובה: מעשי ה' מוכנים כבר כולם להפליא מששת ימי בראשית, ואין לנו לשאול שאלות על דבר שאינו מובן, כי הכל על פי חשבון מדויקדק היטב.

מעלת החי

שאלה: האם שייך שיחיה לנו מעלה יותר מהחכמים הגדולים בדורות הקודמים?

ה. **בראשית ט, ב:** "ומוראכם וזאתכם יהיה על כל זרית הארץ". פירש רש"י (ומקורו בשבת קנא): "זאתכם" מלשון חיות, שכל זמן שתינוק בן יומו חי, אין אתה צריך לשמרו מן העכברים, עוג מלך הבשן מת צריך לשמרו מן העכברים, שנאמר (כאן) "ומוראכם וזאתכם יהיה", אימתי יהיה מוראכם על החיות כל זמן שאתם חיים. כעין זה דרשו בגמרא (נדרים מא.) אמר רבי אלכסנדר, כיון שהגיע קיצו של אדם, הכל מושלים בו (ופירש הר"ן, ואפילו יתוש וזבוב), שנאמר (לעיל ד, יד) "והיה כל מוצאי יהרגני". עד כאן. הרי שאפילו הגיבור הגדול ביותר בשעה שהוא מת – בטל גודלו ואבד כוחו, וצריך אפילו שמירה מן העכברים, ואילו ילד קטן בן יומו כיון שחי הוא אינו צריך שמירה מן העכברים. **ואפילו** בעודו חי אם רק מרגיש לא טוב הרי הוא כמעט בטל, וכפי ששמעתי מאדם אחד שראה אחד מגבורי העולם שהיה מתגאה בגבורתו הנה והנה, להראות זרועו, גבורתו ותוקפו, ופעם אחת בתוך כדי הראותו את עושרו ורוב גדולתו, קיבל הלה כאבים עזים בחזה, והחל להתפתל כנמלה או כלטאה. חשב הלה הרואהו, הנה, היכן תוקפו וגבורתו, היכן זרועו וכוח ידיו, רק הקדוש ברוך הוא נגע בו באיזה מיחוש קטן והנה הוא כחמאה נימסת הנה והנה. ואין מעלת האדם מאומה בעיני הגוף אשר בבוא העת ילכו כלעומת שבאו, אך קיום התורה והמצוות הם נצחיים וילוו אותו לנצח.

[נהגם שהצדיקים אף במיתתם נשמרים מן העכברים והתולעים, שהרי גם אז נחשבים כחיים ואין גופם ניוזק כלל, אבל כבר יצאו מעולם העשיה ואין בכתם להוסיף בתורה ומעשים טובים, מה שאין כן אנו החיים עדיין כוחנו בידינו לקיים ולהוסיף חיילים לתורה ולתעודה].

וכבר אמר שלמה בחכמתו (קהלת ט, ד) "כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת", ופירש רש"י "כי מי אשר יחבר אל כל החיים יש בטחון, כי לכלב חי הוא רשע ונתחבר לרשעים, כמו שנאמר 'אל כל החיים, אפילו לרשעים יש בטחון, שמא ישוב לפני מותו'. "כי לכלב חי טוב הוא מן האריה המת", אם נשאל אדם: האם שייך שיש בך מעלה יותר מאברהם יצחק ויעקב, הוא

בודאי יתפלא על השאלה, כיצד יתכן הדבר. אך כאן אנו רואים שאפילו הכלב הנמשל לרשע הוא יותר טוב מהאריה הנמשל לצדיק, וכל זה למה? מפני שהוא חי... כי מעלת החי אפילו הפחות ביותר, גדולה ממעלת המת אפילו המעולה שביותר, שאחר שמת בטל כוחו ואבד תקותו. **ואף** שבגמרא פירשו לענין אחר (כמבואר בשבת ל. כדלהלן), אך פירש המהרש"א שם שהוא משום שרצו לפרש יותר כפשטות הפסוק המדבר ממש על כלבים, אבל בודאי הוא נכון לפי האמת, כפי שפירשו בגמרא ב"מאמר דוד (תהלים קטו, יז) 'לא המתים יהללו יה', שלעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות קודם שימות, שכיון שמת, בטל מן התורה ומן המצוות ואין להקדוש ברוך הוא שבה בו, וכמאמר רבי יוחנן מן הכתוב (שם פח, ו) 'במתים חפשי', כיון שמת אדם נעשה חפשי מן התורה ומן המצוות. ולכן בכה הגר"א מוילנא זצ"ל קודם פטירתו, כיצד בעולם הזה אפשר לקיים מצות ציצית בפרוטות מעוטות, ואילו שם כבר אי אפשר להתקדם במצוות אפילו בכל דמים שבעולם.

מסופר (שבת ל:) כשמת דוד המלך בשבת, שלח שלמה שאלה לבית המדרש: אבא מת ומוטל בחמה וכלבים של בית אבא רעבים, מה אעשה? שלחו לו חתוך נבילה והנח לפני הכלבים, ואביך הנח עליו ככר או תינוק וטלטלו. ולא יפה אמר שלמה "כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת" (בלשון שאלה)? כלומר האם לא צודקים דברי שלמה שכלב חי עדיף מן האריה המת, שהרי לצורך מאכל הכלבים לא הצריכו לשנות בטלטול הנבילה אלא השיבוהו חתוך נבילה והנח לפניהם. ואילו לצורך הארי המת שהוא דוד המלך אסרו לטלטלו אלא ע"י ככר או תינוק.

וכן כתב בשערי תשובה (ב, כד): "וכן אמר שלמה המלך ע"ה 'כי מי אשר יחבר אל כל החיים יש בטחון כי לכלב חי הוא טוב מן האריה המת'. פירוש, שיבת חיי העולם הזה לענין התשובה ופעולת המצוה והשגת מעלות הנפש... ופירוש 'כי לכלב חי', כי האדם הפחות בחיים יכול להוסיף מעלות בנפשו מה שלא יוכל לעשות כן החכם והצדיק המת. ובמקום אחר ביזה וגינה העולם הזה לענין השגת תענוגיו וכבודו, ואמר (קהלת א, ג) 'מה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש'. וכן (ד, ב) 'ושבת אני את המתים שכבר מתו מן החיים אשר המה חיים עדנה'".

ומסופר כי לאחר הלוויית רבינו ה'חזון איש' זצ"ל, היו כולם שבורים ורצוצים, ובמיוחד שנסתלק באופן פתאומי, והרגישו כאילו חשך עליהם העולם. קם הגרא"מ שך זצ"ל ואמר: נכון, ה'חזון איש' הלק, אבל "טוב הכלב החי מהארי המת", עלינו מוטל להמשיך ללמוד כראוי. דהיינו על אף כל מעלותיו שהיו בעודו בחיים, אך סוף סוף עתה הוא מת ואנו חיים, ויש בידינו מה שאין בידו, לקנות עוד תורה מצוות ומעשים טובים. נמצא שכביכול גדולים אנו בדבר זה יותר מגדולי התקופות שמתו, כי אנו עדיין בחיים ויש בכוחנו לקיים המצוות, ה' יזכנו לנצל הזמן כראוי לזה. ולהלן (דברים ח"ג לא, יד 'מעלת החי') הרחבנו עוד שמעלה

גדולה יש לאדם חי אפילו בעודו מלופף בצרות וביסורים רחמנא ליצלן, כי יכול לזכות לאמונה, לקיום התורה והמצוות ולהרהורי תשובה, ועל זה לבד יש להודות לה'.

תשובה: יש מעלה מסויימת לנו החיים יותר מן המתים באשר יש לנו אפשרות לחוסיף לעשות ולקיים תורה מצוות ומעשים טובים, ויש לנו לנצל כל הכוחות לתפקידנו בעולם העשייה הזה.

תחילת המעשים

שאלה: במה מוטל על האדם לעסוק בתחילת מעשיו או בתחילת חיים?
ו. **בראשית ט, כ:** "ויזכר לזו איש הארמה ויטע כרם". פירש רש"י (ומקורו בב"ר לו, ג) "עשה עצמו חולין, שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת". נמצא כי מיד בשעה שנח יצא מן התיבה התחיל לעסוק בנטיעות הכרם שהיו עמו בתחילה כשנכנס לתיבה, (כפירוש רש"י בהמשך בשם המדרש הנזכר לעיל "כשנכנס לתיבה הכניס עמו זמורות ויחורי תאנים"). וקשה, כיון שהיה מבול ונחרב העולם מובן שהוכרח עכשיו ליטע כרם כדי שיהיה אוכל ושתיה בעולם שיוכלו להתקיים, בפרט שמסתמא הוצרך לשתות יין בעת אבילותו על אבדן הבריאה [ככתוב (משלי לא, ו) "תנו שכר לאובד, ויין למרי נפש", ופירש רש"י "למרי נפש – המצטערין על ענים ועל אבלם"], ומה התביעה הגדולה עליו?

אלא התביעה שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת. לא על עצם מה שנטע כרם, אלא על מה שהתחיל דוקא בנטיעת הכרם, היה לו להתחיל בנטיעת התאנים וכדומה, והואיל ונטע כרם בתחילה נתגלגל ששתה מן היין והשתכר. ולכך כתוב "ויחל נח" ולא "ויטע נח", לומר שעשה עצמו "חולין" במה ש'התחיל' בכך². [וכבר העיר הגר"ד פוברסקי זצ"ל (ראש ישיבת פוניב'ו, כמובא בספר 'שמרו דעת' עמ' כ) שבדאי אי אפשר לפרשו שנעשה חולין לגמרי, שהרי היה במדרגה גבוהה, שהקדוש ברוך הוא קיבל קרבנותיו ומחמתו רצה שלא לחוסיף לקלל את האדם, וגם קללותיו וברכותיו נתקיימו, אלא שלפי רום מעלתו היתה ירידה כלשהיא ממדרגתו הקודמת]³.

² יתירה מזו הסכנה בכך גדולה יותר, כי הואיל שהכל נגרר אחר ההתחלה (כמו שנתבאר במקום אחר), לכן אם מתחיל בדבר כזה יכול לגרור אחריו איסורים, וכמו שכתב הספורנו "ויחל נח – התחיל בפועל בלתי נאות (פעולה לא טובה), ולכן נמשכו מזה מעשים אשר לא יעשו, כי... מעט מן הקלקול בהתחלה יסבב הרבה ממנו בסוף, כמו שיקרה בחכמות מהטעות בהתחלה".

³ וכן כתב בשיעורי חומש להגר"ש וולבה, כי אין לנו כל ציור בגדלותם של ראשונים, ובפרט אצל נח שהקדוש ברוך הוא אמר עליו "כי אותך ראיתי צדיק", ובודאי היתה כל מחשבתו כדי שיהיה לו יין לנסך נסכים למזבח. אך כיון שהיין הוא גם לשתיה, היה על נח להעלות זאת על דעתו, ולעסוק תחילה בנטיעה אחרת, כמו זריעת תבואה. נמצא שנח רק שינה מהסדר הנכון – לא יותר – ומדבר זה אפילו נביא יכול להתהפך מקודש לחול. אדם שבנה לעצמו בית, ולפני שהכניס בבית שולחנות וכסאות קנה שטיח יקר, הרי מורה בעצמו שהקו של האדם הזה בחיים הוא חולין, שמעדיף מותרות על פני ההכרח. ונתחדש כאן חידוש גדול. נח כבר היה בן שש מאות שנה, והיה נביא, אחרי החיים הרוחניים שהי בתוכו, עשה מעשה לא נכון, וזוה עשה את עצמו חולין, עד כאן דבריו.

ויש ללמוד מכאן גם לכל דבר שבקדושה, כי גם אם צריך איזה דבר גשמי וחומרי הנצרך לגופו וכדומה, אבל למה 'להתחיל' בזה? נצייר לעצמינו, אדם בא לקנות דירה בעיר, על מה הוא מברר תחילה, היכן בית הכנסת או המקוה הקרוב? או היכן הקיסוס או הברכה הקרובה?

עוד דוגמא, משפחה הולכת לטיול. כשמסדרים את המזוודה, ממה הם מתחילים? יש מניחים את הצידינית, את האוכל והשתיה, ואחר כך 'זוכרים' לשים גם את הטלית והתפילין או ספר קטן ללימוד בדרך. אך צריך לעשות ההיפך, דבר ראשון שמים את החשוב ביותר, נרתיק הטלית והתפילין, אחר כך יכול לשים גם את הכדור והמשחקים⁴.

כענין זה מצינו גם בכח מעלת הראשית, מבואר בתורה כי הפרי החדש שיוצא לאדם מן השדה, מיד יקדישנו, יעלהו לירושלים ויביאנו כביכורים לה'. גם הבן הראשון שנולד לאדם צריך לפדותו ולהקריבו אל ה', וכן בפטר חמור ועוד. **וכן** מבואר בספרים כי דבר ראשון שהאדם יעשה כשפוקח עיניו מתרדמתו בלילה, מיד יודה לו יתברך ויתחיל את היום בדברי תורה ותפילה, ובכך יקדש אף את המשך היום שיהיה בקדושה וטהרה. (ולעיל א, א ובספר 'שלום רב' מב, ח ובלב טהור' הרחבנו), וכעין מה שהרחבנו במקום אחר שאת כל הדברים, כמו עסק, תפילה, ברכה, בקשה והודאה, אין להקדים לפני כבוד המקום, עיין שם. גם בימי חופשה ובין הזמנים וכדומה שצריך לעשות סידורים לצורכו וצורך גופו, תחילה יסדר את עצמו ללימוד התורה, ורק לאחר מכן ילך לעסקיו ולצרכי גופו⁵.

תשובה: יש לחקפיד שגם כשצריך לעשות דברים גשמיים לצורכו, יקדים לעסוק בדברים הרוחניים של תלמוד תורה והמצוות.

⁴ וכן סיפר המגיד הגה"צ רבי שלום שברון זצ"ל על אותו אחד שהלך לטיול, לקח עמו את הכדור-רגל וכו' אבל את הטלית כבר 'שכח' לקחת. הטלית הצטערה: כיצד עזבני בעל-הבית לאנחות... ניגש אליה הרב ואמר: טלית, טלית, אין לך מה לדאוג, יבוא יום והוא יקח רק אותך (כלומר, לאחר פטירתו מן העולם שעוטים את המת בטלית)... על 'בעל התניא' מסופר שבשעה שבאו לאוסרו במאסר והוצרך לצאת בבהלה מהבית, את נעלי הבית שלו הוא שכח, אמנם את הטלית והתפילין הוא לא שכח, כי זה הוא לא היה מסוגל לשכוח... **בכל** דבר יש להתחיל בקדושה, והכל הולך אחר הראשית, ואם כן אין לאדם לדאוג תחילה שיכנס המקור לביתו וכדומה, אלא שיכנס ארון הספרים לביתו, וכפי שהציע ה'שפע חיים' מצאנו (מכתב תורה, ח"ה מכתב תח) שראשית יכניס לבית ארון ספרים, ויקבע מקום ללימוד. וכמו שהבאנו במקום אחר שכל דבר שחונכים ומתחילים עמו, צריך להתחיל בקדושה.

⁵ וכן כתב בספר ראשית חכמה (שער הידיא פ"ו) 'קודם עסק המלאכה יעסוק בתורה לתת ראשית לנשמתו באופן שתהיה התורה עיקר והמלאכה טפל, ובזכות זה יצליח במלאכתו, כמו שפירשו רז"ל דבר זה כתוב בתורה וכו', שהעוסק בתורה נכסו מצליחים, ובתנאי שיקדים התורה למלאכה... וכן מוכיחים הכתובים (שנאמר בתהלים א, ב) 'כי אם בתורת ה' חפצו, ורק אחר כך 'וכל אשר יעשה יצליח'... אבל אם יקדים חפצו לחפצי שמים – יבוא להתבטל מהתורה, כמו ששינונו (אבות ד, ז) 'אם בשלת מן התורה – יש לך בטלים הרבה כנגדך', ודבר זה מנוסה אצל רבים'. [הגר"ב ז' אבא שאול זצ"ל (ראש ישיבת פורת יוסף) ובעל ה'אר לציין' אמר: 'מי שיוצא לענייני העולם הזה במקום, מובטח לו שכל היום לא ילמד, לכן תחילה יקבע את עצמו ללימוד תורה כמו שהבאנו].

נא לסייע לעלון ב'נדרים פלוס' עבור 'שבט אחים – רמות פולין' (שלוחה 3044) בקטגוריה 'עלון הפרשה המחכימה'

לענין הלכה

הערות מעשיות בהל' ועניני מס' בבא מציעא, עירוב חצירות בישיבות

גליון 288

גליון זה מודפס לעורך לב המעיין בלבד ולא לסמוך עליו למעשה

ראה עוד בהערה:

גיהוץ בגדים אחרי זמן מנחה קטנה: כתב בשו"ת אור לציון (ח"ב פט"ז תשובה ט) שמותר אפילו שלא לצורך השבת, משום שנחשב רק כמלאכת עראי.

מס' בבא מציעא – פרק שנים אוחזין

לרגל תחילת זמן חורף, נביא הל' ועניני בבא מציעא (שכעת מתחילים בישיבת מיר ועוד כמה ישיבות). נשמח לשמוע הערות והארות.

כל דאלים גבר

שאלה: מעשה בשני בחורים בתחילת זמן בישיבה, שקנו גמרא חדשה והיה ספק של מי הספר, ושייכא לדינא דשמא ושמא שנחלקו הפוסקים, מה הדין?

תשובה: עיי' רמ"א חו"מ ס"י קל"ט בשם התרומת הדשן ס' שגב, שדבר שהפוסקים חולקים בו ולא תפיס חד מינייהו אם הוא דבר ששייך בו חלוקה חולקים ואם לא שייך, כל דאלים גבר, ועי' בש"ך (שם ס"ק י) שחולק, דטעם דאמרינן כל דאלים גבר עיי' רשב"ם ב"ב לד שמא יבואו עדים ונמצא דברי בית דין שבורים ונסתרים וזה לא שייך הכא, ועוד לא שייך לומר שזה התובע ימסור נפשו להביא יותר ראיות (עי' רא"ש ס' א). וסיים הש"ך כל זה לענין לכתחילה, אבל אי תפיס חד מינייהו לא מפקינן מיניה, דאפילו אם תפס מרשות חבירו לא מפקינן מיניה בפלוגתא דרבוותא.

ושמענו מהגר"י קנר שליט"א דיש לצרף את דברי השבות **יעקב ח"ב ס' קסז** (הו"ד **בפתחי תשובה ס' קעד סעי' א**) דבזמננו אינו ראוי לומר 'כל דאלים גברי' (ראה לשונו בהע"ד).

שאלה: בתחילת הזמן בישיבה שנים שיש להם ויכוח על 'חזקה' של מקום בישיבה או תפילה איך יש לפסוק דין זה [כל דאלים גבר/יחלוקו...]. וכן אחד שהיה לו מקום קבוע בבית המדרש האם יש לו רשות לתפוס מקומו, וכן יש לדון על מקום בחדר אוכל, או מקום ישיבה בשיעור, וכן הסעה

¹ ועי' שו"ע ס' רנא סעי' א דהעושה מלאכה בערב שבת מן המנחה ולמעלה, אינו רואה סימן ברכה. יש מפרשים מנחה גדולה ויש מפרשים מנחה קטנה.

ובהג"ה ודוקא כשעושה המלאכה דרך קבע, אבל אם עושה אותה דרך עראי לפי שעה ולא קבע עליה, שרי.

וכתב **הבה"ל ד"ה** ויש מפרשים "ומכל מקום כל ירא שמים יראה להפסיק מלאכתו שבשדה על כל פנים בזמן מנחה קטנה [אם לא שהוא דבר האבוד, דאז לא עדיף מחול המועד], ורבים מחמירים אף ממלאכתו שבבית.

² שהביא הש"ך בענין שותפין במרתף, ורצה אחד מהם שיתנו לו החלק שלו במרתף סמוך לביתו וכתב "זכינו לדין בנידון דידן שיטילו גורל, ואם יפול הגורל על השני עדיין לא יזכה, רק כל דאלים גבר, כן נ"ל לי לדינא, ומ"מ לבי אומר לי דבזמנים הללו בגולה יש כמה חששות אם יפסוק כל דאלים גבר, וגם דכל מי שהאמת אתו ימסור עצמו על דבר זה, ג"כ לא שייך בדורות הללו שרבו האולמים שמוסרים נפשם ג"כ על ממן שאינו שלהם, א"כ היכא דלא שייך לומר חולקין כמו בנידון דידן, רק בפלוגתא דרבוותא בחלוקה גופא באיזה אופן תהיה, על כן יחלקו ע"פ הגורל עכ"ד.

בחורי ישיבות האוכלים סעודת שבת בחדרם

– חיוב עירוב חצירות

לעת עתה שברוב הישיבות החדר אוכל סגור, וכל בחור אוכל סעודת שבת בחדרו. באופן שאוכלים בפנימיה שהוא בבנין אחר של החדר אוכל, ומקפידים לא לטלטל בין הבנינים של הישיבה (כגון שאין עירוב באיזור). יש לעשות עירוב חצירות בפנימיה **(מאחד מגדולי ההוראה שליט"א, וכן ממוקד העירוב)**.

ובאופן שיש עירוב בעיר עם פיקוח כראוי, אין צריך לעשות עירוב חצרות כיון שניתן לסמוך על העירוב חצרות של העיר, אך בהרבה מקומות סומכים על קולות **שהמשנה ברורה** כתב על זה 'ודאי יש להחמיר', ולכן באופן זה לכתחילה ראוי לעשות עירוב חצירות וגם לפעמים אין אחראי המפקח על העירוב כדבעי.

שכירות מגוי העובד בישיבה: באופן שהגוי דר בישיבה, יש אופנים שיכול לאסור על שאר בני הישיבה לטלטל, וראוי לשכור ממנו רשות (דהיינו לתת לו שקל וכדו' עבור זכות שימוש ברשותו לצורך העירוב). ויעשה שאילת חכם.

סדר עירוב חצירות: לקחת לחם בשיעור נפח 800 סמ"ק², ולזכות (עיי' אחר) לעירוב חצרות ושיתופי מבואות עבור כל בני הישיבה (הכוונה כל מי שהעירוב יכול להועיל לו). ואם יש כמה בנינים של פנימיה ולא מטלטלים ביניהם יש לעשות עירוב חצירות בכל בנין בפני עצמו.

עוד בענין כיבוס ביום שישי

הוספה חשובה מגליון פ' בראשית – כיבוס ביום שישי עבור יום א': בגליון פ' בראשית כתבנו בשם כמה פוסקים שאין לכבס ביום שישי מתקנת עזרא. שו"ר **בחוט שני** (הל' שבת ח"א עמ' נא), שזה רק לפי דעת **המג"א** שאין לכבס כל כיבוס ביום שישי. וכתב "אבל לדעת **הא"ר** עיקר התקנה שיהיו לו בגדים נקיים לשבת ועיי' תיקן עזרא לכבס בחמישי, י"ל דמותר לכבס ביום ו' בגדים שאינם לצורך השבת דלא גרע משאר מלאכות שמותר לעשותם עד המנחה" (וחשוב לציון **דהמ"ב** הכריע **כא"ר** (עי' רמב ס"ק ה **ובשער הציון ס"ק טז**)).

וני"מ לכבס בגדים שלא לצורך שבת, שאין איסור בדבר. ושמענו **מאחד מגדולי ההוראה שליט"א** דעכ"פ לכתחילה רצוי לא לכבס ביום שישי לחשוש **למג"א**. אבל מדינא מותר לכבס ביום שישי עבור יום ראשון אם יש צורך בכך.

אכן **בשו"ת אור לציון** (ח"ב פ' טז) משמע דאין לכבס ביום שישי (וסתם ומשמע אפילו לצורך יום א', ואפשר דנקט כהמג"א).

בחור ישיבה: וזה ני"מ לבחורי ישיבות שאין לכבס בגדי שבת ביום שישי, אלא צריך מתקנת עזרא להקדים לכבס ביום חמישי.

כיבוס בערב שבת לאחר מנחה

עי' לעיל מדברי **החוט שני**, שאע"פ שלפי **הא"ר** מותר לכבס ביום שישי בבוקר עבור יום א', עכ"פ מזמן מנחה אין לכבס.

¹ ודרך אגב יש לציון דבישיבה יש שאלה של 'מקפיד על עירובו' דמצוי שהחדר אוכל והמטבח של הישיבה נעול בזמן בין השמשות של ליל שבת, ולא מרשים לקחת החלות.

² זה שיעור לחומרא, וניתן לקחת חבילת מצות או ככר לחם רגיל (וזה ודאי יותר מהשיעור לכל הדעות).

לישיבה.

תשובה: הכלל הוא (ע' רא"ש ב"מ ס' א) כשאין שנים מוחזקים כל דאלים גבר וצריך להביא ראיות ועדים מי ישב ראשון במקום, אך למעשה רוב מקרים אלו אינו דיני ממונות, ולא שייך דין זה, ויפנה לאחראי הישיבה לעשות פשרה. (כן הסכים לדינא הגר"י קנר שליט"א).

שנים תפסו שקית של מיני ממתקים שונים

שאלה: בעת חלוקת 'פאקלא' בשמחת תורה, שני ילדים תפסו יחד פקאלא אחד, מה הדין?

תשובה: לפום ריהטא הדין - זה נוטל עד מקום שידו מגעת וזה נוטל עד מקום שידו מגעת (מה שתחת ידו הוא שלו) והשאר יחלוקו (וכנ"ל) (שו"ע ס' קלח: ג). (וה"ה במציאה ב"מ דף ב). אכן כל זה באנשים שיש להם נאמנות, אבל קטנים אין להם נאמנות או טענה, ולכן לא מתייחסים לטענה שלהם (וצריכים לעשות איזה פשרה).

ולכן באופן זה שיש מח' בין הילדים אינו דומה לישנים או חזין בטלית', ששניהם טוענים 'כולה שלי', דבקטן אין נאמנות. רק בילדים מגיל בר מצוה היה שייך דין זה.

עוד יש לדון שבהרבה מקרים כל החלוקות של ממתקים אין קנין גמור כיון שהכל חלק מהשמחה, וכמו שמצינו בה' פורים שאם הויק קצת בשמחת פורים ראה בהערה'.

שאלה: אחרי מעריב בליל שבת בעת חלוקת הגליון המיועד לילדים, שני ילדים תפסו באותו זמן את הגליון האחרון, מה הדין?

תשובה: הדין הוא יחלוקו, אך מכיון שא"א לחלקה צריך לחלקה רק לזמן [כגון זה לערב וזה לבוקר]. (שמענו מהגר"י קנר שליט"א).

זריקת ממתקים לכבוד חתן

הפקר או מתנה: יש לעיין אם מה שנוהגים לזרוק לכבוד החתן הוא הפקר או מתנה. דאם זה הפקר, וקטן זוכה בזה, זה רק שאלה של דרבנן מפני דרכי שלום.

אכן אם הקטן זוכה בזה מדין מתנה, אז בקטן דעת אחרת מקנה, הקטן קונה בזה מדאורייתא. (והגר"י קנר שליט"א נטה לומר שזה הפקר אבל קשה להכריע בדבר, ויתכן להשתנות לפי הענין). אבל אפילו אם זה הפקר נחלקו בזה האחרונים דלפי **הקצות** (ס' שסב: א) זה קנין דאורייתא דהפקר מדעת נחשב דעת אחרת מקנה וקטן קונה מדאורייתא, **ולהנתיבות** (רעג) מסתמא זה קנין דרבנן.

שתי ילדים תופסים קלפים (מדבקות עם תמונות)

שאלה: ליחברת מתמידים - אבות ובנים' חילקו מדבקות, שתי ילדים תופסים את המדבקה אחרונה מה הדין?

תשובה: יחלוקו בשווי - ערך כמה עולה קלף זה בשוק (ע' שו"ע חו"מ ס' קלח ס' ד).

ואם לאחד מהילדים שתופס הקלף היה מוכן לשלם הרבה (או להחליף בזה עבור הרבה מדבקות) כיון שזה הקלף שהוא חסר, ולילד השני זה נחשב קלף 'פשוט' ולא שוה כ"כ הרבה. יש לעיין מה דינו, ולכאורה צריך לשום כמה זה שוה בחנות.

^ה דרך אגב, נביא מה שנתחדש לנו בשמחת תורה, שהמצב כיום בהרבה מקרים, שיש צורך גדול מאד לסדר פאקלך לילדים בשמחת תורה, ויש מקום לדון להתיר אמירה לנכרי אפילו במלאכה דאורייתא, כדי למנוע צער גדול לקטן. עכ"פ המקום להודות לכל הגבאים ואחראים שעסקו בזה.

^א איתא ברמ"א בה' פורים ס' תרצו סע' ח בני אדם החוטפים זה מזה דרך שמחה, אין בזה משום 'לא תגזול', ונהגו כך, ובלבד שלא יעשו דבר שלא כהוגן על פי טובי העיר. וכתב המשנה ברורה (שם ס"ק לא, ולפי זה מותר לברך על מה שחוטפין, מיהו כתב בש"ה: לאו משנת חסידים היא, ושומר נפשו ירחק ממלבושים דכלאים ולהטוף מהבירו [א"ר]. וכיון שכל ההיתר של הרמ"א בלבושת איש שמלת אשה ולהיפך, וכן בלבושת כלאים ולהטוף זה מזה, הוא משום שעושים כן דרך שמחה, כתב הערוך השולחן (ס"ב) שבזמננו שערבה כל שמחה ואין אנו במדרגה זו, אין נוהגים בכל זה, ומי שהזיק חייב לשלם. ויש לחלק דכל זה בנזק ממש אבל בחסיפת ממתקים בין ילדים בתוך זמן השמחה, אין בזה משום חשש גזל (הכל לפי הענין).

שאלה: במתמידים חילקו חבילות של מדבקות, שתי ילדים תופסים חבילת הקלפים האחרון, ומצד אחד לפני שפותחים החבילה אפשר לחלקו שוה בשוה (כשיש ארבע קלפים בכל חבילה אפשר לחלקו שנים שנים) אך אחרי שכבר פתחו מצוי שיש קלף אחד 'נדיר' ששוה הרבה ושאר הקלפים הם 'פשוטים' ואז לכאורה אין לחלקו חצי חצי, מה הדין? ויש לעיין כיון ששתיים כבר תפסו הקלפים כבר זכו בחפצא של הקלף בעצמו ולכן צריך לפתוח הקלפים ואז לחלק, וצ"ע.

תשובה: ושמענו מהגר"י קנר שליט"א דעד שלא פתחו את החבילה, עדיין שייך לחלק את הקלפים שוה בשוה כמחיר בחנות.

דירה של שני בחורים

שאלה: שני בחורים ששכרה דירה ביחד ואחד קנה לחמניות והניחם על השולחן והבחור השני שאף הוא קנה לחמניות טוען בריא שהם שלו מה הדין?

תשובה: ע' בשו"ע ס' קלח ס' א (ע"פ הרמב"ם ה' טוען נטען פ' ט ה' ז) **דבחצר של שניהם או בסימטא הדין הוא שיחלוקו אע"ג שלא אוחזין** (ואף לתוס' דף ב' דדוקא אוחזין) ולכן הדין בשני בחורים בדירה הוא שיחלוקו.

שני ילדים משחקים עם משחק

שאלה: שני ילדים שכנים בבנין משחקים בכניסת הבנין (השייך לדיירי הבנין, הורי הילדים) ויש ויכוח על חבילת 'מדבקות' זה אומר שלי הוא, וזה אומר שלי הוא, מה הדין באופן שהמדבקות מונחים על הרצפה ואינן אוחזין ביחד.

תשובה: כל מה שקנה הילד הוא של האבא' ולכן הדין הוא כשיש ויכוח בחצר של שניהם שיחלוקו אך הטענה של ילדים אינו בגדר ברי וברי אלא כשמא ושמא' ובוה נחלקו הפוסקים אם יחלוקו או כל דאלים גבר (ע' רמ"א ס"ס קלט ושי"ך שם ויעק"א בדעת הש"ך (ליקוטי רעק"א על ב"מ דף ב:).

פסק של שלמה המלך 'יחלוקו הילד'

(הפסרה נדירה לאחר 20 שנה)

שנים אוחזין בילד: יש לציין שהשנה פ' מקץ תשפ"א הבעל"ט זה הפעם הראשונה לאחר 20 שנה שקוראים את הפסרת פ' מקץ יויקץ שלמה' (מלכים א' ג). וברוב השנים חל פרשת מקץ בשבת חנוכה, לא קוראים הפסרה זו, ובפעם אחרונה שקראו הפסרה זו היה בשנת תשס"א. וזה בענין הפסק של שלמה המלך, חכם מכל אדם, לחלק ילד לשנים, וע"י זה התגלה האם האמתית.

לרפואת הרב מתתיהו בן שרה בתושח"י

בברכת חורף בריא, והסירותי מחלה מקרביך

להערות והארות - 0533-163-916 נא להשאיר הודעה (מ. הרסקין מודיעין עילית)

ניתן לקבל הגיליון במייל: g089285647@gmail.com וכן הגיליון 'ללמוד ולקיים' על סדר הדף היומי

בס"ד נפתח קו חדש - "קו בארבע אמות"

שיעורים קצרים (עד 5 דקות) בעניני הלכה

לפי סדר הדף היומי [בלה"ק ובאנגלית] 0722-549-661

(מיועד גם לאלו שלא לומדים הדף היומי),

וכן על הגליון 'לענין הלכה'

דף היומי - שלוחה 1,2,5 **לענין הלכה** (הלכות שלא נכנסו

לגליון, או בעניני דיומא דכתבנו בשנים קודמות) - שלוחה 3

בבא מציעא (עניני הלכה) - שלוחה 4

אין לסמוך על השיעורים הלכה למעשה, נשמח לשמוע הארות והערות

^א יש לציין דבפרסים מ'אבות ובנים וכדו' יש הקפדה שיהא דוקא לילד ולכן לדעת הגר"ש אלישיב זצ"ל יש לסדר להם פרוזבול ע' ס' שבות יצחק ה' פרוזבול

^ב ועוד יש לדון שאין לילדים נאמנות וכנ"ל.

^ג רק בסימן ז' ח"ה כשר"ה חל בשבת (ז), וחשוך, וכסלו שניהם חסרים (ח). ע' שו"ע ס' חכה, ל'בוש, ומשנה ברורה ח"ד מהדורת בלום בסוף הספר.

טמונה בפרשה

ה

לסדר את הפרשה

- א. סניכים רשימת (שאלה הפרשה 2022 מלפני, 2222, גליון 562 מס' 562 גליון 562 הגליון 562)
- ב. נח משתכר, מעשה חם וקללתו
- ג. עשרה דורות מנח עד אברהם
- ד. ציווי בניית התיבה
- ה. נח שולח את העורב והיונה
- ו. מעשה מגדל בבל
- ז. בניית נח לתיבה ותחילת המבול
- ח. פירוט צאצאי נח ושבעים האומות
- ט. ברכת הש"ת לנח וצאצאיו
- י. יציאת נח מן התיבה ושבעות ד' ת. המבול וסימומו

פנינים

"ויולד נח שלושה בנים את שם את חם ואת יפת"

מובא בזוהר הקדוש בתחילת הפרשה, שהשם 'נח' מרמז על שבת - מלשון מנוחה. השבת מהווה עוגן הצלה לאדם מפני מבול הבלבול של העולם הזה. השי"ת ציוה על נח שיבנה תיבה עם צוהר. הגימטריא של 'תבה' ו'צהר' יחד הינו 702, בדיוק כגימטריא של המילה 'שבת', וזו הבחינה של שבת המצילה מפני המבול כתיבת נח. (אבן האזל) רמז נוסף בפסוק: "ויולד נח שלושה בנים את שם את חם ואת יפת". שהשומר שבת (מנוחה=נח) ניצל משיעבוד מלכויות, תבלי משיח, וממלחמת גוג ומגוג שהם מצאצאיו של יפת, "ובני יפת גומר ומגוג". (באר משה)

"וישאר אך נח ואשר אתו בתיבה"

הלשון 'אך נח' טיפה מוקשה, וביארו: א. ביחס לאנשי דורו הרשעים, היה נח צדיק תמים, כמו שכתוב 'בדורותיו'. ואילו אחרי המבול הוברר בעליל שנשאר 'אך נח', וכעת הינו אדם פשוט. (עין יהושע) ב. שבפסוק שאחרי המבול התורה לא מזכירה את שבחיו של נח שכן נחשב לו לחטא על שלא עשה מספיק לתיקונו של הדור החוטא, וכבר הוכח הרבה פעמים שאדם המסתגר בד' אמות שלו, ואינו פועל כראוי לתיקון סביבתו סופו לירד מן המדרגה שאליה הגיע מקודם. (ר' מאיר שפירא מלובלין) ג. כבר לא היה תמים כמו שכתב רש"י שהכישו האריה ונהיה בעל מום. וצדיק כבר לא היה שהרי נשתרה בכניסתו לתיבה, ושם מפרש רש"י שאף נח מקטני אמנה היה. (ר' יהונתן אייבשיץ) ד. 'אך נח' שווה בגימטריא ל'עוג', וזהו רמז למאמרם ז"ל על הפסוק: 'ויבוא הפליט', שזוהו עוג שנפלט וניצול מן המבול. ה. מפני שאף הוא היה גונח דם מפני הצינה. (ב"ר) ו. מפני שנשתנה אוויר העולם והתקלקל על יד המבול וירדה חולשה לעולם. (אמרי שפר) ז. למעט שאף נח לא זכה להינצל בזכות עצמו. (חתם סופר)

"וישאר אך נח" - 'ויש אומרים שאיחר מזונות לארי והמישו' (רש"י)

מדוע דווקא לארי מכל החיות איחר נח את מזונותיו? ויש לבאר ע"פ הפסוק: "הישאג אריה ביער וטרף אין לו היתן כפיר קולו ממעונתו בלתי אם לכד", ופירש רש"י שם שכשאריה אוהו טרף דרכו לשאוג ואינו שואג אלא אם כן לכד. וכן מובא בגמרא (ברכות לב). שאין ארי נוהם מתוך קופה של תבן אלא מתוך קופה של בשר. ולפי זה מבואר היטב, שנח האכיל את החיות ע"פ קולות בקשותיהם, כאשר בעל חי הרים קולו ידע נח שרעב הוא. כשהאריה לא הרים קולו, סבר נח שאינו רעב. אך כפי האמור, האריה הוא החיה היחידה שלא משמיע קולו כשרעב, ולכן איחר מזונותיו. (רינת שמואל)

"יפת אלקים ליפת וישכון באהלי שם ויהי כנען עבד למזו"

יש להבין מה ראתה התורה להכליל את הברכה לשם יחד עם קללת כנען ומדוע הסמיכה התורה את הברכה לקללה. הגמרא (גיטין יב). מביאה שלדעת רשב"ג יכול העבד לומר לרבו בשני בצורת או פרנסני או הוציאנו לחירות. ואם כן מכיוון שנתברך שם, מכאן והילך מובטח הוא ברציפות עבודתו של כנען, משום שלולא הברכה של שם, ייתכן מצב בו לא תהיה באפשרותו של שם לפרנס את כנען והוא יוכל לטעון שישחררה, אבל כיום שהברכה מצויה אצל שם - שוב לא יוכל כנען לטעון טענה של שיחרור וממילא הוא עבד עולם. (כבודה של תורה בשם רבי חיים אלפנדר) (ע"פ תשובות הקוראים לשאלה לשלחן השבת' ע"ט)

"הקמתי את בריתי"

הגמרא (סנהדרין קח). מספרת מספר סיפורים על נח בתיבה, וביניהם הסיפור אודות הזיקית שנכנסה לתיבה ולא ידע נח במה להאכילה. יום אחד ישב נח ופילח רימון, נפלה תולעת מן הרימון ומיד אכלה הזיקית את התולעת. מכאן ולהבא, היה נח מניח ירק עד שיתליע ונותן לזיקית את התולעים. ויש לבאר כיצד הרימון, ולאחר מכן הירק התליעו והרי הקב"ה אמר לנח 'הקמתי את בריתי אתך' ומפרש רש"י בשם המדרש שזהו ברית על הפירות שלא ירקבו? ויש לומר: א. מה שנח הניח בכונה כדי שיתליע - על זה לא חלה הברית. ב. הברית הייתה על הפירות שהכניס נח למאכל הבהמות ולא על מאכלו ומאכלי שאר בני האדם. (ויש שכתבו להפך) ג. יתכנו תולעים אף ללא ריקבון ועיפוש. ד. ברימון יתכן התלעה בקליפה שאינה פוגעת כלל בגרעינים שהם המיועדים לאכילה. (ע"פ תשובות הקוראים לשאלה לשלחן השבת' ע"ט)

שאלה לשולחו השבת

"ויזיז שם אזורי הוולדיו את

ארפכשד' חמש מאות שנה"

בעשרה דורות שבין אדם הראשון לנח המופיעים בחומש בראשית, כתוב על כולם את המילה 'וימת' כמו בפסוק: "ויהיו כל ימי קינן עשר שנים ותשע מאות שנה וימת". ויש לבאר מדוע בשונה מעשרת הדורות שבין אדם לנח, עשרת הדורות שבין נח לאברהם לא כתוב בהם את המילה 'וימת'?

מאת השאלה הינה אלויר דיון 2021

מאת השב

ניתן לשלוח את השאלות למערכת

(בצורה מקוונת, אם יש)

בגיליון 562

השאלות יוגשו כנראה.

העלון מוקדש לע"נ מרת אסתר בת אהרון וביילא ת.נ.צ.ב.ה

ישנו ביקוש רב בבתי כנסת ברחבי הארץ לקבל את העלון לקהילה שלהם. זו ההזדמנות שלכם לזכות בהפצת תורה! ניתן לתרום:

1. בהעברה לבנק לאומי (10) סניף 905 חשבון 5055271, ע"ש 'ביין'. 2. לשלוח שיק למערכת.

טמונה בפרשה

נ

חידון א' ת'

הגשוזא לכל אלאה אגא'לה באוג המופיזה דראש השורה.

- א. משך המבול
- ב. אנשי דור הפלגה מצאו בארץ שנער
- ג. עיר בכנען
- ד. "כי השחית כל בשר את _____"
- ה. "את האלוקים _____ נח"
- ו. "_____ את כל היקום"
- ז. מעונות השנה המוזכרות בפרשה
- ח. סוג של גזל
- ט. מילה נרדפת ל"חטף"
- י. בתו של הרן, שיצאה לגור בחרן
- כ. שנים מבני חם
- ל. מחומרי הבנין של המגדל
- מ. נבנה בארץ שנער
- נ. עיר שבנאה אשור
- ס. מבני כנען
- ע. בו נראית הקשת
- פ. התיבה הלכה על-
- צ. בצורה זו נברא האדם
- ק. אות ברית ד' שלא יביא עוד מבול
- ר. בנו של פלג
- ש. גילו של נח בזמן המבול
- ת. הרן מת על פניו (רמז- אביו)

חידון א' ת' - הפוך

הגשוזא לכל אלאה אסגייאח באוג המופיזה דראש השורה.

- א. שניים מבני כוש
- ב. נשלח בפעם הראשונה מהתיבה
- ג. אחד מבני יפת
- ד. הוא היה גיבור בארץ
- ה. שניים מבני יקטן
- ו. ברכת ד' לשורדי המבול: "_____"
- ז. בנו של גומר ונכדו של יפת
- ח. עיר שבנאה אשור
- ט. בנו של הרן אחי אברם
- י. אחד מבני יפת
- ך. אחד מבני יפת
- ל. מילה נרדפת ל-"וימתין" ו-"ויחכה"
- ם. ממקורות מי המבול (2)
- ן. אחד מבני יפת
- ס. אחד מבני יפת
- ע. "יצר לב האדם _____ מנעוריו"
- ף. מעונות השנה המוזכרות בפרשה
- ץ. מעונות השנה המוזכרות בפרשה
- ק. נח היה איש-
- ר. חלון התיבה, ויש אומרים אבן טובה
- ש. מבני ארם
- ת. סוג של בהמות מהם הביא נח שבעה לתיבה

טללה שלמות:

"נה"

מי קרה לנח בשמו? וכיצד קרא לו למך אביו? (התשובות במדור התשובות)

מן המדרש

אמר רבי יונתן בשם רבי יאשיה: 'צדקתך עד משפטיך כהררי אל עד תהום רבה'. מה הרים הלכו אין להם סוף, אף הצדיקים אין להם סוף למתן שכרם. מה הרים הלכו נכבשים לתהום, שלא יעלה ויציף את העולם, כך הם הצדיקים נכבשים על הפורענות, שלא יצאו וישרפו את העולם. ומה הרים הלכו נזרעים ועושים פירות, כך מעשיהם של צדיקים עושים פירות, כמו שכתוב: "אמרו צדיק כי טוב וגו'". ומה תהום זה אין לו חקר, כך אין לפורענותם של רשעים חקר, כמו שכתוב: "אוי לרשע רע". ומה התהום הזה לא נזרע ולא עושה פירות, כך אין מעשיהם של רשעים עושים פירות, שאילו היו עושים פירות, היו מחריבים את העולם. רבי יהושע בן לוי הלך לרומי, וראה שם שהיו עמודים שהיו מחופים בכיסוי של כרמים צבעוניים כדי שלא יקרשו העמודים בקור ושלא יתבקעו בחום. וכשהמשיך לשוק, ראה אביון אחד שכרך על עצמו מחצלת מפני הקור ויש אומרים שהיה זה חצי מרדעת של חמור. על העמודים קרא את הפסוק: "צדקתך כהררי אל", משום שכשקב"ה משפיע טוב, הוא נותן בשפע (עד להרים), ועל אותו העני קרא את הפסוק: "משפטיך תהום רבה", משום שכשקב"ה מכה, הוא מעניש עד הסוף (עד לתהום). (ע"פ מדרש רבה)

תללה בפרשה

קח מכבשה לבנה,
נתח בשר להכנה,
ואז תשרה תקופה,
שיפיץ ניחוח כתרופה.

המונח המזוקש הינו מילה בג' אותיות המופיזה בפרשה, אשר לא שורה בגידיה רומט, להקשר שונה שלה.

(יתכן כתיב אסר ומיאוסי אוריות בג' אותיות הזיה רומה)

הגשוזא אגפרסא אייה גליאיון הגא

טמונה בפרשה

ה

ושפני טמוני חול

מלבד נח, בני משיפתו ועוג, איזה קבוצת אנשים נוספת נכנסו לתיבה שבנה נח וניצלו?

"כי אותך ראיתי צדיק"

'ולא נאמר צדיק תמים. מכאן שאומרים מקצת שבהו של אדם בפניו וכולו שלא בפניו'. (רש"י)

לכאורה קשה מדוע כתב רש"י ש'צדיק' זה רק מקצת שבהו של נח והרי לכאורה זה חצי מתוך המעלות של 'צדיק תמים'. אלא, יש לומר שאף עצם זה שנקרא 'איש' - מעלה הוא לו, שחייב האדם להתייגע רבות עד שיזכה למדרגת 'איש'! וכן יש ביארו ששבחו הנוסף היה במידת השמחה שאופיינה אותו שהרי כתוב: "היה בדורותיו" - 'היה' זה לשון שמחה. (אמרי משה)

שעשועי דאורייתא

מה הקשר של פרשתנו לפרשות ראה וכי

תצא?

מצאו נא בפרשה:

1. נכד וסבא בעלי שם זהה.
2. שני אנשים שחיו מספר שנים שווה אחרי שהולידו.
3. את האות מ' המופיעה 3 פעמים ברציפות. (לא באותה מילה)
4. שם של שכונה בירושלים.
5. אחד משבעת המינים.
6. אחד מספרי 'משנה תורה' להרמב"ם.

"זיכרון" סימן

גיאטריאוג וראים לכיכר מספר פסוקי הפרשה

בפרשת נח מסופר שהתיבה נחה על פסגת הרי אררט, "ותנח התיבה.... על הרי אררט". בפרשת נח ישנם 153 פסוקים, ואפשר לזכור זאת ע"י זכירת המילה: "הפסגה" = בגימטריא = 153

תשובות

ושפני טמוני חול - תשובה לשבוע שעבר: כיצד יכול לקבל האדם נשמה יתירה ביום חול? - המשלם לפועל ומקיים בכך את מצות "ביומו תתן שכרו". (ילקוט מעם לועז) **לסדר את הפרשה** - "זית טרף בפיה". **חידון א' ת'** - ארבעים יום ולילה, בקעה, גרר, דרכו, התהלך, וימח, זרע, חמוס, טרף, יסכה, כוש כנען, לבנים, מגדל, נינוה, סיני, ענן, פני המים, צלם אלוקים, קשת, רעו, שש מאות, תרת. **חידון א' ת' הפוך** - סבא סבתכא, עורב, מגוג, נמרוד, דקלה חוילה, פרו ורבו, אשכנז, כלח, לוט, מדי, משך, ויחל, שמים תהום, יון, תירס, רע, חורף, קיץ, צדיק, צוהר, מש, טהורות. **שעשועי דאורייתא** - הפטרת פרשת נח מורכבת מהפטרותיהן של ראה וכי תצא (רני עקרה, עניה סערה). 1. נחור אבי תרח ונחור בנו. 2. ארפכשד ושלח. 3. "מושבם ממשא". 4. בקעה. 5. זית. 6. נשים. **ואלה שמות** - בספר הישר כתוב שמתושלח סביו קרא לו 'נח' ואילו למך קרא לו 'מנחם' מלשון "זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו". **מילה בפרשה בראשית** - צלה. "הצייד הכין לאשתו" - למך הצייד היה נשוי לצלה, "בשר באש בצלחתו" - הכין בשר באש=צלה, "חלק עם עצם נבחר" - צלע, "שהסתירה את השחר" - על ידי הצל שלה=צלה. **טמונות בפרשה** - 1. "וארובות השמים" (ז,יא) 2. "ואת הסיני" (י,טו) 3. שם החודש: מרחשון - 'ירח בול', וגם י"א שהמבול החל בחודש זה. 4. "הקשת בענן" (ט,יד) 5. "היונה..עלה זית טרף בפיה" (ח,יא) 6. "ואת המגדל" (יא,ה) 7. שעועית מש: "ומש" (י,כג) 8. "בלל.. שפת כל הארץ" (יא,ט) 9. סבתא - "סבתה" (יז,י) 10. "ותירס" (יב,יב) 11. 'שהתינוק בן יומו חי אין אתה צריך לשמרו מן העכברים' (רש"י ט,ב) 12. "רסן" (יב,י) 13. "להבים" (יג,יג) 14. "צהר תעשה לתיבה" (רש"י, ו,טז) 15. "וילכו אחרנית" (ט,כג) 16. "ויטע כרם וישת מן היין" (ט,כ) 17. "וישכר" (ט,כ) 18. ?-תמונה ללא פתרון, תחשבו! **טמונות בהפסגה** - 1. "בשצף קצף הסתרת פני" (נד,ח) 2. "הוי כל צמא לכו למים" (נה,א) 3. "ויתדותיך חזקי" (נד,ב) 4. "יגור אפס" (נד,טו) **שאלה לשלח השבת האזינו** - שאלנו: כיצד מברכים סומא וקטן על עשיית מצוה דרבנן, הרי אינו חייב במצוות דאורייתא הכוללים ציווי לשמוע לדברי חכמים? כמה מעיקרי התשובות שהתקבלו במערכת: 1. התורה נותנת בכח פסוקים אלו לבי"ד כח וסמכות להחליט על כל היהודים ואף על עיוורים וקטנים. 2. סומא חייב בלאווין (רעק"א) וכל קטן אלא שהוא פטור מעונשים. 3. הברכה שמברך היא על כל עם ישראל שהם ככללם. (הנוב"י) 4. קטן ראוי לבוא לידי חיוב בעתיד.

ניתן להשיג את העלון

במייל: ע"י שליחת מייל בקשה אל: temunabaparashah@gmail.com - מלמדים, תלמודי תורה ובתי ספר - נא ציינו זאת. באתר: 'לדעת', בכתובת: <http://ladaat.info/gilyonot.aspx> או באתר: 'אידישער ווינקל' (באידיש): <https://viddishevinkel.com/gilyones> או באתרים: 'דרשו', 'תורת יוסף'. בשכונת בית ישראל בירושלים: בחנות 'פיצוחי בית ישראל' רחוב בית ישראל 1, ובמערכת.

© כל הזכויות שמורות לאהרן ביין.

ניתן לשלוח תגובות רעיונות והערות למערכת:

קויפמן 17 ירושלים - temunabaparashah@gmail.com

העלון מגיע מדי שבוע לעשרות אלפי משפחות וילדים, המשתמשים בו ללימוד משותף סביב שולחן השבת. מעוניינים להקדיש את העלון לכל מטרה? צרו קשר עם המערכת, או טלפנו: 052-766-5775

ונתתי לכם רועים כליבי ורעו אתכם

דעה והשקפה

רעה דעה

שיעורים על דעות ומידות

הנהגת המידות

דיבור ושתיקה

אמת וחכמה

גניבת דעת

שחוק ושמחה

מלאכה ותורה

עין טובה ורעה

קנאה תאוה וכבוד

תורת האבות ומושה

פרישות לשם שמים

הכוונה לתכלית

הבריאות מדרכי ה'

חומרת דברים בסלים

יצא לאור ספר חדש מתורת רבינו הגדול הגר"מ שפירא זצוק"ל

[ע"י עורך הספר 'רעה אמונה']

מ"ח שיעורים שנאמרו לתלמידיו הקרובים, על:

- שלמות צורת האדם
- תיקון כוחות הנפש
- יחסי אדם לחבירו

להשיג בחנויות הספרים

לישרי לב שמחה

ניצוצי נוגה ממסכת חייו ושביבים מאמרותיו

של איש האמת והענווה מחנך אמן

מקים עולה של תורה על פני תבל

הגאון הצדיק רבי אלעזר שמחה וסרמן זצוק"ל

לרגל יום היארצייט - ב' מרחשון תשנ"ג

נובהרדוק, מחבר ספר פני מאיר על ש"ס ירושלמי וספר כוכבי אור וזכרון ישעיהו). על מה שארע באירוסיו מספרים שרידי העיר נובהרדוק: באותה שעה ישבו ר' אלחנן ומחותנו ליד השולחן וגלגלו בסיפורים ובמעשיות אשר באו ללמד, כי אין חשיבות לנדוניה, עוד שרעייתו הרבנית - אמו של החתן - עמדה על המקח ותבעה להגדיל את הסכום שהקציבו לנדוניה עבור בני הזוג. לעומתה טען הרב אבאויץ שאין בכוחו להוסיף על הסכום שהבטיח. כיון שלא הגיעו לעמק השוה, פנה ר' אלחנן אל בנו, החתן המיועד, בשאלה מעשית: "סכום זה שאמא תובעת הוא דוקא, או לאו דוקא?", השיב הבן ר' שמחה: "לאו דוקא!", ובאותו מעמד באו בברית הארוסין. (אור אלחנן עמ' 241)

כשהוציא רבי אלחנן את ספרו הגדול "קובץ הערות" על מסכת יבמות, הציב בתחילת הספר קובץ ליקוטים משו"ת הרשב"א בעניני מסכת יבמות, בצירוף הגהות והערות מאת בנו רבי שמחה.

לאחר מכן שימש לציודו של אביו בהגדת שיעורים בישיבת ברנוביץ.

בשנת תרצ"ג נקרא להקים את הישיבה הראשונה בצרפת מזה מאה וחמישים שנה (מאז המהפכה הצרפתית). בשנת תרצ"ט הצטרף אל אביו בנסיעה המפורסמת לארה"ב ונשאר שם, וכך ניצל ממאורעות השואה, שם שימש כראש כולל ויסד ישיבות במקומות שונים.

בשנת תשל"ט הקים את ישיבת אור אלחנן יחד עם רבי מאיר חדש זצ"ל ובנו הגרמ"מ זצ"ל. בשנת תשנ"ג נפטר לבית עולמו זקן ושבע ימים.

קובץ שיעורים

עולם התורה חייב לרבי שמחה הכרת הטוב גדולה, בהיות שאת הספר המופלא "קובץ שיעורים" מתורתו של רבי אלחנן זצ"ל, הוציא הוא לאור, כמופיע בשער הספר. בתחילת הספר כתב ר' שמחה בתמציתיות אודות פרשת גדולתו ותורתו של אביו. בסוף ההקדמה מופיע תיאור מרטיט אודות מות הקדושים של ר' אלחנן, אשר כמו נחקק בדם ואש, ואין בן ישיבה אשר לא עבר כמה פעמים על הקדמה זו...

אין ספק כי סיעתא דשמיא גדולה ליותה את הוצאת הספר 'קובץ שיעורים', כאשר אין כמוהו לבהירות תמציתית וכמועט המחזיק את המרובה, והרי הוא המורה הגדול לומדות ישיבתית, הן לצעירים והן למבוגרים. בחכמה רבה נהגו עורכי הספר אשר קיצרו בהבאת כל הדברים שמסביב, והביאו רק את נקודת החידוש. כתוצאה מכך יד הכל ממשמשת בספר זה יותר מכל ספר אחר מראשי הישיבות.

הגאון רבי אלעזר שמחה וסרמן זצ"ל, הוא בנו בכורו של רבינו הגאון רבי אלחנן וסרמן זצ"ל הי"ד, והיחיד ממצאצאי ששרד את החורבן הנורא. כמו שארע לבנים של גדולי ישראל, היותו בנו של "רבי אלחנן" העמידה אותו במצב של הסתרה, כעומד בצל החמה, גם בשל העובדה כי הקדיש את חייו להנצחת תורתו ושמו של אביו הי"ד. אולם מפי תלמידיו ומעריציו אנו שומעים אודות פרשת גדולתו ושגב אישיותו. את המאמר הזה המוקדש לזכרו וללימוד מדרכיו, נפתח בדברי הערכה אודותיו מאת הגר"ש ברעוודה זצ"ל (נכתבו באנגלית במקור):

אם יש בין ענקי התורה הגדולים באמת של זמננו שלא הוערכו כראוי, בלי ספק היה זה ראש הישיבה רבי שמחה. הידיעה וההכרה המועטה בצייבור אודות ענק רוחני זה אינן מחמיאות ליכולת שלנו להבחין בגדלות אמיתית. אמת, רבינו שמחה בהתמדה ובעקשנות שאף להשלים את מידת הענווה שלו. הוא הסתיר בצורה גאונית את זכרונו הבלתי מצוי ואת הבנתו העמוקה בגמרא רש"י תוספות וכו'. הוא היה ממולח בבריחה

מכיבודים... הוא כיסה בהתמדה על מעשיו הטובים שאינם ניתנים למספר, והשתמש לצורך כך בתעלולי ההתחמקות המוצלחים ביותר...

הוא היה מומחה בהבחנות בין אמת לבין תרמית, והוא החדיר לליבות תלמידיו הערכה עצומה למידת האמת. אהבת ישראל שלו היתה לשם דבר. אהבתו ומסירותו המוחלטת לתלמידיו ברחבי תבל היתה ללא גבול. ליבו הטהור היה נטול קנאה...

חידושי המקוריים והגאוניים בחומש, בגמרא, במדרש, היו זוכים להערכה ותהילה אפילו בדורות קודמים שהתברכו בגאונים רבים...

כל התכונות הגדולות שלו נוצלו לצורך המשימה המקודשת ביותר של חייו: הוראת תורה, מצוות, מידות, ויסודות האמונה, לתלמידים בכל גיל, מכל רקע, וכל רמה. העושר של הידיעות שלו, מוחו המבריק, רב-גוניותו, אישיותו החמה, סבלנות ללא קץ, וטוב לבו, כולם חברו יחדיו ללמד ולהוות השראה עבור כל תלמיד ותלמיד...

תולדות חייו

רבי אלעזר שמחה נולד בשנת תרנ"ח לאביו הגדול רבי אלחנן וסרמן זצוק"ל. ר' שמחה למד בישיבות שונות בליטא [בראדין למד בחברותא עם רבי משה לנדניסקי זצ"ל במשך כ"ג שעות ביממה]. נשא לאשה את מרת פייגא רחל בתו של אחד מגאוני הדור, רבי מאיר אבאויץ מנובהרדוק (כך נכתב עליו בפתחיח הקובץ שיעורים: הגאון דק"ק

אהבת הבריות

כשהיה יוצא מביתו שברחוב פנים מאירות נהג לעמוד במקומו ולהביט סביבו במשך דקות ארוכות. מספר החברותא שלו ר' שלמה לורנץ: בפעם הראשונה שראיתיו בכך חששתי שמא אינו חש בטוב. ניגשתי אליו ושאלתי לפשר הדבר, וכמה נפלאה היתה התשובה ששמעתי מפיו בהתלהבות האופיינית לו: "ר' שלמה, האם אינך רואה שהכל, כל הרחוב, מלא פרחים יפים? עונג גדול הוא לי להתבונן בפרחים הנהדרים האלה!", הוא עצר לרגע ואח"כ הסביר לי שכונתו לילדי ישראל הנחמדים שמילאו את הרחוב במאותיהם. ר' שמחה שאב נחת רוב ופניו קרנו משמחה לראות את ילדי השכונה. ילדים אלה לא היו שלו - למגינת לבו ולב רעייתו הם היו חשוכי בנים - אבל השמחה שעל פניו הבהירה למעלה מכל ספק, כי הוא הרגיש בילדי השכונה ובכל ילד שראה כאילו היה ילד שלו ממש. אחד משכניו חשש שמא אינו חש בטוב, פנה אליו ושאל לשלמו. חיך ר' שמחה ואמר: "אינך רואה את הרחוב כולו מכוסה בפרחים נהדרים?", הלה השתומם, אינני רואה מאומה. "האינך רואה את הפרחים הללו?" שאל ר' שמחה והצביע על הילדים.

כשנשא פעם שיחה בישיבת אש התורה, התרגש ואמר להם: "אינני יודע מה זכותי לדבר בפניכם, אתם מגיעים ממקומות נידחים בעולם כדי לחזור בתשובה ואין ערוך לגודל זכותכם בשל כך".

רבי מרדכי לסקר משרידי ישיבת ברנוביץ שהתגלגל בסוף המלחמה לסמורקנד סיפר שרבי שמחה איתר את מקומו ממגוריו בארה"ב ושלח לו משלוחי מזון באמצעות הג'וינט.

בין אדם לחבירו ועבודה המידות

את דרכו בעבודה עצמית, קיבל מגדולי העולם. וכך היה מספר: הגעתי לסלבודקה. ניגשתי ל"סבא" והצגתי את עצמי. מה שלום אביך? שאל אותי. "נישט קושה" עניתי. נזדעק הסבא:

כך מדבר בן על אביו? כאילו היה סוס באורווה? זו אמנם הסיבה לבואי אל סלבודקה", עניתי לו, שמעתי כי כאן לומדים איך לדבר. נחה דעתו של הסבא.

פעם הצטנן קלות, הוא חשש מאד שלא ידבקו ממנו אחרים, והכין לעצמו סכו"ם נפרד. כן ביקש מאחד האורחים לחתוך את החלה כדי שהוא בעצמו לא יגע בסכין. בתום הסעודה שטף את כליו בעצמו ולא הירשה לרבנית לעשות זאת.

סירב ללבוש איצטלא דרבנן בשום ארוע חוץ משבת ויו"ט. ומעשה שהיה שהזמינוהו להיות סנדק בברית מילה לבנו של אחד מרבני הישיבה. הפצירו בו שיופיע עם ה'פראק' וסירב, לאחר הפצרות מרובות ניאות להגיע עם הפראק. למחרת הופיע לברית המילה אכן לבוש כפי שהבטיח, אך לבש את מעיל החורף שלו מעל הפראק... והיה זה יום שרבי...

סיפר רבי הלל זאקס, פעם שהזדמן ללוס אנג'לס הזמין אותו ר' שמחה לשאת שיעור בישיבה. כשהתכונן ר' הלל לצאת לישיבה צלצל הטלפון, מהעבר השני היה ר' שמחה ומשום מה בקול חלוש ורועד התנצל שלא יוכל להשתתף בשיעור.. והטלפון ניתק. כשהגיע לישיבה התברר שר' שמחה לקה בהתקף לב, ובכוחות על אנושיים, בטרם שאנשי ההצלה חיברו את מכשיר ההנשמה, הרגיש צורך דחוף להתנצל בפני ר' הלל

שלא יוכל להשתתף בשיעור, שהרי הוא הזמינו והיעלה על הדעת שהוא לא ישתתף?

סיפור מעניין נשמע מפיו של אחד העובדים של הספריה הלאומית בירושלים: רבי שמחה הגיע יום אחד לספריה לחפש מאמרים שכתב אביו רבי אלחנן, ואני סייעתי לו בהשגת החומרים בספרייה מתוך עיתונים ישנים שנדפסו בשעתו בפולין. לאחר שהשגנו את החומר היינו צריכים להמתין עד שיגיעו העיתונים מהמרתף אל הדלפק, ולעתים לוקח הדבר כשעה. ר' שמחה שאל מה ניתן לעשות בינתיים. אמרתי לו שאני יכול להראות לו כתב יד מקורי של הרמב"ם בפירוש המשניות, בו רואים כיצד הרמב"ם תוך כדי כתיבה משנה ומוסיף פרטים, ולעתים מותח קו על עמוד שלם וכותב בגליון פירוש אחר, וזה מרתק להיווכח בצורת עבודתו של הרמב"ם. הצעתי לו לראות זאת. ר' שמחה חושב ומהרהר בדבר, ואז נפנה אלי ואמר: אני שוקל בדבר, מה אני צריך לראות את כתב ידו, הרי יש לי רמב"ם בבית, והיות ואני עובד על מידת הסקרנות ופירושה הוא לא לרצות לדעת דבר שלא יביא לי תועלת, ואיזו תועלת תהיה לי מראיית כתב ידו של הרמב"ם, אבל לעומת זאת שמעתי שיש כאן בספריה מכונות צילום משוכללות, ואודותם הייתי שמח לראותם כי הנני מתעניין ברכישה דומה לישיבת...

בשבעה שלו אמרה הרבנית שהוא לא היה במחלוקת, משום שלמחלוקת צריך שני צדדים, ואילו הוא מעולם לא הפך לצד במחלוקת.

כשנסתיימה המלחמה החליט ר' מרדכי לונדינסקי כי עליו לנסוע לאירופה החרבה לנסות להציל את מה שנותר. אחר התייעצות עם שאר בשרו ר' שמחה ווסרמן, החליטו השנים לנסוע לאירופה, כיון שהיה זה מסוכן לנסוע ולהסתובב כיהודים, התחפשו השנים לקציני צבא אמריקאים, וכך הם נסעו לאירופה וסייעו רבות לשארית הפליטה. כמו"כ בהציגם את עצמם כקציני צבא הם הצליחו להוציא ילדים יהודים ממנזרים נוצריים ולהשיבם לחיק היהדות.

הרבצת תורה במקומות רחוקים

במשך חייו שקד רבי שמחה על הרבצת תורה, בעיקר במקומות הנידחים הרחוקים מתורה כמו צרפת והחוף המערבי של ארה"ב, באותם הימים. השורש להנהגה זו הונח בפגישתו האחרונה עם החפץ חיים כשכבר פנה ללכת, שלח הח"ח לקרוא לו בחזרה ואמר לו: "כשמשיח יבוא הוא לא ישכח שום יהודי, אפילו במקום נידח", את זאת ראה ר' שמחה כצוואה ללכת בדרך זו וממנה ינק כח ומרץ להקים מוסדות תורה במקומות נידחים.

באחד המאמרים שפרסם ברבים בכדי לעורר את ציבור היראים לקום ולהפיץ תורה, נקט במשל נמרץ: נדמה לעצמנו, איש בודד נמצא בתוך ציבור גדול - כולם רעבים, כולם גוועים ברעב. במקרה יש לו כריך בכיסו. הוא מוציא את הכריך ומתחיל לאכול אותו כאשר כל הסובבים אותו בולעים את רוקם. מה היינו חשים כלפי אדם כזה? והנה, כאן ועכשיו, אנחנו - יהודי אמריקה - ניצבים באותו מצב ממש. מוקפים אנו ברעב נורא. האם מישהו בעל-לב יכול לפתוח גמרא וללמוד לבד מבלי להרגיש כלל שיש כל כך הרבה רעבים המקיפים אותו מכל בר?!

כאשר יסד את הישיבה הראשונה בחופה המערבי של ארה"ב, בעיר לוס אנג'לס, נותרה רעיתו לבדה בעיר דטרויט במשך שנה וחצי. לאורך תקופה זו היא שימשה מחנכת לילדי ישראל בדטרויט, והיתה מפרישה

לממשכורתה ושולחת לבעלה כדי שיוכל להתקיים. בהימשכות הזמן שחיו בנפרד, ובהתחשב בקושי העצום שזה גרם לרבנית, פנה רבי שמחה לרעייתו והציע לה שיעזוב את הישיבה שהיה עסוק בהקמתה, כדי לחזור ולחיות יחד איתה. השיבה הרבנית: "מי יודע אם דוקא כדי שנוכל להקים ישיבה במקום נידח, לא זיכנו הקב"ה בזרע של קיימא (כי לא היו שם מוסדות תורניים לחינוך ילדים). חלילה לנו להפסיק ביוזמה ברוכה וקדושה זו מחמת הקושי האישי שלנו". היא אמרה דברים אלו למרות שנפשה היתה קשורה בנפשו ממש (וכאמור היה נסתלקה עשרה ימים אחריו, ובמשך ימים אלו חזרה ואמרה שהיא מתפלאה כיצד היא מומשיכה לחיות בלעדיו).

26 שנים עמד בראשות הישיבה בלוס אנג'לס. ולא לקח לעצמו משכורת, הוא ורעייתו התפרנסו ממה שהיא השתכרה מעבודת ההוראה שלה (לפי עדות הרבנית ע"ה).

בעת שהותו בלוס אנג'לס השתתף בסעודת שבע ברכות של משפחה חוזרת בתשובה, ונכח שם ראבי"ר פרומי, הלה שאל את ר' שמחה לפשר השתתפותו באירעו זה, הוא הגיב: משפחה זו היא אחת מהחטיבות בצבא ה', כמו שבכל צבא קיימות מחלקות וחטיבות, כך גם בכלל ישראל. אורו עיניו של הראבי"ר ושאל אותו: לאיזו מחלקה אני משתייך? לעריקים! הגיב ולא יסף.

אודות הצלחתו של ר' שמחה לחיות במקום כמו לוס אנג'לס ולהישאר "יהודי של ראדין", היטיב להגדיר אחד מתלמידיו: "הרב וסרמן, היה ללוס אנג'לס כמו מזוזה בפתח הבית, שהכל עוברים דרכה והמזוזה לעולם נותרת בחוץ..."

הוא ניצל כל רגע ללימוד הן בביתו והן בלכתו בדרך, משום כך נהג תמיד לרכוש ספרים בפורמט כיס.

קירוב רחוקים ותנועת התשובה

במאמרים שפרסם בשנים תשכ"ה תש"ל חזה את תנועת התשובה הגדולה שקמה בעם ישראל, והוא היה ממתווי דרכה.

במכתב משנת תש"מ הוא כבר מתמוגג: "ואסיים בנחמה, הנה ב"ה כאן, ובעיקר בירושלים, רואים מחזה נהדר של חוזרים בתשובה. המחנה הזה, אנשים ונשים, הולך ומתוסף מיום ליום, ופשוט שלעינינו מתקיימות הנבואות של תשובה בספר דברים ובנביאים".

"אספר למעכ"ת מהנסיון שלי בקליפורניא. הייתי מעודד אנשים רק למצוות לימוד התורה גרידא ולא דיברתי על שום מצוה, ואפילו לא על שמירת שבת קודש. סמכתי על מה שאמרו חז"ל שהמאור שבה מחזירן למוטב, וב"ה כי כן היה, כי כמה מהם נעשו שומרי שבת ושומרי מצוה. התנדבתי ללמד פעם בשבוע או בשבועיים לחבורות אנשים ונשים יחד בבתים פרטיים. לימודי חומש, והתחלתי פרשת לך שהיא תחילת סיפור האומה הישראלית. במשך הזמן הוספתי גם פרקי אבות, וב"ה שהיה בהצלחה בלוס אנג'לס וגם בסן דיגו ועוד עיירות". (מתוך מכתב)

במכתב לבעל תשובה הוא כותב: "אתה כותב שאתה מתחיל לשמור מצוות בהדרגה, אחת אחת. זה נכון, אך בכל זאת זה מצריך הדרגה. דבר אחד אני יודע, המצוה הראשונה והכי חשובה שיש להתחיל איתה היא: קביעות עתים לתורה".

חזון בהיר

נאמן לדרכו של אביו הגדול, הירבה רבי שמחה – איש דורות ראו עיניו – לכתוב ולדבר על ההסתכלות התורנית הנכונה על מאורעות הזמן, ולא

לקבל שום מוסכמה ששוררת אצל ההמון כדבר נכון. דרך זו היתה מסורה עוד מרביה דרביה החפץ חיים, וכפי שכתב ר' שמחה במכתב: "בילדותי זכיתי לשמוע את החפץ חיים זצ"ל מדבר על פרשת השבוע בשבת. הוא היה מקשר את המאורעות הלאומיים והבין-לאומיים של השבוע לפרשה שקראו באותו בוקר. הסקתי מכך שכל המאורעות רמוזים בכל פרשה, אלא שהח"ח בחר את הרמזים באותה פרשה הקשורים למאורעות אותו השבוע".

במכתב משנת תש"מ, עוסק רבי שמחה בנושא הוראת השואה. וכותב: אני מסופק אם השם 'שואה' הוא השם הנכון. שואה פירושה 'דיזאסטר', היינו 'מזל רע', מקרה בלא טעם. ביטוי שאין לו שייכות לאמונה בהשגחה, הומצא ע"י חילונים ונתקבל ע"י ההמון שאינו יודע בין ימינו לשמאלו. אזכיר את דברי הרמב"ן סוף פרשת בא 'שאיין לאדם חלק בתורת משה עד שנאמין בכל מקרינו שכולם נס אין בהם טבע ומנהגו של עולם כלל בין ברבים בין ביחיד".

כך אנו מוצאים אותו חוזה את צמיחתה של תנועת התשובה הגדולה, בדברים שכתב בעיתונות ארה"ב בשנת תשל"א:

"בזמננו עדים אנו לקיום דברי ירמיהו "ושבו בנים לגבולם". הם מתממשים הן במובנם הגשמי והן במובנם הרוחני. חזרתו של עם ישראל לא"י היא מהנסים הגדולים של תקופתנו. ובו בזמן חזרתו המפתיעה של האיש היהודי, ולא אחד, לכיוון התורה, היא גם כן נס המתרחש לנגד עינינו. להתבונן בהתפתחותם הפלאית של הישיבות ו'בתי יעקב', בכל אלה נשמע הד דבריו של ישעיהו, אשר דימה את עם ישראל לאשה אלמנה שכולה וגלמודה שנתקלת בצאצאיה, ומכרזת בחוסר אמון: "אלה מי גידל?".

מאיך קיום חלקה השני של נבואת מלאכי – "ולב בנים על אבותם" – חזרת הבנים על ידי האבות – עדיין לא ניכרת לעינינו. אך בלי ספק גם הוא בוא יבוא, ומה טוב ונעים יהיה גורל האנשים שיתעסקו בהקמת תמרורי הדרך לתנועה זו. ישנו רק סוג אחד של 'תמרוך דרך' המתאים להכוונת יהודי בדרכו חזרה אל בוראו ואל עמו – לימוד תורה".

במכתב (שנת תש"מ) מפרש באופן נפלא את הפסוקים של שיבת ציון: "בירמיה ל"א נכפלה הבטחת שיבת ציון: יש שכר לפעולתך וישבו מארץ אויב, ויש תקוה לאחריתך וישבו בנים לגבולם. יש כאן רמז לשתי תנועות העתידות לבוא לאה"ק. הראשונה (התנועה הציונית), לא מפני שחביבה עליהם א"י אלא מפני שהם בורחים מארץ אויב. והרי היתה הצעה לסדר מלוכה יהודית באוגנדה, ודנו ע"י בקונגרס הציוני. כמובן שאין עתיד לתנועה כזו ואין תקוה ממנה. אבל בהשגחה צריך היה שיישרו דרך לבאים אחריהם. ועל כן אמר 'ויש תקוה לאחריתך', בתנועה שתבוא אחרי הראשונה, והשבים אז כבר ישובו "לגבולם", כלומר מפני שידעו כי א"י גבולם היא מהקב"ה. ואת זה אנחנו רואים כאן יום יום, בני תורה ובעלי התשובה שעושים כל המאמצים להיות בארה"ק.

כשדיבר בכנס מחנכים, הזכיר בתוך הדברים את שינוי תרבות הלבוש באותם ימים, וחשף את מה שעומד בעומק הלבוש של האדם: "בעשרים השנים האחרונות, או קצת יותר, התחילה הפקרות בלבוש, אנשים לבושים היום בסמרטוטים. וזה גורם לכך שאנשים הולכים ומאבדים את הכבוד העצמי שלהם. הסיבה שהתחילו לזלזל בלבוש – בין אם זה היה כמודע או לא – היא משום שרצו בהפקרות. הפקרות של "לא איכפת לי

איך אני נראה". חז"ל אומרים (נדרים כ.) 'בעבור תהיה יראתו על פניכם – זו בוש'ה, הזלזול בלבוש שאנו עדים לו, הוא מלחמה בבושה. ישנו סיפור על בחור משיבות סלבודקא שהיה אומר: די לי בהצצה במראה כדי שאתחיל לכבד את עצמי... זו עובדה, כשאדם לבוש מסודר הוא מרגיש שיש דברים שאינם הולמים את התנהגותו. לבוש מסודר הוא גדר גדול מהפקרות, כך מבואר ברמב"ם בהל' דעות (ה, ט).

הקמת ישיבת אור אלחנן בירושלים

בשנת תשל"ט ר' שמחה הגיע ארצה במטרה להקים ישיבה ע"ש אביו. הוא הגיע כשמאחוריו שנים של פעילות נמרצת בהפצת תורה: ישיבה בצרפת בטרם פרצה המלחמה, ולאחריה פעילות עניפה ברחבי ארצות הברית, ולבסוף עשרים וחמש שנים של עמידה בראש ישיבה בלוס אנג'לס. עם בואו לארץ פנה אל מרן הסטייפלר, מכרו משכבר הימים עת למדו יחד בישיבת נובהרדוק. הוא יעץ לו להתחבר אל רבי מאיר חדש. המשגיח שמח על הרעיון, ועמו בנו ראש הישיבה ר' משה מרדכי. הרב וסרמן הצטרף להנהלת הישיבה, ושם הישיבה נקרא "אור אלחנן".

אחד התלמידים מאותה תקופה מתאר: מה נהדר היה המראה של שניים מגדולי זקני ישראל, ר' מאיר חדש והרב וסרמן, כאשר היו שוהים יחד בימים הנוראים, בתפילת כל נדרי. ראש הישיבה ר' משה מרדכי היה עובר לפני התיבה, והמשגיח והרב וסרמן לימינו ולשמאלו וספרי תורה בידיהם. אין לתאר את הרעד והרוממות שהיו עוברים בין התלמידים והמתפללים.

בעלותו ארצה העביר את המבנים של הישיבה בלוס אנג'לס לטובת ישיבה השייכת לחוג חסידי מסויים, בתנאי שיישאר השם "אור אלחנן", וכך הוא עד היום הזה.

סיפר רמ"מ חדש זצ"ל: הישיבה היתה כל עולמו של רבי שמחה. כל ימיו היה חי בתחושת שליחות להקים שם לאביו ושאר בני משפחתו ולעיר ברנוביץ. במכתב שנמצא בידי מייסד תורה ומסורה בארה"ב כותב לו רבי שמחה, בשמחתו כי רבה עם פתיחת הישיבה והתפתחותה: החלום שלי בהקמת ישיבה בא"י ע"ש אבי וקדושי ברנוביץ התגשם כעת. את מכתביו ואגרותיו מאביו ומשאר בני משפחתו, ששמר עליהם כל השנים כעל בבת עינו, וכן את ספריו וכל מורשתו הרוחנית הענפה נתן בכל לב לישיבה הקדושה.

העמידו תלמידים הרבה

במשך רוב שנות הרבצת התורה של רבי שמחה, היה זה במקומות שונים בעולם, לאו דוקא מול טובי הלמדנים. וזו היתה סגולתו, להתאים את עצמו לתלמיד ולרמתו, למרות שהוא עצמו אחד במקום אחר לגמרי. וכרבי פרידא שעסק עם תלמיד קשה הבנה ולימדו אותו הדבר ארבע מאות פעמים.

וכך כתב רבי שמחה בצוואתו: "...וגם בזה שלא יזכירו שום שבח עלי, חוץ ממה שרוב פעמים כשהייתי מלמד לתלמידים הייתי משתדל שיבינו דברי התורה לפי כוחם, וגם שב"ה היה לי חלק בגרמא שעל ידה נעשו אנשים אחדים שומרי תורה ומצוות. וחוף מזה שלא להזכיר שום שבח אחר".

הדבר מתקשר לוורט ששמע רבי שמחה מפי רבי ירוחם ממיר, כשלמד במיר. וכך סיפר ר' שמחה: כשהייתי בחור צעיר במיר שמעתי בשיחה אישית שקיים איתי המשגיח ר' ירוחם זצ"ל, שאמר לי את מאמר חז"ל (פסחים ק"ב, א): יותר ממה שהעגל רוצה לינק הפרה רוצה להניק, והוא הוסיף: אל תטעה, אל תחשוב שהפרה רוצה להניק בגלל שהיא צריכה לרוקן את החלב, זו השחתה. אלא שהקב"ה ברא שהפרה חשה בצורך העגל ומגיבה לפי צורך העגל, וזו קדושה. ואני זוכר שאמר לי אז: "אתה

עוד בחור צעיר ואינך מבין מה אני מדבר. כשתתבגר תבין". ב"ה התבגרתי, ונוכחתי שזהו היסוד של חינוך ושל כל מלמד.

ובזה היה גדול כוחו של ר' שמחה, כמה נהג בכבישת המעיינות, משום שחש בצורך התלמידים וידע שאם ישפיע עליהם ממלוא אוצרו הטוב, הרי שהדבר היה עלול לגרום לתלמידים "מיתת חנק" מרוב החלב. לכן היה מתאים את עצמו לרמת התלמידים.

כשהגיע לארץ הלך לישיבת אור שמח וביקש להגיד שם שיעורים, ודוקא לרמה של המתחילים, כי לרמה היותר גבוהה כבר יהיה מי שילמד אותם.

מתוך אפר החורבן

נקל לתאר, ואולי לא ניתן לתאר, השבר האיום שליווה אותו כל חייו, בעקבות החורבן הבלתי נתפס של השואה שהותירה אותו בודד מכל משפחתו. אך רבי שמחה לא שקע בדכדוך, והשתמש בכאב העצום כדבר הדוחף לעשייה חיובית, להנצחת אביו הקדוש, תורתו, ישיבתו ובני עירו.

אחד הוורטים המרטיטים אודות מצבם של שארית הפליטה, ואודות הפלא כיצד הם הצליחו לבנות ולהיבנות, חרף תהומות השכול והאבדון, שבכוחם להכריע כל אדם, נשמע מפיו של רבי שמחה. התייחסות זו נדירה היא, לאור העובדה שרבים מגדולי התורה שרידי האפר סכרו פיהם מלדבר על הנושא הזה, ועל כן היה רבי שמחה לפה לרבים אחרים, וכך הוא אמר:

הנביא זכריה מתנבא על עת הגאולה העתידה ואומר (זכריה י"ב) "ביום ההוא יגדל המספד בירושלם וגו', וספדה הארץ משפחות משפחות לבד וגו'". דברים אלה אומרים דרשני, הלא לעת הגאולה העתידה לכאורה היה צריך להתקיים בירושלים "ששון ושמחה", ומה הוא ענין הבכי והמספד הגדול הליזה בשוב ה' את שבות עמו?

אנו, שארית הפליטה אשר השאיר ה', אחרי אשר שרף את השריפה הגדולה בה נהרגו רוב מנין ובנין של אחינו בני"י בארצות אירופה, צריכים היינו לצאת מדעתנו. איך אפשר להמשיך להתקיים אחרי שנרצחו אבותינו ואמותינו, אחינו ואחיותינו, בנינו ובנותינו, וכל עולמנו חרב עלינו?

אלא שיעקב אבינו, בעת שעשיו בא להלחם בו, חילק את המחנה שלו לשני מחנות. לאיזו תועלת ישאר המחנה הנשאר? כדי להקים מחדש את אשר נחרב, אך אם ייצאו מדעתם אין בהם שום תועלת.

ומה עשה הקב"ה? יחזקאל הנביא (פרק ל"ו) מתנבא על העת אשר הקב"ה יקבץ את ישראל מכל הארצות ויביא אותם אל אדמתם, ואומר: ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר.

מבואר שבהיותנו בגלות הקב"ה שם בקרבינו "לב אבן", ולפי מה שהקדמנו, הצורך באותו "לב אבן" מבואר. רק לב אבן יכול להחזיק מעמד בכל הצרות שעוברות עלינו, כאשר בכל דור ודור עומדים עלינו אויבינו לכלותינו. רק בשל אותו לב אבן אין אנו יוצאים מדעתנו ויש לנו הכח לבנות מחדש.

אולם באמת אין מצב של "לב אבן" מצב רצוי. מצוויים אנו להדבק במדותיו של הקב"ה, מה הוא רחום אף אתה, מה הוא חנון אף אתה, עלינו להרגיש ולהשתתף בצער הזולת.

לעת הגאולה העתידה, אחרי שה'מחנה הנשאר' יבנה וישקם את הנהרסות, ובנין בית ישראל יעמוד איתן בירושלים, אזי יסיר הקב"ה את לב האבן מקרבינו, ויתן לנו "לב בשר". פתאום נרגיש באמת את כל הצער והכאב שעבר עלינו... "ביום ההוא יגדל המספד בירושלים, וספדה הארץ משפחות משפחות". ועד שיגיע הזמן הזה, מצוויים אנו לייחד רק

שלושה שבועות בשנה לבכי ומספד – ימי בין המצרים – ושאר ימות השנה עלינו לייחד לשיקום ולבניית הנהרסות.

ראש הישיבה רבי משה מרדכי חדש אמר עליו: רבינו רבי שמחה הרגישי שהוא נותר לפליטה עבור שליחות, בבחינת "לך כי שלחך ה'", לכן כאשר עלה ארצה בזקנותו המופלגת, לאחר שמסר את כל שנות חייו בהרבצת והפצת תורה בחו"ל, מסר את שארית כוחותיו להמשיך בבנין התורה כאן בא"י בהקמת הישיבה שנקראת ע"ש אביו מרן הגה"ק רבי אלחנן זצוק"ל, כי כאמור הוא חי כל ימיו על תחושת שליחות, שלשם כך ניצל מהחורבן: "לך כי שלחך ה'".

ומרגלא בפומיה על הפסוק "ויחל נח איש האדמה ויטע כרם", שפירש רש"י: ויחל, עשה עצמו חולין שהיה לו לעסוק תחילה בנטיעה אחרת. וצריך באמת להבין, מה היתה מחשבתו של נח ומדוע התעסק תחילה בכרם? אלא שנח היה בעל לב רגש, וכאשר יצא מהתיבה וראה את כל העולם חרב, נעצב אל לבו, והרי כבר אמרו חז"ל (עירובין סה, א) "לא נברא יין אלא לנחם אבלים", ודוקא מתוך כך מצא נח לנחם את עצמו על ידי יין כדן אבל.

מה א"כ היתה הטעות הגדולה שלו שמחמתה הפך עצמו ל"חולין"? אלא ביאר רבי שמחה, שהשורד מהחורבן, אין ייעודו להתנחם אלא לבנות מחדש... והיה רבי שמחה רגיל להביא כדוגמא לאנשים שקוממו מחדש את בית ישראל לאחר החורבן, למרות כל מה שעבר עליהם, את הרב מפוניבז' והאדמו"ר מקלויזנבורג זצ"ל.

אמרי שפר

מעט מאמרותיו הרבות הפזורות בספרי תלמידיו:

החילוק בין 'מכוסה' ל'נסתר' הוא, שדבר מכוסה אמנם לא רואים אותו אבל מבינים שישנו תחת הכיסוי, אבל אם הוא נסתר, אינו ידוע כלל שישנו. וביאר שזה מה שאומרים על צדיקים נשגבים שהם 'צדיקים נסתרים', דהיינו שמסתירים את צדקתם כל כך עד שלא ידוע לאחרים שהם צדיקים. והג"ר שרגא פייבל מנדלוביץ ראש ישיבת תורה ודעת לא נתן לתלמידיו לקרוא לו רבי אלא 'מיסטר', ופעם אמר לו ר' שמחה, אתה לא 'מיסטר' אלא 'נסתר'.

סיפר לר"ש לורנץ שהח"ח אמר ביוה"כ האחרון לחייו בשנת תרצ"ג, חז"ל אמרו אין השם שלם ואין הכסא שלם עד שימחה שמו של עמלק, ואם אין לה' כסא שלם, איך יתכן שלנו יהיו כסאות שלמים? ובאמת כפי שיועד לח"ח לא היו כסאות עם משענת.

דרך ארץ קדמה לתורה, דהיינו: תורה נמשלה למים ומים מקבלים את צורת הכלי שנתנו אותם בהם. הכלי שנתנים בו את התורה הוא 'דרך ארץ' ומידות טובות. (מר' נח אורלוויק)

מדוע צריכים שיחות מוסר, הרי הכל נמצא היום בספרים. והשיב, כל אחד פותח מה שאינו צריך ללמוד...

"שמאל דוחה וימין מקרבת", המחיש ר' שמחה בדרך נפלאה: ספר היה מונח לפניו. אחז את הספר בשתי ידיו ושאל, מה יקרה אם שתי הידיים ירחיקו את הספר? הספר יתרחק. ומה יקרה כאשר שתי הידיים יקרבו את הספר? הספר יתקרב. אך מה תהיה התוצאה כאשר היד הימנית מקרבת את הספר ובו זמנית היד השמאלית דוחה אותו? הספר יסתובב. כך היא המידה בחינוך התלמידים, כאשר דוחים את התלמיד בשתי

ידיים, התלמיד מתרחק. כאשר מקרבים אותו בשתי ידיים אזי אמנם הוא מתקרב, אך לא נוצר שינוי מהותי בתלמיד. כאשר רוצים לגרום לשינוי מהותי בתלמיד, "לסובב" אותו, אין עצה אחרת אלא: שמאל דוחה וימין מקרבת.

בתיבת נח, היה עומס ודוחק רב, כי היו שם כל בעלי החיים שבעולם. ויש להתפלא כיצד האנשים שבתוך התיבה יכלו לסבול את גודל העומס והדחק של המגורים בתוך התיבה הצפופה, במשך שנה שלימה? התשובה פשוטה ומובנת מאליה, די היה להם להציץ הצצה חטופה החוצה, ולראות את המבול המשחית כל בשר, כדי להרגיש תחושת רווחה ואושר על שהם זוכים להיות מהמעטים המסתופפים בתיבה ולא נידונים להשחתה שעוברת על היקום.

דברים אלו שימשו את רבי שמחה כמשל ב'שיעור פתיחה' שמסר בישיבת אור אלחנן בתחילת זמן אלול תשמ"ג. הישיבה שכנה עדיין במבנה הישן, והעומס בבית המדרש היה רב מאוד, עד שהביטוי 'יש ליישב בדוחק' קיבל משמעות מעשית ביותר... אבל רבי שמחה אמר אז לבחורים, שלמרות הדוחק הרב והתנאים הקשים בתוך בית המדרש, די בהצצה חטופה אל מחוץ לבית המדרש, לראות שם את ה"מבול של השחתה", כדי שכל אחד ירגיש אושר ושמחה על זכותו להיות מבאי בית המדרש. הישיבות הקדושות הן 'תיבת הנח' של זמננו להנצל הצלה רוחנית.

סילוק המאורות

בשבועות האחרונים לפני פטירתו, כששכב על ערש דוי בבית חולים בניו יורק, היו הרופאים והאחיות שואלים אותו מדי יום מה חסר לו ומה כואב לו, והוא השיב תמיד: ב"ה הכל בסדר.

בב' מרחשון תשנ"ג השיב רבי שמחה את נשמתו ליוצרה בטהרה. אחרי מיטתו הלכו תלמידים רבים, ביניהם כאלה שבאו מארה"ב יחד עם ארונו, ושחו בדמעות בעיניהם: "כל מה שיש לנו ולבנינו זהו מהרבי, ר' שמחה".

בצואתו נכתב: "אם יגיע עתי להשיב את נשמתו לקונה בחיי רעייתי שתחי' לאו"י"ט אני מבקש שלא יספידוני יותר ממספיד אחד והספד אחד", כמה עדינות ודקות ההרגשה יש בשורות אלה! הוא כשלעצמו לא רצה בשום הספדים, אבל לכבוד רעייתו, ויתר על רצונו שלא יספידוהו כלל.

כמו בחייהם, גם במוותם לא נפרדו רבי שמחה ורעייתו אשר חיזו באהבה אחוה שלום ורעות במשך כששים שנה, כאשר נפטרו לבית עולמם בהפרש של עשרה ימים זו מזה.

דבר פלא שהתפרסם בציבור (והיה מספרו מרן הגרא"ל זצ"ל), הוא העובדה שהחברותא שלו במשך שבע שנותיו האחרונות, ר' שלמה לורנץ זצ"ל, ביקש שיקברוהו בסמוך לר' שמחה כדי שכשיבואו בניו של ר' שלמה לפקוד את קברו, יאמרו קדיש גם על קבר ר' שמחה שלא זכה לזש"ק, והנה ראה זה פלא, שר' שמחה נפטר בב' חשוון, ור' שלמה נפטר בא' חשוון, ומכיון שאין עולים לקבר בראש חודש, בניו של ר' שלמה פוקדים את קברו בדיוק ביארצי"ט של ר' שמחה זצ"ל.

נכתב ע"י הרה"ג ישי לר' שליטי"א

להגבות - yrlessner@gmail.com

בשורה טובה למבקשי דעת ושלמות

יצא לאור ספר חדש מתורת רבינו הגדול הגר"מ שפירא זצוק"ל [ע"י עורך הספר 'רעה אמונה']

מ"ח שיעורים שנאמרו לתלמידי הקרובים, על:

- שלמות צורת האדם
- תיקון כוחות הנפש
- יחסי אדם לחבירו

להשיג בחנויות הספרים

"יודעו מההבין וגרמה בארהותיו"

ז' שנים להסתלקותו של מרן אביר הרועים הופיע ויצא לאור ספר

מלך שהשלום שלו

אסופת הלכות, הליכות והנהגות ממרן, מופת הדור ענק שבענקים רבינו **עובדיה יוסף** זצוק"ל

חיבור מפואר ומאיר עיניים ללמד אדם חכמה ומוסר, להבין אמרי בינה לעלות במעלות התורה ולהתעלות בדרכי הצדיקים כי עמך מקור חיים באורך נראה אור

יצא לאור בעזרת החונן לאדם דעת ע"י מקורבו הרב שלום סעדון הי"ו

” מדברי הגאון הרב אברהם יוסף שליט"א: זהו הספר הכי מוצלח שיצא עד כה על אבא זצ"ל. ”

” לספר מצורף דיסק המכיל קטעי תפילה ושירה נדירים של מרן זצ"ל בהשתתפות מו"ר אביו ז"ל ובניו שליט"א. ”

לוח "כולל ירושלמי"

לוח ללימוד תלמוד ירושלמי
במקביל לסדר הדף היומי בבלי

קו המידע - 043-760-412

**מאות לומדים מסיימים בימים אלו מסכת שבת מן תלמוד
ירושלמי,**

בעזי"ת ביום שני ח' חשון תשפ"א מתחילים מסכת עירובין.

פירוט התוכנית: כיון שתלמוד ירושלמי הוא פחות דפים מהבבלי, סידרנו
שהלימוד יהיה רק בימות השבוע לא כולל שישי שבת, ובין הזמנים. (מא' ניסן
עד כ"ט ניסן - מט' אב עד כ"ט אב מט' תשרי עד כ"ט תשרי).

ההספק הוא דף ליום **כצורת הדף של דפוס וילנא**, (ברוב המהדורות של
הירושלמי מצוין בשולי הדף את דפי דפוס וילנא).

כדי להביא את מירב התועלת השתמשנו ברעיון שהגו מוכן "דרכי שמחה" שההספק יהיה לפי סדר
המסכתות שבבבלי, דהיינו ברכות שבת וכו', וסדר זרעים של הירושלמי ילמד יחד עם סדר קדשים
שבבבלי. (כיון שאין בירושלמי סדר קדשים).

ניתן לקבל את הלוח המלא בדוא"ל - 6566797@gmail.com

כמו"כ ניתן לקבל בפקס ע"י השארת הודעה בקו המידע בשלוחה 9

לשמיעת שיעורים בקו ירושלמי 03-6171087

שיעורי מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א - 1

(זרעים מועד - אידיש נשים נזיקין טהרות - עברית)

שיעורי הגאון רבי **בונים שרייבר** שליט"א - 2

שיעורי הרב הגאון **יוסף שלמה קפלן** שליט"א - 10

שיעורי הרה"ג ר' **נתנאל ברדה** שליט"א - 11

(שיעורים רגילים - 1 שיעורים בקיצור - 2)

חדש החל מח' חשון - שיעורי הרב הגאון **יעקב בריף** שליט"א - 32

חדש החל מר"ח חשון - שיעורי הרה"ג ר' **משה ביסטריץ** שליט"א - 33

(שיעורי הדף - 1 הערות על הדף - 2)

לשמיעת שיעורים בקול הדף 02-640-00-00

עברית - 1

שיעורים - 1

שיעורים בירושלמי - 2

לבחירה לפי מסכתות - 2

=====

שאלות בביאור הגמרא בתלמוד ירושלמי

הרה"ג ר' **יוסף שלמה קפלן** שליט"א - 0583217311

הרה"ג ר' **א.ח.ג.** שליט"א - 0556771751

הרה"ג ר' **יעקב בריף** שליט"א - 0527630815

הרה"ג ר' **נתנאל ברדה** שליט"א - 0504196198

למי שידוע על ת"ח שיכולים לענות על שאלות בתלמוד ירושלמי וכן למי שידוע על שיעורים בתלמוד ירושלמי נודה אם יודיענו בטלפון 0527183240 או בדוא"ל של כולל ירושלים הבנויה המופיע בעמוד השער של החוברת.

=====

שיעורים בירושלמי

- בני-ברק -

תפארת ציון בחד"ש - ירושלים 37 ב"ב - משעה 8:45 עד 9:15 - הרה"ג ר' **י.ש. קפלן** שליט"א

ביה"כ נאנש - מתיתיהו 7 ב"ב - משעה 8:30 עד 9:00 - הרה"ג ר' **יעקב בריף** שליט"א

ביה"כ יד אהרון בעז"נ - סורצקין 9 ב"ב - משעה 18:15 עד 18:55 - הרה"ג ר' **משה ביסטריץ** שליט"א

ביה"כ יד אהרון בעז"נ - סורצקין 9 ב"ב - משעה 19:00 עד 20:00 - הערות על הסוגי' - הרה"ג ר' **משה ביסטריץ** שליט"א

- פתח תקוה -

ביה"כ חניכי הישיבות - מוסטבוי 11 פתח תקוה - משעה 9:30 עד 10:00 - הרה"ג ר' **יעקב בריף** שליט"א

=====

לוח זה נערך ע"י כולל "ירושלים הבנויה" רח' רש"י 37 ב"ב - ישראל

[דוא"ל - 6566797@gmail.com](mailto:6566797@gmail.com)

קו נידע - 043-760-412

ניתן להשיג מחיר מיוחד על תלמוד ירושלמי "עוז והדר" לפרטים בעמוד האחרון

לוח כולל ירושלמי - מסכת עירובין

יום	תאריך	כולל ירושלמי	דף היומי בבלי
ו'	כ"ה כסליו תשפ"א		פסחים כ'
ז'	כ"ו כסליו תשפ"א		פסחים כ"א
א'	כ"ז כסליו תשפ"א	עירובין ל"ה	פסחים כ"ב
ב'	כ"ח כסליו תשפ"א	עירובין ל"ו	פסחים כ"ג
ג'	כ"ט כסליו תשפ"א	עירובין ל"ז	פסחים כ"ד
ד'	א' טבת תשפ"א	עירובין ל"ח	פסחים כ"ה
ה'	ב' טבת תשפ"א	עירובין ל"ט	פסחים כ"ו
ו'	ג' טבת תשפ"א		פסחים כ"ז
ז'	ד' טבת תשפ"א		פסחים כ"ח
א'	ה' טבת תשפ"א	עירובין מ'	פסחים כ"ט
ב'	ו' טבת תשפ"א	עירובין מ"א	פסחים ל'
ג'	ז' טבת תשפ"א	עירובין מ"ב	פסחים ל"א
ד'	ח' טבת תשפ"א	עירובין מ"ג	פסחים ל"ב
ה'	ט' טבת תשפ"א	עירובין מ"ד	פסחים ל"ג
ו'	י' טבת תשפ"א		פסחים ל"ד
ז'	יא' טבת תשפ"א		פסחים ל"ה
א'	י"ב טבת תשפ"א	עירובין מ"ה	פסחים ל"ו
ב'	י"ג טבת תשפ"א	עירובין מ"ו	פסחים ל"ז
ג'	י"ד טבת תשפ"א	עירובין מ"ז	פסחים ל"ח
ד'	ט"ו טבת תשפ"א	עירובין מ"ח	פסחים ל"ט
ה'	ט"ז טבת תשפ"א	עירובין מ"ט	פסחים מ'
ו'	י"ז טבת תשפ"א		פסחים מ"א
ז'	י"ח טבת תשפ"א		פסחים מ"ב
א'	י"ט טבת תשפ"א	עירובין נ'	פסחים מ"ג
ב'	כ' טבת תשפ"א	עירובין נ"א	פסחים מ"ד
ג'	כ"א טבת תשפ"א	עירובין נ"ב	פסחים מ"ה
ד'	כ"ב טבת תשפ"א	עירובין נ"ג	פסחים מ"ו
ה'	כ"ג טבת תשפ"א	עירובין נ"ד	פסחים מ"ז
ו'	כ"ד טבת תשפ"א		פסחים מ"ח
ז'	כ"ה טבת תשפ"א		פסחים מ"ט
א'	כ"ו טבת תשפ"א	עירובין נ"ה	פסחים נ'
ב'	כ"ז טבת תשפ"א	עירובין נ"ו	פסחים נ"א
ג'	כ"ח טבת תשפ"א	עירובין נ"ז	פסחים נ"ב
ד'	כ"ט טבת תשפ"א	עירובין נ"ח	פסחים נ"ג
ה'	א' שבט תשפ"א	עירובין נ"ט	פסחים נ"ד
ו'	ב' שבט תשפ"א		פסחים נ"ה
ז'	ג' שבט תשפ"א		פסחים נ"ו
א'	ד' שבט תשפ"א	עירובין ס'	פסחים נ"ז
ב'	ה' שבט תשפ"א	עירובין ס"א	פסחים נ"ח
ג'	ו' שבט תשפ"א	עירובין ס"ב	פסחים נ"ט
ד'	ז' שבט תשפ"א	עירובין ס"ג	פסחים ס'
ה'	ח' שבט תשפ"א	עירובין ס"ד	פסחים ס"א
ו'	ט' שבט תשפ"א		פסחים ס"ב
ז'	י' שבט תשפ"א		פסחים ס"ג
א'	יא' שבט תשפ"א	עירובין ס"ה	פסחים ס"ד
ב'	י"ב שבט תשפ"א	פסחים א'	פסחים ס"ה

יום	תאריך	כולל ירושלמי	דף היומי בבלי
א'	ז' חשוון תשפ"א	שבת צ"ב	עירובין ע"ז
ב'	ח' חשוון תשפ"א	עירובין א'	עירובין ע"ח
ג'	ט' חשוון תשפ"א	עירובין ב'	עירובין ע"ט
ד'	י' חשוון תשפ"א	עירובין ג'	עירובין פ'
ה'	יא' חשוון תשפ"א	עירובין ד'	עירובין פ"א
ו'	י"ב חשוון תשפ"א		עירובין פ"ב
ז'	י"ג חשוון תשפ"א		עירובין פ"ג
א'	י"ד חשוון תשפ"א	עירובין ה'	עירובין פ"ד
ב'	ט"ו חשוון תשפ"א	עירובין ו'	עירובין פ"ה
ג'	ט"ז חשוון תשפ"א	עירובין ז'	עירובין פ"ו
ד'	י"ז חשוון תשפ"א	עירובין ח'	עירובין פ"ז
ה'	י"ח חשוון תשפ"א	עירובין ט'	עירובין פ"ח
ו'	י"ט חשוון תשפ"א		עירובין פ"ט
ז'	כ' חשוון תשפ"א		עירובין צ'
א'	כ"א חשוון תשפ"א	עירובין י'	עירובין צ"א
ב'	כ"ב חשוון תשפ"א	עירובין י"א	עירובין צ"ב
ג'	כ"ג חשוון תשפ"א	עירובין י"ב	עירובין צ"ג
ד'	כ"ד חשוון תשפ"א	עירובין י"ג	עירובין צ"ד
ה'	כ"ה חשוון תשפ"א	עירובין י"ד	עירובין צ"ה
ו'	כ"ו חשוון תשפ"א		עירובין צ"ו
ז'	כ"ז חשוון תשפ"א		עירובין צ"ז
א'	כ"ח חשוון תשפ"א	עירובין ט"ו	עירובין צ"ח
ב'	כ"ט חשוון תשפ"א	עירובין ט"ז	עירובין צ"ט
ג'	א' כסליו תשפ"א	עירובין י"ז	עירובין ק'
ד'	ב' כסליו תשפ"א	עירובין י"ח	עירובין ק"א
ה'	ג' כסליו תשפ"א	עירובין י"ט	עירובין ק"ב
ו'	ד' כסליו תשפ"א		עירובין ק"ג
ז'	ה' כסליו תשפ"א		עירובין ק"ד
א'	ו' כסליו תשפ"א	עירובין כ'	עירובין ק"ה
ב'	ז' כסליו תשפ"א	עירובין כ"א	פסחים ב'
ג'	ח' כסליו תשפ"א	עירובין כ"ב	פסחים ג'
ד'	ט' כסליו תשפ"א	עירובין כ"ג	פסחים ד'
ה'	י' כסליו תשפ"א	עירובין כ"ד	פסחים ה'
ו'	יא' כסליו תשפ"א		פסחים ו'
ז'	י"ב כסליו תשפ"א		פסחים ז'
א'	י"ג כסליו תשפ"א	עירובין כ"ה	פסחים ח'
ב'	י"ד כסליו תשפ"א	עירובין כ"ו	פסחים ט'
ג'	ט"ו כסליו תשפ"א	עירובין כ"ז	פסחים י'
ד'	ט"ז כסליו תשפ"א	עירובין כ"ח	פסחים י"א
ה'	י"ז כסליו תשפ"א	עירובין כ"ט	פסחים י"ב
ו'	י"ח כסליו תשפ"א		פסחים י"ג
ז'	י"ט כסליו תשפ"א		פסחים י"ד
א'	כ' כסליו תשפ"א	עירובין ל'	פסחים ט"ו
ב'	כ"א כסליו תשפ"א	עירובין ל"א	פסחים ט"ז
ג'	כ"ב כסליו תשפ"א	עירובין ל"ב	פסחים י"ז
ד'	כ"ג כסליו תשפ"א	עירובין ל"ג	פסחים י"ח
ה'	כ"ד כסליו תשפ"א	עירובין ל"ד	פסחים י"ט

ניתן להשיג את הלוח המלא בדוא"ל
6566797@gmail.com

קו המידע כולל "ירושלים הבנויה" - 043-760-412

1	2	3
מידע כללי	תוכנית כולל ירושלמי	מידע על שיעורים בטלפון
4	5	6
שיעורים ברחבי הארץ	טלפונים של רבנים העונים תשובות בהבנת הירושלמי	מכירות
7	8	9
קביעת חברות בטלפון	מעמד הסיום	השארית הודעה להנהלה

תלמוד ירושלמי "עוז והדר" במחיר הקרן!

לאור הביקוש הרב, ולקראת התחלת מסכת עירובין ירושלמי לפי סדר "כולל ירושלמי" הצלחנו להשיג כמות מצומצמת של סטים

ירושלמי "עוז והדר" גדול (33 ס"מ), 10 כרכים

במחיר 690 ₪ בלבד!

כולל משלוח, עד 5 תשלומים.

(בחנויות זה נמכר בין 1,000 ל 1,200 ₪).

מספר הטלפון להזמנות, כולל ירושלים הבנויה - 052-719-1580

כמו כן ניתן לשלוח הזמנה לכתובת דוא"ל:

k0527191580@gmail.com

עקב העומס הצפוי יתכן שלא ינתן מענה מיד

ניתן לנסות להתקשר בשעות אחרות.

שימו לב!

« המבצע הוא רק על הסט הגדול (33 ס"מ).

« המבצע מיועד לכולם! מוסדות יחידים וכו'. אך לא למטרת מסחר וכדו'.

« המבצע מסתיים או בגמר המלאי או עד י' חשון תשפ"א.

« הירושלמי שנמכר הוא חדש לחלוטין לא פגום ולא מהדורה מיוחדת, אלא הסטים הרגילים שנמכרים בחנויות.

כדי למנוע עומס - נא לא להתקשר לשאול שאלות מיותרות, ניתן לראות דוגמא בהרבה מאוצה"ס שבבהמ"ד ברחבי הארץ.

בברכת התורה

כולל "ירושלים הבנויה"

לעדכונים נוספים | קו המידע - 043-760-412

הישיבה

מוקד הישיבה לרשותך: 1800-20-18-18

יו"ל ע"י ארגון "אחינו" הקבלן 45 ירושלים 02-5609025

הגליון לבן הישיבה

גליון מס' 84

באחד מביקורי האחרונים אצל מרן ראש הישיבה הגרא"מ שך זצ"ל, פנה מרן אלי ואמר: "ברצוני להשמיע לך דברים חשובים, ואני מבקש שתרשום את מה שאומר לך". מרן פתח ואמר: "מימי לא היה לי יום אחד טוב. תמיד היו לי צרות, יגון ואנחה, אך בכל זאת אני אדם מאושר...

מהליכותיו בקודש של מרן הגרא"מ שך זצוק"ל

מאלפים ביותר בענין זה הם דברי הגרש"ז אויערבך. בני רבי יצחק (שהוא חתן בתו) שאל את הגרש"ז: מקובל שבכל דור ודור יש לו ל"ו צדיקים נסתרים האם הם קיימים גם בדורינו? הגרש"ז השיב בוודאות שאכן ישנם כאלו גם בדורנו. בני הוסיף לשאול: אומרים, שהצדיקים הללו מסתתרים בלבוש של בעלי מלאכה פשוטים, ובדורינו נוקבים בשמותם של בעלי מלאכה שהתנהגותם כפשוטי עם, אבל לפי טענת העם הם צדיקים נסתרים. הגרש"ז ענה בפסקנות: "לא! לא אלה הם הצדיקים הנסתרים". שאל בני: ובכן, מי הוא מהצדיקים הנסתרים בדורנו? - ענה לו

הרב שלמה לורין מעלה מזכרונותיו האישיים עם מרן הגרא"מ שך זצוק"ל: טרם אבוא להעלות מזכרונותי על רבן של כל בני הגולה, מרן רבי אלעזר מנחם מן שך זצוק"ל, ברצוני להקדים נקודה חשובה, המייחדת את דמותו של רבינו.

במשך רוב שנות חייו, לא הכיר מרן ולא התעניין בשום דבר בעולם, מלבד בדבר אחד: לימוד התורה והרבצת התורה. לא היתה זו 'הסתגרות' או 'בריחה' מהוויית העולם הזה, הוא פשוט לא הכיר עולם אחר מלבד ד' אמות של הלכה, ולכן לא היה שייך במציאות לדבר עמו על נושא אחר.

כאשר צורף מרן בשנת תשי"ט למועצת גדולי התורה, סיפרתי על כך למרן הגרי"ז מבריסק, לשמע הדברים העלה הגרי"ז בת שחוק על שפתיו, ושאל אותי: "תגיד לי ר' שלמה, ר' לייזר' שלנו מסוגל לשבת במועצת גדוה"ת? הלא הוא שייך אך ורק לתורה, ואינו יודע מאום מענייני העולם הזה, כל כולו תורה בלבד!"

בניגוד למוצפה ובניגוד מוחלט לדרך הטבע, הפך מרן למנהיג בחסד עליון של כלל ישראל. מצודתו היתה פרוסה על כל רחבי תבל, ולא היה דבר גדול או קטן בעולם התורה שלא היה מעורב בו. הוא זכה להתקבל כמנהיגם הבלתי מעורער של כלל ישראל.

אין לנו כלים להבין את כוחותיו של מרן, כיצד היה שקוע כל כולו בתורה, ובד בבד היה מנהיג של כלל ישראל, וזאת יחד עם התמסרותו לכל יחיד ויחיד. חידה וסתומה היא בעינינו, כיצד הספיק, כיצד הכיל המועט את המרובה. חשבנו שהיכרנו אותו, אך היינו רחוקים מזה מרחק רב.

היו דבוקות בעולם הבא, בעולם שכולו טוב.

"עוד מעט אפגש עם רבי עקיבא..."

באחד מביקורי האחרונים אצל מרן ראש הישיבה, בערוב ימיו, פנה מרן אלי ואמר: "ברצוני להשמיע לך דברים חשובים, ואני מבקש שתרושם את מה שאומר לך". בקשה כזו לא היתה דבר שבשיגרה אצלו.

מרן פתח ואמר:

"מימי לא היה לי יום אחד טוב. תמיד היו לי צרות, יגון ואנחה, אך בכל זאת אני אדם מאושר. עוד מעט, זה יכול היות בעוד שנה, חודש, כמה ימים ואולי גם עכשיו בעוד אנחנו מדברים, אפרד מהעולם. כאשר אגיע לעולם האמת, אצטרך לתת דין וחשבון בפני הקב"ה. יודע אני 'אז מען וועט מיר שמייסען' (שילקו אותי) על כעס, גאווה וכבוד (בהזדמנות אחרת אמר גם על ביטול תורה), אבל אחרי כל זה, אשמע את הקב"ה אומר 'סלחת'. אחרי זה אוכל להיכנס לגן עדן ולהיפגש עם רבי עקיבא וחבריו. האם אתה יכול לתאר לעצמך איזה עונג ואושר הוא להיפגש עם רבי עקיבא?! ומכיון שאני מרגיש את האושר הזה, הרי ממילא אני מאושר כבר עכשיו, ולמרות הימים הרעים שעוברים עלי - הרי זה כאין וכאפס לעומת ההרגשה שלי על מה שיהיה לי שם..."

צרותיו בעולם הזה, מהם נטל מלוא חופניים לא השפיעו עליו במאומה, משום שלבו לא היה כאן, הוא היה שם, יחד עם רבי עקיבא... כאותו אדם שהוא בדרכו לביתו לאחר פרידה ארוכה, ומרוב שמחה וציפיה אינו מרגיש כלל בטלטולי הדרך...

"הימים הכי טובים שלי"

פעמים רבות סיפר לי מרן על הסבל שעבר בחייו, והוא אף הזכיר זאת ברבים בהזדמנויות שונות, כמו בחתונות נכדיו:

"מאז ומתמיד הייתי ביישן. בזמן שלמדתי בסלבודקה, הבחורים הלכו לאכול 'ימים' ('טעג') ואילו אני, בגלל היותי ביישן, לא יכולתי לאכול 'טעג', והסתפקתי במה שנשים צדקניות הביאו לבית המדרש לחם יבש ממה שנשאר להם. מים היו שם... הייתי חי במשך כל השבוע על לחם ומים. "פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה..." יוצאת מן הכלל היתה השבת - בה חובה לאכול סעודה, הלכתי לבעלי בתים לאכול את שתי הסעודות שלפי ההלכה חייבים לאכול, אך בסעודה שלישית, עליה נאמר: 'עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות' העדפתי להישאר רעב ולא ללכת לבעלי בתים.

הגרש"ז: "אתה מכיר אותו היטב, הוא רבך, הגרא"מ שך". בני שאל בתמיחה: "הסבא קובע שמרן הגרא"מ שך הוא מהצדיקים הנסתרים?! הרי אין אדם מפורסם ממנו בדורנו!"

השיב הגרש"ז: "עד כמה שהגרא"מ שך מפורסם, אין אפילו אחד שמכיר באמת את גדלותו הפנימית. החלק הנסתר שבו גדול לאין ערוך מהנגלה שבו. האתכסיא עולה הרבה הרבה על פני האתגליא". הגרש"ז הוסיף ואמר: "לולא שהפך הנסתר שלו עולה על הנגלה, בלתי אפשרי היה להגיע לאותו שיעור קומה שאנו רואים אצלו בגלוי. משל למה הדבר דומה? לבניין המתנשא לגובה רב מאד, שאינו יכול להחזיק מעמד אלא אם כן יסודותיו הטמונים באדמה הם עמוקים וחזקים ביותר..."

מן הענין להוסיף כאן כי מרן עצמו היה רגיל לומר בשם רבי ישראל סלנטר, שבזמננו לא יתכן שיהיה "צדיק נסתר", ונימוקו עמו: "יהודי אשר כבוד שמים נוגע לליבו, אינו יכול הסתגר בד' אמותיו בזמן שהאש בוערת מסביבו, כאילו אין זה נוגע לו. עליו לצאת למערכה ולפעול ככל יכולתו למען כבוד ה' ותורתו". מרן הזכיר את הדברים בנאומו בכנס היסוד של דגל התורה, שהתקיים בבנייני האומה, בתשרי תשמ"ט.

למרות שהנהיג את הדור ביד תקיפה ובעוז, מרגלה בפומיה: "כשלעצמי אינני יודע שום דבר. כל הידוע לי זה מה שקיבלתי מהחפץ חיים, מר' חיים עוזר גרודז'נסקי, מהחזון איש ומהרב מבריסק. ואם מתעוררת איזו שאלה בין בעניני ציבור ובין בענין של הפרט, אני מסתגר וחושב: 'איך היו מכריעים בענין זה ר' חיים עוזר והחפץ חיים'".

ראיתי לנכון להעלות מספר קווים שהיו ייחודיים לדמותו של מרן, כדי שהצעירים שלא זכו להכירו, יוכלו לתאר לעצמם במשהו את הייחודיות שהיתה בו במרן, ועל ידי כך יבינו כראוי את דבריי על מרן.

מי שיתבונן על חיי מרן התבוננות שטחית, יתרשם כי מרן הוא אדם שחי בתוכנו, כאחד מאתנו. הוא התפלל, למד, אכל וישן ככל אחד מאיתנו. אם יעמיק מעט בתולדותיו, יראה גם שאין אדם שהיה קשור ומעורב יותר ממנו בהוויות העולם. מחדרו הצנוע הקיף עולם ומלואו, ידע את כל אשר נעשה, ודאג ללא הרף למחסורם הרוחני והגשמי של מוסדות התורה ושל יחידים אין ספור.

אך האמת רחוקה מהשקפה זו. רגליו היו, אמנם, מוצבו בעולם הזה, אך ראשו הגיע השמימה... עיקר הווייתו, עיקר יניקת חיותו, היתה מן העולמות העליונים. הוא חי ופעל בעולם הזה, אך רוחו ומחשבתו

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרכך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב
בין השעות 7:30 - 10:30 בערב ★ שיחת חינם

1-800-20-18-18

'שמונה עשרה' הוא רצה לעמוד לתפילה, בשל מצבו הקשה ניסיתי להניא אותו מהרעיון, אבל הוא לא ויתר. כמוזן שסייעתי לו להתרומם, והשענתי את גופו הטהור כולו על הסטנדר שלי, ובמקביל התכופתי לכיוונו, והוא זי"ע נשען גם עלי. הוא רעד כולו מרוב מאמץ, וכך התחיל שמו"ע. התפילה נאמרה מתוך אפיסת כוחות, והטייתי אוזן לשמוע בכל הוספות התפילה - בזכרנו לחיים, המלך הקדוש, המלך המשפט, וכתוב לחיים - בכל אלו לא טעה כלל. נדהמתי למשמע אוזן, ולמראה הריכוז וכוח השליטה

הרה"ג רבי ליפא ישראלזון שליט"א, נכדו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל על עבודת תפילתו של מרן

שילדו, ובמקביל התכופתי לכיוונו, והוא זי"ע נשען גם עלי. הוא רעד כולו מרוב מאמץ, וכך התחיל שמו"ע. התפילה נאמרה מתוך אפיסת כוחות, והטייתי אוזן לשמוע בכל הוספות התפילה - בזכרנו לחיים, המלך הקדוש, המלך המשפט, וכתוב לחיים - בכל אלו לא טעה כלל. נדהמתי למשמע אוזן, ולמראה הריכוז וכוח השליטה. בימי הסליחות שלפני ר"ה, היה הסבא חלש מאד, ושאלתי אותו האם הוא מעוניין לומר סליחות לפני התפילה. הוא השיב "השנה אני פטור, כי אין לי כוח לכון, וסתם לומר בלי לכון - אין זה שווה כלום". אגב, כשסיפרתי על כך ליבלחט"א דודי רשכבה"ג מרן שר התורה הגר"ק שליט"א, זלגו עיניו דמעות, והוסיף: "ראיתי את מרן החזו"א לאחר שעבר ניתוח, שהיה מאד חלש, ובימים הראשונים אפילו ברכת 'שהכל נהיה בדברו' קודם השתיה לא היה יכול לומר, וחלף חודש ויותר עד שיכול היה לברך את כל הברכות, (שכן אמירת הברכה בכוונה, לפני מלכו של עולם, נטלו ממנו כוחות גוף ונפש והיו מסוכנים לבריאותו הרופפת). אך ההנהגה זו - אמר מרן הגר"ק - שייכת רק לגדולים כמו מרן החזו"א וכמו ה'שווער', שהיו מכוונים

נכדו חביבו של מרן הגרי"ש אלישיב זצ"ל, הרה"ג רבי ליפא ישראלזון שליט"א בן להבחל"ח - חתנא דבי נשיאה, הגאון רבי יוסף ישראלזון זצוק"ל, אשר זכה לעמוד ולשמש לפניו, ולחזות בעבודתו בקודש.

הוא פותח בתיאור מעבודת התפילה של זקנו הגדול:

"אין ספק שמי שהיה לידו בעת התפילה, עמד משתומם לנוכח העקביות והשליטה העצמית שלו מלוותר לעצמו על קוצו של יוד בכוונה בתפילה, בדקדוק דיני התפילה, והכל בשמחה ורוממות גדולה.

תפילתו של סבא זצוק"ל הייתה כבן המתחטא לפני אביו, ברוגע ובריכוז רב, כמונה מעות. היו מקומות שהתחנן בהם "כמי שעומד בשמים" (כלשון הרמב"ם תפילה פ"ה ה"ד), דומה כמי שמבקש ומתחנן על חייו: "פתח ליבי בתורתך" "והערב נא ה' אלוקיני את דברי תורתך". התחנונים היו נשמעים כמי שנאמרים בפעם הראשונה בחייו.

בתו הרבנית אויערבך ע"ה סיפרה לנו, כי במשך ארבעים שנה בהן שימשה אותו מקרוב ועקבה אחר תפילותיו, הבחינה כי מעולה לא שכח 'רצה' או 'יעלה ויבוא'. אני הקטן יכול רק לתאר מה שראיתי בעצמי בהתבונני מקרוב על התפילה של סבא זצוק"ל, ואספר על פעם אחת מאותן פעמים:

'אני פטור, אין תפילה בלא כוונה'

היה זה בעשרת ימי תשובה בשנה האחרונה, מרן היה בחולשה שאין לתארה. אמנם אח"כ שב מעט לכוחותיו, עד שאשפוזו בחודש שבט, אך בעשיית דאגו שמא ימיו ספורים ממש. ערב אחד מאותם לילות קדושים של עשרת ימי תשובה זכיתי להיות לצידו, ובעת שהתפלל מעריב היה נראה כי יש לחשוש בכל רגע שהוא עומד להתעלף.

קודם 'שמונה עשרה' הוא רצה לעמוד לתפילה (הוא היה סבור שה'עמידה' היא מעיקר השומ"ע - 'תפילת העמידה'). בשל מצבו הקשה, ניסיתי להניא אותו מהרעיון, אבל הוא לא ויתר. כמוזן שסייעתי לו להתרומם, והשענתי את גופו הטהור כולו על הסטנדר

בכל ליבם, אבל אנחנו שלא מכוונים כל כך, אין לנו את ההיתר הזה".

והגית בו בקול גדול

הרב ליפא ישראלזון שליט"א ממשיך ומספר מאשר ראו עיניו: "בשעתו, כאשר עבר ניתוח לב והיה חלש מאד, שהיתי פעם אחת לידו ב'טיפול נמרץ'. המקום הכביד עליו מאד, והוא רצה לצאת משם, מאחר שכל העת יש בחדר תאורה והאחיות מדברות ולא היתה לו אפשרות לישון כדי לאגור כוחות. לילה אחד לפני שיצא משם עמדתי לצידו בעת חולשתו הנוראה. הבחנתי כי אינו ישן, והגשתי לידיו ספר עובדות שנשמעו מפי אחד מגדולי ישראל. הוא עיין בו, אך לא היה לו כוח אפילו לדפדף, אני דפדפתי, וכך הוא עיין בספר. אח"כ הוא עצם את עיניו הטהורות, אבל עדיין ראיתי כי אינו ישן כלל. הוא היה מחובר לחוטים וחוטי חוטים וצפצופים וכו', וממילא לא נרדם עד הבוקר. הבחנתי בכך להדיא, כיון שמפעם לפעם הניע את אצבעותיו אנה ואנה, כמהרהר בסוגיה..."

בבוקר שאלתי: "נכון שסבא לא הצליח לישון?" הוא ענה בחיוב. המשכתי: "האם סבא מצליח לחשוב בלימוד בכזו חולשה?" והשיב בזה"ל "אם אני לא ישן, כל הזמן אני חושב בלימוד". שאלתי שוב: "ומה יעשו אנשי העולם שלא יכולים לחשוב בלימוד, שהתורה אינה מונחת כך במוחם?" סבא הגיב בצער: "אכן נעבאך, מה הם יכולים לעשות בימים כאלו, מסכנים". סיפרתי אחר כך את הדברים הללו בהתפעלות ליבלח"ט דודי מרן שר התורה הגר"ק שליט"א, כיצד העיד הסבא זצוק"ל על עצמו שכל רגע חושב בלימוד, אך מרן שליט"א השיב לי בתמיהה, כאינו מבין את התפעלותי: "ומה אתה רוצה שהוא יחשוב, על ציבעלע און אייער [על בצל וביצים]...?"

כתובת ביתה של משפחת ישראלזון, הלא הוא רחוב חזון איש 5, בבית הגדול ששיכן שם את שמו גם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגרא"ל שטינמן זצוק"ל. "רבות נכנסתי למרן הגרא"ל זצוק"ל, שהיינו שכניו, וכיוון שידע שאנחנו הנכדים משמשים במשמרות בבית הסבא מרן הגרי"ש. תמיד כשפגש אותנו היה ממהר להתעניין, מה ראינו אצל סבא. פעם אחת סיפרתי לו כי בליל אמש בהיותי בביתו של סבא, המתנתי עד שיקום ללימוד, כדרכו ללמוד מהשעה 2 עד 6 בבוקר, וסייעתי בידו לשבת ולהתחיל ללמוד. ואח"כ כאשר כבר החל ללמוד התיישבתי בחדר הסמוך עם גמרא פתוחה ושמעתי ממנו שיעור בפרק 'כל הבשר', קטע אחרי קטע, הוא למד את הגפ"ת וגם את הראשונים בסוגיה במשך 4 שעות, ותיארתי באוזני מרן את הלימוד שלו בקול ובנעימה.

לפתע הבחנתי כי עיניו של מרן הגרא"ל דומעות. שאלתי 'האם ראש הישיבה לא חש בטוב?' ואמר: חלילה. אם כן מדוע הדמעות? אמר מרן הגרא"ל בגילוי לב נדיר: 'אגיד לך, גם אני הייתי מתמיד (בענוותנותו התבטא "הייתי"), אבל יותר משצריך כוחות נפש להיות מתמיד, צריך כוחות עצומים בשביל שהלימוד יהיה בקול גם כן. אומרים שמרן החפץ חיים היה לומד כך, אבל מאז מרן החפץ

חיים לא שמעתי על עוד מי שיכול היה ללמוד כך עד זקנה, ואני מתפעל מאד', אמר ובכה.

דבר ידוע הוא, שחוקיו וסדריו של מרן הגרי"ש זצוק"ל היו חוק בל יעבור

אכן כן, אך לא זו בלבד: גם הפסקת הלימוד על מנת לסייע לאנשים - היתה בסדר מופתי ובזמנים קבועים. סבא חתך מחייו ומתורתו למען הכלל והפרט, למרות שהיה לו קשה מאד. עולה בזכרוני אפיזודה מעניינת שחוויתי לפני 34 שנה בדיוק, בימי חודש אב, הימים שבהם לא התקיימה קבלת קהל, ומרן זצוק"ל יכול היה אז ללמוד ברציפות גמורה.

אולי שמעתם הדרכה מפי מרן זצוק"ל בדרכי הלימוד?

לגבי 'עיון' ו'בקיאות', שמעתי לאחרונה מכלי ראשון - פלוני ת"ח ששאל את סבא כיצד למד בהיותו אברך צעיר - בקיאות או עיון? הסבא זצוק"ל הגיב: 'מה זה בקיאות, ללמוד הרבה דפים ולעשות מערבולת בראש? זה לא לימוד... עיקר הלימוד שיהיה ברור'. הוסיף התלמיד ושאל 'אולי בקיאות זה לימוד הגמרא רק עם שיטת ראשונים אחת, ועיון זה לימוד הגמ' עם כמה שיטות?' והשיב: 'כול להיות, אבל העיקר שיהיה ברור!'

פעם התבטא סבא, לאחר שהוזמן לבחון באחד הכוללים שסיים את הש"ס, ש"שלושה מהאברכים הבינו מה שאמרו, אבל כל השאר 'התפללו דפים'..."

סיפרו לו פעם כי נתר כסף מסכום שהוקדש למפעל 'אבות ובנים', וישנה הצעה לייסד בכסף הנותר חברת 'גירסת משניות' לילדים. התבטא הסבא "גירסה?! בגלל שנשאר כסף אתם רוצים לקלקל ילדים ולהרגיל אותם לומר מילים בלי להבין? במקום זה תשאלו אותם כמה הלכות יש בכל משנה, שיבינו מה שמדברים!"

מעין זה, שאלוהו פעם מה עדיף לעשות לעילוי נשמת הנפטר - ללמוד מעט ובהבנה, או הרבה פרקים משניות במהירות? והשיב: בוודאי מעט ובהבנה.

"סבא, מרן זצוק"ל" נזכר רבי ליפא שליט"א, "היה מתמוגג ממתיקות בעת לימודו, כידוע, ולפעמים היה חוזר על משפט אחד בסוגיא שוב ושוב בשמחה ובמתיקות, כמי שמתענג על מעדני עולם. אחי הגרא"צ שליט"א סיפר לי, כי פעם באמצע הלילה ספר הוא יותר משלושים פעמים (!) שהסבא חזר ואמר לעצמו בניגון - לאחר שסיים ללמוד קטע ברי"ף: "ואם הרי"ף לא מביא את זה, הרי, שהוא לא אחז מזה להלכה", הרחר לעצמו בנידון כמה שניות ואז ניגן שוב "ואם הוא לא הביא, סימן שהוא לא אחז מזה", כך יותר משלושים פעמים.

שנה אחת, כמה ימים לפני פסח, ביקש הוא שלא יכניסו אף אחד לחדרו. סיפר לי אחד התלמידים שליט"א, כי הציץ לראות מה הוא עושה, וראה שפתח את המשנ"ב הלכות פסח, בהלכה של שלושים יום קודם החג, ולמד אותה במתיקות כמו דבר חדש לחלוטין. מה ראה שם ועל מה כל כך התענג בהלכה זו, אינני יודע, אבל ראינו שהתחיל מתחילת הלכות פסח בגישמאק עצום.

(מתוך מוסף שבת קודש - יתד נאמן תמוז תש"פ)

כל מי שזכה אי פעם לדרוך על מפתן ביתו ולראותו מקרוב ראה בחוש כי איש קדוש ונורא ניצב לפניו, יהודי שכל כולו שרוי בעולם רוחני גרידא, כאשר יגיעתו ועמלו הפלאי בתורה היתה למעלה מבינת אנוש, גם תוקף חסידותו ועוצם פרישותו היתה נשגבה מבינתנו

שיחה נדירה וזכרונות הוד מחיי גאון ישראל וקודשו, מרן הסטייפלר זצוק"ל בעל הקהלות יעקב זי"ע

מאת: הרב יעקב הייזלר

הגאון רבי אברהם ישעיהו קנייבסקי שליט"א בנו הגדול של מרן הגר"ח קנייבסקי שליט"א מגולל בשיחה נדירה וזכרונות הוד מחיי זקנו הגדול, גאון ישראל וקודשו, מרן הקהלות יעקב זי"ע כפי שזכה לחוות מקרוב במחיצתו בקודש פנימה

"על מרן מו"ז גאון ישראל וקדשו מרן הסטייפלר זצוק"ל ניתן לומר שהיה בבחינת "סולם מוצב ארצה וראשו מגיע השמימה", כאשר מצד אחד היה מופרש ומובדל מכל עניני העולם הזה עד קצה היכולת וכל כולו היה שרוי בעמלה של תורה אין קץ, בעבודת התפלה ובעבודתו את קונו בדבקות ובקדושה עילאה וכל זאת בענווה ושפלות שבלתי ניתן לתארו עלי גליון, אמנם, מאידך גיסא היה בבחינת "מוצב ארצה", כאשר בחכמתו כי רבה הכיר היטב את מצב בני הדור ותחלואיו, את המכאובים והנסיונות הרבים הפוקדים את בני דורנו, ובכח זה היה מייעץ ומכוון את אותם אברכים ובחורים בתוך כל עמך בית ישראל שפקדו את מעונו לשמוע ממנו הדרכה ישרה, עצה נבונה ומעמיקה בכל דבר וענין שעלה על הפרק, וכך היה מביא מזור ומרפא לבעיות וללבטים רבים והעלם על דרך המלך".

במילים אלו פותח עמנו נכדו הגדול של מרן הסטייפלר זי"ע, נאמן ביתו, הגאון רבי אברהם ישעיהו קנייבסקי שליט"א בנו הגדול של מרן הגר"ח שליט"א את שיחתו היחודית והנדירה, תוך שהוא פורס מזכרונותיו הרבים השמורים עמו כפי הזכור עמו מאותו תקופת זוהר עת זכה להסתופף בצעירותו במחיצת קדשו ואף זכה לשמשו בקודש פנימה.

את השיחה המיוחדת, ערכנו עמו בשעות הקטנות של הלילה, לאחר סיום סדרי לימודיו ושיעוריו הרבים, אז זכינו לשיחה בלעדית לשמוע ממנו סיפורי הוד ומופת, פרקי חיים של יגיעת התורה עד כלות הכוחות, פרקי טוהר ויראה, קדושה, חסידות פרישות וענווה, מחיי זקנו הגדול פאר הדור, מרן הסטייפלר זי"ע אליו זכה להיות קרוב ביותר.

הגראי"ש שליט"א נענה ואמר לנו בטבעיות: "מה יש לספר אודות כך, הרי כל מי שזכה אי פעם לדרוך על מפתן ביתו ולראותו מקרוב ראה בחוש כי איש קדוש ונורא ניצב לפניו, יהודי שכל כולו שרוי בעולם רוחני גרידא, כאשר יגיעתו ועמלו הפלאי בתורה היתה למעלה מבינת אנוש, גם תוקף חסידותו ועוצם פרישותו היתה נשגבה מבינתנו, מעולם לא נהנה מהעולם הזה אפילו בפרוטת אחת, וכל עניני העוה"ז היו כזרים ממש לפניו, יהודי שכל כולו היה דבוק בקונו כ"ד שעות מעת לעת ללא הפוגה כלל.

בעמלה של תורה

בכל זאת מן הראוי לספר ולהעביר לבני הדור הצעיר, במקצת ממה שזכיתם לחזות מקרוב בקודש פנימה, אם זה בגדלותו בתורה ואם זה בקדושתו ועוד...

הגראי"ש שליט"א: "ראש לכל, היתה יגיעתו בתורה שהדהימה את כל סובביו. את אהבתו וחיותו לתורה קשה לתאר לבני דורנו, היה זה אצלו כדגים הללו המשתוקקים לכל טיפה וטיפה נוספת הנוטפת למי חיותם, כאילו לא טעמו מים מימיהם כך מרן מו"ז זי"ע כל מילה של תורה היתה אצלו בגדר של חיות נפשית.

"כל בני הבית ובתוכם אני יכולים להעיד כי מעולם לא ראו אותו יושב ודומם ולו לרגע, אלא תמיד היה יושב ושונה. תמיד היה יושב ופיו ממלמל בדברי תורה. גם כאשר היה נרדם על כסאו כגופו נופל

בראשית דבריכם הזכרתם את הענין של "ראשו מגיע השמימה", כנכד קרוב לגדול הדור מרן הסטייפלר זי"ע שזכה לשהות רבות במחיצת קדשו ואף לשמשו בקודש, מה נוכל להעביר לבני דורנו, הדור הצעיר שלא זכה לראותו ולהכירו מקרוב...

היה מייעץ שישנו בלילה כרגיל. "גם כאשר נחלה והיה לו חום גבוה היה יושב בחדרו ולומד ולא הלך לשכב על מטתו, ולא אחת הייתי שומע אותו אומר: "קשה לי ללמוד אך יותר קשה לי שלא ללמוד".

מוסיף הגראי"ש שליט"א בנועם שיחו: "עד כדי כך היתה התמודדות, אירע שפעם התקלקל בביתו איזה חפץ, ובדרך כלל היה מו"ז מתקן בעצמו כי היו לו כידוע ידיים כשרוניות וזריזות לתקן חפצים, אולם פעם אחת ביקש אחד מבני הבית לעזור לו ולתקן במקומו, נענה מו"ז ואמר לו: עבורך זה ביטול תורה לתקן, אולם אני גם כאשר אני מתקן חפץ אני מהרהר גם אז בלימוד, ואין זה ביטול תורה עבורי."

מתמיד פלאי

"האמת, שעוד בצעירותו היה מתמיד פלאי ואגדי", מציין בפנינו הגראי"ש שליט"א, כשהוא מוסיף לספר לנו: "בתקופת בחרותו לא היה לו עת לשינה, אלא היה לומד עד שהכריעתו השינה והיה נרדם על הספר, לפעמים היה הולך לשכב על מטתו ולפעמים היה נשאר לישון על הסטנדר, כך ראינו את התנהגותו עד ערוב ימיו."

"עובדא ידענא כי בתקופה מסוימת בצעירותו קיבל על עצמו כי על כל סיגריה שירצה לעשן ילמד ארבעה דפי גמ' מקודם, ושינן לעצמו את כל מסכת נדרים בע"פ, כדי שלא יצטרך לבטל קבלתו, ואף אם יהיה באיזה שמחה או במקום שאין ספרים וירצה לעשן יוכל תיכף ללמוד ד' דפי גמ'. בענותנותו התבטא פעם ואמר: "עוד יחשבו שאני מתמיד, ולא היא אני פשוט מתאוה לסיגריה".

"כך גם שמעתי שאחד העסקנים, שאל פעם את מרן אאמו"ר שליט"א, על הזמן המתאים ביותר, להתייעץ עם מו"ז בעניני השעה, ללא שום הפרעות של מבקרים. יעץ לו אאמו"ר שליט"א, להיכנס בשעות שתיים שלוש לפנות בוקר, שאז צולל הוא בים התלמוד בלא מפריעים וכנראה שיוכל אז לשוחח עמו על ענין חשוב זה. כשנכנס אליו בשעה זו, מצא את מו"ז ששקע הוא כל כולו בסוגיה במס' חולין. אותו עסקן חיכה למעלה משעתיים שמו"ז ירגיש בו

על משענת הכסא וראשו היה שמוט לצדדיו היינו רואים שפיו ממלמל פרקי משניות, ממש כאילו זורם בעורקיו דברי תורה במקום דם הנפש.

"גם בעת קבלת קהל כאשר ידוע שהמונים מכל קצווי תבל צבאו על דלתותיו לעצה ולברכה, בין גברא לגברא היינו רואים אותו איך שהוא מנצל עוד רבע או חצי דקה והיה אז שונה מתוך אהבת התורה פרק משניות, או כשהיה עוסק בסוגיא הרי מיד שאחד השואלים יצא מחדרו כבר היה שקוע כולו בסוגיא אשר לפניו, והנכנס היה פעמים ממתין הרבה זמן עד שמו"ז היה מבחין בו."

"גם בליל פורים ובמוצאי פורים כבשאר ימים ולילות היה יושב ושוקד על תלמודו בלא שום שינוי. פעם אף אמר לחברותא שהיה בא ללמוד עמו "מסתמא עלינו עומד העולם עכשיו", כי בזמן שהאנשים עסוקים במצוות אחרות ומעט מאד הם העוסקים בתורה הלא בזמן ההוא העולם עומד על המיעוט העוסק בתורה."

שיחה זו שערכנו עם הגראי"ש שליט"א היה יום לפני ט' באב ותוך כדי הדברים הוא מספר לנו: "לדוגמא, יום תשעה באב היה למו"ז יום קשה ביותר, הוא טען כי העינוי הקשה מכל העינויים בת"ב הוא האיסור ללמוד תורה המשמחת לב ומאירה עיניים. גם בעת שישב 'שבעה' על זקנתי הרבנית ע"ה היה בעינוי עצום על איסורו אז ללמוד תורה."

"עד לזקנותו ממש למרות שכוחותיו לא עמדו לו ראו כולם בחוש את יגיעתו הנוראה בתורה, כאשר היה רכון על תלמודו עד לשעות הקטנות של הלילה ביגיעה נוראה ולא עזב את תלמודו עד שנרדם מרוב עייפותו, אז נח קימעה ומיד תוך שעה או שעתיים כבר היה ניעור וחוזר לתלמודו מלא חיות והתלהבות וכבחור צעיר לימים."

"ואכן על פי רוב היה הולך לישון על מיטתו לא לפני השעה שלוש בבוקר, לפעמים אף אירע שהיה ער כל הלילה, ותמיד שמענו מומו שהוא לא התכוין לכך אך הוא פשוט לא הרגיש בזמן העובר מחמת עיון התורה עד שהגיע זמן ק"ש של שחרית. לא אחת אף שמעתי מומו שבליילה יש לו יותר מנוחת הנפש ללמוד, אך וודאי לאחרים

אנחנו לעזרתך בכל ענין ונושא בדרך לעלות מעלה מעלה.
צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

1-800-20-18-18

או בטל': 073-7078388
בין השעות 7:30 ל- 10:30 בערב ★ שיחת חינם

קשה לך?
זקוק לעזרה?

מוקד לבני הישיבות מיסודו של ארצות הברית
הישיבה

אך לשוא. הוא אף קירב את ראשו סמוך לראשו של מו"ז, בתקוה שירגיש בו. לפתע - מתוך ניגון מתוק של ניגון הגמ' - דחף מו"ז את ראשו כמגרש זבוב הטורדו מלימודו, ולא הרגיש שנגע בראש אדם!

קדוש יאמר לו

לצד התמדתו הפלאית, נודע היה מרן הסטייפלר זצוק"ל בקדושתו הגדולה ובתוקף פרישתו וחסידותו, מה נוכל לשמוע על כך?
"יכלה הדפים והסיפורים לא יכלו, הן ממה שראינו בבית פנימה, והן ממה ששמענו מאחרים על שנות צעירותו..."

"גדולי עולם זי"ע מהדורות הקודמים כבר הפליאו את קדושתו הנוראה. המשגיח מרן הגר"י לעוינשטיין זצ"ל, הפליג פעם בשבחו, ואמר לתלמידיו בהתפעלות שראה את מו"ז בחתונה והתפעל ביותר מעוצם שמירת עינו הק'.

"שרוול חולצתו היה תמיד סגור, גם בימי חום ושרב כבד כאשר הזיע לרוב. בכלל, לרוב פרישתו לא הסכים שיתקינו בביתו מאוורר, ואף כשהביאו לו מאוורר הוציאו מחדרו, בטיעון שכדאי שיהיה לו "מעט עוה"ז", כך גם לא הרשה להתקין בביתו מזגן למרות החום הנורא השורר בתקופת הקיץ בב"ב, ולמרות קשי הנשימה שסבל מהם רבות.

"טיעון נוסף היה לו: והוא, מכיון שבשבת אינו יכול ליהנות ממנו שהרי אינו משתמש בחשמל בשבת, ואין זה הגון ליהנות ממנו רק בחול!

"אנשים רבים שניסו להשפיע עליו שכדאי להתקין מזגן בביתו נענו בסירוב מוחלט. מקורבו הגר"נ נתן איינפלד שליט"א סיפר כי באחד הימים הלוחטים התבטא מו"ז בפניו שהיום חם מאוד, הגר"נ ניצל את ההזדמנות ואמר לו שיוכל עוד היום לסדר "מזגן" בחדרו! אך מו"ז ענה לעומתו: "אני מהדור הישן, וצחק..."

"גם כאשר הזמינו עבורו מכשיר לשמיעה ואף הרכיבו, התבטא לאחר מכן "הן אמת שזה מועיל לי בשמיעה, אולם כבר הרבה שנים אני מסתדר בלעדיו - א"כ אמשיך להסתדר בלעדיו", ואכן הוא הסיר את המכשיר מאזניו, פעם הוסיף לומר שבכך הוא ישמע פחות לשה"ר..."

"כך גם אני זוכר לא אחת כשהגישו לפניו מאכלים ערבים וטעימים סירב ליהנות מהמאכל, כן קנה את ארון הספרים והשולחן בביתו מיד שניה', וכאשר השולחן נשבר הוא הפכו ותיקנו בעצמו ותמכו

בחבלים.

"בענין אכילתו, אני נזכר כי בחודש האחרון לחייו כשכבר היה שרוי ללא הכרה, שאל הרופא את בתו אם יש איזה שהוא אוכל שהוא אוהב במיוחד וכך נביא לו את זה ואולי הוא קצת יתעורר, אול בתו ענתה לרופא בטבעיות: אצל אבא, מעולם לא היה מושג שאהב איזה שהוא אוכל במיוחד, כי כל הבלי העוה"ז היו זרים לפניו.

עקב ענווה

"אחד הדברים הפלאים שראינו במחיצתו דבר יום בימוו היתה ענוותנותו הנדירה בממדים שלא שמענו", אומר לנו הגראי"ש שליט"א, ומוסיף בדבריו:

"לא אחת הייתי שומע אותו אומר בכאב לבו 'אוי לו למי שהעולם טועין בו', כשכוונתו שהעולם טועה בו שהוא אדם גדול שיכול לברך ולייעץ לאחרים..."

"פעם התבטא ואמר בענוותנותו: "אם הייתי לוקח כסף פדיון, היו ממעטים לבוא אלי, ומה שההמונים באים הוא משום שאינני נוטל כסף.

"לפעמים שמעו אותו אומר "הדור צריך מנהיג, מחפשים את מי לשאול, ומצאו יהודי זקן שחיבר ספרים וחושבים שמצאו את האדם הנכון", בהזדמנות אחרת אמר: "הציבור חושב שהואיל ואני גיסו של החזו"א אז גם אני יודע..."

"כן היה אומר לנו "אנשים באים אצלי לבקש דברים הרבה, אחד הראה לי שכתוב "צדיק גוזר והקב"ה מקיים", היה פעם בביאלסטוק משוגע אחד ששמו היה מיכאל והיו הילדים רצים אחריו ומלגלים עליו. יום אחד הגיע ואמר שהוא מיכאל המלאך, וכאשר שאלו אותו מנין לך, הוא פתח והראה להם פסוק בתנ"ך שכתוב בו המלאך מיכאל, השיבו לו הילדים: "הן אמת שכך כתוב אבל איפה כתוב שאתה הוא זה מיכאל המלאך "והיה אותו אדם צועק עליהם ואומר להם: "אתם כופרים ואפיקורסים, אינכם מאמינים בתנ"ך", והם היו משיבים לו: "אנו מאמינים שמיכאל הוא מלאך אבל מנין שאתה הוא זה?" המשיך מו"ז בענוותנותו ואמר "נכון שכתוב צדיק גוזר והקב"ה מקיים, אבל וכי כתוב שאני הוא הצדיק?"

"זכורני, כי כשנתיים לפני הסתלקותו, חלה מו"ז מאוד, הוא שכב עם חום גבוה ביותר, כשכולו מיוסר ביסורים קשים. כשריד חומו שאלתיו אם רוצה שאלך להתפלל לרפואתו בקברו של החזו"א, אולם מו"ז השיבני בזה"ל: ה' ירחם עלי, אני יודע למה באו עלי הייסורים האלו.

חדש! חדש! חדש!

טיפים מיוחדים לקבלת "גישמאק בלימוד"
עכשיו בהגשה מיוחדת לבני הישיבות

חייגו 077-222-2666 < שלוחה מס' 3 >

לפעמים אף אירע שהיה ער כל הלילה, ותמיד שמענו ממנו שהוא לא התכוין לכך אך הוא פשוט לא הרגיש בזמן העובר מחמת עיון התורה עד שהגיע זמן ק"ש של שהרית

ומצאו שקוע בסוגיא בעיצומה של המולת העסק ושאלו כיצד מצליח להתרכז בלימודו, והשיבו שבאמת בתחילה לא הצליח כלל ולא קלט במוחו כלום, ורק לאחר שהתעקש מצד חובת מצות תלמוד תורה עזרו ה' והצליח לשקוע כולו בסוגיא.

"כך גם היה אומר לבחורים רבים שיש היום בעיה שעמלים שעות רבות על חידושים, גדולי הדור הקודמים לא אחזו מזה. חידושים צריכים לבוא ממילא וכל זמן שאין ידיעות בש"ס לא נהיה חידושים. כל דבר צריך לעיין כמה שהשכל מחייב אבל לא על חידושים, החובה היא רק רק לדעת. הגר"ח מבריסק אמר שהעבודה שלנו היום הוא רק על להבין ולא לעשות חידושים.

"פעם התבטא מו"ז ואמר: "היום יש מאדע חדשה, קוראים לזה "משבר", בחור שבתקופה מסוימת קשה עליו העיון בלימוד וצריך לנוח זה נקרא "משבר" והוא עוזב הישיבה והלימודים ונוסע למנוחה וכדו', הם חושבים שאני היה לי קל תמיד ללמוד, גם לי היו תקופות שנחלשתי והעיון בלימוד היה לי בלתי אפשרי, מה הייתי עושה? הייתי לומד אז בצורה קלה יותר, למשל, הייתי לומד קצת משנה וגמרא עם רש"י וקורא לאט התוס' הקלים, ואם היה תוס' ארוך וקשה הייתי לומד קצת ממנו ומחלקו לכמה וחוזר שוב, והכל לאט ובסבלנות, עד חלוף הקושי. וב"ה התקופות היו עוברות מהר וחוזר הייתי ללמוד כרגיל, והיום מפונקים עושים מזה עסק גדול ומפסיקים ללמוד בכלל.

(מתוך המבשר)

יש רב אחד באמריקא ת"ח גדול ומחבר ספרים, לאחרונה הו"ל ספר ובו הוא כותב עלי תארים מופלגים ומזכיר את שמי הרבה. עד עכשיו לא ידעו ממוני כ"כ, אבל הוא הלך ועשה לי פרסום גדול כאילו אני רשכבה"ג, ובגלל הפרסום הזה נענשתי, כי חז"ל אמרו בסנהדרין "אמר רבי אלעזר לעולם הוי קבל וקיים ומפרש רש"י ז"ל "תהיה אפל ונחבא ותחיה". אני ביקשתי ממנו הרבה שלא יפרסמני, אך הוא חושב שעושה עמדי חסד שכותב עלי כך, ועכשיו אני סובל ונענש בגלל זה. כך חי מו"ז וכך הרגיש כל שנותיו.

"ידוע שהיה מוסר פעם בשנה שיעור, ביום היא"צ של החזו"א בביהמ"ד 'לדרמן' לאחר וותיקין. ופעם כשהגיע ציבור גדול, נענה ואמר: "השיעור הזה הוא פעם בשנה, אילו הייתי מוסר כל שבוע, כנראה לא היו מגיעים אפילו מנין אנשים, ולא היה ניתן לומר אח"כ קדיש דרבנן..."

דרך ישרה

בראשית השיחה הזכרתם שלצד גדלותו וקדושתו, היה יורד לעם והיה מייעץ לאלו שפקדו את ביתו תוך שהיה חודר לפרטי הבעיה, והיה מעלם על דרך המלך, מה תוכלו לספר לקוראים אודות הדרכותיו? "אכן, הוא הכיר היטב את צרכי הדור ובעיותיו והיה מדריך עד לאחת כל אחד שהגיע אליו עם מועקה וקושי.

"היו בחורים וכן אברכים שהיו מגיעים אליו עם קשיים ומשברים, והוא באהבה מגולה היה מדריךכם בדרכי הלימוד האיך להצליח בלימודם.

"עובדה הווה באברך קרוב לגיל שלושים ושבע שלא ראה סימן ברכה בעמלו בתורה, אמר לו מו"ז: "גם זו היא עצתו של היצה"ר להוכיח כביכול לעוסק בתורה כי אין הוא מתעלה כראוי כדי להביאו לידי יאוש, ויעץ לו מו"ז שיכתוב כל חידוש שמזדמן בין אם הוא 'אייגנע' בין ששמע מאחרים, ואפילו קושיא של מהרש"א ומהר"ם שעל הסוגיא שעוסק בה, וברבות הימים רוכשים אוצר בלום.

"כמו"כ פעם הגיע אליו שאלה אודות בחור שסובל מחוסר ריכוז, האיך לחזקו? מו"ז ענה לו שענין הריכוז תלוי בהרגל. בקטע אחד או במשנה אחת, אפשר ויכול הוא להתרכז, וישננם כמה פעמים עד שיהיו מבוררים היטב ואז ימשיך לקטע הבא, וכך יצבור על יד. הצרה היא שכיום רוצים לדעת הכל בבת אחת, ורוחו של הלומד נשברת כשאינו יודע את כל השיעור בו בזמן שעדיין אינו יודע את המהרש"א והרע"א שעליהם נסוב השיעור, והשיעור נועד רק לכונן אותו. וסיפר על בנו של הגרע"א זצ"ל שהשתדך עם גביר גדול אחד והיה שותף בעסק והעסק התדרדר. וכאשר השותף הגיע לבקרו

הקו ליעוץ להצלחה בלימוד ומתיקות התורה

1800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל-10:30 בערב ★ שיחת חינם

תלמידו הג"ר ישראל גואלמן פנה אליו פעם וביקשו: הרבי נראה חלש מאוד ועייף אולי כדאי להוריד שיעור אחד מהשיעורים היומיים? הזדעק רבינו לעומתו: ישראל, אתה רוצה להרוג אותי? מספר רבי ישראל, יצאתי מהחדר כמעט בבריחה

קצות דרכי בקודש של הגאון רבי חיים פנחס שיינברג זצוק"ל

רבינו זכה לאריכות ימים ושנים מופלגת, היתה זו אריכות ימים כפולה ומכופלת על פי מה שהיה רגיל לבאר את המושג אריכות ימים, ביטוי שצריך להבין, שהרי הימים אצל כולם הם באותו אורך בדיוק ולכאורה צריך להתברך באורך שנים? וביאר על פי הפסוק (בראשית כד. א) "ואברהם זקן בא בימים וד' בירך את אברהם בכל", שהמובן בא בימים, עם ימים שלמים מנוצלים היטב, זו הכוונה אורך ימים, שאדם זוכה להגיע עם ימים ארוכים מנוצלים היטב בשקידת התורה ועול תורה ומצוות.

היה רבינו דורש כמין חומר את הפסוק (משלי כ"ב) "חנוך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה", חינוך אמיתי אינו מתבטא בזמנים רגילים, בהם יתכן לסבור שהאדם התרגל לתורה ומצוות עושה אותם כמצוות אנשים מלומדה, המבחן הוא בזמנים קשים יותר וכגון בימי הזקנה בהם סרים ממנו אט אט כוחותיו, אז המבחן האם הוא מומשיך ככל יכולתו או שאז הוא פורש.

איך הגיב לבקשה להפחית משיעוריו הקבועים

בני המשפחה, התלמידים והמקורבים שראו את רבינו בשנים האחרונות הולך ונחלש ביקשווהו לשמור על כוחותיו, אך ככל שהיה הדבר בכוחו לא ויתר, לא על הליכה לישיבה ולא על שיעורים ותפילות בה. תלמידו הג"ר ישראל גואלמן פנה אליו פעם ובקשו: הרבי נראה חלש מאוד ועייף אולי כדאי להוריד שיעור אחד מהשיעורים היומיים? הזדעק רבינו לעומתו: ישראל, אתה רוצה להרוג אותי? מספר רבי ישראל, יצאתי מהחדר כמעט בבריחה, הוא הרגיש באמת שאם יוריד בעצמו ולו במשהו מתורתו, זה מוריד בחיותו. בשנים מאוחרות יותר, עשו מעשה כשראו את חולשתו העצומה וביטלו את שיעור ההלכה שמסר בערב באנגלית, אך כעבור זמן ראו שזה עצמו שאין שיעור מוריד מבריאותו ושבו וארגנו את השיעור לעוד כמה חודשים וראו בחוש שזה מחייה אותו.

"מה סבור אתה שאני מבטל מתורה חלילה?"

באותם שנים השתנה סדר יומו, אם עד השנים האחרונות היה שומר על סדרי יומו הצפופים בכמה שיעורים ביום וסדרים מדויקים, נראה היה שרבינו ישן הרבה יותר, למשל ברוב שעות סדר א' בישיבה לאחר שיעור ההלכה יושב היה בחדרו ונראה היה שנרדם, דבר טבעי לגמרי לאדם שמתקרב לשנת המאה.

אולם מביני מדע ידעו שגם בחולשתו הוגה רבינו בתורה וכך היה מספר אחד ממקורבי המשגיח הגה"צ רבי זיידל אפשטיין זצ"ל שהיה מבוגר מעט מרבינו, ובסוף ימיו ארע גם אצלו שהיה נרדם באמצע היום לכמה שעות. רבי זיידל שחי בתביעה עצמית תמידית, היה תובע ובוחן את עצמו, מדוע הוא נרדם באמצע היום וישן סתם כך כמה שעות שמעולם לא נזקק להם. אחד ממקורביו ניסה לפייס את דעתו ואמר לו, הלא גם רבינו ראש הישיבה רואים שקורה שנרדם באמצע היום בחדרו? הביט בו המשגיח במבט חודר, כאינו מבין ההשוואה, ואמר בענוותנותו: הלא ראש הישיבה שקוע בלימוד, גם כשנראה לך כשהוא ישן, אולם אני הלא ישן באמת! ואכן ניכר היה שרבינו שקוע בתלמודו, כך גם העיד בעצמו בכמה הזדמנויות. מספר נכדו רבי אריה שיינברג: נכנסתי פעם לסבא וראיתיו שקוע בעולמו הפנימי ונראה כנרדם ומתנמנם, ילדות היתה בי ושאלתי מה הסבא עושה. סבא התפלל על השאלה וענה, מה שעשיתי תמיד, לומד. ועל מה סבא חושב, המשכתי ושאלתי, קושיא, תירוץ. מה סבור אתה שאני מבטל מתורה חלילה? חס ושלום.

ואכן, בכל המצבים והתקופות, בבית ובבית החולים, בדרכים ובישיבה, ביום ובלילה ראוהו ממלמל, גם אלו שישנו איתו בלילות מספרים שהיה מתעורר ושואל ומדבר בתוך סוגיות ושיטות הראשונים. זאת ועוד, לפעמים שמעוהו גורס דפי גמרא שלמים בעל

קויפמן שנכח בשיעור שאלו לאחר השיעור, איך רבינו זוכר בדיוק הלשון, וכי למד את זה אלף פעמים, ענה רבינו: אולי יותר.

הזהירות מלבטל את הזולת מתורה

דבר נוסף שראו, איך הוא נזהר ומחשב שלא לבטל תורה מאחרים. הכניסה לחדרו בישיבה היתה מרחבת הכניסה לישיבה, פתח נוסף היה מחדרו ששימש ככניסה שלו לבית המדרש. בענוותנותו ורצונו למנוע ביטול תורה הסכים כל השנים למצב שרבים מהאברכים היו עוברים תמיד בחדרו במקום ללכת מסביב. בשנים האחרונות בהיותו קרוב לשנת המאה לאחר שיעור ההלכה בבוקר, היה לא אחת נרדם מרוב תשישות בחלק משעות סדר א' תוך כדי שיישב ולמד. ביקשו מקורביו לנעול את הדלת כדי שלא יפריעו את שנתו אך כשראה זאת לא הסכים בדרך כלל, באומר שמעבר לכל השיקולים האחרים, אם ייווצר מכך ביטול תורה, אינו מעוניין שיסגרו.

הבחורים ששימשוהו בשנים האחרונות היו בהתלבטות, מחד הוא שמח לראותם מנצלים את זמנם ולומדים, מאידך כשראה אותם לומדים השתדל מאוד להימנע מלבקש מהם מבוקשו, רק אם היה זה דבר דחוף שכן לא רצה לבטלם מתורה, מה שיצר אצלם את ההרגשה שאינם עושים מלאכתם נאמנה. לא אחת כשראה כשראה שלומדים ושאלוהו אם לכבות את האור לא הבין את השאלה, הלא אתה לומד, וכשאמרו לו שהם נמצאים פה למטרה ומעוניינים שיהיה מה שטוב לו, ענה, אני יסתדר איך שיהיה, אתה תלמד.

וכשנאלץ לבטלם הצטער מאוד, היה פעם שנחלה והיה צריך טיפול רצוף, דבר זה הדאיגו וציערו ואך בכה על כך, באומרו: איזה ביטול תורה אני גורם לכם. אחד הבחורים מספר שכאשר הובא להיות עם רבינו בלילה, אמר לו רבינו שהוא שמח בהגעתו אך הוא מתנה זאת שלא ייווצר מכך בשעות היום שיבוש בסדרים וביטול תורה.

אגב אורחא, מספר אותו בחור, באורח פלא לא הפריעה השעות במחיצתו לסדר יומי. למרות שבימים הראשונים לא עצמתי עין מהתרגשות לישון איתו באותו חדר וגם בימים כתיקונם שנת היתה טרופה וכמה וכמה פעמים בלילה התעוררתי לראות אם אינו זקוק לי, לפעמים אפילו לא הספקתי לאכול בבוקר והדבר לא הפריע לי במאומה ולא שיבש את סדרי הלימוד במאומה, הרגשתי רוממות כזו ככהן העובד ביום הכיפורים לפני ולפנים.

[מתוך מגדלתו ומרוממתו]

פה דף אחרי דף מילה במילה, לפעמים בקול ולפעמים בלחש. כך מספר תלמיד נוסף: למרות שבשנים האחרונות נע בכסא גלגלים, בכל זאת בהמלצת הרופאים עשו כל המאמץ שילך בעצמו, זכיתי כמה וכמה פעמים לרדת אתו אט אט בחדר המדרגות מביתו ששכן בקומה גבוהה ועד לקומת הקרקע, עם מנוחה בין קומה לקומה. בדרך כלל הייתי רואה שפיו ממלמל בלי הרף. פעם הייתי אוזני ואני שומעו גורס דף מסוים במסכתא שבת, לאחר פרק זמן אני מטה אזני שוב ושומעו אוחז דף אחרי ואחר פרק זמן עוד דף או שנים הלאה במסכת זו. בפעמים אחרות היתה זו מסכת אחרת אותה שינן דף אחרי דף בעל פה.

בהקשר זה סיפור מופלא סיפר הג"ר רבי יעקב מרדכי רפפורט ראש ישיבת לב אריה: באחת הטיסות האחרונות שרבינו טס לארה"ב ישב ליד רבינו במטוס ואף נתבקש לעזור לו בעת הצורך. מפעם לפעם שאלו רבינו היכן הוא נמצא ולהיכן נוסעים וכד' וענה לו שהוא במטוס וייעדו ארה"ב. תוך כדי הטיסה ראה רבי יעקב שרבינו ממלמל לעצמו ושאלו מה הוא ממלמל, ענה רבינו אני עכשיו באמצע סוגיה פלונית בבבא קמא. לפתע הוסיף ואמר: אומר לכם דבר חשוב, בטח אתם מתפלאים שאני שואל מפעם לפעם היכן אני נמצא ולהיכן אני נוסע וכד' בגיל זקנה טבע הוא ששוכחים ולא זוכרים בדיוק, אך גירסא דינקותא זוכרים היטב. למשל באיזור בו התגוררתי בנעורי בארה"ב היו עשרות רבות של בתי כנסת ואוכל לומר לכן את שמותיהם ומחוזותיהם עד לאחת, אותו דבר בלימוד מסכתות הש"ס היות ולמדתי ושיננתי אותם בצעירותי פעמים רבות, גם עכשיו אני זוכרם היטב. ואז פנה אלי: יונגרמן, מי שלומד הרבה כשהוא צעיר, זה נעשה גירסא דינקותא שלו.

סיפור מרעיש מספר הבה"ח יעקב בוגץ: היה זה בצהרי שבת קודש אחת, ישבתי בחדרו של רבינו והוא יושב כדרכו. לפתע הכריז בשמחה מיוחדת: "הודו להשם כי טוב כי לעולם חסדו", ניגשתי אליו ושאלת על מה ראש הישיבה כה שמח, ענה רבינו: זכיתי עכשיו לסיים את הש"ס!

בשיעור הלכה שהיה מוסר בחדרו היה מצטט לשונות של המ"ב בכל חלקיו במדויק, פעם כשנשאל על דברי המשנה ברורה במקום אחר ציטט בלי לפתוח ל' השער הציון שם במדויק. אחיינו רבי גרשון

אנחנו מחכים לך

צוות מורחב של 'מוקד הישיבה' לעזרתך בכל יום בשעות הערב

חייגו: 1-800-20-18-18 או בטל': 073-7078388

עשיר אחד נתקע בתוך דירת הגג שלו בבנין רב קומות מפואר, הוא יצא למרפסת, וממרומי דירתו זעק לעזרה לאנשים ברחוב, אך איש לא שמע אותו. הוא זעק בקול ניחר "הצילו!", אך אין קול ואין עונה. עוברים ושבים הולכים אנה ואנה, אך איש לא טורח לשאת את עיניו למעלה

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל על אצילי המידות

הארמון של ה' נוצר על ידי שמנקים את הבית מכל טומאה וזוהמה ויוצקים לתוכו קדושה וטהרה. הקדוש ברוך הוא אומר לנו: אתם רוצים שאסלח ואמחל לכם על חטאיכם? אתם רוצים שאעלים עין ממעשיכם הרעים? עליכם להשתית את הבית על יסודות של סליחה וויתור. אומרים חז"ל (ראש השנה יז ע"א): "כל המעביר על מידותיו מעבירים לו על כל פשעיו". מהו "מעביר על מידותיו"? אומר רש"י: "שאינו מדקדק למדוד מידה למצערים אותו, ומניח מידותיו והולך לו". בזכות זו מעבירים לו על כל פשעיו - "אין מידת הדין מדקדקת אחריהן, אלא מניחתן והולכת" (רש"י). ההנהגה של הקדוש ברוך הוא אתנו היא ההנהגה של מידה כנגד מידה. "במידה שאדם מודד - מודדים לו" (סנהדרין ק ע"א). אם אנחנו נעביר על מידותיו ונסלח למי שפגע בנו - הקדוש ברוך יעביר על מידותיו ויסלח לנו על חטאינו. איך הופכים בית לארמון? על ידי שבונים ומשתיתים אותו על יסוד של "מעביר על מידותיו". לא מקפידים, סולחים, מוותרים. כשמשתייתים את הבית על יסודות אלו, הוא הופך לארמון פאר, השכינה שורה בו והיא משרה בין דיירי אהבה ואחוה, שלום ורעות. **ויתור הוא כח** כשאדם מוותר מתוך שליטה ומודעות - זו איננה חולשה, זו גבורה!

עשיר אחד נתקע בתוך דירת הגג שלו בבנין רב קומות מפואר, הוא יצא למרפסת, וממרומי דירתו זעק לעזרה לאנשים ברחוב, אך איש לא שמע אותו. הוא זעק בקול ניחר "הצילו!", אך אין קול ואין עונה. עוברים ושבים הולכים אנה ואנה, אך איש לא טורח לשאת את עיניו למעלה. ואז עלה במוחו רעיון מבריק. הוא פתח את הכספת ושילף מתוכה כמה מטבעות זהב, והחל להשליכם לרחוב. הוא קיווה שעל ידי כך ימשוך את תשומת ליבם של העוברים ושבים, הם יפנו את מבטם למעלה לבדוק מניין נופים מטבעות הזהב, ואז ישימו לב אליו והוא ינופף להם בידו לעזרה. עבר שם הולך רגל אחד, לפתע הרגיש חבטה קלה בראשו. הוא נבהל לרגע, אך כשראה שנפל עליו מטבע זהב - נחה דעתו. הוא מיהר להרים את המטבע, טמן אותו בכיסו והמשיך בדרכו שמח וטוב לב. המחזה הזה חזר על עצמו שוב ושוב. כל רגע עבר שם עובר אורח, הרים את המטבע שנפל עליו, טמן אותו בכיסו והמשיך בדרכו. העשיר מהקומה העליונה לא ידע את נפשו מרוב צער ותסכול. הוא משליך מטבעות זהב לארץ, לפחות שהדבר יועיל לו... הוא ציפה שמישהו סוף סוף יואיל בטובו לשאת את עיניו, אך לשוא. מה עושים? ואז מצא פתרון קסם: במקום מטבעות הוא החל להשליך אבנים... תוך שניות ספורות אנשים נשאו את עיניהם למעלה בצעקות ובגידופים, ואף איימו לעלות אליו לביתו. לרגע הזה הוא ייחל... הקדוש ברוך הוא נותן לנו תזכורות וקורא לנו "שאו מרום עינכם", תראו מי מולך בעולם, מי נותן לנו חיים ובריאות ופרנסה ונחת. "כי מוכך הכל ומידך נתנו לך" (דברי הימים א כט, יד). אנחנו צריכים להתעורר, להיטיב את מעשינו ולשוב אל ה' בכל לבנו. הקדוש ברוך הוא אומר לנו: "כי לא אחפון במות המת כי אם בשובו מדרכו וחיה". הוא רוצה שנמליך אותו עלינו ועל כל העולם - "מלוך על העולם כולו בכבודך". אבל לפני שנכנסים אל המלך צריך להתכונן כראוי. אי אפשר לבוא אל המלך בלי הכנה מוקדמת. צריך להכין את הארמון, לצחצח אותו. אין למלך ארמון מיוחד, אנו לקוחים את הבית שלנו והופכים אותו לארמון, שישמש משכן לשכינה הקדושה. "ושכנתי בתוכם" - בתוך כל אחד ואחד. איך עושים זאת? איך הופכים בית לארמון? לא על ידי יפוי חיצוני.

ויתור הוא כח.

יש פתגם שאומר, שאם החמור לא היה הולך על ארבע - אף אחד לא היה רוכב עליו... רוצה לומר, מכיון שהחמור מתכופף בהכנעה ובשפלות - רוכבים עליו, לכן אנשים נזהרים שלא להתכופף, כדי שלא ירכבו עליהם...

אך הם טועים טעות גדולה!

נתאר לעצמינו את המקרה הבא: ראובן הולך ברחוב, לפתע פונה אליו שמעון ומבקש את עזרתו: "קשה לי לשאת את החבילה הזאת, אתה יכול לשאת אותה במקומי?".

ראובן מצידו היה משיב בשלילה. אין לו זמן, אין לו כח ואין לו חשק... הענין הוא ששמעון הוא אדם מוכר ובעל מעמד, ולא נעים לראובן לסרב לו. הוא מסתיר את מה שבלבו ואמר לשמעון: "בבקשה, בשמחה".

מי כאן 'בעל הבית'? כמובן, שמעון. הוא מנצל את החולשה של ראובן, שאינו מסוגל לומר לו "לא".

אבל נתאר לעצמינו מקרה שונה: ראובן הולך לתומו ברחוב, הוא רואה את שמעון נושא משא כבד על כתפו ומתנשף בכבדות. שמעון איננו אדם מוכר ואין לו שום מעמד מיוחד, הוא סתם יהודי מן השורה. ראובן אינו מכיר אותו כלל, אך לבו נכמר לראות יהודי סובל, הוא פונה אל שמעון ומציע להחליף אותו בנשיאת המשא. שמעון מסכים ברצון, ראובן מניח את המשא על שכמו ומתחיל ללכת, ושמעון בעקבותיו.

באמצע הדרך, בעוד ראובן נושא את המשא בכבדות, פוגש שמעון את אחד מידידיו והוא פותח אותו בשיחת רעים. הרי יש לו זמן, הוא פנוי...

"תשמע" - אומר שמעון לידידו המזדמן - "מזל שיש בעולם אנשים תמימים שאפשר לנצל אותן. תראה איך ראובן נושא את החבילה שלי על כתפיו, במקום שאני אזיע - שהוא זיע".

שמעון השמיע את דבריו בלחש, כשי שלא יגיעו לאזניו של ראובן. אך מיד פנה השלישי אל ראובן והחל ללעוג לו: "שמעת מה אמר עליך שמעון?" וסיפר לו את תוכן דבריו.

כששמע ראובן את הדברים, בו במקום פרק את החבילה מעל כתפו, הניחה על הארץ והלך לו...

אמרו נא, האם ראובן הוא חלש או חזק? התשובה: הוא לא סתם חזק, הוא גיבור!

הוא ראה את שמעון נושא את המשא ריחם עליו. הוא יכול היה להתעלם ממנו, אך בחר במודע להציע לו את עזרתו ולקיים מצוות

"עזוב תעזוב עמו". הוא היה 'בעל הבית' על מחשבתו ועל החלטתו. כשהוא ראה ששמעון מנצל זאת לרעה, תכף ומיד החליט להראות לו מי כאן 'בעל הבית', והניח את החבילה. ברצונו - עזר לו, וברצונו - חדל מלעזור לו.

האדם הזה אינו טיפוס תמים שמנצלים. אדם שיודע מה הוא רוצה ופועל פי הרצון שלו, אדם השולט על מעשיו ועושה אותם במודע ובבחירה - הוא אדם חזק וגיבור.

על כל פשעים תכסה אהבה

ה"חזון איש" זצ"ל כותב בספרו "אמונה ובטחון" (א יא): "יש איש מתאווה להיטיב לזולתו... כי אין כאב לב אצלו ככאב של פגיעה בכבוד חברו, או שחיסר מרעהו חסד. ומעולם לא נפגע הוא מרעהו, כי לבו המלא אהבה תכסה על כל פשעים, הוא מוכן מראש לקבל באהבה נאמנה פצעים ונזיפות שיחלק לו רעהו, בידועו שאין רוב בני האדם אצילי המידות, ומה אפשר לתבוע מהם".

מה כבר אפשר לדרוש מבני אדם, הרי רובם אינם "אצילי המידות". הידיעה הזאת מאפשרת לנו בקלות להתיחס לזולת בסלחנות, לותר, להעביר על המידות.

"לבו המלא אהבה תכסה על כל פשעים", כותב ה"חזון איש", כי "על כל פשעים תכסה אהבה" (משלי י, יב). לא 'תחפה', אלא 'תכסה'. כשאתה מטאטא את הפשעים של הזולת מתחת השטיח ומחפה עליהם, יבוא זמן שתוציא את הפשעים ותנפנף לו בהם - תרים את השטיח, ובבת אחת הפשעים שלו יבצבצו ויתגלו... אבל האהבה מכסה על הפשעים, דוחקת ומעלימה אותם, כאילו לא היו.

אדם מצווה "ואהבת לרעך כמוך" - תבין את החבר שלך כמו שאתה מבין את עצמך, וכשמבינים את השני לא כועסים וממילא אוהבים אותו בדיוק כפי שאנו אוהבים את עצמנו. בכך האהבה מכסים על הפשעים.

הכיסוי על הפשעים הוא כמו כיסוי על צ'ק בבנק, כשמכסים את הצ'ק - נמוחק החוב ואיננו.

עלינו להתכונן ליום הדין, להכין את הארמון למכלול של עולם. אם אנו רוצים שעל כל הפשעים שלנו תכסה אהבתו יתברך, אנו צריכים להיות ראויים לאותה אהבה. הוא יאהב אותנו - כשאנו נאהב אותו! וכשהוא רואה שיש אהבה בין איש לרעהו - מתגברת אהבתו יתברך כלפינו. ובזכות שנעביר על מידותינו - נזכה שמין השמים יעבירו את כל פשעינו ונכתב ונחתם לאלתר לחיים טובים ולשלום.

(מתוך 'אריה שאג' - ימים נוראים וסוכות)

הקו ליעוץ להצלחה בלימוד ומתיקות התורה

1800-20-18-18

בין השעות 7:30 ל-10:30 בערב ★ שיחת חינם

פרשת לפרשת נח

מאת הגאון רבי מיכאל סורוצקין שליט"א

ראש כולל הדעה והדבור
קרית יערים
ונכד מרן הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל

את קשתי נתתי בענן

אֶת קִשְׁתִּי נָתַתִּי בְּעָנָן וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ (בראשית ט, יג)

הנה יעוין בברייתא דפרקי דר' אליעזר סוף פכ"ג דאיתא: "וישב נח ודורש בלבו ואמר הקדוש ברוך הוא הצילני ממי המבול והוציאני מן המסגר הזה ואיני חייב להקריב לפניו קרבן ועולות וכו' והקריב ארבעה עולות שנ' ויבן נח מזבח לה' ויקח אין כתו' כאן אלא ויעל עולות במזבח ועלה ריח ניחוח לפני הקב"ה וערב עליו שנ' וירח ה' את ריח הניחוח, מה עשה הקב"ה פשט יד ימינו ונשבע לנח שלא להעביר מי המבול על הארץ שנ' כי מי נח זאת לי אשר נשבעתי מעבור מי נח ונתן אות בקשת או ברית שבועה בינו לבין העם שנ' את קשתי נתתי בענן וכן התקינו חכמים שיהיה שבועת נח בכל יום ויום שנ' למען ירבו ימיכם וימי בניכם" עיי"ש ומבואר דהך שבועה של "נשבע לאבותיכם" היינו השבועה שנשבע הקב"ה בימי המבול לנח שלא יביא עוד מבול וזה שנאמר "כימי השמים על הארץ" דהיינו השבועה של "יום ולילה לא ישבותו".

[ועיי"ש במפרשי הפדר"א שהביאו המדרש רבה בראשית פל"ד פי"א דאיתא: "עוד כל ימי הארץ זרע וקציר וקור וחום וגו' רבי יודן משם ר' שמואל מה סבורים בני נח שבריתן כרותה עומדת לעד אלא כל זמן שהשמים והארץ קיימין בריתן קיימת לכשיבא אותו יום שכתוב בו (ישעיה נא) כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה באותה שעה ותופר ביום ההוא", עיי"ש וזהו דנאמר בפסוק דהך שבועה קיימת כל זמן של "כימי השמים על הארץ", ודו"ק], והיינו נמי כנ"ל.

נראה הביאור בזה דהנה מרגלא בפומיה דהחת"ס בכל שנה בפרשת נח לומר בפני בני ביתו הביאור בהקרא [בראשית פ"ט פי"ג]: "אֶת קִשְׁתִּי נָתַתִּי בְּעָנָן וְהִיְתָה לְאוֹת בְּרִית בֵּינִי וּבֵין הָאָרֶץ", עפי"ד המדרש רבה באיכה פ"ג פט"ו: "ר' חלבו שאל את ר' שמואל בר נחמן אמר לו מפני ששמעתי עליך שאתה בעל אגדה מהו דין דכתיב 'סכותה בענן לך מעבור תפלה', אמר לו נמשלה תפלה כמקוה ונמשלה תשובה כים מה מקוה זו פעמים פתוחה פעמים נעולה כך שערי תפלה פעמים נעולים פעמים פתוחין אבל הים הזה לעולם פתוח כך שערי תשובה לעולם פתוחין", עיי"ש והיינו דבשעה שחרב ביהמ"ק ננעלו שערי תפילה.

והנה בטור סי' קכ"ג בסוף הל' תפילה כ' ז"ל: "והכי אתמר בהגדה אמר שמואל כל הזריז לומר ד' דברים הללו זוכה ומקבל פני שכינה עשה למען שמך עשה למען ימינך עשה למען תורתך עשה

למען קדושתך וכן נהגתי לומר" עיי"ש, ובמפרשים הביאו מעוד קדמונים שאע"פ ששערי תפילה ננעלו מ"מ יכול לזכות ולקבל פני שכינה ע"י אמירת הך תפילה של "עשה למען שמך עשה למען ימינך עשה למען תורתך עשה למען קדושתך", וזהו דאמרי החת"ס דדכיון דמשחרב ביהמ"ק נתקיים המקרא של "סכותה בענן" וננעלו שערי תפילה, מ"מ עדיין אפשר לקבל פני שכינה ע"י תפילה זו, ואמר דזהו המרומז בקרא של "את קשתי נתתי בענן", וקשתי היינו ר"ת של הנך ד' דברים: קדושתך, שמך, תורתך, ימינך, והיינו שנהי דאיכא "ענן" המעכב התפילה מלעלות ומשום שננעלו שערי תפילה בשעת החורבן, מ"מ "את קשתי נתתי בענן", וכנ"ל, עכתו"ד, ודפח"ח.

ואשר לפי"ז נראה דהנה בפרשה שניה של קר"ש איירי מענין התפילה דיעוין בפירש"י אקרא של "והיה אם שמוע וכו' ולעובדו בכל לבבכם" שכ' מדברי הספרי ז"ל: "ולעבדו בכל לבבכם - עבודה שהיא בלב וזו היא תפלה שהתפלה קרויה עבודה". והנה בהך פרשה נאמרו ג' מצוות, מצוות תפילין כדכתיב "וקשרתם אותם לאות על ידכם והיו לטוטפות בין עיניכם", ומצוות ת"ת כדכתיב "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם", ומצוות מזוזה כדכתיב "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך".

והנה יעוין בדברי הרמב"ם פ"ד מתפילין הכ"ה שכ' ז"ל: "קדושת תפילין קדושתן גדולה היא שכל זמן שהתפילין בראשו של אדם ועל זרועו הוא עניו וירא שמים ואינו נמשך בשחוק ובשיחה בטילה ואינו מהרהר מחשבות רעות אלא מפנה לבו בדברי האמת והצדק", עיי"ש ומבואר דנהי נמי דבס"ת ומזוזה נמי איכא קדושה סת"ם, מ"מ תפילין נתייחדו דקדושת התפילין חשיבא ל"קדושה גדולה".

והנה גבי מזוזה יעוין בדברי הרמב"ם בפ"ו ממזוזה הכ"ג שכ' ז"ל: "חייב אדם להזהר במזוזה מפני שהיא חובת הכל תמיד וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב"ה ויזכור אהבתו ויעור משנתו ושגיותיו בהבלי הזמן וידע שאין דבר העומד לעולם ולעולמי עולמים אלא ידיעת צור העולם ומיד הוא חוזר לדעתו והולך בדרכי מישרים", עיי"ש. ומבואר דמזוזה נתייחדה בהא דפתיכא בה "יחוד השם-שמו של הקב"ה".

ואשר לפי"ז נראה דכיון דהך פרשה שניה דקר"ש איירי מתפילה שהיא עבודת הלב וכדמבואר בספרי הנ"ל, שפיר הוזכרו בה הנך ג' מצוות וסיומא דהפרשה של "אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם" דבהך ד' דברים יכולה התפילה להתקבל, דמצוות תפילין המוזכרת בקרא של "וקשרתם לאות על ירך" היינו כנגד המעליותא של "קדושתך" וכדמבואר ברמב"ם הנ"ל ד"קדושתן גדולה היא", ומצוות ת"ת הנזכרת בקרא של "ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם" היינו כנגד המעליותא של "תורתך", ואילו מצוות מזוזה המוזכרת בהקרא של "וכתבתם על מזוזות ביתך ובשעריך", היינו כנגד המעליותא של "שמך" וכדמבואר ברמב"ם הנ"ל דבמזוזה "וכל זמן שיכנס ויצא יפגע ביחוד השם שמו של הקדוש ב"ה", עיי"ש.

וזהו דקא מסיים "אָשׁוּר נְשִׁבַע ה' לְאַבְרָהָם לְתֵת לָהֶם פְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ" דהיינו כנגד השבועה שנשבע, והיינו כנגד המעליותא של "ימינך" דהיינו השבועה שהוא בימינו של הקבה דיעוין במדרש תהילים פכ"ב דאיתא: "נטית ימינך תבלעמו ארץ. ואין ימינך אלא שבועה, שנאמר (ישעיה סב, ח) נשבע ה' בימינו ובזרוע עזו", עיי"ש.

והנה בפדר"א הנ"ל מבואר דהך שבועה דהקרא של למען ירבו ימיכם היא השבועה שנשבע הקב"ה בימי נח שלא יביא עוד מבול לשחת הארץ, ואהך שבועה נאמר בהקרא דנתן הקב"ה סימן של "את קשתי נתתי בענן" שלא יבוא המבול, ולפימש"נ מדברי החת"ס הנ"ל הך קרא ד"את קשתי נתתי בענן" היינו ר"ת של הנך ד' דברים: קדושתך, שמך, תורתך, ימינך, והיינו שנהי דאיכא "ענן" המעכב התפילה מלעלות ומשום שנעלו שערי תפילה בשעת החורבן, מ"מ "את קשתי נתתי בענן", שפיר מרומז דבר זה בהך פרשה שניה דקר"ש המדברת אודות ענין עבודה שבלב שהיא תפילה- דבה נאמרו הנך ד' דברים של קדושתך, שמך, תורתך, ימינך", ודו"ק.

אקראי לקומותינו!
חורף ברנא ופורה!

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה!?

בצוף הוצאת ספרים, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא ועד לתוצאה המוגמרת המושלמת

יח"צ

פרסום

הפצה

הדפסה

גרפיקה

עימוד

עריכה לשונית

עריכה תורנית

הקלדה

נתן פלדמן • 054-8401840 • 02-6504055 • zuf@zuf.co.il • www.tzufbooks.co.il